

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan useita säännösmuutoksia, joilla toteutettaisiin ympäristöllisten asioiden yhden luokun asiointimahdollisuutta uudessa valtiossa Lupa- ja valvontavirastossa.

Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa. Samalla ehdotetaan kumottavaksi laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta sekä laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa. Uuteen lakiin eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sisällytettäisiin kumottavaksi esitettyihin lakeihin sisältyviä säännöksiä eräiden lupamenettelyiden yhteensovittamisesta ja lupa-asioiden käsittelystä. Tämän lisäksi uuteen lakiin sisällytettäisiin myös muita lupamenettelyiden ja lupa-asioiden käsittelyn yhdenmukaisuutta ja sujuvuutta edistäviä säännöksiä.

Uuteen lakiin sisällytettäisiin myös säännökset, jotka mahdollistavat Lupa- ja valvontavirastossa luonnonsuojelulain mukaisen laji- tai luontotyyppisuojelesta poikkeamista koskevan hakemuksen käsittelyn yhdessä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisen lupahakemuksen kanssa. Nykyistä ympäristölupien ja vesilain mukaisten lupien käsittelyn vihreän siirtymän etusijaa jatkettaisiin vuoden 2030 loppuun saakka ja lakiin lisättäisiin myös eräiden EU-asetusten mukaisia strategisia hankkeita koskeva uusi etusijasäännös. Viimeksi mainittuja hankkeita koskisivat myös säännökset muutoksenhaun kiireellisyydestä, joiden voimassaoloaika jatkettaisiin vuoden 2032 loppuun saakka.

Esityksellä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annettua lakia, ympäristönsuojelulakia ja vesilakia ympäristövaikutusten arviointiselostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemismahdollisuuden laajentamiseksi. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annettuun lakiin ehdotetaan myös eräitä muita muutoksia ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisalan sekä sen sisällön osalta. Näiden ohella myös luonnonsuojelulakiin ehdotetaan muutoksia Natura 2000 -alueiden vaikutusten arviointia koskevien säännösten osalta.

Esityksellä ehdotetaan täytäntöön pantavaksi kansallisesti eräitä EU-säädösten lupamenettelyä koskevia säännöksiä erityisesti menettelyjä koordinoivan viranomaisen nimeämiseksi. Säädösten edellyttämällä tavalla kansallisesti nimettävänä yhteyspisteviranomaisena toimisi uusi Lupa- ja valvontavirasto.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin valtiossa aluehallinnon uudistusta koskeva lainsäädäntö (1.1.2026).

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila ja sen arviointi.....	8
2.1 Lainsäädäntö	8
2.1.1 Kansallinen sääntely.....	8
2.1.2 EU-säädökset ja kansainväliset sopimukset.....	22
2.2 Viranomais- ja oikeuskäytäntö.....	30
2.2.1 Ympäristöhallinto ja viranomaiset	30
2.2.2 Lupapäätöksiä ja ympäristöarviointeja koskeva käytäntö.....	33
2.2.3 Valitusasioiden käsittely hallintotuomioistuimissa	44
2.3 Aiemmat selvitykset, tutkimukset ja kehittämishankkeet	45
2.4 Nykytilan arviointi	50
2.4.1 Ympäristöllisten lupamenettelyiden yhdenmukaisuus	50
2.4.2 Ympäristöhallinnon toimivaltajako ja resurssit.....	52
2.4.3 Ympäristö- ja vesiasioiden käsittelystä valtion viranomaisessa.....	53
2.4.4 Yhteiskäsittelyn soveltaminen	53
2.4.5 Eräiden ympäristöllisten lupien yhteensovittaminen	55
2.4.6 EU-säädöksiin pohjautuva lupamenettelyjen sujuvoittaminen	56
2.4.7 YVA-menettelyn ja lupamenettelyiden yhteensovittaminen	57
2.4.8 YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittaminen	58
2.4.9 YVA-menettelyn muu tarkastelu	59
2.4.10 Sähköisen asioinnin kattavuus	61
3 Tavoitteet	62
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	62
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	62
4.1.1 Suhde aluehallintouudistukseen	62
4.1.2 Ympäristöasioiden käsittelylain säätäminen	63
4.1.3 Yhteiskäsittelyn kehittäminen.....	64
4.1.4 Yhteensovittamislain kumoaminen	65
4.1.5 Etusija lupamenettelyssä ja muutoksenhaussa	66
4.1.6 EU-säädöksiin pohjautuva lupamenettelyjen sujuvoittaminen	67
4.1.7 YVA-menettelyn ja lupamenettelyiden yhteensovittaminen	69
4.1.8 YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittaminen sekä muu luonnonsuojelulain tarkentaminen	69
4.1.9 YVA-menettelyn muu tarkastelu	70
4.1.10 Sähköisen asioinnin kehittäminen.....	71
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	72
4.2.1 Yleistä	72
4.2.2 Taloudelliset vaikutukset	73
4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	77
4.2.4 Ympäristövaikutukset	79

4.2.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset	80
4.2.6 Vaikutukset perusoikeuksiin	82
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	85
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	85
5.1.1 Vaihtoehtojen arvioinnin lähtökohdat.....	85
5.1.2 Yhteensovittamislain kehittäminen.....	86
5.1.3 Yhteiskäsittelyn kehittäminen.....	88
5.1.4 Ympäristöasioiden käsittelylaki.....	89
5.1.5 EU-säädöksiin pohjautuva lupamenettelyjen sujuvoittaminen	89
5.1.6 YVA-menettelyn ja lupamenettelyiden yhteensovittaminen	90
5.1.7 YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittaminen	91
5.1.8 YVA-menettelyn muu tarkastelu	92
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot [täydentyy jatkovalmisteluvaiheessa]	93
6 Lausuntopalaute.....	98
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	98
7.1 Laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa.....	98
7.2 Ympäristönsuojelulaki	119
7.3 Laki ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta	120
7.4 Vesilaki	120
7.5 Laki vesilain väliaikaisesta muuttamisesta	121
7.6 Luonnonsuojelulaki.....	122
7.7 Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä	124
7.8 Maa-aineslaki	127
7.9 Maankäyttö- ja rakennuslaki.....	128
7.10 Kaivoslaki	128
7.11 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta	128
7.12 Hallinto-oikeuslaki.....	129
7.13 Tuomioistuinelaki	129
7.14 Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta	129
8 Lakia alemman asteinen sääntely	129
9 Voimaantulo	129
10 Toimeenpano ja seuranta	130
11 Suhde muihin esityksiin.....	130
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	130
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	131
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	131
LAKIEHDOTUKSET	144
1. Laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa.....	144
2. Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta.....	151
3. Laki ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	152
4. Laki vesilain muuttamisesta.....	153
5. Laki vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.....	155
6. Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta.....	155

7. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta.....	157
Liite 1.....	159
Hankeluettelo.....	159
8. Laki maa-aineslain 4 c §:n kumoamisesta.....	160
9. Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta [rakentamislaki 1.1.2025]	160
10. Laki kaivoslain muuttamisesta.....	161
11. Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta.....	162
12. Laki hallinto-oikeuslain 12 §:n muuttamisesta	163
13. Laki tuomioistuinlain 10 luvun 6 §:n muuttamisesta	164
14. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta	164
LIITE	166
RINNAKKAISTEKSTIT	166
2. Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta.....	166
3. Laki ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	169
4. Laki vesilain muuttamisesta.....	169
5. Laki vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.....	173
6. Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta.....	173
7. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta.....	176
9. Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta [rakentamislaki 1.1.2025]	183
10 Laki kaivoslain muuttamisesta.....	184
11. Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta.....	185
12. Laki hallinto-oikeuslain 12 §:n muuttamisesta	186
13. Laki tuomioistuinlain 10 luvun 6 §:n muuttamisesta	188
14. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta	189

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen asetti 1.8.2023 yhden luukun palvelujen hankkeen ja sille seurantaryhmän tukemaan ja edistämään pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman yhden luukun mallin mukaista ympäristöllistä luvitusta (VN/21409/2023). Tämän ympäristöministeriön hallinnonalaa koskevan hankkeen tavoitteena oli toteuttaa hallitusohjelman mukaista valtion aluehallinnon uudistusta ja siihen liittyviä ympäristöllisten lupamenettelyjen kehittämistoimia. Hanke keskittyi perustettavan uuden lupa- ja valvontaviranomaisen myötä syntyvään ympäristötehtävien ”yhteen luukkuun” ja hallitusohjelman yhden luukun mallia edistävän lupamenettelyn toteuttamiseksi tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmisteluun.

Hallitusohjelman mukaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät kootaan uuteen perustettavaan monialaiseen virastoon, johon yhdistetään Valvira, aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen (Y-vastuualue) tarkoituksenmukaiset tehtävät. Uudessa virastossa ympäristöön liittyvät lupa- ja valvontatehtävät muodostavat yhden yhtenäisen kokonaisuuden. Jatkossa uudella lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisella olisi vastuullaan lupamenettelyn eteneminen ja yhteensovittaminen. Tavoitteena on sujuvoittaa ja vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä.

Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleen organisointi on parhaillaan valmisteilla. Asiaa koskeva luonnos hallituksen esitykseksi on lausuntokierroksella [xx.xx.2024 täydentyä]. Aluehallinnon uudistuksen myötä perustettaisiin uusi valtion Lupa- ja valvontavirasto sekä alueelliset elinvoimakeskukset. Lupa- ja valvontavirastolle koottaisiin pääosa lakkautettavaksi ehdotettavien aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten ympäristötehtävistä. Ympäristöasioista virasto hoitaisi ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011), jätelain (646/2011), ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017, jäljempänä *YVA-laki*), luonnonsuojelulain (9/2023), maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999)¹, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004), osin maa-aineslain (555/1981) sekä eräiden muiden ympäristöä koskevien lakien mukaisia tehtäviä.

Lupa- ja valvontavirasto olisi toimivallaltaan valtakunnallinen ja tehtäviltään monialainen valtion hallintoviranomainen, joka turvaisi alueilla toimivien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista ja valvoisi yleistä etua hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Aluehallintouudistus ja Lupa- ja valvontaviraston perustaminen on tarkoitus toteuttaa vuoden 2026 alusta.

Hallitusohjelmassa tavoitellaan aluehallinnon rakenteellisen uudistuksen lisäksi yhden luukun mallia edistävien lakien säätämistä. Ohjelmassa on useita kirjauksia ns. yhden luukun periaatteen mukaisista lupamenettelyistä ja niiden kehittämisestä. Yhden luukun lainsäädännön kehittämistä on edellyttänyt myös eduskunta eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaista etusijaa koskevan lakimuutoksen yhteydessä. Vastauksessa EV 188/2022 vp – HE 128/2022 vp todetun mukaisesti eduskunta edellyttää, että ympäristöllisten menettelyjen kehittämistä jatketaan tavoitteena menettelyjen yhdentäminen kohti valtakunnallisen mallin kautta toteutettavaa yhden luukun lainsäädäntöä ja lupaa.

¹ Rakentamislaki ja alueidenkäyttölaki 1.1.2025 alkaen.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on lisäksi useita kirjauksia, joilla tavoitellaan ympäristöllisten lupamenettelyiden sujuvuuden edistämistä. Näistä keskeisimpiä ovat:

- Investointiluvituksen sujuvuutta ja ennakoitavuutta parannetaan keskeisenä kilpailuetuna. Samalla huolehditaan luonnon monimuotoisuudesta ja ympäristövaatimuksista, hankkeiden sosiaalisesta hyväksyttävyydestä ja kansalaisten omaisuudensuojasta.
- Edetään kohti yhden luukun mallia, jossa asiointi ja lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupaprosessin kautta.
- Yhdellä viranomaisella on vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinointi tarvittavine selvityksineen. Tämä viranomaisen vastaa myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella luvituksen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakoinnilla vähentää. Tavoitteena on myös, että luvituksen kokonaisuutta toteutetaan viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina peräkkäisinä palasina. Tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen.
- Säädetään laki lupamenettelyistä yhdistämällä laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja muita yhden luukun mallia edistäviä lakeja. Laissa säädetään tarkoituksenmukaisista ja tehokkaista luvituksen menettelysäännöistä, kuten käsittelyperiaatteista.
- Selkiytetään ja yhteensovitetään YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä.

Lisäksi hallitusohjelmaan sisältyy myös muita lupamenettelyihin eri tavoin kytkeytyviä kirjauksia. Tavoitteena osana lupamenettelyjen tehostamista on, että lupaprosessit ja hallintomenettelyt digitalisoidaan käyttäjälähtöisesti sekä hyödynnetään automatisaatiota mahdollisuuksien mukaan. Hallitusohjelmassa on myös kirjaus tuulivoimahankkeiden YVA-ajan laskemisesta kattamaan kaikki teolliset hankkeet.

Tämän lainsäädäntöhankkeen ehdotuksissa on otettu huomioon hallitusohjelmaan sisältyvät tavoitteet ja pyritty mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan niitä.

1.2 Valmistelu

Ympäristöministeriö asetti lokakuussa 2023 yhden luukun lainsäädännön kehittämistä valmistelevan lainsäädäntöhankkeen, jossa oli tarkoitus kehittää ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistää yhden luukun mallin toteuttamiseen liittyviä hallitusohjelman kirjauksia. Hankkeen toimikausi oli 20.10.2023–31.12.2024. Hankkeen tavoitteena oli sujuvoittaa yhden valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen mallissa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä. Valmistelussa otettiin huomioon myös alueellisen osaamisen turvaaminen, ympäristölliset vaatimukset, haitankärsijöiden asema ja muiden intressitahojen osallistumismahdollisuuksien turvaaminen. Lainsäädäntöhanke oli osa edellä mainittua ympäristöministeriön Yhden luukun palvelujen hanke -kokonaisuutta.

Ympäristöllisten menettelyiden nykyistä tiiviimpi yhteensovittaminen tai menettelyiden muu mahdollinen yhdistäminen uudessa Lupa- ja valvontavirastossa edellyttää voimassa olevan lainsäädännön arviointia, erityisesti erilaisten, ja eri lakeihin perustuvien lupamenettelyiden muodostaman kokonaisuuden tunnistamista. Lainsäädäntöhankkeen aikataulun puitteissa ei ollut

mahdollisuutta ympäristöä koskevan lainsäädännön mittavaan rakenteelliseen tai aineelliseen kokonaisuudistukseen. Koska yhden luukun lainsäädäntöhanke kytkeytyi tiiviisti valtion aluehallintouudistukseen ja sen aikatauluihin, valmistelussa oli tarpeen keskittyä perustettavassa Lupa- ja valvontavirastossa sovellettavan keskeisen lainsäädännön analysointiin ja sääntelyn kehittämiseen. Uuden Lupa- ja valvontaviraston on määrä aloittaa 1.1.2026, jolloin myös ympäristöön vaikuttaviin lupa- ja muihin menettelyihin liittyvät yhden luukun lainsäädäntömuutokset tulisivat voimaan.

Hankkeessa keskityttiin yhtäältä nykyisen viranomaisrakenteen muutoksen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin ympäristöllisten lupamenettelyiden sujuvuuden edistämiseksi ja toisaalta aineellisen lainsäädännön tarpeettomien esteiden poistamiseen sekä sääntelyn sujuvuuden kehittämiseen. Tämän ohella on kiinnitetty erityistä huomioita EU-oikeudesta tulevan sääntelyn asettamiin toimeenpanovelvoitteisiin.

Lainsäädäntöhanke työ jaettiin useampaan kokonaisuuteen (työpakettit 1–4):

- 1) Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain (764/2019, ns. yhteensovittamislaki) kehittäminen vastaamaan uutta virastomallia
- 2) Ympäristölupien, vesilupien ja maa-aineslupien sekä luonnonsuojelulain mukaisten eräiden päätösten yhteiskäsittelyä koskevien säännösten valmistelu
- 3) Ympäristöllisten lupamenettelyiden sekä YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin suhteen arviointi, yhteensovittaminen ja selkeyttäminen
- 4) Viimeaikaisen lupamenettelyjen kehittämistä koskevan EU-sääntelyyn pohjautuvan sääntelyn täytäntöönpano lupamenettelyjen osalta

Työn jakaminen neljään työpakettiin perustui tarpeeseen jäsentää ja käsitellä näitä teemoja osin erillisinä kokonaisuuksina, mutta valmistelussa tunnistettiin työpakettien liittyvän tiiviisti toisiinsa. Esimerkiksi yhteensovittamislain kehittämisen (työpaketti 1) lähtökohtiin vaikuttivat osaltaan myös ympäristöllisten lupien yhteiskäsittely (työpaketti 2), YVA-menettelyn mekanismit (työpaketti 3) sekä EU-sääntelystä seuraavien velvoitteiden toimeenpano (työpaketti 4). Lisäksi aluehallintouudistuksen ohella esimerkiksi neuvontaan ja viranomaisten yhteistyöhön, ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn aluehallintovirastossa sekä muutoksenhakuun liittyvät erityiskysymykset ovat vaikuttaneet läpileikkaavasti ehdotusten valmisteluun. Työpakettiin 4 kuuluvien EU-säädösten sisältämien lupamenettelysäännösten täytäntöönpanoa on tarkasteltu tiiviissä yhteistyössä ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön välillä.

Lainsäädäntöhanke keskeiset ehdotukset perustuvat näiden työpakettien pohjalta tehtyyn kokonaisarvioon ympäristöllisten lupamenettelyiden sujuvuuden ja yhtenäisyyden edistämiseksi. Ehdotusten tarkoituksena on osaltaan toteuttaa ympäristöön liittyvien asioiden käsittelyä yhden luukun palveluna siten, että lupa- ja valvontatehtävät muodostavat Lupa- ja valvontavirastossa yhtenäisen kokonaisuuden, jossa hyödynnetään sähköisiä asianhallintajärjestelmiä. Jatkossa Lupa- ja valvontavirastolla olisi lähtökohtaisesti vastuullaan lupamenettelyn etenemisen koordinointi ja tarvittava yhteensovittaminen sekä toimivallassaan olevien lupa-asioiden käsittelyn sujuvoittaminen, nopeuttaminen ja lupakokonaisuuden hallinta aiempaa yhdenmukaisemman ja ennakoitavamman lupa- ja valvontakäytännön toteuttamiseksi.

Hankkeelle asetettiin laajapohjainen ohjausryhmä sekä ympäristöministeriön virkahenkilöistä koostunut työjaosto. Ohjausryhmän tehtävänä oli keskustella lainsäädäntötyön keskeisistä lin-

jauksista ja tukea lainvalmistelua esimerkiksi arvioimalla yhden luukun kehittämisen oikeudellisia vaihtoehtoja sekä esittämällä toteuttamiseen liittyviä käytännön näkökulmia. Työjaosto vastasi hallituksen esityksen kirjoittamisesta ja osallistui myös ohjausryhmän kokouksiin.

Ohjausryhmässä ovat ympäristöministeriön lisäksi olleet edustettuina oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, aluehallintovirastot, ELY-keskukset, Suomen ympäristökeskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Suomen Kuntaliitto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry sekä Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Ohjausryhmässä on lisäksi toiminut pysyvänä asiantuntijana ympäristöoikeuden professori Itä-Suomen yliopistosta. Työjaostossa oli edustus ympäristöministeriön eri osastoilta.

Ohjausryhmä kokoontui seitsemän kertaa. Valmistelun aikana on lisäksi käyty keskusteluita viranomaisien sekä tuomioistuineläytöksen kanssa ja kuultu eri sidosryhmien edustajia. Ohjausryhmä on kuullut kokousten yhteydessä myös asiantuntijoita.

Lainsäädäntöhankkeessa on järjestetty myös sidosryhmille ja kansalaisille suunnattu kuulemistilaisuus 6.2.2024, jossa esiteltiin hankkeen lähtökohtia ja ehdotuksia sääntelyn kehittämiseksi. Lisäksi ehdotuksia esiteltiin lausuntokierroksen alkamista edeltävässä kuulemistilaisuudessa 20.5.2024.

Lainsäädäntöhankkeesta on järjestetty saamelaiskäräjälain (974/1995) 9 §:n mukaiset ensimmäiset neuvottelut saamelaiskäräjien ja ympäristöministeriön välillä 18.4.2024.

Ohjausryhmän kokousten pöytäkirjat sekä muu valmisteluaineisto ovat saatavilla osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet_tunnuksella_YM063:00/2023.

Lainsäädäntöhankkeen tiedollisena tukena toimii syksyllä 2023 käynnistynyt EU-rahoitteinen selvityshanke ”Support to establish a single permitting authority (one stop shop), single environmental process and better digital tools in Finland” (ns. TSI-hanke, Technical Support Instrument; Euroopan komission asetus (EU) 2021/240). Selvityshankkeen tuloksia esimerkiksi kansainvälisestä vertailusta sekä lupamenettelyiden järjestämisen mahdollisuuksista hyödynnetään tämän hallituksen esityksen valmistelussa.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lainsäädäntö

2.1.1 Kansallinen sääntely

Ympäristölainsäädännön yleiset lähtökohdat

Ympäristöön vaikuttavan hankkeen tai toiminnan käynnistämiseen liittyy yleensä ennakkovalvontamenettelyitä, joista säädetään useissa, eri aikoina ja eri hallinnonaloilla valmistelluissa laeissa. Näitä voivat hanketyypistä riippuen olla kaavoitus, ympäristövaikutusten arviointimenettely, toimintoa koskeva ympäristölupa tai vesilain mukainen lupa, luonnonsuojelulain mukainen suojelu- tai poikkeamispäätös, maa-ainesten ottolupa, kaivoslain mukainen lupa, kemikaaliturvallisuuslain mukainen lupa tai ilmoitus vaarallisen kemikaalin laajamittaiseen teolliseen käsittelyyn tai varastointiin sekä rakentamisen luvat. Ympäristöön vaikuttavan hankkeen tai toiminnan käynnistymisen edellytyksenä on siis usein, että hankkeelle on myönnetty eri lakeihin perustuvia ja eri viranomaisien toimivaltaan kuuluvia lupia.

Ympäristöllisten lupamenettelyjen lukumäärä, kesto, sujuvuus ja ennakoitavuus vaikuttavat yrityksille aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan, hallinnolle aiheutuvaan työmäärään ja kustannuksiin, yleisön osallistumismahdollisuuksiin sekä päätöksenteon laatuun ja läpinäkyvyyteen.

Ympäristöllisten lupien lisäksi hankkeen käynnistäminen voi edellyttää myös muiden hallinnonalojen viranomaisten lupia tai muita päätöksiä.

Laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta

Laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta (764/2019, jäljempänä *yhteensovittamislaki*) tuli voimaan 1.9.2020. Sen myötä ympäristölainsäädäntöä uudistettiin siten, että se mahdollistaisi luvanhakijalle usean luvan yhtäaikaisen sähköisen vireillepanon ja käsittelyn ns. yhden luukun periaatteella. Lain tavoitteena oli sujuvoittaa ja nopeuttaa hakijan lupiasiointia.

Lupamenettelyjen yhteensovittaminen on tarkoitus toteuttaa sovittamalla samanaikaisesti vireillä olevien lupahakemusten käsittelyvaiheet ajallisesti yhteen ja yhdistämällä eräitä niihin liittyviä viranomaistehtäviä. Lupien yhteensovittaminen perustuu hakijan aloitteellisuuteen ja on siten toiminnanharjoittajalle vapaaehtoista. Eri lakeihin perustuvia aineellisia lupaedellytyksiä, eikä viranomaisten toimivaltaa kuitenkaan yhteensovittamislaila muutettu. Yhteensovittavat lupapäätökset annetaan edelleen erillisinä, mutta samanaikaisesti. Yhteensovittaminen ei myöskään koske mahdollista muutoksenhakuvaihetta.

Menettelyjen yhteensovittamisen edellytyksenä on, että hankkeelle haetaan ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa, vesilain mukaista lupaa tai maa-aineslain mukaista lupaa. Jos hankkeelle lisäksi haetaan samanaikaisesti luonnonsuojelulain mukaista poikkeamislupaa, maankäyttö- ja rakennuslain (rakentamislaki ja alueidenkäyttölaki 1.1.2025 alkaen) mukaista lupaa, kaivoslain mukaista lupaa taikka vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukaista lupaa, lupahakemusten käsittely voidaan hakijan pyynnöstä sovittaa yhteen. Mainittuihin lakeihin on sisällytetty tarvittavat säännökset uuden lain soveltamisesta.

Yhteensovittavat käsittelyvaiheet ovat tiivistetysti seuraavat: lupahakemuksen täydentäminen, asianosaisten, yleisön ja muiden viranomaisten kuuleminen, hakijan mahdollisuus antaa selitys saadusta kuulemispalautteesta, sekä lupapäätöksen antaminen ja siitä tiedottaminen. Lisäksi yhteensovittamiseen liittyy kiinteästi myös hakijan neuvonta.

Yhteensovittavana viranomaisena toimii aluehallintovirasto tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen riippuen siitä, kumpi viranomainen on toimivaltainen hankkeeseen liittyvässä ympäristö-, vesi- tai maa-ainesluvassa. Näihin yhdenmukaistetuissa luvissa toimivaltaisia lupaviranomaisia ovat ELY-keskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ja kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Yhteensovittava viranomainen koordinoi yhteensovittavan hankkeen viranomaisyhteistyötä.

Yhteensovittava viranomainen on vastuussa lupakäsittelyyn liittyvistä menettelyvaiheista ja lupakäsittelyn projektinhallinnasta. Yhteensovittavan viranomaisen tehtävänä on tarvittaessa järjestää tapaaminen hankkeesta vastaavan ja hankkeen edellyttämien lupa- ja muiden menettelyjen osalta toimivaltaitten viranomaisten välille. Lupahakemusten tultua vireille yhteensovittava viranomainen kokoaa toimivaltaisilta viranomaisilta tiedot hakemusten mahdollisista täydennystarpeista ja pyytää ne kootusti hakijalta. Yhteensovittava viranomainen pyytää kootusti myös lausunnot lupahakemuksista. Se järjestää lupahakemuksista kuulemisen ja tiedottamisen sekä pyytää hakijalta kootusti selityksen saaduista lausunnoista, muistutuksista ja mielipiteistä.

Yhteensovittava viranomaisen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa asettaa käsittelyvaiheille yhteisiä määräaikoja. Yhteensovittava viranomaisen huolehtii menettelyn lopuksi lupapäätösten tiedoksiantamisesta sekä päätöksistä tiedottamisesta.

Yhteensovitettavat lupapäätökset ovat erillisiä, mutta ne annetaan samanaikaisesti. Viranomaisilla on velvoite tehdä tarpeen mukaan yhteistyötä eri lupien määräysten yhteensovittamiseksi. Mahdollinen muutoksenhaku päätöksistä etenee erikseen, mutta ajallisesti samaan aikaan.

Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakia (898/2009, jäljempänä *AVI-käsittelylaki*) sovelletaan ympäristönsuojelulaissa, vesilaissa, kalastuslaissa (379/2015), merensuojelulaissa (1415/1994) ja muussa laissa aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvaksi säädettyjen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn aluehallintovirastossa. Laissa säädetään asioiden käsittelystä vaadittavasta asiantuntemuksesta sekä asioiden ratkaisemisesta esittelystä yhden ratkaisijan kokoonpanossa tai monijäsenisessä kokoonpanossa (2 §). Ratkaisukokoonpanoista säädetään lain 3 §:ssä ja äänestämisestä 4 §:ssä.

Lisäksi lakiin lisättiin vuoden 2023 alusta voimaan tullut uusi 2 a § etusijasta lupakäsittelyssä (1144/2022), jonka perusteella tietyille vihreää siirtymää tukevia investointeja koskeville ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisille lupahakemuksille myönnetään etusija käsittelyn kaikissa vaiheissa vuoden 2026 loppuun saakka (ns. etusijamenettely; HE 128/2022 vp). Etusija tarkoittaa käytännössä lupahakemuksen käsittelyä kiireellisenä lupaviranomaisessa kaikissa menettelyn vaiheissa. Etusijaa sovelletaan eräisiin käsiteltäviksi tuleviin ympäristölupahakemuksiin ja vesilain mukaista lupaa koskeviin lupahakemuksiin, joissa otetaan huomioon ei merkittävää haittaa -periaate. Etusija koskee 2 a §:n 2 momentin perusteella seuraavia laitoksia tai toimintoja: uusiutuvaa energiaa edistävät hankkeet, polttoaineiden tai fossiilisten raaka-ainesten käyttöä korvaavat teollisuuden sähköistämishankkeet, vedyn valmistus ja hyödyntäminen, hiilidioksidin talteenotto, hyödyntäminen ja varastointi, sekä akkumateriaalien valmistus, uudelleenkäyttö ja kierrätys sekä akkutehtaat. Etusija annetaan myös 2 a §:n 3 momentin mukaiselle toimintojen muodostamaa kokonaisuutta koskevalle lupahakemukselle, jonka luvan tarve olennaisilta osin perustuu 2 momentin luettelossa mainittuun toimintoon. Luvanhakijan tulee erikseen pyytää pääsyä etusijamenettelyyn, jos se haluaa tavoitella hakemuksensa käsittelyä nopeutetusti. Luvanhakijan on hakemuksen yhteydessä esitettävä riittävä selvitys etusijasta. Pyyntöön yhteydessä on esitettävä selvitys ei merkittävää haittaa -periaatteen huomioon ottamisesta.

Samassa yhteydessä lisättiin väliaikaiset säännökset eräiden valitusten käsittelemisestä kiireellisenä asianomaisiin erityislakeihin. Vesilain 15 lukuun lisätyssä 4 a §:ssä ja ympäristönsuojelulakiin lisätyssä 197 a §:ssä säädetään, että edellä mainitussa ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a §:ssä tarkoitettua lupahakemusta koskeva asia on muutoksenhakuuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin kyseisten lakien mukaisiin lupa-asioihin. Sääntely on voimassa 31.12.2028 saakka. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslakiin lisättiin samoin vuoden 2028 loppuun voimassa oleva 188 a §, jossa säädetään uusiutuvan energiantuotannon kannalta merkittäväksi katsottavaa asemakaavaa koskevan valituksen ja 77 a §:ssä tarkoitettua tuulivoimarakentamista ohjaavaa yleiskaavaa koskevan valituksen käsittelemisestä kiireellisenä suhteessa muihin maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia kaava-asioita ja lupa-asioita koskeviin valituksiin.

Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) on ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen yleislaki. Laissa säädetään useista eri menettelyistä ympäristön suojelemiseksi, kuten ympäristölupa-, ilmoitus-

ja rekisteröintimenettelyistä. Nykyinen, vuonna 2014 voimaan tullut laki säädettiin teollisuuden päästöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/75/EU (ns. teollisuus-päästädirektiivi) saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä, minkä lisäksi uutta lakia tarvittiin vastaamaan perustuslain säännösten kehittynyttä tulkintaa. Lailla parannettiin myös lupa- ja ilmoitusjärjestelmän toimivuutta. Ympäristönsuojelulain 27 §:ssä säädetään ympäristöluvanvaraisista toiminnoista. Toimivaltainen viranomaisen lupa-asiassa on valtion lupaviranomainen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen 34–37 §:ssä mainituin perustein. Suomessa on noin 10 400 ympäristöluvanvaraista laitosta. Valtio vastaa noin 4000 laitoksen lupamenettelyistä ja lupien valvonnasta. Lupamenettelyistä, kuten lupahakemuksen sisällöstä ja siitä kuulemisesta, säädetään lain 5 luvussa. Ympäristönsuojelulain mukaisten lupamenettelyiden sujuvoittamiseksi ja tehostamiseksi on tehty useita lainmuutoksia 2010-luvulla.

Ympäristönsuojelulaissa on useita kytköksiä muiden ympäristöllisten säädösten noudattamiseen, kuten jätelakiin (646/2011) ja kemikaalilakiin (599/2013). Oikeusvaikutteinen kaava on huomioitava toiminnan sijoittamisessa: luvanvaraista, ilmoituksenvaraista tai rekisteröitävää toimintaa ei saa sijoittaa asemakaavan vastaisesti. Lisäksi alueella, jolla on voimassa maakuntakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava, on katsottava, ettei toiminnan sijoittaminen vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen. Laissa säädetään lisäksi ympäristölupamenettelyssä huomioitavista muiden lakien mukaisista arvioinneista. Ympäristölupahakemuksen on liitettävä YVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä (39 §) sekä luonnonsuojelulain 35 §:ssä tarkoitettu Natura-arviointi. Lupa-asiaa ratkaistaessa on ympäristönsuojelulain 48 §:n mukaan on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointi on otettu huomioon lupaharkinnassa. Lupapäätöksestä on lisäksi käytävä ilmi, miten vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaiset vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelma sekä tulvariskien hallinnasta annetun lain mukaiset tulvariskien hallintasuunnitelmat on otettu huomioon (83 §).

Yhteensovittamislaissa ympäristölupamenettely on määritetty yhdeksi kolmesta lupamenettelystä, jonka käsittely voidaan hakijan pyynnöstä sovittaa laissa mainittujen muiden lakien mukaisten lupahakemuksen kanssa. Yhteensovittamislakiin viitataan niin ympäristönsuojelulaissa lupahakemuksen kuin lupapäätöksen tiedoksiantoa ja niistä tiedottamista koskeissa säännöksissä (44 ja 85 §).

Hakijan neuvonnasta säädetään lain 39 a §:ssä. Pykälän mukaan lupaviranomaisen on annettava pyynnöstä hakijalle tietoa sähköisessä muodossa liittyen muun muassa hakemuksen laatimiseen, hankittaviin lausuntoihin ja päätöksen arvioituun antamisajankohtaan. Lupaviranomainen voi myös järjestää tapaamisen neuvonnan tarjoamiseksi. Neuvonta on maksutonta.

Lisäksi lain 44 b §:ssä säädetään viranomaisten yhteistyöstä lupa-asian käsittelyssä. Sen mukaisesti viranomaisen on lupahakemusta käsitellessään huolehdittava tarvittavasta yhteydenpidosta niihin viranomaisiin, jotka samanaikaisesti käsittelevät toiminnan muita lupa-asioita ja suunnitelmia. Viranomaisen on lupa-asian selvittämiseksi ja lupaharkintaa varten tarvittaessa neuvoteltava asianomaisen valvontaviranomaisen kanssa sekä tarvittaessa käytävä keskusteluja asianomaisen valvontaviranomaisen ja myös hakijan kanssa. Asian selvittämiseksi voidaan lisäksi järjestää yleisön kuulemistilaisuus, jossa voidaan esittää muistutuksia ja mielipiteitä.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA-menettely) on lähennetty ympäristölupamenettelyyn samassa yhteydessä vuonna 2020 voimaan tulleen yhteensovittamislain kanssa. Ympäristölupahakemusta koskeva kuuleminen voidaan ympäristönsuojelulain 44 a §:n mukaan järjestää samassa yhteydessä kuin samaa hanketta koskeva YVA-lain mukaista ympäristövaiku-

tusten arviointiselostusta koskeva kuuleminen. Edellytyksenä tälle on, että ympäristölupahakemus kuuluu valtion ympäristölupaviranomaisen ratkaistavaksi ja että hankkeelle ei ole sen sijainnin, laajuuden ja teknisten ominaisuuksien kannalta muuta kuin lupahakemuksessa esitetty toteuttamiskelpoinen vaihtoehto. Ympäristölupahakemusta koskeva kuuleminen voidaan hoitaa samassa yhteydessä myös YVA-lain 27 §:ssä tarkoitetun arviointiselostuksen täydentämisestä kuulemisen yhteydessä.

Ympäristönsuojelulakiin sisältyvät säännökset myös ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelystä eräiden muiden lakien mukaisten lupahakemusten kanssa. Ympäristönsuojelulain 47 §:ssä säädetään ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelystä vesilain mukaisen hakemuksen kanssa ja ympäristönsuojelulain 47 a §:ssä ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelystä maa-ainelupahakemuksen kanssa. Vesien pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevat vesi- ja ympäristölupahakemukset tulee pääsääntöisesti käsitellä yhdessä, jollei sitä ole pidettävä tarpeettomana. Asiat käsitellään vesilain mukaisessa menettelyssä huomioiden ympäristönsuojelulain säädökset lupahakemuksen ja päätöksen sisällöstä, hakemuksen toimittamisesta sähköisesti sekä hakemuksesta ja päätöksestä tiedottamisesta. Myös maa-ainesten ottamistoimintaa koskevan hankkeen ympäristö- ja maa-ainelupahakemukset tulee käsitellä yhdessä noudattaen ympäristönsuojelulain menettelysäännöksiä. Lupahakemuksen sisältöön ja lupaharkintaan, luvan myöntämisen edellytyksiin ja lupamääräyksiin sovelletaan kuitenkin erikseen ympäristönsuojelulain ja maa-ainelain aineellisia säännöksiä. Jos ympäristölupa-asian käsittelyn aikana ilmenee tarve maa-ainelain tai vesilain mukaiselle luvalla, tulee luvanhakijan tehdä tätä koskeva lupahakemus. Muussa tapauksessa ympäristölupahakemus jätetään tai voidaan jättää tutkimatta.

Laissa säädetään sähköisestä käsittelystä lupamenettelyn eri vaiheissa. Lain 39 §:n mukaan lupahakemus on toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle sähköisesti. Toiminnanharjoittajan asemassa oleva luonnollinen henkilö voi kuitenkin jättää lupahakemuksen ja sen liitteet paperisina. Ympäristönsuojelulain 45 ja 86 §:ssä säädetään, että kenellä tahansa on oikeus pyynnöstä saada tieto tietyllä alueella vireille tulleista ympäristölupa-asioista ja annetuista ympäristölupapäätöksistä sähköisin viestein sen mukaan kuin viranomaisen tietojärjestelmässä on mahdollista ottaa vastaan tällaisia pyyntöjä ja lähettää viestejä automatisoidusti. Ympäristönsuojelulain 197 §:n mukaan muutoksenhakutuomioistuimen on puolestaan toimitettava lupa- ja valvontaviranomaiselle sähköisesti tietoja niiden antamiin päätöksiin tehdyistä muutoksista ja päätösten lainvoimaisuudesta, jotta tiedot voidaan tallentaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Ympäristönsuojelulain 19 luvussa säädetään muutoksenhausta. Ympäristönsuojelulain mukaisiin päätöksiin haetaan muutosta pääsääntöisesti valittamalla Vaasan hallinto-oikeudelle. Valitettaessa hallinto-oikeuden antamasta päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen noudatetaan hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 107 §:ää, jonka mukaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Vesilaki

Vesilaki (587/2011) on vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä koskeva yleislaki, jota sovelletaan vesitaloushankkeisiin. Lain tavoitteena on edistää, järjestää ja sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä niin, että se on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä ja vähentää vedestä ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvia haittoja ja parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa.

Keskeiset säännökset muun muassa vesilain mukaisen luvan tarpeesta, luvan myöntämisedellytyksistä ja lupaan liitettävistä määräyksistä sisältyvät vesilain 3 lukuun. Luvanvaraisuus voi perustua joko hankkeen vaikutuksiin (vesilain 3 luvun 2 §) tai hankeluetteloon (vesilain 3 luvun 3 §). Vesitaloushankkeella on oltava lupaviranomaisen lupa, jos se voi muuttaa vesistön asemaa,

syvyyttä, vedenkorkeutta tai virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä taikka pohjaveden laatua tai määrää ja tämä muutos aiheuttaa vesilain 3 luvun 2 §:n 1 momentin 1–9 kohdassa mainitun haitallisen seurauksen. Vesitaloushankkeella on lisäksi oltava lupaviranomaisen lupa, jos edellä tarkoitettu muutos aiheuttaa edunmenetystä toisen vesialueelle, kalastukselle, veden saannille, maalle, kiinteistölle tai muulle omaisuudelle. Vesilain 3 luvun 3 §:n 1 momentin 1–11 kohdassa luetellaan vesitaloushankkeet, jotka vaativat aina vesilain mukaista lupaa.

Kuten ympäristönsuojelulaisissa, vesilaissakin on kytköksiä muiden ympäristöllisten säädösten noudattamiseen. Vesilain mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon asemakaava ja on katsottava, ettei lupa merkittävästi vaikeuta kaavan laatimista. Jos vesilain mukainen lupahakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua toimintaa, hakemukseen on liitettävä mainitun lain mukainen ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä ennen päätöksentekoa (11 luvun 3 §). Hakemukseen on lisäksi tarvittaessa liitettävä luonnonsuojelulain 35 §:ssä tarkoitettu Natura-arviointi. Lupa-asiaa ratkaistaessa on lain 1 luvun 2 §:n perusteella on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaisissa ja sen nojalla säädetään.

Lupapäätöksestä vesilain 11 luvun 21 §:n 2 momentin mukaan käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointi on otettu huomioon lupaharkinnassa. Lupapäätöksestä on lisäksi käytävä ilmi, miten vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaiset vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelma sekä tulvariskien hallinnasta annetun lain mukaiset tulvariskien hallintasuunnitelmat on otettu huomioon (21 luvun 21 §:n 3 mom.).

Aluehallintovirasto toimii vesilain mukaisena lupaviranomaisena. ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimivat vesilain valvontaviranomaisina. Lisäksi vesilaki sisältää säännöksiä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ojitustoimituksen toimivallasta sekä kalatalousviranomaisesta.

Vesilain mukaisesta lupamenettelystä, kuten lupahakemuksen sisällöstä ja siitä kuulemisesta, säädetään lain 11 luvussa. Vesilain menettelysäännösten lisäksi sovellettavaksi tulevat myös hallintolain (434/2003) yleissäännökset kuten hyvän hallinnon perusteet (2 luku), esimerkiksi neuvonta (8 §) sekä viranomaisten yhteistyö (10 §). Lisäksi hallintolaki sisältää säännöksiä asian käsittelystä (23 §) ja selvittämisestä (31 §), joita sovelletaan vesilain erityissäännöksiin nähden täydentävinä.

Vesilain 11 luvun 12 §:ssä säädetään lupahakemusten yhteiskäsittelystä, jos hanke sisältää sekä vesilain että ympäristönsuojelulain nojalla luvanvaraisia toimenpiteitä, tulee sovellettavaksi ympäristönsuojelulain 47 §. Lisäksi vesilain 11 luvun 12 §:n mukaan vesilain mukainen lupahakemus ja samaa toimintaa tarkoittava ympäristönsuojelulain mukainen vesien pilaantumista koskeva hakemus on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisesti syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteiskäsittely ei kuitenkaan ole tarpeen, jos hanke edellyttää ympäristöluvan lisäksi ainoastaan 4 luvun mukaista lupaa veden ottamiseen eikä veden ottamisen ja sen takaisin vesistöön päästämisen välillä ole välitöntä vesitaloudellista yhteyttä. Lisäksi säädetään, jos vesilain mukaista hakemusasiaa käsiteltäessä ilmenee hankkeen edellyttävän myös ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa, lupaviranomaisen on määrättävä hakija tekemään kohtuullisessa ajassa ympäristölupahakemus uhalla, että vireillä oleva lupahakemus muussa tapauksessa jätetään tutkimatta.

Yhteensovittamislain 3 §:n mukaan vesilain mukainen lupamenettely on määritetty yhdeksi kolmesta lupamenettelystä, jonka käsittely voidaan hakijan pyynnöstä sovittaa laissa mainittujen muiden lakien mukaisten lupahakemuksen kanssa. Yhteensovittamislakia koskeva säännös si-

sältyy vesilain 11 luvun 24 a §:ään. Sen perusteella vesilain mukaisen hakemusasian ja lupapäätöksen tiedoksiantoa ja niistä tiedottamista koskevissa säännöksissä sovelletaan vesilain säännösten sijasta yhteensovittamislain 11, 14 ja 15 §:ää.

Vesilain 15 luvussa säädetään muutoksenhausta. Vesilain mukaisiin päätöksiin haetaan muutosta valittamalla Vaasan hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuun sovelletaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia ja valitusoikeudesta säädetään vesilain 15 luvun 2 §:ssä. Valitettaessa hallinto-oikeuden antamasta päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen noudatetaan hallintoasioissa annetun lain 107 §:ää, jonka mukaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulaissa (9/2023) säädetään keinoista, joiden tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Vuonna 2023 voimaan tullut laki korvasi aiemman, vuonna 1997 voimaan tulleen luonnonsuojelulain. Aiempaan lakiin verrattuna uuden lain rakenne ja sen useat säännökset säilyivät pitkälti ennallaan, mutta lakia täydennettiin ja tarkistettiin monilta osin. Uuteen luonnonsuojelulakiin sisältyy esimerkiksi uutta sääntelyä luonnonsuojelun hallinnosta, luonnonsuojelun suunnittelusta, luontotiedon hallinnasta sekä luonnonarvojen heikentymisen hyvittämistä koskevasta vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta.

Luonnonsuojelulaissa säädetään alueiden, luontotyyppien ja lajien suojelusta tavoitteena säilyttää luonnon monimuotoisuus. Lailla on pantu täytäntöön neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (jäljempänä *luontodirektiivi*) ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta (jäljempänä *lintudirektiivi*). Suojelun toteuttamiseksi laissa säädetään kielloista hävittää tai heikentää erityisiä luonnonarvoja.

Luonnonsuojelulaki on soveltamisalaltaan yleinen, muuta lainsäädäntöä läpäisevä ja sen säännökset on otettava huomioon muiden lakien mukaisissa lupa- ja hyväksymismenettelyissä. Muiden lakien mukaiset mahdolliset luvat eivät siten korvaa luonnonsuojelulain edellyttämiä lupia, ja esimerkiksi muulla lainsäädännöllä ei voida antaa lupaa poiketa luonnonsuojelulain kielloista. Voimassa olevassa luonnonsuojelulaissa ei myöskään ole säädetty lupien yhteiskäsittelystä vastaavaan tapaan kuin esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa, vesilaissa ja maa-aineslaissa. Eräät luonnonsuojelulain mukaiset poikkeusluvat voidaan kuitenkin sovittaa yhteen ympäristönsuojelulain, vesilain ja maa-aineslain mukaisen luvan kanssa siten kuin edellä yhteensovittamislain yhteydessä on todettu.

Luonnonsuojelulain mukaisia valtion viranomaisia ovat ympäristöministeriö, ELY-keskukset, Metsähallitus sekä osin myös Rajavartiolaitos ja Tulli. Lisäksi Suomen ympäristökeskus ja Luonnontieteellinen keskusmuseo toimivat lain mukaisina asiantuntijaviranomaisina. Tämän lisäksi kuntien tehtävänä on lain mukaisesti edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä maisemansuojelua alueellaan. Laissa säädetään myös Suomen luontopaneelista, joka toimii tieteellisenä asiantuntijaelimenä.

Lain tavoitteina ovat luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, luonnonkauneuden ja maisemiarvojen vaaliminen, ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistäminen, luonnonvarojen kestävä käytön tukeminen sekä ympäristötietoisuuden lisääminen. Lisäksi laissa säädetään varovaisuusperiaatteesta, jonka mukaan päätöksenteossa kiinnitetään huomiota luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhkaan, vaikka siitä ei olisi olemassa varmistettua tieteellistä tietoa. Lakiin sisältyy myös aiempaa kattavammat säännökset saamelaiskulttuurin suojasta.

Laissa on vahvistettu luonnonsuojelusuunnittelun merkitystä säätämällä luonnon monimuotoisuusstrategian ja sitä toimeenpanevan toimintaohjelman laatimisesta sekä myös luonnonsuojelun vapaaehtoisten toimenpideohjelmien oikeusperustasta. Tämän lisäksi laissa säädetään luonnonsuojelualueiden perustamisesta ja niiden rauhoituksesta, sekä rahallisesta avustuksesta ja tuesta luonnon monimuotoisuuden ja luonnon ja kulttuurimaisen suojelun ja hoidon edistämiseen. Lisäksi luonnonsuojelua koskevan tiedon saatavuudesta ja hyödyntämisestä säädetään erikseen lain 13 luvussa (Luonnonsuojelun tiedonhallinta). Lakiin sisältyy myös säännökset vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta, joissa säädetään luonnonarvojen tuottamisesta ja vapaaehtoisen hyvittämisen varmentamisesta.

Tämän esityksen tavoitteiden kannalta merkitystä on erityisesti luonnonsuojelulain säännöksillä Natura-alueiden arviointimenettelystä sekä luontotyyppien ja lajien suojelua koskevista kielloista ja niistä poikkeamisesta. Luonnonsuojelulain 5 luvussa säädetään Natura-alueilla tai niiden lähistöllä toteutettavien hankkeiden tai suunnitelmien vaikutusten arvioinnista (Natura-arviointi). Vaikutukset on arvioitava, jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon ehdotetun tai siihen sisällytetyn alueen luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon. Jos hankkeeseen sovelletaan YVA-menettelyä, Natura-arviointi tulee tapauskohtaisesti tehdä arviointimenettelyn yhteydessä. Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on valvottava, että arviointi tehdään. Kiellosta on mahdollista poiketa, mutta sen edellytykset ovat varsin tiukat ja perustuvat direktiiviin.

Luonnonsuojelulain 7 luvussa säädetään suojelluista luontotyypeistä ja siihen liittyvästä poikkeusmenettelystä. Lain 64 §:ssä erikseen mainittuihin luontotyypeihin kuuluvia esiintymiä ei saa hävittää eikä heikentää, jos ELY-keskus on päätöksellään määrittänyt esiintymän rajat. Tämän lisäksi lain 65 §:ssä säädetään tiettyjen uhanalaisten ja harvinaisten luontotyyppien heikentämis- ja hävittämiskiellosta suoraan lain nojalla, ilman viranomaispäätöstä. Näistä ELY-keskuksen päätöksistä on mahdollisuus poiketa lain 66 §:n mukaisesti, jos suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaaranna tai suojelu estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa.

Eliölaajien suojelusta säädetään luonnonsuojelulain 8 luvussa. Lain 68 §:n mukaan säännöksiä sovelletaan luontaisella levinneisyysalueellaan luonnonvaraisina esiintyviin eläin- ja kasvilajeihin lukuun ottamatta metsästyslain 5 §:ssä mainittuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä kala- ja rapulajeja. Lajien rauhoitussäännösten mukaan esimerkiksi rauhoitettujen eläinlajien yksilöiden tappaminen, tahallinen häiritseminen ja pesien siirtäminen tai vahingoittaminen on kiellettyä. Kasvilajien rauhoittamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Laissa säädetään myös uhanalaista lajeista ja niiden huomioon ottamisesta, minkä lisäksi laissa kielletään tiettyjen erityisesti suojeltujen lajien esiintymispaikkojen hävittäminen ja heikentäminen. Kuten luontotyyppien kohdalla, kiello tulee voimaan ELY-keskuksen päätöksellä. Lisäksi lain 78 §:ssä säädetään Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttävien eliölaajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelusta suoraan lain nojalla, ilman viranomaispäätöstä. Lajisuojelua koskevista kielloista on mahdollista poiketa ELY-keskuksen päätöksellä. Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttävien lajien osalta poikkeukselle on asetettu direktiivien mukaisesti tiukemmat edellytykset. Lajien poikkeuspäätöksistä voi valittaa alueelliseen hallinto-oikeuteen.

Luonnonsuojelulain mukaisesta muutoksenhausta säädetään lain 135 §:ssä. Sen mukaan luonnonsuojelulain mukaiseen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla noudattaen, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Käytännössä muutoksen-

haku ohjautuu alueelliseen hallinto-oikeuteen. Valitusoikeudesta säädetään 135 §:n 4 momentissa. Sen mukaisesti valitusoikeus on ensinnäkin asianosaisilla. Muissa kuin korvausta, tukea, avustusta tai vapaaehtoisen hyvittämisen korvaavuutta koskevasta päätöksestä valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös valtakunnallisella yhteisöllä, joka valvoo maanomistajien etua tai edistää luonnontaiikka ympäristönsuojelua. Lisäksi valitusoikeus on myös Saamelaiskäräjillä, jos päätös heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Maa-aineslaki

Maa-aineslailla (555/1981) säännellään ammattimaista ja kaupallista kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamistoimintaa. Laki ei koske kaivoslakiin perustuvaa ainesten ottamista, rakentamisen yhteydessä irrotettujen ainesten ottamista ja hyväksikäyttöä, kun toimenpide perustuu viranomaisen antamaan lupaan tai hyväksymään suunnitelmaan, eikä sellaista maa-ainesten ottamista vesialueella, johon vesilain mukaan vaaditaan aluehallintoviraston lupa. Maa-ainesten ottaminen muuhun kuin omaan kotitarvekäyttöön vaatii maa-aineslain mukaisen luvan. Lupa ei ole tarpeen lainvoimaisen asemakaavan toteuttamiseen liittyvään rakentamista valmistelevaan kaivamiseen tai louhintaan (lain muutos tulee voimaan 1.1.2025).

Maa-aineslain mukaisena toimivaltaisena lupaviranomaisena toimii pääsääntöisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Ennen luvan myöntämistä lupaviranomaisen on kuitenkin pyydetävä ELY-keskuksen lausunto, jos alueella on valtakunnallista tai muutoin huomattavaa merkitystä luonnonsuojelun kannalta, alueella on merkitystä vesien suojelun kannalta tai ainesten ottaminen vaikuttaa välittömästi toisen kunnan alueeseen. Maa-ainesten ottamisesta annettussa valtioneuvoston asetuksessa (926/2005) säädetään muun muassa luvan hakemisesta (1 §), kuumemisesta (3 §) ja lausunnoista (4 §), hakemuksen käsittelyn lykkäämisestä (5 §) sekä lupapäätöksen sisällöstä (6 §) sekä maa-aineslupan haltijan ilmoituksesta (9 §).

Maa-aineslupahakemuksen ja ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelystä säädetään maa-aineslain 4 a §:ssä. Asian käsittelyssä noudatetaan ympäristönsuojelulain menettelysäännöksiä, noudattaen kuitenkin myös, mitä maa-aineslain 7 §:n 2 momentissa säädetään lausunnon pyytämisestä. Yhteiskäsittelyä koskevan lupa-asian ratkaisee ympäristönsuojelulain 34–37 §:n mukaisesti määräytyvä lupaviranomainen. Käytännössä se on pääsääntöisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Yhteiskäsittelyasia kuuluu puolestaan kokonaisuudessaan valtion lupaviranomaisen toimialaan, jos ympäristölupahakemus koskee vähintään 50 000 tonnin vuotuiselle jättemäärälle mitoitettua maankaatopaikkaa taikka pilaantumattoman maa-ainesjätteen, betoni-, tiili- tai asfalttijätteen tai pysyvän jätteen muuta käsittelyä kuin sijoittamista kaatopaikalle, kun käsiteltävä määrä on vähintään 50 000 tonnia vuodessa. Samassa yhteydessä yhteiskäsittelyä koskevan lainmuutoksen kanssa (HE 257/2014 vp) maa-aineslain menettelysäännöksiä yhdenmukaistettiin eräiltä osin ympäristönsuojelulain menettelysäännösten kanssa (mm. muutoksenhaun osalta siirtyminen hallintovalitukseen sekä lainvoimaa vailla olevan päätöksen noudattamista koskeva sääntely).

Maa-aineslaki kuuluu myös yhteensovittamislain soveltamisalaan. Maa-aineslain 4 c §:n mukaan noudatettavaksi tulevat tällöin yhteensovittamislain 11 §, 19 §:n 1 ja 2 mom., sekä 14 ja 15 §.

Ympäristöllisten lakien välillä on lisäksi muita rajapintoja, esimerkiksi luonnonsuojelulaki tulee noudatettavaksi myös maa-aineslain soveltamisessa.

Maa-aineslain mukaiseen päätökseen haetaan muutosta hallintotuomioistuimelta. Toimivaltaisia ovat alueelliset hallinto-oikeudet. Maa-aineslain 4 a §:n yhteiskäsittelyssä annettuun lupapäätökseen haetaan muutosta kuitenkin ympäristönsuojelulain mukaisesti eli Vaasan hallinto-oikeudelta. Jatkovalitus tehdään korkeimpaan hallinto-oikeuteen, mikäli se myöntää valitusluvan.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetulla lailla (252/2017, jäljempänä *YVA-laki*) pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista (jäljempänä *YVA-direktiivi*) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/52/EU tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin 2011/92/EU muuttamisesta.

YVA-menettelyä sovelletaan hankkeisiin, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. YVA-menettelyä aina edellyttävät hankkeet luetaan lain liitteessä 1 olevassa hankeluettelossa. Hankeluettelon 7 kohdan e alakohta koskee tuulivoimalahankkeita. YVA-menettelyä on sen mukaan sovellettava tuulivoimalahankkeeseen, kun yksittäisten laitosten lukumäärä on vähintään 10 tai hankkeen kokonaisteho on vähintään 45 megawattia (MW).

Hankeluettelossa määriteltyjen hankkeiden lisäksi YVA-menettelyä voidaan soveltaa yksittäistapauksessa silloin, kun hanke tai sen muutos todennäköisesti aiheuttaa laadultaan tai laajuudeltaan hankeluettelossa tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia. Päätöksen YVA-menettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa tekee ELY-keskus, lukuun ottamatta tiettyjä ydinenergiain mukaisia hankkeita, joissa päätöksen tekee työ- ja elinkeinoministeriö.

ELY-keskukset toimivat YVA-menettelyn järjestämisestä ja ohjauksesta vastaavina yhteysviranomaisina, lukuun ottamatta tiettyjä ydinenergiain mukaisia hankkeita, joissa yhteysviranomaisena toimii työ- ja elinkeinoministeriö.

Arviointimenettely alkaa, kun hankkeesta vastaava toimittaa yhteysviranomaiselle ympäristövaikutusten arviointiohjelman, jonka jälkeen yhteysviranomaisen huolehtii arviointiohjelmasta tiedottamisesta kuuluttamalla, pyytää tarvittavat lausunnot ja varaa mahdollisuuden arviointiohjelmasta koskevien mielipiteiden esittämiseen. Ympäristövaikutusten arviointiohjelman sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (277/2017, jäljempänä *YVA-asetus*).

Yhteysviranomaisen tulee antaa hankkeesta vastaavalle lausuntonsa arviointiohjelmasta kuukauden kuluessa arviointiohjelmasta koskevien lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan (30 päivää, erityisestä syystä 60 päivää) päättymisestä. Lausunnossa otetaan kantaa arviointiohjelman laajuuteen ja tarkkuuteen. Lausunnosta on myös käytävä ilmi, kuinka tarvittavat selvitykset sovitetaan tarpeen mukaan yhteen hanketta koskevien muissa laeissa edellytettyjen selvitysten kanssa.

Hankkeesta vastaavan tulee YVA-lain 19 §:n mukaisesti laatia ympäristövaikutusten arviointiselostus arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen antaman lausunnon pohjalta. Arviointiselostuksen sisällöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksessa. Yhteysviranomaisen tulee YVA-lain 20 §:n mukaan tiedottaa hankkeesta vastaavan toimittamasta arviointiselostuksesta ja huolehtia tarvittavien lausuntojen pyytämisestä ja varata mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Määräaika lausuntojen antamiselle ja mielipiteiden esittämiseksi 30–60 päivää.

Arviointiselostusta koskeva kuuleminen on YVA-lain 22 a §:n ja ympäristönsuojelulain 44 a §:n mukaisesti mahdollista toteuttaa lupamenettelyn yhteydessä silloin, kun hanketta koskeva YVA-menettely ja ympäristönsuojelulain mukaisen valtion ympäristölupaviranomaisen ratkaisutavaksi kuuluva ympäristölupahakemus on samanaikaisesti vireillä. Edellytyksenä on, että hankkeelle ei ole sen sijainnin, laajuuden ja teknisten ominaisuuksien kannalta muuta kuin lupahakemuksessa esitetty toteuttamiskelpoinen vaihtoehto.

Yhteysviranomaisen tulee tarkistaa ympäristövaikutusten arviointiselostuksen riittävyys ja laatu ja laatia tämän jälkeen perusteltu päätelmä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista. Perusteltu päätelmä tulee antaa hankkeesta vastaavalle kahden kuukauden kuluessa lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä. Jos yhteysviranomaisen ei voi tehdä perusteltua päätelmää arviointiselostuksen puutteellisuuden vuoksi, sen on ilmoitettava hankkeesta vastaavalle, miltä osin arviointiselostusta on täydennettävä.

Hanketta koskevaan lupahakemukseen on liitettävä ympäristövaikutusten arviointiselostus ja perusteltu päätelmä, jotka viranomaisen on saatava käyttöönsä ennen kuin se saa myöntää luvan hankkeen toteuttamiseen. Lupaviranomaisen on sisällytettävä perusteltu päätelmä myös lupapäätökseen ja otettava huomioon päätöksessään, mitä arviointiselostuksesta, perustellusta päätelmästä ja kuulemisista käy ilmi. Ratkaistessaan lupa-asiaa lupaviranomaisen tulee varmistaa, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla. Jos perusteltu päätelmä ei ole ajantasainen, sitä tulee täydentää. ELY-keskuksella on oikeus valittaa lupapäätöksestä sillä perusteella, että YVA-menettelyä ei ole suoritettu tai se on suoritettu olennaisilta osiltaan puutteellisesti. Lisäksi siihen saa vedota se, jolla muutoin on oikeus hakea lupapäätökseen muutosta valittamalla.

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetulla lailla (1299/2004, jäljempänä *vesienhoitolaki*) ja eräiden muiden lakien säännöksillä on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä yhteisön vesipolitiikan puitteista (2000/60/EY, jäljempänä vesipuitedirektiivi) sekä ja sen perusteella pohjavesiensuojelusta (2006/118/EY, muutettuna 2014/80/EU) ja prioriteettiaineista (2008/105/EY, muutettuna 2013/39/EU) annetut direktiivit. Vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelu perustuu laajaan alueelliseen yhteistyöhön vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoitosuunnitelman sekä niitä toteuttavien toimenpideohjelmien laatimiseksi ja toimeenpanemiseksi.

Vesienhoidon tavoitteena on pintavesien hyvän ekologisen ja kemiallisen tilan sekä pohjavesien hyvän kemiallisen ja määrällisen tilan saavuttaminen, vesien erinomaisen ja hyvän tilan ylläpito sekä tilan heikkenemisen estäminen. Hyvä vesien tila tuli lainsäädännön mukaisen tavoitteen mukaan olla saavutettuna jo vuonna 2015.

Tämän esityksen tavoitteiden kannalta merkitystä on vesienhoitolain hankekohtaista poikkeusta koskevalla sääntelyllä ja sen valmisteilla olevalla kansallisella lainsäädäntömuutoksella. Vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeamisesta uusien pintaveden ekologiseen tilaan, ekologiseen potentiaaliin tai pohjaveden määrälliseen tilaan vaikuttavien hankkeiden kohdalla säädetään vesipuitedirektiivin 4(7) artiklassa. Poikkeaminen on mahdollista tietyin direktiivin säännöksen edellytyksin. Direktiivin säännökseen perustuvan vesienhoitolain 23 §:n mukaan poikkeamisen edellytyksenä on muun muassa, että hanke on yleisen edun kannalta erittäin tärkeä ja se edistää merkittävästi kestävästä kehitystä, ihmisten terveyttä tai ihmisten turvallisuutta.

Vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeamisen edellytysten arvioinnista edellä mainitussa tilanteessa säädetään nykyisin tehtävän vesienhoidon suunnittelumenettelyn yhteydessä. Poikkeaminen ja sen edellytykset tulee sisällyttää vesienhoitosuunnitelmiin, joista valtioneuvosto

päittää kuuden vuoden välein. Lainsäädäntöön ei siten nykyisin sisälly mahdollisuutta poiketa vesienhoidon ympäristötavoitteista suunnittelumenettelyn ulkopuolella.

Hankekohtaista poikkeamista koskevan asian käsittely kuuden vuoden pituisen vesienhoitokauden aikana voi kuitenkin olla tarpeen lupamenettelyn sujuvoittamiseksi. Vireillä on jatkovalmisteluvaiheessa (tilanteen 30.5.2024 mukaan) hallituksen esityksen laatiminen laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta. Säädöshankkeen asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet_tunnuksella_YM043:00/2022. Hankkeen sisältöä kuvataan tämän esityksen kannalta merkityksellisiltä osin.

Esityksessä on tarkoitus ehdottaa muutettavaksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettua lakia, ympäristönsuojelulakia ja vesilakia. Esityksellä lisättäisiin vesipuidedirektiivin ja vesien tilan ympäristötavoitteita koskevien EU-tuomioistuintratkaisuihin perustuen vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin uudet lupamenettelyssä sovellettavaksi tulevat säännökset vesien tilan ympäristötavoitteista. Molempien lakien lupaedellytyksiin lisättäisiin uusi luvanmyöntämisen edellytys perustuen EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistuneeseen tulkintaan vesienhoidon ympäristötavoitteiden sitovuudesta lupaharkinnassa. Vesien ympäristötavoitteista poikkeamista uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi koskevaa sääntelyä muutettaisiin paremmin vastaamaan vesipuidedirektiiviä. Ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin tehtäisiin näistä muutoksista johtuvat lisäykset. Mainituissa laeissa muun muassa säädettäisiin hankekohtaista poikkeamista ympäristötavoitteista koskeva asia käsiteltäväksi lupa-asian yhteydessä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisessa lupaviranomaisessa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (rakentamislaki ja alueidenkäyttölaki 1.1.2025 alkaen)

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) tuli voimaan 1.1.2000. Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus käynnistettiin keväällä 2018. Rakentamista koskevat pykälät uudistettiin rakentamislailailla (571/2023), jonka eduskunta hyväksyi 1.3.2023. Rakentamislaki tulee voimaan 1.1.2025 ja maankäyttö- ja rakennuslain nimi muuttuu samalla alueidenkäyttöläksi. Alueidenkäyttölain uudistusta valmistelee marraskuussa 2023 nimetty työryhmä, jonka tehtävänä on laatia ehdotus uudeksi alueidenkäyttöläksi. Tavoitteena on, että lakiesitys annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2025. Uusi alueidenkäyttölaki muodostuu valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, kaavoitusta ja merialuesuunnittelua koskevista säännöksistä. Alueidenkäyttölain rinnalle laaditaan yhdyskuntakehittämislaki ja yhdyskuntarakentamislaki. Hallitusohjelman mukaisesti rakentamislakiin ollaan jo valmistelemassa hallituksen esitystä rakentamislain muuttamiseksi, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2024. Rakentamislakiin ehdotettujen muutosten on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan uuden rakentamislain kanssa eli 1.1.2025.

Voimassa olevassa maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään alueidenkäytön suunnittelusta ja rakentamisesta. Alueidenkäytön suunnittelun osalta laissa säädetään valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista, jotka ohjaavat suunnittelua maakunnissa ja kunnissa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden lisäksi alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Maakuntakaava on kartalla esitetty suunnitelma maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteesta, joka kuvaa rakentamisen ja ympäristön kehittämisen suunnat maakunnassa tuleville vuosikymmenille. Maakuntakaava on ohjeena kuntien kaavoitukselle (yleis- ja asemakaavat) sekä muulle viranomaistoiminnalle, jolla vaikutetaan alueidenkäyttöön. Maakuntakaavan laatii ja siitä päättää maakunnan liitto. Yleiskaavassa määritetään kunnan kehityksen suuret linjat sekä kaava-alueen käyttö, esimerkiksi asuinalueiden, työpaikkojen ja liikenneväylien sijainti. Kunta vastaa yleiskaavan laatimisesta ja sen hyväksyy kunnanvaltuusto. Asemakaava on yksityiskohtaisin kaavataso. Sillä ohjataan alueidenkäyttöä ja rakentamista paikallisten olosuhteiden, kaupunki- ja maisemakuvan, hyvän rakentamistavan ja muiden yhdessä

sovittujen tavoitteiden edellyttämällä tavalla. Asemakaavassa määritellään alueen tuleva käyttö: mitä säilytetään, mitä saa rakentaa, mihin ja millä tavalla. Kaavassa osoitetaan esimerkiksi rakennusten sijainti, koko ja käyttötarkoitus. Asemakaavan laatii ja hyväksyy kunta. Maakunta-, yleis- ja asemakaavan sisältövaatimukset on kuvattu maankäyttö- ja rakennuslaissa. Kaavat on otettava huomioon myös muiden lakien mukaisessa päätöksenteossa, kuten ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisia lupa-asioita ratkaistaessa, siten kuin siitä erikseen säädetään.

Rakentamiseen liittyen laissa säädetään rakennus-, toimenpide-, maisematyö- ja purkamisluvasta. Näiden lupien osalta toimivaltainen viranomainen on kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Maankäyttö- ja rakennuslain 132–133 §:ssä säädetään tilanteista, joissa lupahakemuksesta on pyydetty ELY-keskuksen lausunto ja vireilletulosta on ilmoitettava myös naapurille. Hakija voi liittää hakemukseensa selvityksen naapurien mahdollisesta kannasta rakentamiseen, eikä tällöin viranomaisen toimittama kuuleminen ole tarpeen. Asian vireilläolosta tiedotetaan rakennuspaikalla ja tästä huolehtii rakennushankkeeseen ryhtyvä. Jos luvanvaraisesta toimenpiteestä on tehtävä ympäristövaikutusten arviointi, on maankäyttö- ja rakennuslain 132 §:n mukaan hakemuksen vireille tulosta sen lisäksi tiedotettava internetissä. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 67 §:ssä säädetään, että purkamisluvasta on asetuksessa mainituissa erityistapauksissa tiedotettava kunnanhallitukselle ja ELY-keskukselle.

Rakentamista koskeva lupapäätös annetaan julkipanon jälkeen ja päätöksen katsotaan tulleen asianosaisen tietoon silloin, kun se on annettu. Maankäyttö- ja rakennuslain 142 §:n nojalla lupapäätös toimitetaan hakijalle, asetuksella säädetäville viranomaisille ja niille, jotka ovat sitä huomautuksessa tai erikseen pyytäneet.

Maankäyttö- ja rakennuslaki kuuluu eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain 2 §:n mukaan yhteensovittamislain soveltamisalaan. Lupien yhteensovittaminen voi tulla sovellettavaksi, jos ympäristö-, vesi- tai maa-aineluvan lisäksi hankkeelle haetaan samaan aikaan jotain muuta eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain soveltamisalaan kuuluvaa lupaa. Maankäyttö- ja rakennuslain 148 §:n mukaan, jos rakennuslupaa, toimenpidelupaa, rakennuksen purkamislupaa tai maisematyölupaa koskevan hakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia (764/2019), noudatetaan sen sijaan, mitä 142 §:ssä säädetään, mainitun lain 14 ja 15 §:ää.

Kaivoslaki

Kaivoslaissa (621/2011) säädetään kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsinnästä ja hyödyntämisestä, kullanhuhdonnasta valtion omistamalla alueella ja näihin liittyvän toiminnan lopettamisesta, kaivosturvallisuudesta sekä kaivostoimituksesta. Kaivoslaissa säädetään malminetsintä, kaivostoiminta ja kullanhuhdonta luvanvaraisiksi toimiksi. Kaivoslain 4 §:n mukaan Tukes toimii laissa tarkoitettuna kaivosviranomaisena.

Kaivoslakia muutettiin monilta osin lailla 505/2023 (HE 126/2022 vp). Kaivosluvan myöntämisen edellytykseksi säädettiin kunnan hyväksymä kaava ja että muut elinkeinot otettaisiin lupaharkinnassa nykyistä enemmän huomioon. Lailla muutettiin myös malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskevia edellytyksiä, lisättiin yleisön kuulemista koskevaan säännökseen velvoite vuosittain pidettävistä avoimista yleisötilaisuuksista, tehtiin tarkennuksia viranomaisten neuvontavelvollisuuteen liittyvään sääntelyyn sekä eräitä muutoksia ympäristönsuojellisten seikkojen huomioimiseksi lupaharkinnassa. Lailla myös muutettiin saamelaiden oikeuksia alkuperäiskansana koskevia säännöksiä.

Samassa yhteydessä muutettiin kaivosluvan myöntämisen edellytyksiä siten, että kaivostoiminnan tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan tai asemakaavaan. Lisäksi maisemalliset, ympäristölliset ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kysymykset sekä muut elinkeinot ovat myös entistä vahvemmin osana lupaharkintaa.

Eräät kaivoslain mukaiset luvat (kaivoslain 9 §:n mukainen malminetsintälupa, 16 §:n mukainen kaivoslupa ja 22 §:n mukainen kullanhuuhtontalupa) kuuluvat osaksi yhteensovittamislain mukaista menettelyä, jossa niiden käsittely voidaan sovittaa yhteen joko ympäristönsuojelulain, vesilain tai maa-aineslain mukaisen luvan käsittelyn kanssa.

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettu laki

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005, jäljempänä *kemikaaliturvallisuuslaki*) säädetään muun muassa vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia taikka räjähteen valmistusta ja varastointia koskevasta luvanvaraisuudesta (23 §) ja lupaedellytyksistä (23 a §). Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii kemikaaliturvallisuuslain mukaisena lupaviranomaisena. Ilmoituksenvaraisuudesta säädetään lain 24 §:ssä ja ilmoitus tehdään joko Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle tai pelastusviranomaiselle.

Kemikaaliturvallisuuslain 2 luku sisältää yleiset turvallisuusvaatimukset ja tuotantolaitoksen suunnittelua ja rakentamista koskevat vaatimukset. Kaavan huomioon ottamisesta säädetään 20 §:ssä, jonka mukaan tuotantolaitosten sijoituksessa tulee ottaa huomioon sijoituspaikan ja sen ympäristön nykyinen ja tuleva maankäyttö- ja rakennuslain [alueidenkäyttölain] mukaisessa oikeusvaikutteisessa kaavassa osoitettu käyttötarkoitus samoin kuin aluetta mahdollisesti koskevat kaavamääräykset.

Lupa-asiaa koskevaan menettelyyn sovelletaan kuulemista ja tiedottamista koskevia säännöksiä (12 a luku, 104 a -104 f §). Lisäksi eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain soveltamisesta säädetään 104 e §:ssä. Jos vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia taikka räjähteiden valmistusta ja varastointia koskevan lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia (764/2019), noudatetaan mainitun lain 11 §:ää eli tiedoksiantoa ja tiedottamista koskevia säännöksiä.

Laki uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä

Uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetulla lailla (1145/2020, jäljempänä *uusiutuvan energian lupamenettelylaki*) panttiin täytäntöön uusiutuvan energian direktiivin ((EU) 2018/2001) uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyjen organisointia ja kestoja koskeva sääntely. Lain tavoitteena on jouduttaa uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyitä ja eräitä muita hallinnollisia menettelyitä sekä parantaa menettelyihin liittyvän neuvonnan saatavuutta. Lain soveltamisalaan kuuluvat mm. tuuli- ja aurinkoenergia, lämpöpumput, vesivoima, biomassan poltto, biokaasun, biopolttoaineen ja bionesteen tuotanto, sekä biokaasun tuotannossa syntyvän mädätteen käsittely ja jatkojalostus.

Uusiutuvan energian lupamenettelylaissa säädetään sähköisestä asioinnista ja neuvonnasta uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyissä ja eräissä muissa hallinnollisissa menettelyissä sekä uusiutuvan energian voimalaitosten lupamenettelyissä ja eräissä muissa hallinnollisissa hyväksymismenettelyissä sovellettavista määräajoista: uusille hankkeille kaksi vuotta,

olemassa oleville voimalaitosten päivittämiselle ja uusille sähköntuotantokapasiteetiltaan pienille hankkeille yksi vuosi. Määräaikoihin kuuluvat kaikki toiminnoissa tarvittavat lupa- ja muut hallinnolliset menettelyt, muun muassa ympäristölupa, vesilupa, vesilain ja luonnonsuojelulain mukaiset poikkeukset sekä rakennuslupa. YVA-menettelyn ei ole nykyisellään katsottu kuuluvan määräaikojen piiriin.

Laissa on nimetty kansalliseksi yhteyspisteviranomaiseksi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. Yhteyspisteviranomaisen tehtäväksi säädetään uusiutuvan energian direktiivissä yhteyspisteelle säädettyjen tehtävien hoitaminen sähköistä palvelukerrosta hyödyntäen. Laissa säädetään myös yhteyspisteviranomaisen neuvontavelvollisuudesta uusiutuvan energian tuotantolaitoksiin liittyvien lupamenettelyjen ja muiden hallinnollisten menettelyjen osalta. Laissa säädetäisiin myös uusiutuvan energian tuotantolaitosten hankekehittäjille ohjeistusta sisältävästä menettelykäsikirjasta.

Hallintolaki

Hallintolaissa (434/2003) säädetään hyvän hallinnon perusteista ja hallintoasioissa noudatettavasta menettelystä. Hallintolaki on keskeinen hallintoasian käsittelyä koskeva yleislaki, jota sovelletaan muun muassa valtion viranomaisissa ja kunnallisissa viranomaisissa. Hallintolaki tulee siten sovellettavaksi suuressa joukossa erityislakeihin perustuvia ympäristöoikeudellisia menettelyitä joko sellaisenaan tai täydentäen erityislakien säännöksiä. Seuraavassa selostetaan lain sisältöä tämän esityksen kannalta tarkoituksenmukaisilta osin.

Hallintolaissa säädetään esimerkiksi yleisistä hyvän hallinnon perusteista, joita sovelletaan viranomaisen toimintaan. Laissa säädetään viranomaisen harkintavaltaa ohjaavista keskeisistä periaatteista. Hallintolaki sisältää myös asioinnin järjestämisen lähtökohdat sekä viranomaisilta edellytettävä hyvän kielenkäytön vaatimukset. Tämän esityksen tavoitteiden kannalta erityistä merkitystä on hallintolain 8 §:ssä säädetyllä viranomaisen velvollisuudella antaa asiakkailleen neuvontaa. Lisäksi hallintolaissa säädetään sellaisista hallintoasiassa noudatettavista keskeisistä menettelyllisistä vaatimuksista, jotka olennaisesti vaikuttavat yksityisen asemaan ja oikeussuojaan hallinnollisessa päätöksenteossa. Näihin kuuluvat asianosaisaseman perusteita, hallintoasian vireilletuloa ja asian käsittelyä koskevat säännökset. Lisäksi laissa säädetään muun muassa asiakirjojen lähettämiseen ja tiedoksiantoon liittyvistä menettelyvaatimuksista.

2.1.2 EU-säädökset ja kansainväliset sopimukset

YVA-direktiivi

YVA-direktiivissä edellytetään ennakkollista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sen liitteessä I mainituille hankkeille. Liitteessä II on lueteltu hankkeet, joiden ympäristövaikutukset tulee arvioida, jos niillä on laatunsa, kokonsa ja sijaintinsa vuoksi todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Arvioitavat hankkeet tulee alistaa lupamenettelyyn ja lupa-asiaa ratkaistaessa tulee huomioida arviointimenettelyssä saadut tiedot.

YVA-direktiivin 5 artiklassa säädetään hankkeesta vastaavan velvollisuudesta laatia ympäristövaikutusten arviointiselostus, selostuksen sisältöön ja laatimiseen liittyvistä vaatimuksista sekä YVA-menettelyn toimivaltaisen viranomaisen velvollisuudesta antaa hankkeesta vastaavan pyynnöstä lausunto arviointiselostukseen tulevien tietojen laajuudesta ja tarkkuudesta. Jäsenvaltioilla on myös mahdollisuus vaatia toimivaltaista viranomaista antamaan lausunto riippumatta siitä, onko sitä pyydetty. Suomessa yhteysviranomainen antaa 5 artiklassa tarkoitettua lausunnon aina YVA-lain 16–18 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Direktiivin 5 ja 6 artikloissa on vaatimuksia varata muille viranomaisille mahdollisuus ilmaista kantansa YVA-menettelyn eri vaiheista, tiedottaa yleisöä sekä varata yleisölle, jota asia koskee, ajoissa ja tehokkaalla tavalla mahdollisuus osallistua päätöksentekomenettelyihin ja esittää toimivaltaiselle viranomaiselle huomautuksensa ja mielipiteensä, tiedot lupahakemuksesta ennen kuin lupahakemuksesta päätetään, vaihtoehtojen ollessa vielä avoinna.

YVA-direktiivin 8 artiklan mukaisesti kuulemisten ja käytyjen neuvottelujen tulokset sekä 5–7 artiklan mukaisesti saadut tiedot on otettava huomioon lupamenettelyssä. Artiklojen 1 ja 8 mukaan luvan myöntämispäätöksen tulee sisältää toimivaltaisen viranomaisen perusteltu päätelmä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista.

YVA-direktiivi 2 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat poikkeustapauksissa olla soveltamatta tiettyyn hankkeeseen direktiivin säännöksiä, kun näiden säännösten soveltaminen vaikuttaisi haitallisesti hankkeen tarkoitukseen, edellyttäen että direktiivin tavoitteet täyttyvät, sanotun kuitenkin rajoittamatta direktiivin 7 artiklan (valtion rajat ylittävien vaikutusten arviointi) soveltamista. Soveltaessaan poikkeusta jäsenvaltioiden on tutkittava, onko jokin muu arviointimuoto sopiva. Lisäksi jäsenvaltion on asetettava yleisön, jota asia koskee, saataville muilla arviointimuodoilla saadut tiedot, vapauttamispäätöstä koskevat tiedot sekä vapauttamisen perusteet sekä annettava komissiolle tiedoksi ennen luvan myöntämistä tehdyn vapauttamispäätöksen perustelut ja liitettävä siihen, tarvittaessa, omille kansalaisille annetut tiedot. Komissio välittää saamansa asiakirjat välittömästi muille jäsenvaltioille tiedoksi sekä antaa vuosittain Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen tämän kohdan soveltamisesta.

Komissio on antanut 14.11.2019 tiedonannon² direktiivin mahdollistamien poikkeusten soveltamiseksi. Tiedonannon jaksossa 3.5 todetaan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön viitaten, että direktiivin 2 artiklan 4 kohdan nojalla myönnettävän poikkeuksen on liityttävä siihen, että direktiivin kaikkia vaatimuksia olisi mahdotonta täyttää vaarantamatta hankkeen tarkoitusta. Euroopan unionin tuomioistuin on todennut asiassa *Doel* (C-411/17, 97 ja 101 kohta), että sähköön toimitusvarmuuden takaaminen voisi muodostaa tällaisen poikkeustapauksen. Jäsenvaltion tuli tuomioistuimen mukaan osoittaa, että sähköön toimitusvarmuuteen kohdistuva riski on ”järkevästi ajateltuna todennäköinen” ja että suunniteltu hanke on niin kiireellinen, että voi olla perusteltua jättää arviointi tekemättä.

Tiedonannon mukaan direktiivin tavoitteiden täyttymisellä poikkeuksen myöntämisessä tarkoitetaan sitä, että poikkeuksen soveltamiskohteena oleviin hankkeisiin sovelletaan lupamenettelyä ja niiden vaikutukset arvioidaan ennen luvan myöntämistä.

Direktiivin 2 artiklan 4 kohdan mahdollistamaa poikkeusta sovellettiin vuosina 2014–2017 kolmessa tapauksessa, joissa kaikissa tarve hankkeelle oli tiedonannon mukaan niin kiireellinen, että hankkeen toteuttamatta jättäminen olisi ollut yleisen edun vastaista ja uhannut poliittista, hallinnollista tai taloudellista vakautta ja turvallisuutta. Poikkeusta on tiedonannon mukaan mahdollista soveltaa tällaisissa tapauksissa ja silloinkin rajallisesti, eli kun kaikki edellytykset täyttyvät. Vuonna 2021 poikkeusta sovellettiin komission tietojen mukaan vain kerran, vuonna 2022 kuusi kertaa ja vuonna 2023 jopa 28 kertaa. Pääosa vuoden 2023 poikkeuksista oli joko

² Komission tiedonanto; Ohjeet ympäristövaikutusten arviointia koskevan direktiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2014/52/EU) 1 artiklan 3 kohdan, 2 artiklan 4 kohdan ja 2 artiklan 5 kohdan mukaisten poikkeusten soveltamiseksi (2019/C 386/05)

Saksassa myönnettyjä maakaasun jakelujärjestelmään liittyviä poikkeuksia tai Espanjassa myönnettyjä keinokasteluun liittyviä poikkeuksia.

Uusiutuvan energian direktiivi

Marraskuussa 2023 tuli voimaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/2413 direktiivin (EU) 2018/2001, asetuksen (EU) 2018/1999 ja direktiivin 98/70/EY muuttamisesta uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisen osalta sekä neuvoston direktiivin (EU) 2015/652 kumoamisesta (jäljempänä *RED III-direktiivi*). Direktiivillä muutettiin RED-direktiiviä (EU) 2018/2001 monilta osin, myös lupamenettelyä koskevilta osin. RED III-direktiivin myötä lupamenettelyjä koskevat 16–16 f artikla.

Uusia velvoitteita ovat mm. uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden määrittely, uusiutuvan energian hankkeiden määrittely erittäin tärkeän yleisen edun mukaisiksi harkittaessa vesipuidedirektiivin, lintudirektiivin ja luontodirektiivin mukaisten poikkeusten myöntämistä, uusia ja nykyistä tiukempia määräaikoja lupamenettelylle sekä YVA-menettelyn soveltumista koskevia poikkeuksia

Lupamenettelyn määräaikoihin lasketaan kaikki vaiheet lupahakemuksen täydellisyyden toteuttamisesta siihen asti, kun asiaankuuluva toimivaltainen viranomainen tai asiaankuuluvat toimivaltaiset viranomaiset ilmoittavat lupamenettelyn tulosta koskevan lopullisen päätöksen.

Uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden osalta edellytetään, että jäsenvaltio nimeää alueita yhtä tai useampaa uusiutuvan energialähteen muotoa varten. Kutakin aluetta koskien tulee niiden perustamisen yhteydessä asettaa säännöt tehokkaista lieventävistä toimenpiteistä alueella toteutettavien uusiutuvan energian hankkeista aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten välttämiseksi tai merkittäväksi vähentämiseksi. Ennen alueiden hyväksymistä tulee niitä koskevat suunnitelmat arvioida tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/42/EY (jäljempänä SEA-direktiivi) mukaisesti. Tarvittaessa suunnitelmat tulee lisäksi arvioida luontotyyppien sekä luonnonvaraisen elämistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (jäljempänä *luontodirektiivi*) 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Nopean kehittämisen alueilla sovelletaan tiukempia määräaikoja lupamenettelylle. Lisäksi sellaiset uusiutuvan energian hankkeet, jotka ovat kyseistä aluetta koskevien sääntöjen mukaisia, vapautetaan joitain poikkeuksia lukuun ottamatta velvoitteesta toteuttaa YVA-menettely ja mahdollisesti luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukainen arviointi. Arvioinneista vapautetut hankkeet tulee alistaa menettelyyn erittäin todennäköisesti merkittävien ennakoimattomien haittavaikutusten seulomiseksi. Mikäli tällaisia vaikutuksia ei havaita, hanke tulee hyväksyä ympäristönäkökohtien osalta vaatimatta toimivaltaiselta viranomaiselta nimenomaista päätöstä.

Kriittisten raaka-aineiden asetus

Euroopan komissio julkaisi 16.3.2023 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestäväen tarjonnan varmistamiseksi (COM (2023) 160, Critical Raw Material Act) sekä siihen liittyvän tiedonannon (COM (2023) 165). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1252 puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestäväen tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta (jäljempänä *kriittisten raaka-aineiden asetus*) tuli voimaan 23.5.2024.

Asetusehdotuksesta ja komission tiedonannosta koostuvan kriittisten raaka-aineiden paketin tavoitteena on vahvistaa raaka-aineiden arvoketjuja Euroopassa, monipuolistaa tuontia strategisten riippuvuuksien vähentämiseksi, parantaa kriittisiin raaka-aineisiin liittyvää seurantaa ja vähentää niihin liittyviä toimitusriskejä sekä varmistaa näiden raaka-aineiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla ja ympäristönsuojelun korkea taso kiertotaloutta ja vastuullisuutta edistämällä. Asetuksen soveltamisalan piirissä olevista strategisista ja kriittisistä raaka-aineista säädetään 2 luvussa. Komission on määräajoin tarkastettava raaka-aineluetteloiden ajantasaisuutta.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitetuissa hankkeissa voi olla kyse kriittisten tai strategisten raaka-aineiden louhinnasta, jalostuksesta tai kierrätyksestä. Uuden hankkeen lisäksi kyseessä voi olla myös nykyisen laitoksen merkittävä laajentaminen tai käyttötarkoituksen muuttaminen.

Asetukseen sisältyy useita lupamenettelyihin liittyviä ehdotuksia. Kaikkia kriittisiä raaka-aineita koskevia hankkeita koskisi velvoite osoittaa hankkeille keskitetty asiointipiste (point of single contact), joka on vastuussa lupamenettelyiden koordinoinnista. Kyseinen viranomaisena on hankkeen toteuttajan ainoa yhteyspiste lupamenettelyssä ja sen on tarjottava hankkeen toteuttajalle lupamenettelyä koskevaa neuvontaa. Hankkeiden toteuttajien on voitava toimittaa kaikki lupamenettelyn kannalta merkitykselliset asiakirjat sähköisessä muodossa ja päällekkäisten selvitysten ja muiden dokumenttien vaatimista tulee välttää. Kaikkia kriittisten raaka-aineita koskevia hankkeita koskee lisäksi suunnittelua koskeva säännös, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että suunnitelmien, mukaan lukien kaavoitus, aluesuunnitelmat ja maankäyttösuunnitelmat, laatimisesta vastaavat kansalliset, alueelliset ja paikalliset viranomaiset sisällyttävät tällaisiin suunnitelmiin tarvittaessa määräyksiä kriittisiä raaka-aineita koskevien hankkeiden kehittämisestä.

Kriittisen raaka-ainehankkeen toteuttajan on mahdollista hakea komissiolta, että hanke tunnustettaisiin strategiseksi hankkeeksi. Menettelystä säädetään 3 luvun 2 jaksossa. Strategisen hankkeen tulisi mm. edistää merkittävästi strategisten raaka-aineiden toimitusvarmuutta unionissa ja se tulisi toteuttaa kestävästi, erityisesti esimerkiksi ympäristövaikutusten seurannan, ehkäisyn ja minimoinnin sekä sosiaalisesti vastuullisten käytäntöjen noudattamisen osalta. Komissio päättää strategisen hankkeen aseman myöntämisestä ja siihen osallistuisi myös Euroopan kriittisiä raaka-aineita käsittelevä toimikunta. Jos jäsenvaltio, jonka aluetta ehdotettu hanke koskee, vastustaa asiaa, hanketta ei katsota strategiseksi hankkeeksi.

Asetukseen sisältyy lisäksi strategisiksi nimettyjä hankkeita koskevaa erityissääntelyä (10–12 artikla). Strategisille hankkeille tulee asetuksen mukaan osoittaa etusija hallinnollisissa ja tuomioistuininprosesseissa, jos tällainen etusijamenettely sisältyy kansalliseen lainsäädäntöön. Asetuksessa säädetään lupamenettelylle asetetuista määräajoista sekä mahdollisuudesta niiden pidentämiseen eräin edellytyksin. Strategisten hankkeiden katsotaan asetuksen mukaan olevan luontodirektiivin artiklassa 6(4) ja 16(1) ja lintudirektiivin artiklassa 9(1)(a) sekä vesipuidedirektiivin 4(7) artiklassa tarkoittamalla tavalla erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä toteutettavia hankkeita, mikäli kaikki kyseisissä direktiiveissä asetetut ehdot täyttyvät. Lisäksi asetuksessa säädetään useista erityisistä määräajoista YVA-menettelyssä yleiseen YVA-direktiivin mukaiseen sääntelyyn nähden.

Nettonollateknologiaa koskeva asetus[ehdotus]

Komissio antoi 16.3.2023 ehdotuksen (COM(2023) 161 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimista vahvistaa Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä (Net Zero Industry Act, jäljempänä *nettonollateknologia-asetusehdotus*).

Asetusehdotuksessa vahvistettaisiin puitteet toimenpiteille innovaatioiden edistämiseksi sekä nettonollateknologioiden valmistuskapasiteetin lisäämiseksi, millä tuetaan EU:n vuoden 2030 tavoitetta vähentää kasvi-huonekaasujen nettopäästöjä vähintään 55 prosentilla vuoden 1990 tasosta ja vuodelle 2050 asetettua ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamista. Ehdotuksella pyrittäisiin varmistamaan unionin energiajärjestelmän kestävyys turvaamiseksi tarvittavan turvallisen ja kestävä nettonollateknologian saatavuus, sekä laadukkaiden työpaikkojen luominen. Tavoite on nopeuttaa vuodeksi 2030 asetettujen EU:n ilmasto- ja energiavoitteiden saavuttamista ja siirtymistä ilmastoneutraaliuteen.

Ehdotusta sovellettaisiin nettonollateknologioihin lukuun ottamatta sääntelyn testiympäristöjä koskevia säännöksiä, joita sovellettaisiin ehdotuksen tarkoitamiin innovatiivisiin nettonollateknologioihin. Asetusta ei sovellettaisi sellaisiin kriittisiin raaka-aineisiin, jotka kuuluvat raaka-aineasetuksen soveltamisalaan.

Nettonollateknologioilla tarkoitettaisiin seuraavia teknologioita: uusiutuvan energian teknologiat, sähkön ja lämmön varastointiteknologiat, lämpöpumput, sähköverkkoteknologiat, ei-biologista alkuperää olevat uusiutuvat polttoaineet, kestävät vaihtoehtoiset polttoaineteknologiat, elektrolyysilaitteet ja polttokennot, kehittyneet teknologiat energian tuottamiseksi ydinenergian prosesseista mahdollisimman vähäisellä polttoaine-kierron jätteellä, pienet modulaariset reaktorit ja ydinenergiaan liittyvät luokkansa parhaat polttoaineet, hiilidioksidin talteenotto-, käyttö- ja varastointiteknologiat ja energiajärjestelmiin liittyvät energiatehokkuusteknologiat. Edellä mainituilla viitataan myös lopputuotteisiin, tiettyihin komponentteihin ja erityisiin koneisiin, joita käytetään ensisijaisesti näiden tuotteiden valmistuksessa.

Nettonollateknologia-asetusehdotuksen lupamenettelyä koskevat säännökset muistuttavat monilta osin kriittisten raaka-aineiden asetusehdotusta (mm. ehdotus yhteysviranomaisesta, 6 artikla). Kaikkia nettonollahankkeita koskivat säännökset ympäristövaikutusten arvioinnin koordinoinnista, minkä lisäksi kaikille nettonollahankkeille asetettaisiin lupakäsittelyn määräaikoja.

Asetuksessa säädettäisiin myös strategisiksi nimettävistä nettonollahankkeista (II luvun III jakso). Näiden hankkeiden on mm. edistettävä unionin nettonollateknologioiden teknologista ja teollista häiriönsietokykyä kasvattamalla nettonollateknologian toimitusketjuun kuuluvan komponentin tai segmentin valmistuskapasiteettia riittävällä tavalla sekä unionin ilmasto- tai energiavoitteiden saavuttamista valmistamalla nettonollateknologioita ympäristökestävyys- ja ympäristötehokkuus- tai kiertotalousominaisuuksia parantavilla käytännöillä. Strategiseksi hankkeeksi nimeämistä haettaisiin jäsenvaltiolta. Komissio voi osallistua hankkeiden arviointiin, minkä lisäksi Nettonollafoorumi voi keskustella hankkeesta, jos komission ja jäsenvaltion arviot poikkeavat toisistaan. Strategisia nettonollahankkeita koskivat kriittisten raaka-aineiden asetusehdotuksen mukaisten strategisten hankkeiden tapaan etusija hallinnollisissa ja tuomioistuinprosesseissa (jos tällainen sääntely sisältyy kansalliseen lainsäädäntöön) sekä sääntely, jonka mukaan hankkeet katsottaisiin tiettyjen EU-säädösten tarkoittamalla tavalla erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä toteutettaviksi hankkeiksi. Strategisia nettonollahankkeita koskivat erilliset, muita hankkeita kireämmät lupamenettelyn määräajat.

Neuvoston asetus kehyksestä uusiutuvan energian käyttöönoton nopeuttamiseksi

Neuvoston asetus (EU) 2022/2577 kehyksestä uusiutuvan energian käyttöönoton nopeuttamiseksi (jäljempänä *hätäasetus*) tuli voimaan 30.12.2022 ja on voimassa 18 kuukauden ajan eli 30.6.2024 asti. Asetuksella pyritään nopeuttamaan uusiutuvan energian käyttöönottoa unionissa. Asetuksen soveltamisala on sama kuin uusiutuvan energian direktiivissä ja edellä mainitussa uusiutuvan energian lupamenettelylaissa 1145/2020.

Asetuksessa määritetään uusiutuvan energian hankkeet erittäin tärkeän yleisen edun mukaisiksi harkittaessa vesipuitedirektiivin sekä lintu- ja luontodirektiivin mukaisten poikkeusten myöntämistä, ja asetetaan lupakäsittelyn enimmäismääräaikoja keinotekoisiiin rakenteisiin asennettaville aurinkoenergiälaitteille (3 kk), uusiutuvan energian voimalaitosten kapasiteetin nostamiselle (6 kk) sekä lämpöpumpuille (1–3 kk). Mahdollinen YVA-menettely lasketaan mukaan määräaikoihin arviointiselostuksen kuuluttamisesta alkaen.

Hätäasetuksen soveltamisalaan kuuluviin hankkeisiin sovelletaan samanaikaisesti myös uusiutuvan energian lupamenettelylakia 1145/2020. Häätäasetuksen määräaikojen noudattamisen valvontaa ei kuitenkaan ole säädetty uusiutuvan energian yhteyspisteviranomaisen (EPOELY) tehtäväksi. Asetuksen sääntelyä ei ole täytäntöön pantu kansallisella sääntelyllä, vaan työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö ovat antaneet 8.2.2023 asetuksen soveltamisesta ohjeen viranomaisille. Asetuksen vaatimukset on sittemmin pääosin siirretty uusiutuvan energian direktiivin päivitykseen (RED III). Tammikuussa 2024 tuli voimaan neuvoston asetus (EU) 2024/223, jolla muutettiin hätäasetusta eräiltä osin. Usean hätäasetuksen säännöksen soveltamisaikaa pidennettiin 30.6.2025 saakka. Muutosasetus tulee voimaan heti hätäasetuksen voimaolon päättymiseen jälkeen eli 1.7.2024.

Luonto- ja lintudirektiivit

Luonnonsuojelua toteutetaan Euroopan unionin tasolla lainsäädännöllä pääasiassa luonto- ja lintudirektiivien kautta. Näiden direktiivien nojalla on perustettu Natura 2000 -suojelualueverkosto, joka on keskeinen Euroopan unionin luonnonsuojeluinstrumentti. Verkoston avulla jäsenvaltiot suojelevat niitä luontotyyppejä sekä lajeja ja niiden elinympäristöjä, jotka direktiiveissä on määritelty suojeltaviksi. Lintu- ja luontodirektiivi sisältävät molemmat myös lajisuojelua koskevia säännöksiä mm. lajien yksilöiden ja niiden esiintymispaikkojen turvaamiseksi.

Luontodirektiivin tavoitteena on sen 2 artiklan mukaan edistää EU:n jäsenvaltioiden alueella luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelemalla luontotyyppejä ja luonnonvaraista elämistä sekä kasvistoa. Toimenpiteillä pyritään varmistamaan, että luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suotuisa suojelun taso säilytetään tai saatetaan ennalleen. Käytännössä luontodirektiivi voidaan jakaa kahteen pääosaan sen suojelun kohdentumisen perusteella. Ensimmäinen osa (3–11 artiklat) koostuu luontotyyppien sekä lajien elinympäristöjen suojelusta (lähinnä Natura 2000 -verkosto) ja toinen osa (12–16 artikla) puolestaan lajien ja niiden yksilöiden suojelusta.

Natura 2000 -verkosto rakentuu jäsenvaltioiden komissiolle ilmoittamista linnustonsuojelualueista ja niiden ehdotuksista muiksi suojeltaviksi alueiksi. Luontotyyppien ja lajien elinympäristön suojelua koskevista säännöksistä keskeisin on luontodirektiivin 6 artikla, jossa säädetään alueiden suojelutoimenpiteiden toteuttamisesta ja niiden velvoittavuudesta. Direktiivin 6 artiklassa jäsenvaltiot veloitetaan toteuttamaan suojelutoimenpiteitä, estämään luontotyyppien heikentyminen ja lajeja koskevat merkittävät häiriöt, arvioida hankkeiden ja suunnitelmien vaikutuksia sekä säätämään niiden hyväksymisen edellytyksistä.

Lajien suojelun osalta direktiivissä säädetään tiettyjen direktiivin liitteissä lueteltujen lajien ja niiden yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelusta sekä niistä tietyin, varsinkin tiukoin edellytyksin, myönnettävistä poikkeuksista. Lajien suojeluvelvoitteilla ja niistä myönnettävillä poikkeuksilla on usein keskeinen rooli erilaisten hankkeiden ja toimenpiteiden toteuttamisen sallittavuuden näkökulmasta, ja liittyvät monin tavoin myös muihin ympäristöllisiin lupa- ja hyväksymismenettelyihin.

Lintudirektiivi koskee lähtökohtaisesti kaikkia luonnonvaraisia lintuja Euroopan alueella, ja sen tavoitteena on luonnonvaraisina elävien lintulajien suojelu ja hoitaminen. Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet artiklassa määrätyillä suojelualueilla estääkseen elinympäristöjen pilaantumisen tai huonontumisen sekä lintuihin vaikuttavat, direktiivin vastaiset häiriöt. Jäsenvaltioiden on myös näiden suojelualueiden ulkopuolella pyrittävä estämään elinympäristöjen pilaantuminen sekä huonontuminen. Sekä lintu- että luontodirektiivin osalta käytännössä keskeisiä ovat yhtäältä lajien yksilöiden suojelua koskevat rauhoitussäännökset ja kiellot sekä toisaalta näistä kielloista myönnettävät poikkeukset.

Teollisuuspäästödirektiivi

Teollisuuden päästöistä (yhtenäistetty ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2010/75/EU, Industrial Emissions Directive, IED; jäljempänä *teollisuuspäästödirektiivi*,) säädetään yleiset puitteet suurten ja keskiuurten teollisuustoimintojen sekä merkittävien jätteenkäsittelylaitosten ja eläinsuojien ympäristönsuojelulle sekä parhaan käytökelpoisen tekniikan mukaiset päästöraja-arvot ja muita toimialakohtaisia erityisvaatimuksia suurille polttolaitoksille, jätteenpolttolaitoksille, liuottimia käyttäville laitoksille ja titaanidioksiditeollisuudelle. Direktiivissä säädetään lupavelvollisiksi sen liitteessä 1 tarkoitetut laitokset. Kyseiset luvanvaraiset toiminnot on määritelty Suomessa ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 1. Direktiivissä säädetään sen soveltamisalaan kuuluvien toimintojen osalta mm. lupavelvollisuudesta, luvan myöntämistä koskevista edellytyksistä ja lupamääräysten tarkistamisesta.

Kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumista koskevat säännökset pohjautuvat yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen sekä neuvoston direktiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta yleisön osallistumisen sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden osalta annettuun direktiiviin 2003/35/EY. Kyseiseen direktiiviin verrattuna teollisuuspäästödirektiivissä täsmennetään kansalaisten tiedonsaantioikeuksia lupamenettelyn eräiltä osin. Direktiivin 24 artiklassa säädetään kansalaisten oikeudesta muun muassa internetin välityksellä saada tietoja tehdyistä lupapäätöksistä, päätösten perusteluista ja valvontakäytien tuloksista sekä kansalaisten osallistumismahdollisuuksista lupamenettelyihin.

Direktiivin uudistaminen on ollut vireillä huhtikuusta 2022 lähtien, jolloin komissio antoi asiasta lainsäädäntöehdotuksen. Ehdotusta koskevista trilogineuvotteluista saatiin Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission kesken lopputulos marraskuussa 2023. Direktiiviä muutetaan mm. eräiden ympäristöluvan vaatimusten osalta, minkä lisäksi direktiivin soveltamisalaan lisätään mm. metallimineraalien kaivostoiminta (teollisuusmineraalien osalta asiaa tarkastellaan uudelleen vuonna 2028). Direktiivin muutoksella kannustetaan innovaatioiden edistämiseen uusien tekniikoiden käyttöönottoa edistämällä, minkä lisäksi komissio perustaisi uuden teollisen siirtymän ja päästöjen innovaatiokeskuksen (INCITE). Teollisuuslaitosten/-yritysten tulisi laatia siirtymäsuunnitelma vuosille 2030–2050 liittyen siirtymään kohti puhdasta tuotantoa, kiertotaloutta ja ilmastoneutraalia toimintaa. Sähköisen lupajärjestelmän käyttöönottoon velvoitetaan vuoteen 2035 mennessä.

Kansalaisten tiedonsaantia parannetaan lisäämällä internetissä saatavilla olevaa tietoa. Uusia julkisia tietoja olisivat valvontaan liittyvät tiedot, kuten päästömittausten tulokset, ympäristötilaseurannat ja tarkastusmuistiot. Lupapäätöksen lisäksi internetissä tulisi tarvittaessa myös julkistaa konsolidoidut lupamääräykset. Yleisön tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia parannettaisiin koskemaan myös kaikkia tilanteita, joissa lupaa muutetaan ja osallistumisoikeuksia täsmennettäisiin oikeustapauksien perusteella.

Osallistumisoikeusdirektiivi ja Århusin sopimus

Yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen sekä neuvoston direktiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta yleisön osallistumisen sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden osalta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/35/EY, jäljempänä *osallistumisoikeusdirektiivi*, liittyy tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen (SopS 121–122/2004, jäljempänä *Århusin yleissopimus*) ratifiointiin Euroopan yhteisössä. Ympäristölupamenettelyiden kannalta keskeinen merkitys on Århusin yleissopimuksen artikloilla 6–9. Artiklat 6–8 koskevat yleisön osallistumista valmisteluun ja päätöksentekoon eri tilanteissa. Artikla 9 puolestaan koskee vireillepano-oikeutta ja muutoksenhakua. Osallistumisoikeusdirektiivillä on mukautettu yhteisön lainsäädäntö Århusin yleissopimuksen vaatimuksiin siltä osin kuin sopimuksessa on määräyksiä yleisön osallistumis- ja muutoksenhakuoikeudesta. Osallistumisoikeusdirektiiviin sisältyy säännökset yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen.

Århusin yleissopimuksen 6 artiklan mukaan yleisölle, jota asia koskee, tiedotetaan ympäristöön liittyvän päätöksentekomenettelyn alkuvaiheessa joko julkisen ilmoituksen välityksellä tai tarvittaessa henkilökohtaisesti muun muassa menettelyn aloittamisajankohdasta ja yleisön osallistumismahdollisuuksista. Artiklan mukaan yleisön osallistumismenettelyn eri vaiheissa on oltava kohtuulliset määräajat ja kukin sopimuspuoli huolehtii siitä, että yleisö voi osallistua jo alkuvaiheessa, kun kaikki vaihtoehdot ovat avoimia ja kun yleisö voi osallistua menettelyyn tehokkaasti. Yleisön on mahdollista esittää huomautuksia tai mielipiteitä liittyen ehdotettuun toimeen. Päätöksestä tiedotetaan yleisölle viipymättä soveltuvien menettelyjen mukaisesti sen jälkeen, kun viranomainen on tehnyt päätöksen.

Muutoksenhausta ja vireillepano-oikeudesta säädetään Århusin yleissopimuksen 9 artiklassa. Sen mukaan niillä, jotka kuuluvat yleisöön, joita asia koskee ja joiden etua asia riittävästi koskee, on mahdollisuus saattaa mikä tahansa 6 artiklan soveltamisalaan kuuluva päätös uudelleen tutkittavaksi toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Yleisöön kuuluvilla tulee olla 9 artiklan mukaan uudelleentarkastelumenettelyjen lisäksi ja niiden soveltamista rajoittamatta mahdollisuus turvautua hallinnollisiin tai tuomioistuinmenettelyihin yksityishenkilöiden ja viranomaisten sellaisten toimien tai laiminlyöntien tutkimiseksi uudelleen, jotka ovat sopimuspuolen kansallisen ympäristölainsäädännön säännösten kanssa ristiriidassa. Menettelyjen tulee olla riittäviä ja tehokkaita oikeussuojakeinoja, joihin sisältyy tarvittaessa väliaikaiset turvaamistoimenpiteet. Niiden tulee olla myös oikeudenmukaisia, tasapuolisia ja nopeita, eivätkä ne saa olla niin kalliita, että se olisi este menettelyyn osallistumiselle. Århusin yleissopimuksen 9 artiklan nojalla tehdyt päätökset annetaan kirjallisesti tai kirjalliseen muotoon tallennettuina. Tuomioistuinten ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden elinten päätökset asetetaan julkisesti saataville.

YVA-menettelyä koskevat kansainväliset sopimukset

Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehty Espoon sopimus tuli voimaan 10 päivänä syyskuuta 1997. Sopimuksella määritellään sopimuspuolten velvollisuudet arvioida tiettyjen toimintojen ympäristövaikutukset varhaisessa suunnitteluvaiheessa, ja siinä asetetaan valtioille yleinen ilmoitus- ja kuulemisvelvollisuus kaikkien sellaisten suurten hankkeiden yhteydessä, joilla on todennäköisesti merkittäviä valtioiden rajojen yli ulottuvia haitallisia ympäristövaikutuksia. Sopimuspuolella on oikeus osallistua toisen sopimuspuolen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn, mikäli arvioitavan hankkeen todennäköisesti merkittävät haitalliset ympäristövaikutukset kohdistuvat kyseiseen valtioon.

Sopimus on saatettu voimaan asetuksella valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta (SopS 67/1997). Sopimukseen 2004 tehdyn muutoksen Suomi hyväksyi 31 päivänä tammikuuta 2014 ja muutos tuli voimaan 23 päivänä lokakuuta 2017. Sopimusmuutos on saatettu voimaan valtioneuvoston asetuksella valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta (SopS 81/2017). Sopimus ja sen muutoksen velvoitteet on katettu YVA-laissa ja -asetuksessa.

Sopimuksen velvoitteet tulevat sovellettavaksi joko suoraan sopimuksen liitteenä I olevan hankeluettelon perusteella tai muiden kuin liitteessä I lueteltujen hankkeiden kohdalla asianosaisten sopimuspuolien näin päättäessä. Liitteessä I olevassa hankeluettelossa määritellään 22 hanketta ja näitä tarkentavia kokorajoja. Lähtökohtaisesti kyse on varsin suuren mittaluokan hankkeista, sillä edellytyksenä sopimuksen soveltamiselle on todennäköisesti merkittävien rajat ylittävien haitallisten vaikutusten aiheutuminen.

Espoon sopimuksen lisäksi Suomella on Viron kanssa kahdenvälinen YVA-sopimus, jonka Suomi hyväksyi 3 päivänä toukokuuta 2002 ja joka tuli voimaan 6 päivänä kesäkuuta 2002. Sopimus on saatettu voimaan tasavallan presidentin asetuksella Viron kanssa valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta (SopS 51/2002). Sopimuksen tavoitteena on tehostaa kahdenkeskistä yhteistyötä ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Sopimuksen velvoitteet vastaavat pitkälti Espoon sopimusta.

Sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan sitä sovelletaan sopimuksen liitteen I hankeluettelossa mainittuihin hankkeisiin, jotka todennäköisesti aiheuttavat merkittäviä valtioiden rajat ylittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

2.2 Viranomais- ja oikeuskäytäntö

2.2.1 Ympäristöhallinto ja viranomaiset

Ympäristöön liittyvien lupamenettelyiden keskeiset valtion viranomaiset nykyisessä viranomaisrakenteessa ovat aluehallintovirasto sekä ELY-keskus. Lisäksi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii lupaviranomaisena esimerkiksi kaivoslain ja kemikaaliturvallisuuslain mukaisissa lupa-asioissa. Myös kunnilla on lupamenettelyissä merkittävä rooli erityisesti ympäristönsuojelulain ja maa-ainelain soveltamisessa, rakentamisen lupien myöntämisessä sekä lupamenettelyjä edeltävässä kaavoituksessa. Usein hanke tai toiminta vaatii useamman viranomaisen toimivaltaan kuuluvan luvan.

Valtion ympäristötehtävät on tällä hetkellä keskitetty neljään aluehallintovirastoon ja kolmeen toista ELY-keskukseen. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten ympäristötehtävät kytkeytyvät toisiinsa monin eri tavoin kattaen lupa-asian ennakkolliset menettelyt aina jälkivalvontaan saakka.

Aluehallintovirastot

Aluehallintovirastojen toiminta-ajatuksista, toimialasta ja tehtävistä, organisoinnista, toimivalta-alueista, toimialueista sekä ohjauksesta ja johtamisesta säädetään aluehallintovirastoista annetussa laissa (896/2009) sekä aluehallintovirastoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (906/2009). Tehtävät on keskitetty neljän aluehallintoviraston (Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen, ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot) ympäristölupavastuualueille.

Aluehallintovirastojen tehtävät jakautuvat karkeasti ympäristönsuojelulaissa säädettyihin lupa-, ilmoitus- ja korvausasioihin sekä vesilaissa säädettyihin lupa-, tutkimuslupa-, hallintopakko- ja erillisiin korvausasioihin, eräisiin käyttöoikeuden myöntämisestä, kulkuväyläksi määrittämisestä, vesialueen rajan määrittämisestä ja valtaväylän ulottuvuuden vahvistamisesta koskeviksi asioiksi sekä eräiksi vesitaloushankkeisiin liittyviin erimielisyysasioihin.

Aluehallintoviraston ympäristölupa-asioita hoitava vastuualue on lupa- ja muita hakemusasioita hoitaessaan riippumaton. Toiminta on järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus edellä mainituissa tehtävissä on turvattu. Viraston ympäristölupa-asioita hoitavalle vastuualueelle ei saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa lupa- ja muiden hakemusasioiden käsittelyn riippumattomuuden.

Ympäristönsuojelulain mukaiset lupatehtävät on jaettu aluehallintoviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen kesken. Toimivallan jaosta säädetään ympäristönsuojelulaissa (34–37 §) ja ympäristönsuojelusta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (713/2014). Aluehallintovirastot toimivat ympäristönsuojelulain tavoin myös *vesilain* mukaisina lupaviranomaisina. Lupaviranomaisen tehtävänä on ratkaista lupa-, tutkimuslupa-, hallintopakko- ja erilliset korvausasiat, eräät käyttöoikeuden myöntämisestä, kulkuväyläksi määrittämisestä, vesialueen rajan määrittämisestä ja valtaväylän ulottuvuuden vahvistamisesta koskevat asiat sekä eräät vesitaloushankkeeseen liittyvät erimielisyysasiat. Vesilaki kuuluu oikeusministeriön hallinnonalaan, mutta vesilain ohjaustehtävät on jaettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kesken.

Aluehallintovirastot käsittelevät eräissä tilanteissa myös *maa-aineslain* mukaisia lupa-asioita. Maa-aineslain mukainen lupa-asia tulee vireille aluehallintovirastossa, jos hankkeeseen sovelletaan ympäristönsuojelulain 47 a §:ssä ja maa-aineslain 4 a § säädettyä ympäristölupahakemuksen ja maa-aineslupahakemuksen yhteiskäsittelymenettelyä ja ympäristönsuojelulain mukainen lupa kuuluu valtion lupaviranomaisen toimivaltaan. Käytännössä maa-aineshankkeen lupa-asia voi tulla aluehallintoviraston käsiteltäväksi varsin harvoin. Tämä koskee tilanteita, joissa hankkeessa käsitellään pilaantumaton maa-aineshaketta vähintään 50 000 tonnia vuodessa tai sen yhteydessä sijaitsee vähintään 50 000 tonnin jätemäärälle mitoitettu maankaato- paikka.

Lisäksi aluehallintovirastossa voidaan soveltaa *lakia eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta*, joka koskee ympäristönsuojelulain, vesilain, maa-aineslain, kaivoslain, luonnonsuojelulain, rakentamislain (voimaan 1.1.2025) sekä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukaisten lupa-asioiden käsittelyä ja yhteensovittamista. Aluehallintovirasto toimii laissa tarkoitettuna yhteensovittavana viranomaisena, mikäli yhteen sovitettavana on vesilain mukaisen luvan tai sen toimivaltaan kuuluvan ympäristönsuojelulain mukaisen luvan käsittely.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset

Manner-Suomessa on viisitoista ELY-keskusta, joista kahdessa ei ole ympäristö- ja luonnonvarat –vastuualuetta (Y-vastuualue). Osa ELY-keskuksista hoitaa lisäksi tiettyjä asioita valtakunnallisesti keskitettynä tehtävänä. Ympäristöllisiin lupamenettelyihin liittyviä valtakunnallisia tehtäviä ovat esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen tehtävä uusiutuvan energian lupamenettelyiden valtakunnallisena yhteyspisteviranomaisena sekä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tehtävä lintulajien suojelusta haettavien poikkeusten käsittelystä vastaavana viranomaisena.

ELY-keskukset toimivat esimerkiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain valvontaviranomaisina, ja vastaavat luonnonsuojelulaissa sille säädettyistä lupatehtävistä ja muista viranomaistehtävistä.

Lisäksi ne toimivat YVA-lain yhteysviranomaisina sekä maa-aineslain mukaisina valvovina viranomaisina eräissä lupien yhteiskäsittelyä koskevissa tilanteissa.

ELY-keskus toimii *ympäristönsuojelulain* mukaisena valvontaviranomaisena. Tämän lisäksi myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset valvovat kunnan myöntämiä ympäristölupia, muita päätöksiä ja rekisteröintejä. ELY-keskukset valvovat aluehallintovirastojen myöntämiä ympäristölupia ja ilmoituspäätöksiä sekä suorittavat rekisteröintejä. Lisäksi ELY-keskukset toimivat *maa-aineslain* mukaisina valvovina viranomaisina silloin, kun hankkeeseen sovelletaan ympäristönsuojelulain 47 a §:ssä ja maa-aineslain 4 a § säädettyä ympäristölupahakemuksen ja maa-aineslupahakemuksen yhteiskäsittelymenettelyä ja ympäristönsuojelulain mukainen lupa kuuluu valtion lupaviranomaisen toimivaltaan. Lisäksi ELY-keskuksella on ohjaus- ja edistämistehtävä laissa mainittujen tehtävien osalta, yleinen valvontatehtävä ja velvollisuus käyttää yleisen edun puheenvaltaa lain mukaisessa päätöksenteossa.

ELY-keskukset vastaavat pääosin *luonnonsuojelulain* toimeenpanosta ja valvonnasta. Ne edistävät luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä maiseman suojelua alueellaan, vastaavat niille erikseen säädettyistä viranomaistehtävistä, valvovat luonnonsuojelulain säännösten noudattamista ja käyttävät luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa. ELY-keskukset tekevät luonnonsuojelulain nojalla päätöksiä muun muassa Natura 2000 -alueita, lajien ja luontotyyppien suojelua, luontovahinkoja, luonnonsuojelulaista poikkeamista sekä valvontaa ja pakkokeinoja koskevissa asioissa. Ympäristöllisten lupamenettelyiden osalta ELY-keskuksen keskeinen tehtävä on luontotyyppi- ja lajisuojelusta haettavien poikkeushakemusten käsittely, jotka voivat samalla kytkeytyä eri lakien mukaisiin lupa- ja hyväksymismenettelyihin.

ELY-keskukset vastaavat myös EU-säätelyn asettamien velvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta sekä laajemmin luonnonsuojelun huomioon ottamiseen liittyvästä lausunnonannosta esimerkiksi kaavoituksen ja ympäristöllisten lupien osalta. Lisäksi ELY-keskukset toimivat tukiviranomaisena luonnon monimuotoisuuden suojelua ja hoitoa koskevissa tuki- ja avustusasioissa ja tukevat myös kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa. Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävään käytön edistämisen tehtäviin kuuluu myös luonnon monimuotoisuutta koskevaa yleistä viestintää, neuvontaa ja tietoisuuden lisäämistä.

ELY-keskuksen valvontatehtävään kuuluu myös *vesilain* ja sen nojalla annettujen alemman asteen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta (laillisuusvalvonta), yleisen edun valvonta vesiasioissa, vesilain mukaisten ilmoitusasioiden käsittely, vesitaloushankkeen vaikutusten tarkkailuun liittyvien suunnitelmien vahvistaminen sekä kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman hyväksymisasiat ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelman vahvistamisasiat. ELY-keskuksia koskevan lain (897/2009) mukaan valvontatehtävien hoitaminen on järjestettävä siten, että asioiden käsittelyn puolueettomuus varmistetaan.

ELY-keskus on *vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain* ja sen nojalla annettujen asetusten mukainen vesienhoitoviranomainen. ELY-keskukselle kuuluvat vesienhoidon järjestämis- ja edistämistehtävät ja merenhoidon alueelliset tehtävät, jotka perustuvat EU-lainsäädäntöön.

ELY-keskukset toimivat *YVA-laisissa* tarkoitettuina yhteysviranomaisina, lukuun ottamatta tiettyjä ydinenergialain mukaisia hankkeita, joissa yhteysviranomaisena toimii työ- ja elinkeinoministeriö. Yhteysviranomainen vastaa YVA-menettelyn järjestämisestä ja ohjauksesta. Sen tärkeimpiä tehtäviä on järjestää YVA-menettelyyn liittyvät ennakoneuvottelut, järjestää arviointiohjelmaan ja arviointiselostukseen liittyvät kuulemiskierrokset, antaa lausunto arviointiohjelmasta sekä antaa perusteltu päätelmä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla on useita ympäristöön kohdistuvien hankkeiden ja toimintojen lupamenettelyihin liittyviä tehtäviä. Se myöntää ja valvoo esimerkiksi ympäristönsuojelulain mukaisiin lupiin läheisesti kytkeytyviä kemikaaliturvallisuuslupia sekä vastaa malminetsintään ja kaivostoimintaan liittyvistä lupa-asioista ja muista viranomaistehtävistä. Lisäksi se toimii yhteensovittamislaissa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena siltä osin kuin kyse on kaivoslain mukaisesta luvasta tai vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukaisesta luvasta.

Kunnat

Manner-Suomessa on 293 kuntaa. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset toimivat valtion viranomaisten (aluehallintovirastot ja ELY-keskukset) ohella ympäristönsuojelulain mukaisina lupa- ja valvontaviranomaisina. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset toimivat myös vesilain mukaisina valvontaviranomaisina, jonka lisäksi niillä on toimivaltaa ojituksessa. Lisäksi kunnat vastaavat yhdessä maakunnan liittojen kanssa maankäytön suunnittelusta (kaavat) ja rakennusvalvonnan viranomaistehtäviä hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, joka toimii rakentamista koskevien lupien lupaviranomaisina. Kunnat toimivat myös yhteensovittamislaissa tarkoitettuina toimivaltaisina viranomaisina siltä osin kuin kyse on sen toimivaltaan kuuluvasta ympäristönsuojelu- tai maa-aineslain mukaisesta luvasta sekä maankäyttö- ja rakennuslain (rakentamislaki sekä alueidenkäyttölaki 1.1.2025 alkaen) mukaisesta rakennusluvasta, toimenpideluvasta, rakennuksen purkamisluvasta tai maisematyöluvasta.

2.2.2 Lupapäätöksiä ja ympäristöarviointeja koskeva käytäntö

Lupapäätösten määrä

Ympäristöluvut ja vesilain mukaiset luvat - aluehallintovirastot

Ympäristölupien osalta toimivaltaisia viranomaisia ovat tällä hetkellä aluehallintovirastot ja kunnat. Vesilain mukaisten lupien osalta toimivaltaisia viranomaisia ovat vain aluehallintovirastot. Seuraavaan on kerätty ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisia lupahakemuksia ja päätöksiä koskevia yleisiä tietoja aluehallintovirastojen tilinpäätöksistä. Näitä ovat tiedot vireille tulleiden hakemusten määrästä aluehallintovirastoissa vuosina 2020, 2021 ja 2022 sekä 2023. Myös tiedot ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten päätösten määrästä ovat vuosilta 2020, 2021 ja 2022 sekä 2023. Vireille tulleita hakemuksia tai tehtyjä päätöksiä ei ole tarkasteltu tämän hallituksen esitysluonnoksessa tarkoitettujen hankkeiden osalta, vaan tiedot määrästä kattavat kaikki ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset lupa- ja päätösasiat.

Taulukko 1. Ympäristösuojelulain (YSL) ja vesilain mukaiset lupa-asiat, vireille tulleet

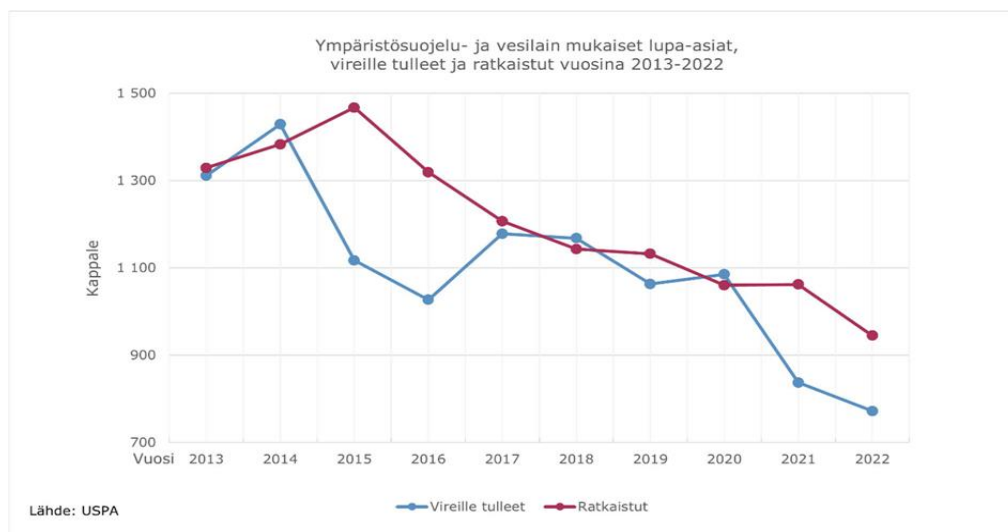
Asia	2020	2021	2022	2023
	kpl	kpl	kpl	kpl
YSL:n lupa-asiat	691	500	435	414
Vesilain mukaiset lupa-asiat	394	337	337	397
Vireille tulleet lupa-asiat yhteensä	1085	837	772	811

Aluehallintovirastojen vuoden 2023 tilinpäätöksen mukaan lupa-asioista 210 eli 27,4 prosenttia tuli vireille sähköisen asioinnin kautta. Sähköisesti vireille tulleiden lupa-asioiden määrä kasvoi 5,5 edellisvuodesta. Sähköisen asioinnin kautta lupa-asioita tuli vireille 158 vuonna 2022, 195 vuonna 2021 ja 191 vuonna 2020.

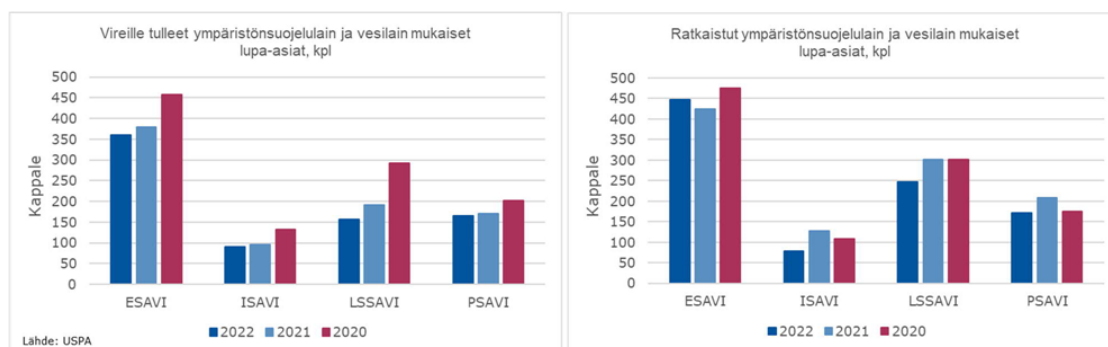
Taulukko 2. Ympäristösuojelulain (YSL) ja vesilain mukaiset lupa-asiat, ratkaistut

Asia	2020	2021	2022	2023
	kpl	kpl	kpl	kpl
YSL:n lupa-asiat	637	628	584	465
Vesilain mukaiset lupa-asiat	423	434	361	336
Ratkaistut lupa-asiat yhteensä	1060	1062	945	801

Aluehallintovirastojen vuoden 2023 tilinpäätöksen mukaan ratkaistujen lupa-asioiden määrän laskuun vaikuttaa se, että yhä suurempi osa pienempien toimintojen lupa-asioista ratkaistaan kunnissa. Aluehallintoviraston toimivallassa olevat lupa-asiat koskevat pääasiassa laajoja kokonaisuuksia. Yhdellä päätöksellä ratkaistaan useita erilaisia luvan muuttamista edellyttäviä asioita.

Kuva 1. Ympäristösuojelu- ja vesilain mukaiset lupa-asiat, vireille tulleet ja ratkaistut vuosina 2013–2022. Lähde: Aluehallintovirastojen tilinpäätös 2022 ja siinä mainittu lähde.

Kuva 2. Vireille tulleet ympäristösuojelulain ja vesilain mukaiset lupa-asiat, kpl ja ratkaistut ympäristösuojelulain ja vesilain mukaiset lupa-asiat, kpl. Lähde: Aluehallintovirastojen tilinpäätös 2022 ja siinä mainittu lähde.

Luonnonsuojelulain poikkeuslupapäätökset – ELY-keskukset

Luonnonsuojelulain poikkeuspäätösten osalta toimivaltaisena viranomaisena on alueellinen ELY-keskus. Seuraavaan on koottu lukumäärätiedot vuosilta 2018–2023 ELY-keskusten luonnonsuojelulain mukaisista lajisuojelun poikkeuspäätöksistä (Taulukko 3). Luontotyyppien osalta ei ole vuosina 2018–2023 tehty poikkeuspäätöksiä sellaiselle toiminnalle, jonka toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös aluehallintoviraston (AVI) ympäristölupaa ja/tai vesilain mukaista lupaa taikka kunnan ympäristösuojeluviranomaisen (ysvo) ympäristölupaa ja/tai maa-aineslain mukaista aineiden ottamislupaa. Tiedot koskevat sekä vuoden 1996 luonnonsuojelulain että voimassa olevan vuoden 2023 luonnonsuojelulain perusteella tehtyjä päätöksiä.

Taulukko 3. Luonnonsuojelulain mukaisten lajisuojelun poikkeuslupapäätösten (vuoden 1996 LSL 48.2 § tai 49.3–4 §, LSL 83 §) lukumäärät vuosina 2018–2023 sellaiselle toiminnalle, jonka toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös aluehallintoviraston (AVI) ympäristölupaa ja/tai vesilain mukaista lupaa taikka kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen (ysvo) ympäristölupaa ja/tai maa-aineslain mukaista ainesten ottamislupaa. Lähde: ympäristöministeriön 16.2.2024 kyselyyn saadut ELY-keskusten vastaukset.

	Lajisuojelun poikkeuslupapäätökset toiminnalle, jonka toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös AVIn lupaa						Lajisuojelun poikkeuslupapäätökset toiminnalle, jonka toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös kunnan ysvo:n lupaa					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kaikki ELYt yht.	31	27	17	18	17	27	1	0	0	0	1	4

Lupapäätösten käsittelyajat – ympäristöluvat ja vesilain mukaiset luvat

Aluehallintovirastojen ja ohjaavien ministeriöiden välisissä vuosittaisissa tulossopimuksissa sekä niihin liittyvissä ennakollisissa tavoitteissa seuraaville vuosille on asetettu lupakäsittelyn toiminnalliseen tuloksellisuuteen ja sujuvoittamiseen liittyviä tavoitteellisia mediaanikäsittelyaikoja. Tavoitteellisilla käsittelyajoilla on pyritty nopeuttamaan lupakäsittelyä sen laadukkuudesta tinkimättä ja mediaanikäsittelyaikoja koskeviin tavoitteisiin on kaikkien ympäristölupahakemusten osalta vuosina 2018–2020 päästykin, kuten vuonna 2021 julkaistusta selvityksestä käy ilmi.

Aluehallintovirastojen yhteisessä vuosittaisessa tilinpäätöksessä esitetään tilastotietoja ympäristölupavastuualueen lupahakemusten käsittelyajoista ja lupahakemusten määrästä. Samassa yhteydessä selostetaan sekä kiireellisten investointihankkeiden että etusijamenettelyssä käsiteltävien (vuodesta 2023 lukien) asioiden määrästä.

Taulukko 4. Aluehallintovirastojen ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupa-asioiden mediaanikäsittelyajat vuosina 2020–2023. Lähteet: Aluehallintovirastojen tilinpäätökset vuosilta 2020–2023.

Asia	2020	2021	2022	2023
	kk	kk	kk	kk
Ympäristönsuojelulain mukainen lupa-asia	9,9	10,5	9,6	9,5
Vesilain mukainen lupa-asia	8,6	8,4	8,1	8
Uusi toiminta ja toiminnan muutosasia (YSL:n lupa-asia)	11,9	11,3	11,5	10,6

Taulukko 5. Aluehallintovirastojen ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupa-asioiden keskimääräiset käsittelyajat vuosina 2020–2023. Lähteet: Aluehallintovirastojen tilinpäätökset vuosilta 2020–2023.

Asia	2020	2021	2022	2023
	kk	kk	kk	kk
Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset lupa-asiat	12	11,9	11,3	11,6

Ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisten lupa-asioiden mediaani- ja keskimääräisen käsittelyaikojen toteumat vaihtelivat aluehallintovirastoittain. Asiakokonaisuudet ovat laajuudeltaan ja vaikutuksiltaan hyvin vaihtelevia. Käsiteltävät asiakokonaisuudet ovat nykyisin aiempaa suurempia ja laajempia myös lainsäädäntömuutoksien vuoksi.

Lisäksi voidaan todeta, että aluehallintovirastojen ympäristöluvut-vastuualue otti käyttöönsä uudistetun asianhallinnan tehtäväluokituksen vuoden 2022 alusta. Toimialaperusteinen tehtäväluokitus muuttui prosessiperusteiseksi. Käytettävien tehtäväluokkien määrä supistui huomattavasti ja toimialat ilmaistaan uuden luokitustyyppin avulla. Samalla vastuualueen käyttämä tehtäväluokitus yhdenmukaistui aluehallintovirastojen muiden vastuualueiden käyttämien tehtäväluokitusten kanssa. Tästä syystä vuosien 2020–2022 suoritteiden ja käsittelyaikojen toteumatiedot eivät siten ole täysin vertailukelpoisia keskenään.

Vihreän siirtymän etusija

Aluehallintovirastojen lupakäsittelyyn liittyvä vihreän siirtymän hankkeiden etusijaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Aluehallintovirastot myönsivät vuoden 2023 aikana etusijan kaikkiaan 26 hankkeelle. Aluehallintovirastojen vuoden 2023 toimintakertomuksen mukaan kokemukset etusijamenettelystä olivat pääasiassa hyviä. Hankkeet saivat ympäristöluvun alle vuodessa eivätkä viivästyttäneet muiden lupahakemusten käsittelyä.

Tähän mennessä vuonna 2024 (13.5.2024 tilanteen mukaan) etusija on myönnetty kuudelle uudelle hakemukselle. Siten etusijan ovat tähän mennessä saaneet yhteensä 32 lupahakemusta, jotka jakaantuvat aluehallintovirastoissa seuraavassa taulukossa esitetyn mukaisesti.

Taulukko 6. Etusijaa koskevien lupahakemusten lukumäärätietoja aluehallintovirastoissa ajalla 1.1.2023–13.5.2024. Taulukossa mainituista 19 ratkaistusta lupapäätöksestä on saanut lainvoiman 13 (tilanne 13.5.2024).

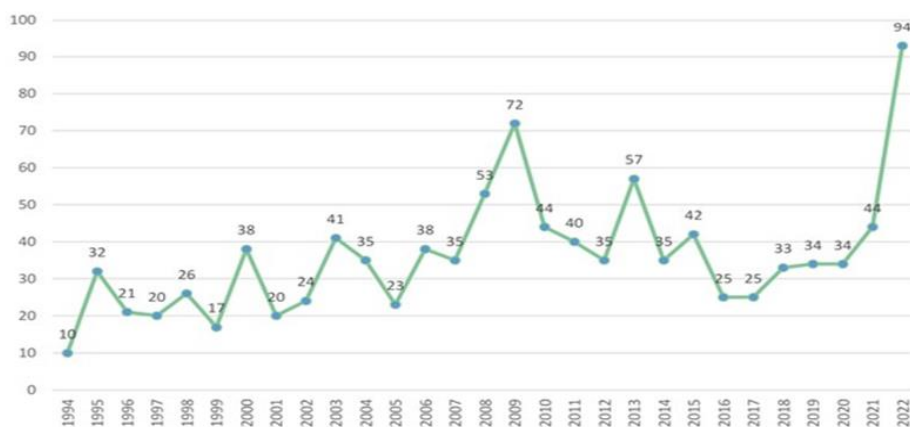
Aluehallintovirasto	Etusija	Päätökset	Vireillä
ESAVI	14	8	6
ISAVI	3	0	3
LSSAVI	9	7	2
PSAVI	6	4	2
Yhteensä	32	19	13

Vaasan hallinto-oikeudessa on vuonna 2023 käsitelty kiireellisessä käsittelyssä kuusi valitusasiaa ympäristölupapäätöksistä. Lisäksi Vaasan hallinto-oikeudessa on vireille tullut (19.4.2024

tilanteen mukaan) etusijan saaneita ympäristölupaa koskevia valitusasioita kuusi ja vesilain mukaista lupaa koskeva yksi valitusasia. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on 18.4.2024 mennessä käsitelty kiireellisessä käsittelyssä yksi ympäristölupaa koskenut valitusasia. Näissä esitetyissä lukumäärissä eivät ole mukana kaava-asioita koskevat etusijan saaneet valitusasiat.

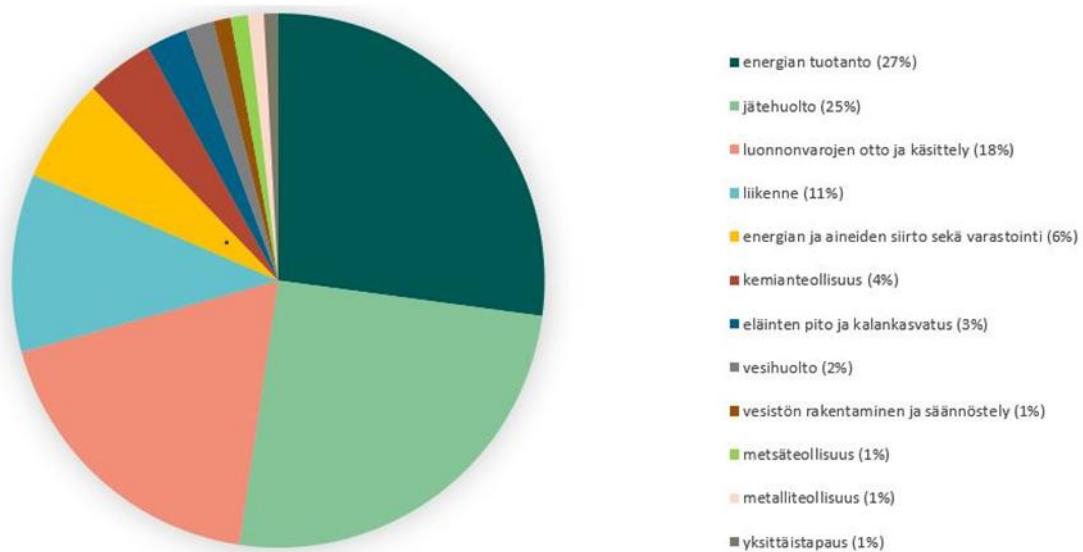
YVA-menettelyiden määrään ja keston liittyviä tietoja

YVA-lain voimassaolon ajalta vuoden 2022 loppuun on YVA-menettelyjä tullut vireille 1047. YVA-hankkeita on tullut vuosittain vireille keskimäärin 30–50. Poikkeuksen tekee vuosi 2009, jolloin hankkeita tuli vireille 72. Viime vuosina vihreä siirtymä on lisännyt YVA-menettelyjen määrää uusiutuvan energian hankkeissa. Suurin osa näistä hankkeista on ollut tuulivoimaloita. Vuonna 2022 vireille tuli yhteensä 94 YVA-menettelyä. Vuonna 2023 ELY-keskukset raportoivat antaneensa 110 hankkeesta arviointiohjelmalausannon.

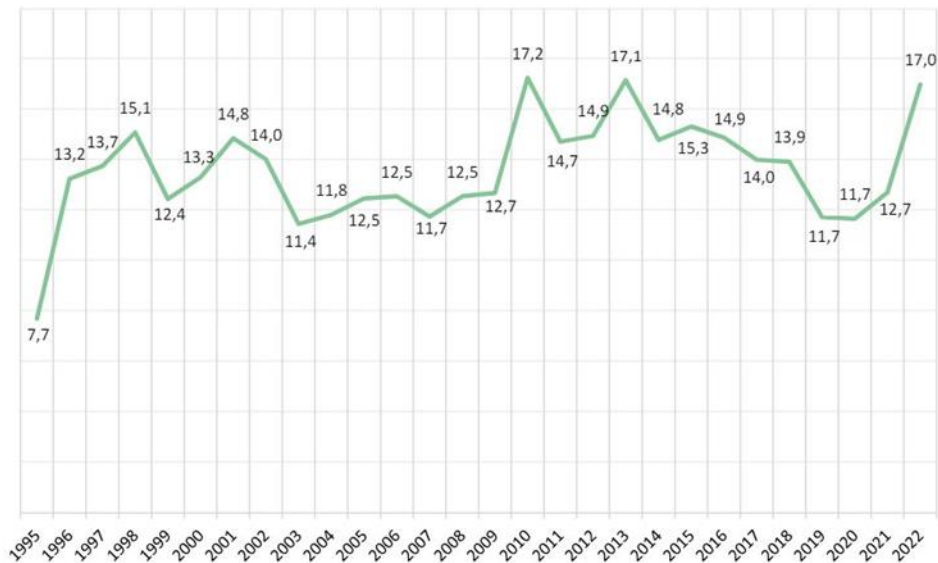
Kuva 3. Vireille tulleiden YVA-menettelyjen määrät vuosina 1994–2022. YVA-hankkeita tulee vireille keskimäärin 30–50. Vuonna 2009 hankkeita tuli vireille 72 ja vuonna 2022 hankkeita oli 92. Lähde: Suomen ympäristökeskus.

Yleisin hanketyyppi vuosina 1994–2022 on ollut energiantuotanto (286), joka ohitti jätehuollon (264) yleisimpänä hanketyyppinä vuoden 2022 aikana. Kolme muuta yleisintä hanketyyppiä ovat olleet luonnonvarojen otto ja käsittely (192), liikenne (113) ja energian ja aineiden siirto sekä varastointi (66). Harvinaisemmat hanketyypit ovat kemianteollisuus (43), eläinten pito ja kalankasvatus (26), vesihuolto (18), vesistön rakentaminen ja säännöstely (11), metsäteollisuus (11) ja metalliteollisuus (10).

Kuva 4. Vuosina 1994–2022 vireille tulleet YVA-menettelyt hanketyypeittäin. Energian tuotantohankkeet muodostavat 27 %, jätehuolto 25 %, luonnonvarojen otto- ja käsittely 18 % ja liikennehankkeet 11 % kaikista vireille tulleista YVA-hankkeista. Lähde: Suomen ympäristökeskus.

Kaikkien vuoden 2022 loppuun mennessä päättyneiden YVA-menettelyjen (28 kpl) vireilläoloajan mediaani oli 17,0 kuukautta. Se on noussut kahden edellisen vuoden mediaanista, joka oli vuonna 2021 12,7 kuukautta ja sitä edeltävänä vuonna 11,7 kuukautta (kuva 5). YVA-menettelyiden kestossa on nähtävissä pidentymistä viime vuosina, mutta kesto korreloi enemmän hanketyypin kuin yhteysviranomaisen kanssa. Myös viime vuosina kasvaneet YVA-menettelyjen määrät voivat osaltaan selittää keston pidentymistä. YVA-menettelyiden vireilläoloajan mediaani on nyt lähellä vuosia 2010 ja 2013, jolloin päättyneiden YVA-menettelyiden kesto on ollut kaikkein pisin seurantajakson aikana. Vireilläoloaika alkaa siitä, kun arviointiohjelma tulee vireille ja päättyy perustellun päätelmän antamiseen. Mukana on myös se aika, jonka hankkeesta vastaava on käyttänyt arviointiselostuksen tekemiseen.

Kuva 5. YVA-menettelyiden vireilläoloaikojen mediaani (kuukautta) päättymisvuoden mukaan vuosina 1995–2022. Lähde: Suomen ympäristökeskus.

YVA-menettelyn läpikäyneet hankkeet muodostavan vain pienen osan ympäristölupapäätöksen saaneista hankkeista. Vuosina 2018–2022 YVA-hankkeita oli 3–7 % kaikista aluehallintoviraston lupapäätöksistä. Vesiluvan saaneista YVA-hankkeista ei ole käytettävissä tilastotietoa.

Taulukko 7. Aluehallintoviraston vuosina 2018–2022 antamien lupapäätösten määrä vaihteli 442 ja 629 välillä. YVA-hankkeita ympäristölupapäätöksen saaneista hankkeista oli samalla ajanjaksolla 19–29. Tilastossa ei ole mukana korvaus- ja hallintopakkoasioita, oikaisuvaatimuksia ja ilmoitusasioita, joten luvut voivat poiketa aluehallintovirastojen seurannasta. Lähde: Suomen ympäristökeskus.

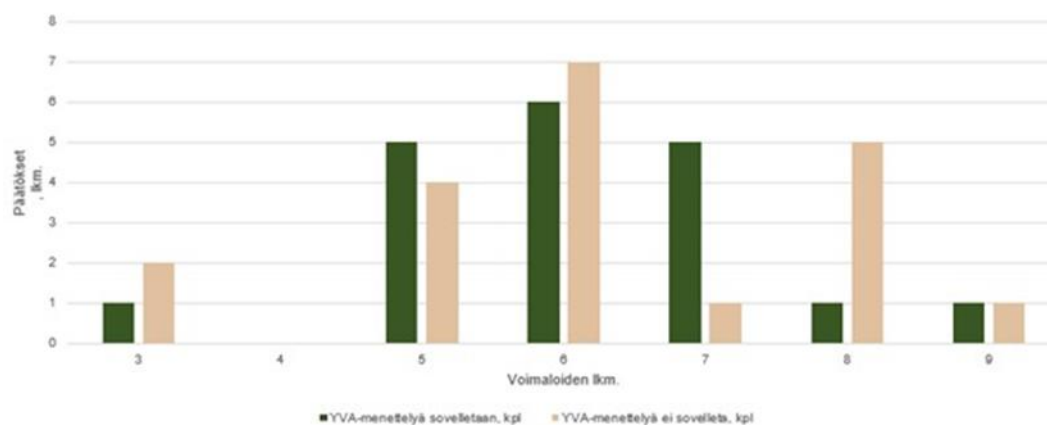
Vuosi	2018	2019	2020	2021	2022
Ympäristölupapäätökset, kpl	619	629	502	511	442
Ympäristölupapäätökset, joissa YVA	26	19	22	29	32

Ympäristölupapäätöksen saaneiden YVA-hankkeiden lukumäärät ovat vaihdelleet 19 ja 29 välillä vuosina 2018–2022. Näistä uusia hankkeita on ollut 10–15. Hankkeiden muutoksia on ollut 12–20 hanketta paitsi vuonna 2019, jolloin hankkeiden muutoksia oli vain neljä. Muutoshankkeet muodostivat näinä vuosina 55 % YVA-hankkeille annetuista ympäristölupapäätöksistä.

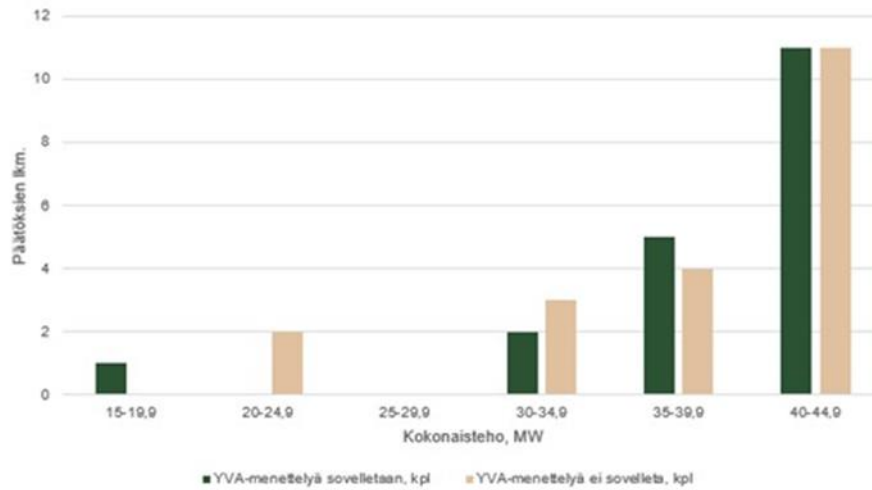
Taulukko 8. Uusille YVA-menettelyn läpikäyneille hankkeille annetut ympäristölupapäätösten lukumäärät olivat 10–15 välillä vuosina 2018–2022. Samana ajanjaksona hankkeiden muutoksille annetut lupapäätösten lukumäärät olivat 12 ja 20 välillä, paitsi vuonna 2019, jolloin muutoshankkeita oli neljä. Tilastossa ei ole mukana korvaus- ja hallintopakkoasioita, oikaisuvaatimuksia ja ilmoitusasioita, joten luvut voivat poikkeavat aluehallintovirastojen seurannasta. Lähde: Suomen ympäristökeskus.

Vuosi	2018	2019	2020	2021	2022
Uusi hanke	10	15	10	10	12
Hankkeen muutos	16	4	12	19	20

Tuulivoimaa koskevia YVA-menettelyitä oli 1.3.2024 vireillä 135. Suurin osa hankkeista on käynnistynyt hankeluettelon perusteella. Yksittäistapauksia koskevia päätöksiä on tehty vuosina 2019–2023 tuulivoimaa koskien 39, joista 19 edellytti YVA-menettelyä ja 20 ei edellyttänyt menettelyä. Päätösten jakautuminen tuulivoimaloiden lukumäärän ja tehon mukaan on esitetty kuvissa 6 ja 7.

Kuva 6. ELY-keskusten tekemien YVA-päätösten lukumäärä voimaloiden lukumäärän mukaan 1.2.2019–31.12.2023. Pylväät kuvaavat päätöksiä, joissa YVA-menettelyä on sovellettava (vihreä) ja YVA-menettelyä ei sovelleta (ruskea).

Kuva 7. ELY-keskusten tekemien YVA-päätösten lukumäärät voimaloiden tehon (MW) mukaan 1.2.2019–31.12.2023. Pylväät kuvaavat päätöksiä, joissa YVA-menettelyä on sovellettava (vihreä) ja YVA-menettelyä ei sovelleta (ruskea).

Natura-arviointien määriä koskevia tietoja

Seuraavaan on koottu lukumäärätiedot vuosilta 2018–2023 ELY-keskusten luonnonsuojelulain Natura-arviointimenettelyjen lukumäärästä. Lisäksi on esitetty YVA-menettelyn yhteydessä tehtyjen Natura-arviointien lukumäärät sekä näistä myös sellaisten Natura-arviointien lukumäärät, jotka koskevat hankkeita, joiden toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös aluehallintoviraston ympäristölupaa ja/tai vesilain mukaista lupaa. Tiedot koskevat sekä vuoden 1996 luonnonsuojelulain että voimassa olevan vuoden 2023 luonnonsuojelulain perusteella tehtyjä päätöksiä.

Taulukko 9. Natura-arviointimenettelyjen (vuoden 1996 LSL 65 §, LSL 35 §) lukumäärät vuosina 2018–2023 sekä näistä sellaisten Natura-arviointimenettelyjen lukumäärät, jotka koskevat hankkeita, joiden toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös aluehallintoviraston ympäristölupaa ja/tai vesilain mukaista lupaa. (HUOM! Natura-arviointimenettely merkitään taulukossa arviointimenettelyn päättymisvuoden kohdalle. Taulukkoon ei merkitä YVA-menettelyn yhteydessä tehtyjä Natura-arviointeja.) Lähde: ympäristöministeriön 16.2.2024 kyselyyn saadut ELY-keskusten vastaukset.

	Natura-arviointimenettelyt						Natura-arviointimenettelyt, jotka koskevat hankkeita, joiden toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös AVIn lupaa					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kaikki ELYt yht.	29	32	27	26	27	41	15	13	7	3	7	5

Taulukko 10. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä tehtyjen Natura-arviointien (vuoden 1996 LSL 65.4 §, LSL 35.4 §) lukumäärät vuosina 2018–2023 sekä näistä sellaisten Natura-arviointien lukumäärät, jotka koskevat hankkeita, joiden toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös aluehallintoviraston ympäristölupaa ja/tai vesilain mukaista lupaa. (HUOM! Natura-arviointi merkitään taulukossa YVA-menettelyn päättymisvuoden kohdalle.) Lähde: ympäristöministeriön 16.2.2024 kyselyyn saadut ELY-keskusten vastaukset.

	YVA-menettelyn yhteydessä tehdyt Natura-arvioinnit (kaikki)						YVA-menettelyn yhteydessä tehdyt Natura-arvioinnit, jotka koskevat hankkeita, joiden toteuttaminen on todennäköisesti edellyttänyt myös AVIn lupaa					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kaikki ELYt yht.	4	3	6	9	9	42	2	3	1	3	4	9

Turvallisuus- ja kemikaalivirastossa käsiteltävät lupa-asiat

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tilinpäätöksessä vuodelta 2023 on eritelty viraston suurimpien suoriteryhmiä volyymejä. Teollisten investointihankkeiden lupia ja ilmoituksia oli 195. Näitä asioita tuli vireille edellisvuotta vähemmän, ja vireille tulleiden hakemusten ja päätösten määrä laski. Hakemusmäärään vaikuttaa osaltaan se, että vihreään siirtymään liittyvät hankkeet ovat vielä suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa, mutta hakemusmäärien ennakoidaan tulevaisuudessa kasvavan.

Kaivoslain mukainen lupakäsittely oli tilinpäätöksen mukaan aikaisempien vuosien tasolla: päätöksiä annettiin 337. Kaivosasioihin liittyviä hakemuksia oli vuoden 2023 lopussa vireillä yhteensä 705 kappaletta (688 kpl vuoden 2022 lopussa). Käsittelyajat ovat pitkiä ja vireillä olevien asioiden suuren määrän, kaivoslain muutosten toimeenpanon sekä henkilöstöresursseissa tapahtuneiden äkillisten muutosten vuoksi ne ylittävät Tukesin käsittelyaikatavoitteet.

2.2.3 Valitusasioiden käsittely hallintotuomioistuimissa

Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupa- ja velvoittamispäätöksiin kohdistuvien valitusten käsittely on keskitetty Vaasan hallinto-oikeuteen. Luonnonsuojelulain mukaisia valitusasioita käsittelevät kaikkia alueelliset hallinto-oikeudet. Maa-aineslain mukaisia valitusasioita käsitellään kaikissa alueellisissa hallinto-oikeuksissa, mutta ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisista yhteiskäsittelyssä ratkaistuista asioista valitetaan Vaasan hallinto-oikeuteen.

Taulukko 11. Vaasan hallinto-oikeuden toimintakertomuksiin perustuvia tietoja asioiden määrästä ja käsittelyajoista vuosina 2021–2023.

Asia/vuosi	Vireillä jakson alussa			Saapunut jakson aikana			Ratkaistu jakson aikana			Vireillä jakson lopussa			Keskimääräinen käsittely-aika kk		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Ympäristön-suojelu	421	401	287	231	182	153	262	297	243	390	286	197	21,4	21,1	20,0
Vesitalous	214	199	174	87	84	113	99	109	105	202	174	182	23,4	28,4	24,4
Ympäristön-suojelulaissa ja vesilaissa tarkoitettua yhteiskäsittelyä koskevat asiat	58	77	47	33	14	14	77	44	15	77	47	46	31	24,5	29,6
Ympäristön-suojelulaissa ja maa-aineslaissa tarkoitettua yhteiskäsittelyä koskevat asiat	78	78	69	39	41	41	39	39	44	78	69	66	23,7	26,4	19,7

Manner-Suomen kaikki kuusi hallinto-oikeutta eli Itä-Suomen, Turun, Vaasan, Helsingin, Pohjois-Suomen ja Hämeenlinnan hallinto-oikeudet käsittelevät luonnonsuojelulain mukaisia asioita. Hallinto-oikeuksien diaarin mukaan ”Luonnonsuojelu” sisältää asianimet Eläinsuojelu, Maa-ainesasia, Rakennussuojelu, Luonnonsuojelulain mukainen asia, Natura 2000 -asia ja Muu luonnonsuojeluasia. Osassa hallinto-oikeuksia Natura 2000 -asiat on tilastoitu erikseen ja osassa asiaryhmä Muu luonnonsuojeluasia ei ole käytössä. Esityksen kannalta merkityksellisiä ovat luonnonsuojelulain mukaiset muut kuin Natura 2000 -verkostoa koskevat asiat. Seuraavaan on koottu tilastotietoja tällä asianimellä tilastoiduista asioiden määristä.

Hallinto-oikeuksien tilastotiedot eivät ole jaettavissa sisällöllisesti tarkemmin diaarin tietojen perusteella. Tässä esityksessä arvioidaan, että vain osa tapauksista koskee luonnonsuojelulain poikkeuspäätöksiä, joista edellä sivulla 36 taulukossa 3 on esitetty tietoja ELY-keskuksille tehdyn kyselyn perusteella.

Taulukko 12. Itä-Suomen, Turun, Vaasan, Helsingin, Pohjois-Suomen ja Hämeenlinnan hallinto-oikeuksien tilastotietoja Luonnonsuojelu -luokassa asianimellä ”Luonnonsuojelulain mukainen asia” olevat asiat. Lähde: Itä-Suomen, Turun, Vaasan, Helsingin, Pohjois-Suomen ja Hämeenlinnan hallinto-oikeudet.

Luonnonsuojelu/Asianimi Luonnonsuojelulain mukaiset asiat	Vireillä vuoden alussa	Saapunut	Ratkais- tut	Jakson lopussa vireillä	Keskimääräisen käsittelyajan vaihtelu/HaO/kk
2023	26	13	23	16	5,1–15,5
2022	19	30	21	28	6,3–22
2021	11	20	12	16	1,3–25,6
2020	21	13	22	11	6,6–28,8

2.3 Aiemmat selvitykset, tutkimukset ja kehittämishankkeet

Valtion aluehallinnon kehittäminen

Nykymuotoinen valtion aluehallinto muodostettiin vuoden 2010 alussa voimaan tulleessa aluehallinnon uudistuksessa (ns. ALKU-uudistus). Tuolloin toteutetun aluehallinnon uudistamisen yleistavoitteena oli saada aikaan kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva valtion aluehallinto. Tavoitteena oli myös vahvistaa ja lisätä maakuntien liittojen roolia ja asemaa aluekehitystyössä sekä edistää valtion aluehallinnon ja maakuntien liittojen yhteistyötä.

Aluehallinnon uudistuksessa lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, tiepiirien ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistojen tehtävät koottiin kahteen monialaiseen valtion viranomaiseen, joita ovat aluehallintovirastot (AVI) sekä ELY-keskukset. Ahvenanmaalla valtion aluehallintoviranomaisena toimii Ahvenanmaan valtionvirasto.

Aluehallintovirastoille koottiin tehtäviä lääninhallituksilta, alueellisilta ympäristökeskuksilta, ympäristölupavirastoilta ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistoilta. Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvonta-tehtäviä alueilla. ELY-keskusten tehtävät puolestaan muodostuvat aiemmin työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, lääninhallitusten ja tiepiirien hoitamista tehtävistä. ELY-keskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla.

Juha Sipilän hallitus käynnisti vuonna 2016 edellisen valtion aluehallintoa koskeneen uudistushankkeen. Sen myötä oli tarkoitus perustaa erillisten maakuntien ohella myös Valtion lupa- ja valvontavirasto (ns. LUOVA), jonka oli määrä aloittaa toimintansa 1.1.2019. Sen oli tarkoitus

toimia perusoikeuksien ja yleisen edun turvaajana ja hoitaa sosiaali- ja terveysalaan, opetukseen ja kulttuuriin, ympäristöön sekä työsuojeluun liittyviä lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Tehtäviä uuteen virastoon olisi koottu aluehallintovirastoista, ELY-keskuksista, KEHA-keskuksesta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvirasta ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melasta. Tarkoitus oli luoda uudenlainen valtion lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomainen, joka toimisi valtakunnallisesti, yhdenmukaisesti ja asiakaslähtöisesti alueilla lähellä asiakasta. Lisäksi uudistukseen sisältyi ehdotukset eräiden tehtävien siirtämisestä uusille perustettaville maakunnille, erityisesti vesi- ja kalatalouden sekä maataloushallinnon osalta. Lähtökohdiltaan tämä edellinen aluehallinnon uudistus vastasi osin nyt valmisteilla olevaa aluehallinnon uudistusta, joskin tuolloin oli tarkoitus perustaa myös maakuntahallinto, toisin kuin nyt.

Valtion ympäristöhallinnon rakenteellinen yhdentäminen

Valtion lupa- ja valvontaviranomaistoimintojen yhdistäminen on usein esitetty yhtenä keinona edistää investointien viivytyksetöntä lupakäsittelyä (mm. Investointien tehokas lupamenettely säädetyn aikarajan puitteissa -selvitys; Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushanke 2020:29, [julkaisut.valtioneuvosto.fi](https://www.valtioneuvosto.fi)). Myös asiakkaiden näkökulmasta ympäristötehtävien kokoamisen yhteen virastoon on arvioitu selkeyttävän tilannetta ja helpottavan asiointia (Rainio 2012). Valtion aluehallinnon virastorakenteen ja tehtävienjaon selvityshankkeen loppuraportissa, saatavilla osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnuksella VM094:00/2021](https://www.valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnuksella_VM094:00/2021), valtakunnallisen viraston perustaminen nähtiin mahdollisuutena sekä poikkihallinnolliseen että valtakunnallisesti yhdenmukaiseen toimintaan ja lupamenettelyjen ja muiden hallinnollisten hyväksymismenettelyjen sekä valvonnan valtakunnallisen organisoitavan vaikuttavan positiivisesti yhdenvertaisuuden ja tasapuolisuuden sekä menettelyjen sujuvuuden ja käsittelyaikojen näkökulmista.

Myös eduskunta on vastauksessaan EV 188/2022 vp ottanut kantaa ympäristöllisten menettelyjen nykytilaan ja kehittämiseen. Eduskunnan vastaukseen sisältyvässä ympäristövaliokunnan mietinnössä (YmVM 13/2022 vp) todetaan, että ympäristöllisten menettelyjen sujuvoittamisessa keskeistä on viranomaisten riittävien resurssien ja digitalisaation tehokkaan hyödyntämisen ohella selkeä hallinnollinen rakenne, jossa voidaan tehokkaasti edistää korkeatasoisen asiantuntemuksen kehittymistä ja hyödyntämistä toiminnan sijainnista riippumatta. Tämä edellyttää valiokunnan mukaan lupa- ja valvontatehtävien osaamisen yhdistämistä yhteen valtakunnallisen viraston malliin. Valiokunta on pitänyt hyvänä ympäristöministeriön pyrkimystä rakenteellisiin uudistuksiin ympäristöllisten menettelyjen yhdentämiseksi kohti yhden luokun lainsäädäntöä ja lupaa, kun se on esittänyt perustettavaksi valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen, johon yhdistettäisiin ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen ympäristövastuualueen tehtävät.

Rakenne- ja lainsäädäntömuutosten lisäksi olisi valiokunnan mukaan tarpeen vauhdittaa erityisesti vihreän siirtymän investointien lupien ja muiden menettelyiden viranomaiskäsittelyä digitalisaation ja riittävien henkilövoimavarojen turvin. Vastaavasti eduskunnan Ympäristövaliokunta on lausunnoissaan 1/2023 vp ja 2/2023 vp korostanut ympäristölupamenettelyn toimivuuden ja sujuvuuden kannalta olennaisina tekijöinä ajanmukaisen lainsäädännön ohella hallinnollista selkeyttä, viranomaisten riittäviä resursseja ja digitalisaation tehokasta hyödyntämistä ja todennut, että keskittämällä hallinto yhteen valtakunnalliseen ympäristöviranomaiseen toiminnassa olisi mahdollista saavuttaa toiminnallisia ja menettelyllisiä etuja. Ympäristöllisillä lupamenettelyillä on valiokunnan mukaan merkittävä rooli paitsi ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamisessa myös vihreän siirtymän investointien toteutumisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, talouskasvun ja ympäristöriskien hallinnan kannalta. Valiokunta on korostanut, että yhden valtakunnallisen viraston mallissa voidaan tehokkaasti edistää korkeatasoisen asiantuntemuksen kehittymistä ja hyödyntämistä toiminnan sijainnista riippumatta.

Lupamenettelyjen kehittäminen

Ympäristöllisten lupamenettelyiden kehittämistä on selvitetty viimeisen vuosikymmenen aikana useissa tutkimus- ja selvityshankkeissa. Esimerkiksi vuonna 2015 valmistui ministeri Lauri Tarastin johtaman arviointiryhmän raportti *Ympäristömenettelyjen sujuvoittaminen ja tehostaminen*. Hankkeessa arvioitiin erilaisia ympäristölainsäädännön tehostamistoimenpiteitä, joiden avulla investointi- ja elinkeinohankkeet voisivat edetä sujuvasti ja tehokkaasti ympäristönsuojelun tavoitteista tinkimättä. Raportissa tunnistettiin selvä tarve vähentää ympäristönkäytön sääntelyssä menettelyjen päällekkäisyyksiä ja koordinoida menettelyjä nykyistä paremmin. Raportissa suositeltiin perusteellisempaa selvitystä erillisten ympäristöllisten lupamenettelyjen yhdistämisen hyödyistä ja haitoista niin sanotun yhden luukun periaatteen toteuttamisessa.

Vuonna 2016 toteutettiin *Yhden luukun periaatteen toteuttaminen ympäristöasioissa* -selvitys, jonka laativat Itä-Suomen yliopiston ja Enlawin Consulting Oy:n konsortio (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimus- toiminnan julkaisusarja 29/2016). Selvityksessä ehdotettiin yhden luukun periaatteen toteuttamista menettelyjä yhteen sovittavan oikeudellisen sääntelyn ja sähköisen asiointin kehittämisen avulla. Asiaa koskevan lainsäädäntöhankkeen tueksi Suomen ympäristökeskus yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa laati selvityksen ”*Ympäristöllisten lupamenettelyjen yhden luukun lainsäädäntöhankkeen vaikutusten arviointi*” (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimus- toiminnan julkaisusarja 71/2017). Arvioinnissa tarkasteltiin yhteensovittamislain valmistelun aikana laadittua väliraporttia hankkeen lainsäädännöllisistä linjauksista (Yhden luukun periaate ympäristöllisessä lupamenettelyssä, 3.5.2017). Nämä selvitykset loivat keskeisen pohjan vuonna 2019 hyväksytylle yhteensovittamislaille.

Edellä mainitussa *Investointien tehokas lupamenettely* -hankkeessa vuonna 2020 selvitettiin mahdollisuuksia rajata investointeihin (uudet hankkeet ja olemassa olevien toimintojen merkitävät muutokset) liittyvien lupien viranomaistoimien käsittelyaika enintään vuoteen. Selvityksessä todettiin, että käsittelyajan sääntelyä voidaan toteuttaa monilla tavoin. Sääntely voi perustua esimerkiksi käsittelyajan arvioimiseen ja siitä tiedottamiseen taikka lupakäsittelyn määräajasta, ajan laskemissäännöistä, poikkeamismahdollisuuksista sekä määräajan ylityksen seuraamuksista säätämiseen.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

YVA-menettelyn ja lupamenettelyn välistä suhdetta on tarkasteltu useissa eri selvitys- ja kehittämishankkeissa. YVA-lain toimivuutta vuonna 2010 arvioineessa Suomen ympäristökeskuksen Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn toimivuus ja kehittämistarpeet –selvityksessä (Suomen ympäristö 18/2010) tunnistettiin tarve selvittää mahdollisuutta toteuttaa olemassa olevien hankkeiden muutosten ja laajennusten ympäristövaikutusten arviointi ympäristölupamenettelyjen yhteydessä. Kehittämisen katsottiin olevan mahdollista, koska osa muutoksista rajautuu rakennusten sisälle, muutoksesta tai laajennuksesta johtuvia ympäristövaikutuksia ei pidetä yleensä merkittävinä ja vaihtoehtoasetelma on yleensä kovin rajattu ja tekninen. Sen sijaan YVA-menettelyn ja lupamenettelyn tiiviimpään yhteensovittamiseen toimivuusarviointi suhtautui kriittisesti muun muassa siksi, että keskeisten YVA-menettelyn vahvuutena pidettävien tekijöiden, vaihtoehtotarkastelun ja hankkeiden varhainen julkitulo kansalaisten tietoon menettäisiin. Toimivuusarvioinnissa nostettiin esiin myös YVA-lain ja esimerkiksi ympäristönsuojelulain ympäristövaikutuskäsitteen ero ja se, että osa YVA-menettelyssä kerätystä vaikutustiedosta jää sektorilakien mukaisissa lupamenettelyissä lupaharkinnan ulkopuolelle.

Edellä mainitun toimivuusarvioinnin seurauksena ympäristöministeriö asetti työryhmän kehittämään yhteysviranomaistoimintaa vuosina 2012–2014, jonka työssä myös tarkasteltiin YVA-menettelyn ja muiden menettelyiden yhteensovittamista (Ympäristöministeriön raportteja

8/2015, YVA-yhteysviranomaistoiminnan kehittäminen -työryhmän raportti). Työryhmän johdopäätökset olivat yhteneväiset toimivuusarvioinnin kanssa. YVA-menettelyn ja ympäristöluvan tiiviimpää yhteensovittamista ei pidetty useimmiten mahdollisena, koska menettelyt eroavat toisistaan sisällöllisesti ja ajoittuvat hankkeen suunnittelun ja valmistelun eri vaiheisiin. Sen sijaan muutoksissa, kuten teollisuuslaitosten muutoshankkeissa katsottiin tiiviimmän yhteensovittamisen olevan mahdollista. Vaihtoehtojen liikkumavara on yleensä pieni ja menettelyjen vaiheet ovat ajallisesti lähellä toisiaan. Lisäksi kehittämistoimena ehdotetaan, että yhteensovittamisen vahvistamiseksi tulisi lupaviranomaisella olla vahvempi lakisääteinen velvoite tehdä yhteistyötä yhteysviranomaisen kanssa YVA- ja ympäristölupamenettelyn yhteensovittamiseksi.

Menettelyjen yhteensovittamisen mahdollisuuksia on ympäristöministeriön toimeksiannosta selvittänyt aikanaan myös professori Erkki J. Hollo (Selvitys ympäristövaikutusten arviointimenettelyn integroimiseksi ympäristölupamenettelyyn, Helsinki 2011).

Lauri Tarastin arviointiryhmän em. raportti vuodelta 2015 *Ympäristömenettelyjen sujuvoittaminen ja tehostaminen.*) tarkasteli lyhyesti myös YVAn ja lupamenettelyn suhdetta. Arviointiryhmä piti tärkeänä, että YVA-menettelyn tuloksia hyödynnetään entistä tehokkaammin ympäristöllisissä lupamenettelyissä. Raportissa todetaan, ettei laajemmalle yhteensovittamiselle erillisenä uudistuksena näyttäisi olevan perusteita ottaen huomioon YVAn erilaiset funktiot lupamenettelyihin nähden sekä YVA-velvollisten hankkeiden luvituskokonaisuuksien ja lupien hakemisyjärjestyksen vaihtelevuuden. YVAn tehtävänä on palvella tiedon tuottamista, hankesuunnittelua ja vaikutusten hallintaa lupamenettelyjä laajemmin. Arviointiryhmä esitti lisäksi, että YVA-menettelyn ja ympäristölupamenettelyn suhdetta arvioidaisiin ympäristöministeriön asettamassa YVA-lain uudistamista valmistelleessa työryhmässä.

Vuonna 2016 Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja Uudenmaan ELY-keskus toteuttivat kokeilu- ja kehittämisprojektin *Sujuvammat ympäristömenettelyt yhteistyöllä – YVA- ja lupamenettelyjen yhteyden vahvistaminen* (Elinvoimaa alueelle 1/2017, Liisa Nyrölä, Ilona Joensuu, Arja Johansson, 2017). Projektin loppuraportin mukaan yhdistetyllä YVA- ja lupamenettelyllä ei saavuteta menettelyjen perustarkoitusta. Jos menettelyt yhdistettäisiin, hankkeesta vastaava joutuisi valmistelemaan YVA-vaiheessa myös lupahakemuksen edellyttämät yksityiskohtaiset asiakirjat, mikä ei raportin mukaan aikataulullisesti ja teknisesti suuressa osassa hankkeita olisi mahdollista. Raportissa kuitenkin todetaan, että nykyisten YVA- ja lupamenettelyjen tiiviimpi limittyminen voi sopia sellaisiin toiminnan muutosta koskeviin hankkeisiin, joilla on vain yksi mahdollinen toteutusvaihtoehto ja joissa hankerajaus YVA-menettelyssä ja lupahakemuksessa on sama. Raportissa korostetaan yhteysviranomaisen ja lupaviranomaisen yhteistyön merkitystä menettelyjen sujuvoittamiseksi.

YVA-yhteysviranomaisille tehty tukiaineisto päivitettiin oman kehittämishankkeenaan uuden YVA-lain mukaiseksi ja julkaistiin koekäyttöön Ymparisto.fi/yva -verkkosivuilla (YVA-yhteysviranomaisen tukiaineisto 6.4.2021). Tukiaineistossa ohjataan myös ympäristövaikutusten arvioinnin ja lupamenettelyn yhteensovittamista.

Ympäristöministeriön toimeksiannosta laaditussa selvityksessä Kaavoitus-, YVA- ja lupamenettelyjen keskinäissuhteet ja prosessien sujuvoittamismahdollisuudet keskitetyillä teollisuusalueilla (selvitys ympäristöministeriölle 15.1.2024, Ismo Pölönen, Aleks Heini, Heikki Salonen) analysoitiin keskitettyihin teollisuusalueisiin (ns. teollisuuspuistot) sovellettavaa ympäristölainsäädäntöä ja sen kehittämismahdollisuuksia. Pääpaino oli keskitettyjen teollisuusalueiden kaavoitus-, YVA- ja lupamenettelyjen keskinäissuhteissa ja prosessien sujuvoittamismahdollisuuksissa jättäen YVA-menettelyn ja lupamenettelyn suhteen yksityiskohtaisemman tarkastelun ulkopuolelle.

YVAN osalta selvityksessä nostetaan esille mahdollisuus keventää YVA-ohjelmavaihetta tilanteissa, joissa teollisuuspuisto on ehditty kaavoittaa ennen YVA-menettelyä. YVA-ohjelma tulisi esitetyssä mallissa laadittavaksi vain hankkeesta vastaavan pyynnöstä tai yhteysviranomaisen sitä erityisistä syistä edellyttäessä. Vaihtoehtoisena YVA-menettelyn sujuvoittamismahdollisuutena selvitys nostaa esille YVAN loppuvaiheen integroimisen ympäristölupamenettelyyn. Tässä mallissa YVA-selostusvaihe toteutettaisiin ajallisesti samaan aikaan kuin lupahakemusvaihe ja sen katsotaan mahdollistavan olennaisen aikasäästön. Integroimisen todetaan kuitenkin edellyttävän YVA-selostuksen ja lupahakemusten laatimista laadukkaasti.

Nykyiset sähköiset järjestelmät ja sähköinen asiointi

Aluehallintovirastoissa on ollut käytössä vuodesta 2017 sähköinen ympäristölupajärjestelmä. Siinä toiminnanharjoittaja voi tehdä ja lähettää ympäristölupahakemuksen ja vesilain mukaisen lupahakemuksen aluehallinnon asiointipalvelussa ja täydentää tarvittaessa hakemusta sekä aluehallintovirasto lupaviranomaisena voi lähettää päätöksen. Järjestelmää on laajennettu palvelukokonaisuudeksi, jossa edellä mainittujen toiminnallisuuksien lisäksi valmistellaan ja ratkaistaan lupapäätökset sekä julkaistaan hakemusasiakirjat ja päätökset Lupatietopalvelussa.

ELY-keskusten Ympäristö ja luonnonvarat -vastualueiden toteuttamaa ympäristönsuojelun valvontaa tukemaan kehitettiin vuodesta 2003 alkaen VAHTI-tietojärjestelmää. Järjestelmän vanhennuttua teknisesti työtä on 2015 alkaen vähitellen uudistettu YLVA-tietojärjestelmäksi (Ympäristönsuojelun valvonnan ja kuormituksen tietojärjestelmä). Nykyään YLVA-palvelukokonaisuus koostuu ilmoitus- ja rekisteröintilomakkeista sekä valvontakohteiden raportointi- ja seurantalomakkeista Aluehallinnon asiointipalvelussa, viranomaisten valvontaosasta (YLVA), asianhallintajärjestelmä USPA:sta sekä raporttien koostamiseen tarvittavista MYLLY-tietalustan tiedoista. Teknisesti sekä eLUPA-palvelukokonaisuuden että YLVA-palvelukokonaisuuden osia toteutetaan KEHA-keskuksen ylläpitämällä alustoilla ja tietojärjestelmillä, kuten asiointipalvelutoimintoja suorittavalla SPAv2-alustalla (käyttöliittymänä Aluehallinnon asiointipalvelu) sekä ympäristöviranomaistoimintoja palvelevalla Y-alustalla.

Rekisteröinti- ja ilmoitusasioissa toiminnanharjoittajat voivat asioida sähköisesti jätehuoltorekisteriin merkitsemistä, jätteiden hyödyntämistä maanrakentamisessa, pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamista ja selvittämistä koskevista asioista. Lisäksi sähköinen ilmoitus voidaan tehdä ojitamisesta sekä ruoppauksesta ja niitosta. Toiminnanharjoittajat voivat raportoida ympäristöluvassa, ilmoituksesta tehdyssä päätöksessä tai rekisteröintiä koskevassa asetuksessa määrätty tiedot sähköisesti aluehallinnon asiointipalvelussa.

ELY-keskusten myöntämässä luonnonsuojelulain mukaisissa rauhoittamisesta poikkeamisissa on asiakkaiden mahdollista hyödyntää sähköistä aluehallinnon asiointipalvelun lomakkeita. Suuri osa luonnonsuojelun sähköisestä asioinnista hoidetaan asiointipalvelun yleisellä lomakkeella.

Useissa Tukesin myöntämässä luvissa sähköinen asiointi on mahdollista aluehallinnon asiointipalvelussa. Kemikaaliturvallisuuslupaa haetaan Luvat ja valvonta -palvelussa.

Vuonna 2023 ympäristö- ja vesilupia haettiin sähköisesti 256 kpl, mikä on noin 34 % kaikista aluehallintovirastojen ympäristölupaviranomaiselle vireille tulleista lupahakemuksista. Muut hakemukset ovat tulleet vireille kirjaamoon lähetetyillä lomakkeilla ja muilla liitetiedoilla. Aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvat ympäristölupa-asiat on integroitu Luvat ja valvonta -palveluun. Integroinnilla pyritään osaltaan mahdollistamaan ympäristöön vaikuttavia hankkeita koskevien eri hakemusten yhtäaikainen jättäminen ja käsittely.

Vuonna 2023 YLVA-palvelukokonaisuudessa asioitiin yli 9000 kertaa. YLVAa käyttävät asiointikanavana ympäristönsuojelulain nojalla luvanvaraiset, rekisteröivät ja ilmoitusvelvolliset toiminnanharjoittajat. Lisäksi ELY-keskusten ja kuntien ympäristöviranomaiset käyttävät sitä valvontatyössään. YLVAn aineistoista tuotettuja raportteja hyödyntävät myös Suomen ympäristökeskus ja Tilastokeskus.

Kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisten sähköisen asioinnin ratkaisut vaihtelevat kuntakohtaisesti. Esimerkiksi kaupallista Lupapiste.fi -palvelua hyödyntää sähköisessä asiointissa 185 kuntaa. Lisäksi on kuntia, joilla voi olla jokin muu kaupallinen tai itse kehitetty sähköisen asioinnin ratkaisu. Edellä kuvatut sähköisen asioinnin ratkaisut ovat yleisemmin käytössä kunnan rakennusvalvonnan tehtävissä kuin kunnan ympäristönsuojelutehtävissä. Kunnan ympäristönsuojelutehtävissä vain 14 prosentilla kunnista on käytössä sähköiset järjestelmät. Osassa kuntia sähköinen asiointi ei ole mahdollista.

2.4 Nykytilan arviointi

2.4.1 Ympäristöllisten lupamenettelyiden yhdenmukaisuus

Ympäristöön vaikuttavan hankkeen tai toiminnan käynnistymisen edellytyksenä on usein yksi tai useampi, mahdollisesti eri lakeihin ja eri viranomaisten toimivaltaan perustuva ympäristöllinen lupa. Lisäksi hankkeen käynnistäminen voi edellyttää myös muiden hallinnonalojen viranomaisten lupia tai muita päätöksiä. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten toimivaltaan kuuluvat keskeisistä ympäristöllisistä menettelyistä ympäristönsuojelulain, vesilain, luonnonsuojelulain sekä YVA-lain mukaiset tehtävät. Tukes toimii kaivoslain ja kemikaaliturvallisuuslain mukaan toimivaltaisena viranomaisena. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on toimivaltainen viranomainen maa-aineslain mukaisissa lupa-asioissa sekä niissä ympäristönlupa-asioissa, jotka ympäristönsuojelulain mukaan sille kuuluvat. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen on toimivaltainen rakentamista koskevien lupien osalta. Lupamenettelyiden lisäksi hanke tai toiminta edellyttää usein myös yhteensopivuutta kunnan toimivaltaan kuuluvan kaavoituksen (maakuntakaavan osalta maakunnan liitto) kanssa.

Eri lakeihin perustuvia ympäristöllisiä lupamenettelyjä on osin yhdistetty säätämällä esimerkiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain sekä ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisten lupahakemusten yhteiskäsittelystä, siltä osin kuin ne kuuluvat saman lupaviranomaisen toimivaltaan. Esimerkiksi ympäristöluvan osalta lupaviranomaisena toimii joko aluehallintovirasto tai kunnan viranomainen. Yhteiskäsittelyn ohella vuonna 2020 voimaan tullut laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta mahdollistaa tiettyjen lupamenettelyiden ajallisen yhteensovittamisen. Yhteiskäsittelystä poiketen yhteensovittamisessa on kyse eri viranomaisten toimivaltaan kuuluvista luvista. YVA-laissa puolestaan on säännökset arviointimenettelyyn ja kaavoituksen yhteensovittuksesta sekä säännöksiä saman hankkeen eri lakeihin perustuvien selvitystarpeiden yhteensovittamisesta. Lisäksi luonnonsuojelulaissa säädetään, että YVA-menettely ja Natura-arviointi tulisi tehdä pääsääntöisesti yhdessä.

Näistä muutoksista huolimatta lupaharkinta tapahtuu eri lakien nojalla useimmiten itsenäisesti kussakin toimivaltaisessa viranomaisessa. Viranomaisten välinen vuorovaikutus toteutuu pääsääntöisesti lausuntoprosessin kautta. Viranomaiset toimivat itsenäisesti, ja vastuu hankkeen ennakkovalvontamenettelyistä tai niiden etenemisestä saattaa jäädä puutteelliseksi. Menettelyjen moninaisuus, erillisuus ja eriaikaisuus voi olla ongelmallista paitsi lupaa hakeneelle toiminnanharjoittajalle, myös muille osallisille tai haitankärsijöille, joita kuullaan samasta hankkeesta useassa menettelyssä moneen eri otteeseen.

Lupamenettelyjen lukumäärä, kesto, sujuvuus ja ennakoitavuus vaikuttavat eri tavoin esimerkiksi ympäristöhallinnolle aiheutuvaan työmäärään ja kustannuksiin, yrityksille aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan, yleisön osallistumismahdollisuuksiin sekä päätöksenteon laatuun ja läpinäkyvyyteen.

Eri lupia koskevissa laeissa säädetään lupahakemuksen käsittelyvaiheista osin melko yhteneväisesti. Lupamenettelyä, osallistumista ja muutoksenhakua koskevat säännökset ovat esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa, vesilaissa ja kaivoslaissa melko saman sisältöiset, joskin myös eroja löytyy. Sen sijaan esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain vastaavat säännökset eroavat jo varsin paljon edellä mainituista laeista, kun taas luonnonsuojelulain mukaisissa menettelyissä noudatetaan pääosin hallintolain yleissääntöksiä. Menettelysääntösten erilaisuus perustuu paitsi niiden säätämiseen eri ajankohtana, myös kyseisen lupa-asian luonteeseen ja säänneltävän toiminnan erilaisiin vaikutuksiin. Myös lupamenettelyyn osallistuvien asianosaisten piiri on tarpeen ulottaa kussakin menettelyssä niihin, joihin siinä ratkaistava toiminta tosiasiaissa vaikuttaa. Esimerkiksi luonnonsuojelulain mukaisen poikkeamisluvan osalta vaikutukset harvemmin kohdistuvat luontoarvojen lisäksi muihin kuin hakijaan.

Lupamenettelyn vireilletulosta tiedotetaan ja hakemuksista voidaan kuulla eri lupamenettelyissä eri tavalla. Muita kuin asianosaisia tai haitankärsijöitä ja niitä edustavia yhteisöjä kuullaan osassa lupamenettelyjä laajasti, kun joissain lupa-asioissa kuullaan käytännössä vain hakijaa. Myös päätösten muutoksenhaun ohjautumisessa ja valitusoikeuden määräytymisessä on lakikohtaisia eroja. Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisista lupapäätöksistä valitetaan ensi asteessa Vaasan hallinto-oikeuteen, jossa päätöksen valmisteluun ja antamiseen on käytettävissä erikseen säädettyä luonnontieteellistä ja teknistä asiantuntemusta. Muissa lupa-asioissa muutoksenhaku ohjautuu toiminnan sijaintipaikan mukaan alueellisesti toimivaltaiseen hallinto-oikeuteen. Myös valitusoikeuden laajuus tai määräytymisen perusteet voivat eri lakien mukaisissa lupapäätöksissä vaihdella.

Vaikka ympäristöllisten lupa- ja menettelysääntösten eroavaisuudet ovat osin perusteltuja, sääntely on usein monimutkaista ja vaikeaselkoista nykyisessä hallinnon rakenteessa. Eri lakien menettelysääntöksiä on koordinoitu jossain määrin puutteellisesti keskenään, eikä eri lakien mukaisiin sääntöksiin ole muodostunut vakiintuneita sanamuotoja. Tämän ohella myös tulkinnot alueellisten viranomaisten välillä saattavat jossain määrin vaihdella. Ympäristöllisten menettelysääntösten suhde hallinnolliseen yleissääntelyyn ei myöskään näytä aivan selväpiirteiseltä. Ympäristöä koskevissa laeissa säädetään usein samoista menettelykysymyksistä kuin hallintolaissa ja hallintoprosessilaissa, mutta kuitenkin hieman eri tavalla. Vaikuttaa myös osin sattumanvaraiselta, mitkä menettelykysymykset on jätetty kussakin ympäristölaissa sääntelemättä ja siten yleislainsäädännön varaan. Vaikuttaa osin siltä, että kunkin lain säätämisen yhteydessä menettelysääntöksiä on lähestytty osin lain sisäisistä tarpeista käsin, kiinnittämättä ehkä riittävästi huomiota menettelyjen kokonaisuuteen.

Menettelysääntösten nykyistä vahvemmalle yhdentämiselle ja ehkä myös yksinkertaistamiselle on nykyisen ympäristösääntelyn valossa mahdollisuuksia. On kuitenkin otettava huomioon, että eri lakien menettelysääntösten läpileikkaava yhdentäminen, ja erityisesti niiden yhdistäminen, edellyttäisi merkittäviä muutoksia aineelliseen lainsäädäntöön. Aluehallinnon uudistuksen myötä perustettava Lupa- ja valvontavirasto yhdessä tämän yhden luokun lainsäädäntöhankkeen ehdotusten kanssa voi osaltaan edistää lupamenettelyiden sujuvuutta ja yhdenmukaisuutta. Valtakunnallisessa virastossa sen käytössä olevia resursseja on mahdollista kohdentaa koko valtakunnan alueella tarpeiden mukaisesti ja joustavasti. Valtakunnallisesti toimiva lupaviranomainen mahdollistaisi lupa-asioiden käsittelyn yhdenmukaisuutta käsittelypaikasta riippumatta ja edistäisi ennakoivaa keskustelua lupa-asioihin liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista luvanhakijoiden sekä muiden viranomaisten kanssa.

2.4.2 Ympäristöhallinnon toimivaltajako ja resurssit

Lupamenettelyiden lainsäädännöllisten yhdenmukaisuushaasteiden lisäksi asioiden käsittelyyn ja niiden sujuvuuteen sekä käsittelyaikoihin vaikuttavat sekä valtion alueellisten viranomaisen toimivalta ja käytännöt, että käytössä olevat resurssit. Valtion lupa- ja valvontatehtävistä sekä niihin liittyvistä ohjaustehtävistä vastaavien virastojen tehtäviä, niiden mahdollista päällekkäisyyttä tai sijoittumista eri virastoihin sekä virastojen organisatorisia ratkaisuja on selvitetty useasti edellisten hallituskausien aikana vuodesta 2012 lähtien. Kaikille selvityksille yhteistä on, että virastojen alueellisesti rajattu toimivalta ja työmäärään nähden riittämätön henkilöstömäärä aiheuttaa ympäristöhallinnon lupa- ja valvontatehtäville selkeitä haasteita.

Alueellisen toimivallan aluehallintovirastot sekä ELY-keskukset toimivat samojen ympäristöön vaikuttavien toimintojen ympärillä, aluehallintovirastojen myöntäessä ympäristö- ja vesitalousluvat ja ELY-keskusten vastatessa alkuvaiheen YVA-menettelystä ja luonnonsuojelulain mukaisista menettelyistä ja ohjauksesta, jälkivalvonnasta sekä osallistumisesta viranomaisroolissa lupamenettelyyn sen eri vaiheissa. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten alueellinen toimivalta ja tehtäväjako ei kuitenkaan ole optimaalinen lupa- ja muiden hallinnollisten menettelyjen sujuvuuden, asiantuntijuuden, asiakkaan tai yhden luukun palveluiden näkökulmasta. Esimerkiksi ELY-keskusten jakautuminen kolmeentoista yksikköön eri puolille Suomea aiheuttaa haasteita hakijoiden yhtenäisen ja tasapuolisen kohtelun varmistamisessa.

Vaikka viranomaisten välistä yhteistyötä, erityisesti lupa- ja valvontaviranomaisen yhteistyötä, on pyritty tiivistämään ja siinä monin tavoin myös onnistuttu, asioiden kokonaisvaltaiseen käsittelyyn liittyy puutteita. Esimerkiksi YVA-menettelyn ja lupamenettelyn suhteessa on tunnistettu haasteita siinä, että YVA-menettelyssä ei ole välttämättä pystytty parhaalla mahdollisella tavalla ennakoimaan myöhemmin järjestettävän lupamenettelyn vaatimuksia. Lisäksi ja osittain myös edellä mainitusta syystä YVA-menettely ja sen tulokset eivät aina ole parhaalla mahdollisella tavalla tulleet huomioituksi ja hyödynnetyksi lupamenettelyssä, vaikkakin säännöksillä on mahdollistettu menettelyllistä, kuten kuulemisten yhteensovittamista. Vastaavasti esimerkiksi luonnonsuojelukysymysten yksityiskohtaisuus ja niitä koskevan oikeudellisen sääntelyn erityispiirteet saattavat jäädä päätöksenteossa vaillinaisesti huomioituiksi. Tästä voi seurata näiden seikkojen tunnistaminen vasta muutoksenhakuvaiheessa, ja joissain tilanteissa asian palauttaminen lupaviranomaisen käsiteltäväksi, mikä hidastaa tarpeettomasti lupaprosessia.

Myös ympäristöhallinnon resurssit ovat merkittävästi vähentyneet viimeisten noin kymmenen vuoden aikana. Esimerkiksi ELY-keskusten Y-vastuualueiden voimavarat ovat vähentyneet vuoden 2010 ALKU-uudistuksen jälkeen. Erityisesti ELY-keskusten henkilöstöä vähennettiin neljän vuoden ajanjaksolla vuosien 2013–2017 aikana, jolloin ELY-keskusten henkilötyövuodet vähenivät yli tuhannella vuoden 2013 noin 4 000:stä vuoden 2017 noin 2 950:een. Voimavarojen niukkuus on saattanut pidentää ympäristöllisten menettelyjen käsittelyaikoja. Ympäristöhallinnon palvelukyky on kuitenkin välttämätön sekä asukkaille että elinkeinoelämälle, erityisesti ottaen huomioon lupakäsittelyjen ja muiden menettelyjen sujuvoittamis- ja nopeuttamistavoitteet.

On myös havaittavissa, että erilaiset viranomaiselle suunnatut ennakolliset neuvonta- ja palvelupyynnöt ovat esimerkiksi lupa-asioissa lisääntyneet, mikä kuormittaa viranomaisia jo usein ennen asioiden vireilletuloa. Toisaalta ennakkoneuvonta ja muu vastaava toiminta voi edistää menettelyiden sujuvuutta ja parantaa esimerkiksi lupahakemusten laatua, mikä voi osaltaan nopeuttaa asioiden käsittelyä. Tältä osin on otettava kuitenkin huomioon, että esimerkiksi hallintolain mukainen viranomaisen neuvonta on pääasiassa maksutonta toimintaa, mikä saattaa ny-

kyisessä valtion taloustilanteessa olla viranomaisen resurssien ja kustannusten jakautumisen näkökulmasta haasteellista. Maksujen perimisestä Lupa- ja valvontavirastossa tullaan säätämään erillisessä valtioneuvoston asetuksessa.

2.4.3 Ympäristö- ja vesiasioiden käsittelystä valtion viranomaisessa

Eräiden ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetussa laissa säädetään nimensä mukaisesti ympäristö- ja vesiasioiden käsittelystä, toisin sanoen niiden valmistelusta ja ratkaisemisesta. Laki on ollut voimassa vuoden 2010 alusta. Asioita valmisteltaessa ja ratkaistaessa on oltava asian laadun edellyttämä oikeudellinen, tekninen ja luonnontieteellinen asiantuntemus. Tämä vaatimus koskee sekä valmistelua että päätöksentekoa. Laissa säädetään myös lupa-asioiden ratkaisemisessa käytettävistä ratkaisukokoonpanoista, joilla on turvattu lupa-asioiden käsittelyn riippumattomuus ja asiantuntemus. Näiden asioiden käsittelyä koskevaa lakia on pidetty pääasiassa toimivana, eikä siihen ole kohdistunut merkittäviä muutostarpeita.

Vuonna 2022 eräiden ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyssä aluehallintovirastossa annettuun lakiin lisättiin uusi väliaikaisesti voimassa oleva pykälä (2 a §) etusijasta lupakäsittelyssä, jolla mahdollistettiin vihreää siirtymää edistävän lupahakemuksen nopeampi käsittely aluehallintovirastossa. Etusija tarkoittaa käytännössä lupahakemuksen käsittelyä kiireellisenä lupaviranomaisessa kaikissa menettelyn vaiheissa. Samalla vesilakia ja ympäristönsuojelulakia muutettiin väliaikaisesti siten, että niihin lisättiin uusi pykälä eräitä lupa-asioita koskevien valitusten käsittelystä kiireellisenä suhteessa muihin näiden lakien mukaisiin lupa-asioita koskeviin valituksiin. Etusijamenettely on osoittautunut pääasiassa toimivaksi, ja sitä on hyödynnetty melko laajasti. On kuitenkin otettava huomioon, että kyseinen etusijaa koskeva aluehallintovirastossa sovellettava pykälä on voimassa vuoden 2026 loppuun asti ja hallintotuomioistuimissa sovellettavat pykälät vuoden 2028 loppuun asti.

Käynnissä olevan valtion aluehallintouudistuksen myötä aluehallintovirastot lakkautetaan, minkä vuoksi myös eräiden ympäristö- ja vesiasioiden käsittelyä aluehallintovirastossa koskeva laki on kumottava, ja siinä säädetyistä asioista on säädettävä tarpeen mukaan muussa lainsäädännössä. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi osin vastaava laki eräiden ympäristöllisten asioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa, jonne nykyisen lain säännökset ajantasaistettuna siirrettäisiin.

ELY-keskusten osalta ei vastaavaa asioiden käsittelyä koskevaa lakia ole, vaan päätöksenteosta säädetään lähinnä ELY-keskuksista annetussa laissa sekä niiden työjärjestyksissä. Lain nimike muuttuu 1.1.2025 alkaen laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta. Tämän ohella päätöksenteossa noudatetaan luonnollisesti myös hallintolain säännöksiä.

2.4.4 Yhteiskäsittelyn soveltaminen

Eräitä eri lakeihin, mutta saman lupaviranomaisen toimivaltaan perustuvia lupamenettelyjä on yhdistetty säätämällä ympäristönsuojelulain ja vesilain sekä ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisten lupahakemusten yhteiskäsittelystä. Muihin ympäristöllisiin lupamenettelyihin ei sisälly säännöksiä yhteiskäsittelystä. Lupien yhteiskäsittelyssä on lähtökohtaisesti kyse siitä, että eri lakien mukaiset lupahakemukset on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä ole pidettävä tarpeettomana. Erityiset syyt voivat liittyä esimerkiksi siihen, ettei hakemuksen kohteena olevilla asioilla ole riittävää ajallista tai toimin-

nallista yhteyttä, vaikka ne koskisivat samalla toiminta-alueella toteutettavaa hanketta. Yhteiskäsittelyn tulee olla tarkoituksenmukaista toimintakokonaisuudesta aiheutuvien vaikutusten arvioimiseksi.

Ympäristönsuojelulain ja vesilain lupien osalta yhteiskäsittelyä koskevat säännökset ovat olleet voimassa vuoden 2000 ympäristönsuojelulain muutoksista lähtien. Näitä lakeja koskevia yhteispäätöksiä annetaan vuosittain arviolta joitakin kymmeniä. Ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain osalta säännökset ovat olleet voimassa vuodesta 2015 lähtien. Hallituksen esityksessä 257/2014 vp todettiin, että maa-aineslain toimivuuden arviointiraportin (Suomen Ympäristö 12/2013) tietojen perusteella voidaan arvioida, että vuosina 2001–2012 maa-ainesten ottamishankkeita, joihin on sovellettu sekä maa-aineslain että ympäristönsuojelulain lupamenettelyä, oli keskimäärin noin 200–250 vuodessa. Vesilain ja maa-aineslain mukaisten lupien yhteiskäsittelystä ei ole säädetty. Vesilupia maa-ainesten ottamishankkeisiin on myönnetty vuosina 2001–2012 arviolta noin 20 vuodessa. Hankkeita, jotka vaativat ympäristönsuojelulain, maa-aineslain ja vesilain mukaiset luvat on arvioitu olevan muutamia vuosittain. Myöskään voimassa olevassa luonnonsuojelulaissa ei ole säännöksiä lupien yhteiskäsittelystä.

Yhteiskäsittelyn osalta on otettava huomioon viranomaisten toimivalta, sillä yhteiskäsittely edellyttää, että lupa-asiassa toimivalta on samalla viranomaisella. Voimassa olevan ympäristölainsäädännön perusteella ympäristönsuojelulain mukaisten lupien toimivalta kuuluu aluehallintovirastolle ja kunnalle. Vesilain osalta toimivaltainen lupaviranomainen on aluehallintovirasto. Maa-aineslain osalta toimivalta kuuluu pääasiassa kunnalle, mutta tiettyjen laajojen hankkeiden osalta aluehallintovirastolle. Luonnonsuojelulain mukaisten päätösten toimivalta kuuluu ELY-keskukselle.

Yhteiskäsittelyä koskevien säännösten on katsottu edistävän yhtenäistä ja laaja-alaisempaa ympäristöhaittojen ehkäisemistä. Ympäristönsuojelun tason näkökulmasta yhteiskäsittely mahdollistaa ympäristökuormituksen kokonaishallintaa. Joiltain osin eri lakien mukaiset menettelysäännökset voivat asettaa yhteiskäsittelylle myös haasteita, koska ympäristönsuojelulain, vesilain ja maa-aineslain säännökset eivät ole kaikilta osin aivan yhdenmukaisia.

Eräiden luonnonsuojelulain luontotyyppien ja etenkin lajien suojelusta vaadittavien poikkeusten käsittelyn osalta olisi kuitenkin tarvetta tiivistää niiden suhdetta ympäristö- ja vesitalouslupiin. Koska aluehallinnon uudistuksen myötä toimivalta luonnonsuojelun poikkeuspäätösten osalta olisi jatkossa Lupa- ja valvontavirastolla, niiden sisällyttäminen osaksi yhteiskäsittelyä olisi mahdollista.

Luonnonsuojelulain edellyttämät poikkeusluvat erityisesti lajien suojelun poikkeusten osalta ovat usein hankkeen tai toiminnan toteuttamiskelpoisuuden näkökulmasta varsin merkityksellisiä. Mikäli hankkeen toteuttaminen vaatii ympäristöluvan tai vesilain mukaisen luvan lisäksi myös luonnonsuojelulain mukaisen poikkeusluvan myöntämisen, kysymys saattaa olla koko hankkeen kannalta ratkaiseva. Ilman tarvittavaa luonnonsuojelulain poikkeuslupaa ei hanketta – ainakaan sellaisenaan – voi toteuttaa. Nykytilanteessa luonnonsuojelulain mukainen poikkeamislupa ratkaistaan itsenäisesti, ilman välitöntä kytkentää esimerkiksi ympäristölupaan tai vesilupaan. Käänteisesti, ympäristö- ja vesilupa voidaan ratkaista ilman tietoa luonnonsuojelulain poikkeusluvan tarpeesta tai sen myöntämisestä. Tämä saattaa hidastaa hankkeen tai toiminnan edellyttämien lupien kokonaiskäsittelyaikaa sekä johtaa myös pitkiin valitusprosesseihin.

Luonnonsuojelulain mukaiset poikkeamisluvat edellyttävät usein yksityiskohtaisia ja tiettyyn ajankohtaan sidottuja luontoselvityksiä. Jotta luontoselvitysten avulla saatu tieto olisi mahdollisimman luotettavaa, tulee osa selvityksistä toteuttaa tiettyihin vuodenaikoihin kulloinkin tar-

kasteltavan lajin osalta. Esimerkiksi luontodirektiivin liitteen IV (a) -lajeista saukon havainnointi onnistuu parhaiten kevättalvella, jolloin saukon oleskelun alueella paljastaa lumeen muodostuneet jäljet. Toisen luontodirektiivin lajin eli viitasammakon todentaminen alueella onnistuu lähinnä lumien sulaessa kevättulvan aikaan. Myös liito-oravaa tai esimerkiksi hyönteislajeja koskevat selvitykset voidaan tehdä usein melko rajallisessa aikaikkunassa. Jotta vaaditut selvitykset ja poikkeamisen edellytysten arviointi ei tarpeettomasti viivästyttäisi hankkeiden lupamenettelyitä, ennakointi ja koko hankkeen aikataulun huomioiminen on tarpeen. Tästä syystä luonnonsuojelulain edellyttämien poikkeuslupien kytkeminen osaksi yhteiskäsittelyä siten, että kaikki vaadittavat luvat käsitellään ja ratkaistaan yhdessä, olisi usein tarkoituksenmukaista. Toisaalta on tarpeen myös turvata mahdollisuus tapauskohtaiseen joustavuuteen, mikäli lupien erillinen käsittely olosuhteiden tai hakijan tarpeiden osalta sitä perustellusti edellyttää.

2.4.5 Eräiden ympäristöllisten lupien yhteensovittaminen

Yhteensovittamislaki tuli voimaan 1.9.2020 ja sen tarkoituksena oli mahdollistaa luvanhakijalle usean luvan yhtäaikainen sähköinen vireillepano ja käsittely. Lain tavoitteena oli siten sujuvoittaa ja nopeuttaa hakijan lupa-asiointia. Yhteensovittamislalla tavoiteltiin lupamenettelyjen tehostamista ja niiden kokonaiskestoajan lyhentymistä yhteensovittamisen ja lupamenettelyiden päällekkäisten vaiheiden yhdistämisen avulla. Ensisijaisesti menettelyjä pyrittiin kehittämään hallinnon asiakkaiden (luvanhakijat ja muut menettelyihin osallistuvat tahot) näkökulmasta. Yhteensovittamisen tavoitteiden toteutumisen reunaehtona oli sähköisen asiointijärjestelmän toimivuus lupahakemusten käsittelyssä. Olennaista on, että lupien yhteensovittaminen laissa säädetyllä tavalla perustuu hakijan aloitteellisuuteen ja on siten toiminnanharjoittajalle vapaaehtoista. Samassa yhteydessä tehtiin muutoksia myös YVA-menettelyn ja ympäristölupamenettelyn väliseen suhteeseen, jota tarkastellaan jäljempänä erikseen YVA-menettelyä koskevassa jaksossa.

Yhteensovittamislakia on voimaan tulonsa jälkeen sovellettu kuitenkin vain kerran. Kyseessä oli uusi kuumasinkityslaitos, jonka toiminta edellytti sekä ympäristönsuojelulain että kemikaaliturvallisuuslain mukaisia lupia. Yhteensovittamismenettelyä edelsivät useat ennakkotapaamiset sekä toteutettu YVA-tarveharkinta. Lupahakemusten samanaikaisessa vireillepanossa hyödynnettiin Luvat ja valvonta –palvelua. Palvelusta lupahakemusten tiedot siirtyivät aluehallintoviraston ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston sähköisiin lupajärjestelmiin, joissa asiointi eteni eri vaiheissa. Lupaviranomaisten keskinäinen yhteydenpito ja hankkeen koordinointi tapahtui sähköpostitse tai virtuaalitapaamisina. Yhteensovittavan viranomaisen mukaan yhteensovitus aiheutti merkittävää lisätyötä verrattuna yksittäisen lupamenettelyn läpiviemiseen. Yhteensovitus saatiin kuitenkin läpivietyä suunnitellusti ja aikataulussa. Toiminnanharjoittajan kokemus yhteensovittamisesta oli positiivinen ja kokemus menettelystä tavanomaista sujuvampi ja selkeämpi. Lupapäätökset annettiin 22.6.2023 (Aluehallintovirasto: Dnro ESAVI/41179/2022 ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto: päätös 11294/03.01/2022). Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimi asiassa yhteensovittavana viranomaisena.

Yhteensovittamislain vähäinen soveltaminen osoittaa, ettei laki ole toiminut ennakoidulla tavalla tai vastannut sille asetettuihin odotuksiin lupamenettelyiden sujuvuuden edistämiseksi. Esimerkiksi hallituksen esityksessä lupamenettelyjen yhteensovittamista koskevien ehdotusten vaikutuksia arvioitiin oletuksella, että yhteensovittamista sovellettaisiin vuosittain noin 200 hankkeen lupamenettelyissä. Yhteensovittamislakia ei ole toiminnanharjoittajilta ja viranomaisilta saatujen kommenttien perusteella koettu houkuttelevaksi, eikä sen hyödyntämistä ole nähty erityisen tarpeelliseksi. Usein toiminnanharjoittajien omien prosessien kannalta on ollut tarpeellista tai muuten selkeämpää, että eri lakeihin perustuvat lupa-asiat käsitellään eriaikaisesti, kulloisenkin tarpeen ja aikataulun mukaan. Myös sähköisten asiointijärjestelmien ja niiden yhteensovivuuden puutteet ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että lain tavoitteet eivät ole täyttyneet

Sinänsä eri lupamenettelyiden yhdenmukaistamisen ja nykyistä toimivamman yhteensovittamisen tarve ei ole poistunut, mutta voimassa oleva laki ei tähän tarpeeseen ole riittävällä tavalla kyennyt vastaamaan.

Lisäksi on otettava huomioon, että parhaillaan on valmisteilla eräitä yhteensovittamislain soveltamisalaan vaikuttavia muutoksia 1.1.2025 voimaan tulevaan rakentamislakiin. Niiden myötä ollaan ehdottamassa myös nykyisen yhteensovittamislain soveltamisalaan kuuluvien rakentamisen lupien käsittelyajoista, millä on vaikutusta edellytyksiin sovittaa rakentamislupien menettelyvaiheita ajallisesti yhteen muiden lupien kanssa. Tämän vuoksi yhteensovittamislain soveltamisalaa on tarpeen arvioida uudelleen ja sitä olisi mahdollisesti kavennettava tai muutoin tarkennettava.

2.4.6 EU-säädöksiin pohjautuva lupamenettelyjen sujuvoittaminen

Voimassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy säädöksiä, joissa nimetään EU-sääntelyn edellyttämällä tavalla kansallinen yhteyspisteviranomainen. Erityisesti voidaan tässä yhteydessä mainita Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, joka toimii RED II-direktiivin (EU) 2018/2001 mukaisena yhteyspisteviranomaisena. Asiasta säädetään kansallisesti edellä mainitussa uusiutuvan energian lupamenettelylaissa. Laissa säädetään sähköisestä asioinnista ja neuvonnasta sekä lupamenettelyn määräajoista ja niiden laskemisesta ja seuraamisesta. Uusiutuviin energialähteistä peräisin olevan energian tuotantoon sovellettavan lupamenettelyn määräajoista eräiden teknologioiden tai hanketyyppien osalta säädetään tällä hetkellä myös ns. EU:n hätäasetuksessa, jota sovelletaan kansallisesti ilman erillistä täytäntöönpanevaa kansallista sääntelyä (asetuksen soveltamista koskeva ohje 8.2.2023; ks. jakso 2.1.2).

Uusiutuvan energian lupamenettelylaissa yhteyspisteviranomaisen tehtäväksi säädetään RED II-direktiivissä yhteyspisteelle säädettyjen tehtävien hoitaminen sähköistä Luvat ja valvonta – hankkeessa kehitettyä digitaalista palvelukerrosta hyödyntäen. RED II:n 16 artiklan 1 kohdassa edellytetty yhteyspisteen nimeäminen on toteutettu kansallisesti paitsi sähköisellä yhteyspisteellä, myös nimeämällä yhteyspisteviranomainen, jolle osoitetaan laissa tietyt tehtävät. Yhteyspisteviranomaisen tehtävänä on huolehtia hankekehittäjien keskitetystä neuvonnasta uusiutuvan energian tuotantolaitokseen liittyvien lupamenettelyiden ja muiden hallinnollisten menettelyjen osalta. Yhteyspisteviranomaisen neuvontavelvollisuus kohdistuu erityisesti menettelyllisiin kysymyksiin. Yhteyspisteviranomaisen on myös seurattava lupamenettelyiden ja muiden hallinnollisten hyväksymismenettelyiden määräaikojen toteutumista.

Uusiutuvan energian lupamenettelylain tarkoituksena on, että hakija pystyisi hoitamaan laissa erikseen soveltamisalaan määriteltäviin lupamenettelyihin ja muihin hallinnollisiin menettelyihin liittyvän asioinnin sähköisen yhteyspisteen kautta. Hakija voisi toimittaa asiaankuuluvat asiakirjat toimivaltaiselle viranomaiselle sekä saada asiaansa liittyvää neuvontaa sähköisen yhteyspisteen kautta toimivaltaiselta viranomaiselta. Hakija voisi päättää, asioiko sähköisen yhteyspisteen kautta, ja hakija voisi edelleen halutessaan hoitaa lupiin ja muihin hallinnollisiin menettelyihin liittyvän asioinnin suoraan toimivaltaisen viranomaisen kanssa.

Sähköisten asiointijärjestelmien ja niiden yhteensopivuuden puutteiden vuoksi uusiutuvan energian lupamenettelylain tavoitteet eivät ole täysin täyttyneet. Kun hakemuksia ei ole pantu vireille sähköisen yhteyspisteen kautta, viranomaiset eivät ole myöskään pystyneet hyödyntämään sen tarjoamia toiminnallisuuksia esimerkiksi määräaikojen seurannassa. Nykyisellään kun sähköinen asiointi ei täysipainoisesti ole käytössä, viranomaiset joutuvat käytännössä kokoamaan käsin hankkeiden vireillä olevia menettelyjä koskevat tiedot ja siirtämään ne erikseen sähköiseen palveluun.

Yhteyspisteviranomaisen työ on painottunut neuvontaan ja tiedottamiseen. Viranomaisen toiminnan aikana neuvontapalveluun on saatu n. 1200 puhelua, minkä lisäksi myös sähköpostilla tulee paljon yhteydenottoja. Menettelykäsikirjaa on päivitetty useita kertoja lainsäädäntömuutosten vuoksi ja verkkosivuille on viety myös eri muodossa aiheesta tietoa. Menettelykäsikirjan ohjaavaa vaikutusta myös selvitetään erikseen. Yhteyspisteviranomaisen kokemus on, että eri viranomaiset ja hanketoimijat eivät ole laajasta tiedottamisesta huolimatta saaneet riittävästi tietoa menettelykäsikirjasta, neuvontapisteestä ja ylipäätään kyseisestä menettelystä. Neuvonnan tarjoamisessa Ympäristöasioiden asiakaspalvelu (ns. Y-Aspa) on ollut keskeinen toimija puhelimitse tarjottavan neuvonnan järjestämiseksi. Sen puhelinpalvelujärjestelmän kautta tietopyynnöt on voitu siirtää toimivaltaisille viranomaisille ja asiantuntijoille vastaamista varten.

2.4.7 YVA-menettelyn ja lupamenettelyiden yhteensovittaminen

Hallitusohjelmaan on kirjattu tehtäväksi selkiyttää ja yhteensovittaa YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä. Lainsäädäntöhankkeen valmistelussa on käyty keskusteluja yhteysviranomaisten, aluehallintovirastojen lupaviranomaisten, toiminnanharjoittajien ja konsulttien edustajien kanssa tilanteen selventämiseksi. Toiminnanharjoittajien kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esiin toive YVA-menettelyn ja lupamenettelyn paremmasta yhteistyöstä ennen kaikkea yhteysviranomaisen ja lupaviranomaisen välillä. Toiveena oli, että lupaviranomaisena toimiva aluehallintoviraston edustaja voisi osallistua vahvemmin YVA-menettelyyn ja sen yhteydessä järjestettäviin ennakkoneuvotteluihin. Näin hankkeessa tarvittavista ympäristövaikutusselvityksistä ja -arvioinneista muodostuisi parempi kokonaiskuva, mikä puolestaan sujuvoittaisi hankkeesta vastaavan suunnittelua. Myös yhteysviranomaiset toivat esiin lupaviranomaisten osallistumisen tarpeellisuuden YVAan.

YVA-menettelyn ja ympäristölupamenettelyn suhdetta tarkasteltiin viimeksi samassa yhteydessä, kun valmisteltiin vuonna 2020 voimaan tullutta yhteensovittamislakia. Valmistelussa tunnistettiin tuolloin, että YVA-menettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen toteutuu luontevimmin YVA-selostusta ja lupahakemusta koskevien kuulemisten yhteensovittamisessa. Yhteiskuulemisen laajuuden osalta tarkasteltiin tuolloin kolmea eri vaihtoehtoa: 1) yhteiskuulemisen mahdollistaminen Valtion lupa- ja valvontavirastossa³ vireillä olevissa ympäristönsuojelulain mukaisissa teollisuuslaitosten muutos- ja laajennushankkeissa, joilla ei ole käytännössä vaihtoehtoja tai ainakaan vaihtoehtotarkastelulla ei olisi ympäristövaikutusten kannalta juuri merkitystä, 2) yhteiskuulemisen mahdollistaminen aina kun YVA-velvollinen hanke edellyttää Valtion lupa- ja valvontaviraston ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaista lupaa sekä 3) yhteiskuulemisen mahdollistaminen kaikissa hanketyypeissä, kun hankkeelle on vain yksi toteutusvaihtoehto. Kolmannessa vaihtoehdossa olisi säädetty lisäksi arviointiohjelmavaiheen vapaaehtoisuudesta joissain tapauksissa.

Jatkovalmistelussa päädyttiin voimassa olevan YVA-lain 22 a §:n mukaiseen tilanteeseen, jossa arviointiselostuksen kuuleminen voidaan yhdistää valtion ympäristölupaviranomaisen ratkaistavaksi kuuluvan ympäristölupahakemuksen kanssa silloin, kun hankkeelle ole sen sijainnin,

³ Sipilän hallituksen käynnistämän aluehallinto- ja maakuntauudistuksen nimi valtakunnalliselle valtion lupa-, ohjaus ja valvontaviranomaiselle.

laajuuden ja teknisten ominaisuuksien kannalta muuta kuin lupahakemuksessa esitettyä toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa. Yhteiskuulemismahdollisuutta on säännösten voimaantulon 1.9.2020 jälkeen sovellettu vain kerran⁴.

Syitä yhteiskuulemismahdollisuuden vähäiselle käytölle on monia. Ensinnäkin nykyilainsäädännössä asetettu tiukka edellytys yhteiskuulemiselle rajaa jo itsessään soveltamista, kun se koskee vain vaihtoehdottomia hankkeita. Toisena syynä vähäiselle käytölle on todennäköisesti erillisen YVA-menettelyn hyödyt hankkeesta vastaavalle. YVA-menettelyn läpikäyminen osoittaa niin hankkeesta vastaavalle kuin rahoittajillekin hankkeen etenemisestä ja toteuttamiskelpoisuudesta hankkeen suunnitteluvaiheessa. Tällöin voidaan punnita eri vaihtoehtoja ja muunnella hanketta sellaiseksi, että se aiheuttaa vähemmän ympäristövaikutuksia ja lisää näin hankkeen hyväksytävyyttä toimintaympäristössään niin asukkaiden kuin eri sidosryhmien parissa. Hankkeesta vastaava yleensä myös hyödyntää YVAN tuloksia hankkeen lupahakemuksen valmistelussa. Mikäli hanke edellyttää kaavoitusta, palvelevat YVAssa tehtävät selvitykset myös kunnan vastuulla olevaa kaavoitusprosessia.

2.4.8 YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittaminen

YVA-direktiivin 2 artiklan 3 kohta asettaa jäsenmaille velvoitteen tapauksen mukaan varmistaa, että käyttöön otetaan yhteen sovitettuja ja/tai yhteisiä menettelyjä, mikäli arviointivelvollisuus johtuu samanaikaisesti sekä YVA-direktiivistä että luonto- tai lintudirektiivistä. Säännöksen tavoitteena on päällekkäisten arviointimenettelyjen välttäminen. Luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohtaan perustuvan arviointimenettelyn tarkoituksena on tuottaa hankkeita hyväksyville tai suunnitelmia vahvistaville viranomaisille varmuus siitä, että niiden toteuttamisella ei ole merkittävien kielteisiä vaikutuksia Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden koskemattomuuteen.

Kansallisesti tästä säädetään luonnonsuojelulaissa. Jos hankkeeseen sovelletaan YVA-lain 3 luvussa tarkoitettua arviointimenettelyä ja se edellyttää myös luonnonsuojelulain 35 §:n mukaista Natura-arviointia, voimassa olevan luonnonsuojelulain 35 §:n 4 momentin nojalla Natura-arviointi tehdään tapauskohtaisesti YVA-menettelyn yhteydessä. Asiasta säädettiin lähes vastaavalla tavalla jo edellisessä, vuonna 1997 voimaantulleessa luonnonsuojelulaissa. Erona oli, että nykyisessä laissa käytetään termiä tapauskohtaisesti, kun taas vanhassa oli direktiiviä vastaava tapauksen mukaan. Muutos oli kuitenkin vain kielellinen, eikä sen sisältöä ollut tarkoitus muuttaa.

On kuitenkin tarpeen arvioida, onko nykyisen lain säännös riittävän selkeä sen korostamiseksi, että arvioinnit tulisi pääsääntöisesti tehdä yhdessä. Esimerkiksi eräiden EU-velvoitteiden myötä (mm. RED III –direktiivi) lähtökohtana on, että YVA- ja Natura-arvioinnit tulisi tehdä yhdessä. Esimerkiksi mainitun RED III -direktiivin mukaan sen 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun uusiutuvan energian hankkeen osalta säädetään, että mikäli YVA-direktiivin tai luontodirektiivin nojalla edellytetään ympäristöarviointia, se on tehtävä yhdellä menettelyllä, jossa yhdistyvät kaikki tietyn uusiutuvan energian hankkeen asiaankuuluvat arvioinnit.

Tähän liittyvää luonnonsuojelulain muutosta koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle keväällä 2024 (HE 41/2024). Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että luonnonsuojelulain

⁴ Stora Enso Oyj:n Varkauden tehtaan kierrätyskuitulaitoksen kapasiteetin nostaminen (Varkaus), <https://www.ymparisto.fi/osallistu-ja-vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi/stora-enso-oyjn-varkauden-tehtaan-kierratyskuitulaitoksen-kapasiteetin-nostaminen-varkaus>

35 §:n 4 momenttia täydennettäisiin siten, että RED II -direktiivin uuden 16 b artiklan edellyttämällä tavalla Natura 2000 -verkostoon kohdistuvien vaikutusten arviointi tehtäisiin aina YVA-menettelyn yhteydessä, jos kyse olisi YVA-menettelyä edellyttävästä uusiutuvan energian tuotantolaitosten, eri uusiutuvia energialähteitä yhdistävien laitosten, lämpöpumppujen ja samalla paikalla sijaitsevien energiavarastojen, rakentamista, päivittämistä ja käyttöä koskevasta hankkeesta tai tällaisten laitosten, lämpöpumppujen ja varastojen sähköverkkoon liittämistä ja uusiutuvan energian lämmitys- ja jäähdytysverkkoihin liittämistä koskevasta hankkeesta.

Käytännössä voi kuitenkin olla tilanteita, joissa Natura-arvioinnin tyhjentävä suorittaminen ei kaikilta osin ole mahdollista tai järkevää vielä YVA-menettelyn vaiheessa käytettävissä olevilla hankkeen tiedoilla. Sen vuoksi nykyisessä laissa on pidetty harkintamahdollisuus arviointien tapauskohtaiseen erillisyyteen YVA-direktiivin sanamuodon sallimissa puitteissa. Käytännössä arviointi tehtäisiin YVA-menettelyn puitteissa siinä laajuudessa kuin se, YVA-menettelyn tarkkuustaso huomioon ottaen, on mahdollista. Joidenkin luonto- ja lintudirektiivien edellyttämien erillisselvitysten täydentäminen voi olla YVA-menettelyn päättymisen jälkeenkin vielä tarpeen. Viime kädessä lupaviranomaisen tehtävänä on ratkaista, ovatko yhteen sovitut menettelyt tuottaneet luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa edellyttämät tiedot päätöksenteolle.

Lupamenettelyiden sujuvuuden lisääminen saattaa kuitenkin edellyttää sen arviointia, tulisiko YVA- ja Natura-arviointien yhtäaikaaisuutta edelleen vahvistaa. Samalla olisi kuitenkin huolehdittava siitä, että yhtäaikaisuuden vahvistaminen ei tarpeettomasti jäykistäisi prosesseja.

2.4.9 YVA-menettelyn muu tarkastelu

Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa käydyissä keskusteluissa viranomaisten, toiminnanharjoittajien ja muiden sidosryhmien kanssa nousi esille erityisesti YVA-ohjelmien ja -selostusten laajuuden kasvaminen ja YVA-menettelyssä vaadittavien tietojen tarkkuuden lisääntyminen 10 vuoden aikana, etenkin viime vuosina. Tämän osalta on syytä huomioida, että jo voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa, ja vuoden 2017 YVA-lain uudistuksen seurauksena pikemminkin edellyttää, arvioinnin kohdentamista merkittäviin ympäristövaikutuksiin. Saadun palautteen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että vuoden 2017 merkittäviin ympäristövaikutuksiin kohdentamista koskeva muutos ei käytännössä ole vaikuttanut YVA-selostusten sisältöä rajaavasti.

Kehitykseen ei ole esitettävissä yhtä yksittäistä syytä. Esityksen valmistelussa on noussut esiin muun muassa viime vuosina tapahtunut vaihtuvuus YVAan liittyviä tehtäviä hoitavassa henkilöstössä niin ELY-keskuksissa kuin vaikutusarviointeja laativissa konsulttiyrityksissä. Lisäksi uusiutuvan energian hankkeiden, etenkin tuulivoimaloiden YVA-menettelyjen määrä on lisääntynyt nopeasti ja henkilöresurssia on ollut vaikea kasvattaa samassa suhteessa. On tulkittavissa, että kiire yhdistettynä henkilöstön vähäisyyteen ja nopeaan uudistumiseen sekä ELY-keskuksissa että konsulttitoimistoissa sekä määräaikaisesti YVA-tehtäviä hoitavien suuri lukumäärä ELYissä on johtanut siihen, ettei laadukkaiden YVA-ohjelmien ja -selostusten tekemiseen eikä laadun varmistamiseen ole ollut riittävästi aikaa. Liiallisen tarkkuuden lisääntymisen yhtenä syynä on tuotu esiin se, että lupamenettelyä koskevista tehtävistä YVA-menettelyyn siirtyneet saattavat edellyttää lupamenettelyssä vaadittavaa tarkkuustasoa myös YVAa koskevilta selvityksiltä. Toisaalta on syytä huomioida se, että ympäristötiedon lisääntyttä osa YVAN laajuuden ja tarkkuuden kasvusta on perusteltua.

YVA-menettelyssä vaikuttaa siis olevan tarve nykyistä selkeämmin rajata arviointi todennäköisesti merkittäviin ympäristövaikutuksiin. Tämä edellyttää niin hankkeesta vastaavien vastuulla olevien YVA-ohjelmien kuin yhteysviranomaisen niistä antamien lausuntojen tarkentamista

merkittävien ympäristövaikutusten tunnistamiseen ja arvioinnin rajaamiseen. Sama koskee YVA-selostuksia. Havaittavissa on lisäksi ympäristön nykytilan kuvauksen osin tarpeeton laajuus suhteessa siihen, mitä tietoja arvioinnissa todella tarvitaan. YVA-selostusten tarkoitus on toimia koontina hankkeen ympäristövaikutuksista myös alueen asukkaille ja toimijoille sekä palvella tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia. Asiakirjojen liika laajuus ja kohdentamattomuus ei palvele tätä tarkoitusta.

Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa jo sellaisenaan arviointien vahvemman rajaamisen ja esimerkiksi maltillisemmat asiakirjojen sivumäärät. Parhaiten tilannetta voidaan korjata voimassa olevan lainsäädännön toimeenpanon ohjauksella. Mahdollisuuksia vaikuttaa asiaan YVA-ohjelman ja -selostuksen sisältövaatimuksilla on kuitenkin syytä arvioida YVA-direktiivin vaatimukset huomioiden.

Esityksen valmisteluvaiheessa käydyissä keskusteluissa on noussut esille myös YVA-menettelyn soveltamisalaa koskevia muutostarpeita. Etenkin olemassa olevien laitosten sisälle tehtäviin muutoksiin sovellettavat YVA-menettelyt koetaan turhina erityisesti hankkeissa, joissa olemassa olevassa laitoksessa siirrytään ympäristövaikutusten näkökulmasta parempaan teknologiaan. Mikäli hankkeen muutos ylittää YVA-lain hankeluettelon koon, on YVA-menettely pakollinen. Sen sijaan yksittäistapauspäätöksenteossa on jo nykyllä lainsäädännön mukaisesti mahdollista huomioida hankkeesta vastaavan esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, jolloin arviointivelvollisuus voidaan välttää. Kyseistä säännöstä olisi lainsäädännössä mahdollista korostaa, jotta tarpeettomilta YVA-menettelyiltä voitaisiin välttyä.

Valmistelussa on noussut esille myös se, että hankeluettelon soveltamisalaa kuulumattomien hankkeiden osalta YVA-menettelyn soveltamista koskevan yksittäistapauspäätöksen antaminen viivästyttää joissain tilanteissa tarpeettomasti menettelyn aloittamista. Voimassa olevan lainsäädännön ja hallintokäytännön mukaan YVA-menettely katsotaan voitavan aloittaa ainoastaan tilanteissa, joissa hanke joko kuuluu hankeluettelon soveltamisalaa tai menettelyn soveltaminen on ratkaistu yksittäistapauspäätöksellä. Tämä saattaa aiheuttaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja hankkeesta vastaavalle aika- ja muun resurssin kulumista tilanteissa, joissa YVA-menettelyn tarve on ilmeinen.

Jaksossa 2.1.2 käsitelty YVA-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan jäsenvaltioille antamaa mahdollisuutta poikkeustapauksissa olla soveltamatta tiettyyn hankkeeseen direktiivin säännöksiä ei ole pantu kansallisesti täytäntöön. Vaikka kansallisesti ei toistaiseksi ole noussut tarvetta poikkeuksen soveltamiselle käytännössä, mahdollisuuden tuominen kansalliseen lainsäädäntöön voi olla tarkoituksenmukaista.

Hallitusohjelman jaksossa 7.1 (Edullista, puhdasta ja toimitusvarmaa sähköä suomalaisille ja heidän työpaikoilleen) linjataan tuulivoiman osalta, että tuulivoiman YVA-rajaa lasketaan kattamaan kaikki teolliset hankkeet. Voimassa oleva tuulivoimaa koskeva hankeluettelon 7 kohta kattaa tuulivoimahankkeet, joissa yksittäisten laitosten lukumäärä on vähintään 10 tai hankkeen kokonaisteho on vähintään 45 megawattia (MW). Kokoraja määritettiin alun perin vuonna 2011 sen mukaan, minkä kokoisilla tuulivoimahankkeilla keskimäärin oli ennen kokorajan asettamista katsottu YVA-menettelyn soveltamista koskevien yksittäistapauspäätösten perusteella olevan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kokonaistehoraja oli alun perin 30 MW, mutta sitä korotettiin 45 MW:iin vuonna 2019 vastaamaan alalla tapahtunutta teknologista kehitystä. Voimassa oleva kokorajan perusteena ei ole ollut teollisen hankkeen määritelmä, joten se edellyttää kokorajan uudelleentarkastelua.

Tuulivoimarakentaminen ja hankkeiden suunnittelu on ollut viime vuosina edelleen voimakkaassa kasvussa Suomessa. Myös tuulivoimaloiden yksikköteho on kasvanut ja sen odotetaan edelleen kasvavan. Suomen Tuulivoimayhdistys ry:n tietojen mukaan vuonna 2023 Suomeen asennettujen tuulivoimaloiden keskimääräinen nimellisteho oli noin 6 MW. 70 % tuulivoimaloista on nimellisteholtaan välillä 3–5 MW ja noin 10 % nimellisteholtaan pienempiä kuin 3 MW. Nimellistehon kasvun on mahdollistanut tuulivoimaloiden dimensioiden kasvu. Esimerkiksi vuonna 2019 valmistuneen voimalan napakorkeus oli keskimäärin noin 140 m ja roottorilavan pituus 75 metriä (halkaisija noin 150 metriä). Vuoden 2024 alkuun mennessä asennettujen voimaloiden keskimääräinen napakorkeus on noin 150 metriä ja roottorilavan keskimääräinen pituus noin 80 metriä (halkaisija noin 160 metriä).

2.4.10 Sähköisen asioinnin kattavuus

Yhden luukun sähköistä asiointipalvelua on kehitetty työ- ja elinkeinoministeriön johdolla vuodesta 2017 alkaen Luvat ja valvonta -hankkeessa, ja työ jatkuu vahvana edelleen. Hankkeessa pyritään uudistamaan lupa- ja valvontatoiminnan toimintamalleja digitalisaatiota hyödyntämällä. Tavoitteena on luoda asiakkaan liiketoimintatapatumien tarpeisiin vastaavia lupa- ja valvontakokonaisuuksia, niin että myös palvelu- ja käsittelyprosesseja yhteensovitetaan asiakaslähtöisesti yli organisaatio- ja viranomaisrajojen.

Luvat ja valvonta -palvelu on otettu ensimmäisten lupien osalta käyttöön 1.9.2020. Luvat ja valvonta -palvelun kautta voidaan hakea teollisuuslaitoksen perustamiseen tai muutokseen liittyviä aluehallintoviraston myöntämiä ympäristölupia sekä Tukesin myöntämiä kemikaaliturvallisuuksilupia yhtenä kokonaisuutena. Vuonna 2024 tähän palvelukokonaisuuteen liitetään ainakin aluehallintoviraston myöntämä vesilupa. Parhailtaan käynnissä on lisäksi kaivosvalvonnan pilotti yhdessä Kittilän kaivoksen kanssa sekä lausunto- ja kuulemispalvelun toteutus.

Laki uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä tuli voimaan 30.6.2021. Siinä edellytetään mm. sähköisen asioinnin mahdollistamista luvanhakijalle sekä lupa-asioinnin sujuvoittamista yhden asiointipisteen periaatteella. Yhteyspisteviranomainen yhdessä Luvat ja valvonta -palvelun kanssa mahdollistavat lain mukaisten vaatimusten toteutumisen, mutta luvanhakijaa tämä kokonaisuus palvelisi täysimääräisesti vasta siinä vaiheessa, kun uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupien käsittelystä vastaavat toimivaltaiset viranomaiset ovat liittyneet Luvat ja valvonta -palveluun, mukaan lukien kunnat toimivaltaisina viranomaisina.

Kuntien ja valtion viranomaisten tietojärjestelmien sujuvampaan ja kattavampaan yhteentoimivuuteen pyritään luomaan tehokkaampia yhteistyötä edistäviä ratkaisuja yhden luukun palvelua kehitettäessä. Ympäristöllisen asioinnin piiriin kuuluvat myös ELY-keskusten vastuulla olevat luonnonsuojelulaista poikkeamisen lupamenettelyt, joita varten on käytössä sähköisiä asiointilomakkeita aluehallinnon asiointipalvelussa. Samoin aluehallinnon asiointipalveluun sisältyy useita asiointilomakkeita mm. jätelain ja vesilain nojalla, jotka eivät sinänsä liity ympäristölliseen luvitukseen, mutta ovat kuitenkin olennaisesti osa ympäristöllisen asioinnin kokonaisuutta, ja ne tulisi ottaa huomioon kehitettäessä ns. yhden luukun teknisiä palveluratkaisuja. Myös näillä muilla lomakkeilla on omia käsittelyjärjestelmiä Y-alustalla ja asianhallintaratkaisuja aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten asianhallintajärjestelmässä (USPA).

Asiakkaiden moninaisten tarpeiden kannalta olennaista on varmistaa myös kuntien rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisten liittyminen yhteisiin palvelukanaviin. Vain siten voidaan taata asiakkaille yhdenvertaisen mahdollisuudet sähköiseen asiointiin. Valtaosa kunnista on jo ottanut sähköisen lupa-asioinnin käyttöön rakennusvalvonnassa, ja yhtenäisen rakenteisen luvitus- ja kaavoitustiedon kehittäminen edistyy hyvin ns. Ryhti-hankkeessa. Sen sijaan kuntien ympäristöviranomaisista vain osa on ottanut sähköiset ympäristölliset asiointipalvelut

käyttöön tarpeen vähäisen volyymin ja niukkojen resurssien vuoksi. Kuntien ympäristöasioinnissa käyttämät tietojärjestelmät eivät toistaiseksi ole yhteydessä valtion ympäristöviranomaisien järjestelmiin.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on kehittää ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistää yhden luukun mallin toteuttamiseen liittyviä hallitusohjelman kirjauksia. Tavoitteena on yhden valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä. Valmistelussa otetaan huomioon myös alueellisen osaamisen turvaaminen, ympäristölliset vaatimukset, haitankärsijöiden asema ja muiden intressitahojen osallistumismahdollisuuksien turvaaminen. Ehdotusten tavoitteena on vahvistaa ympäristöllisten asioiden käsittelyn ja lupamenettelyiden asiakaslähtöisyyttä läpileikkaavasti, ottaen huomioon toimintaympäristössä yhä nopeammin tapahtuvat muutokset.

Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksilla pyritään edistämään esimerkiksi investointiluvituksen sujuvuutta ja ennakoitavuutta, yhden luukun mallia, viranomaisten yhteistyötä, yhden viranomaisen vastuulla olevaa lupaprosessin etenemistä ja koordinoitua tarvittavine selvityksineen sekä tavoitetta, jonka mukaan lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaisi lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen. Hallitusohjelman mukaan samalla huolehditaan luonnon monimuotoisuudesta ja ympäristövaatimuksista, hankkeiden sosiaalisesta hyväksyttävyydestä ja kansalaisten omaisuudensuojasta.

Hallitusohjelmassa todetaan, että säädetään laki lupamenettelyistä yhdistämällä laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja muita yhden luukun mallia edistäviä lakeja. Laissa säädettäisiin tarkoituksenmukaisista ja tehokkaista luvituksen menettelysäännöistä, kuten käsittelyperiaatteista. Lisäksi tavoitteena on selkiyttää ja yhteensovittaa YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä.

Hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten tavoitteena on edistää viranomaisen ympäristöllisesti monipuolisen asiantuntemuksen hyödyntämistä erityisesti lupa-asioiden käsittelyn alkuvaiheessa, mikä parantaisi päätösten laatua, lisäksi niiden ennakoitavuutta ja mahdollisesti vähentäisi myös tarvetta muutoksenhakuun. Ehdotuksilla vahvistetaan myös eräiden ympäristöllisten lupa-asioiden yhteiskäsittelyä, lupamenettelyiden nopeuttamista koskevien EU-velvoitteiden toimeenpanoa, YVA- ja lupamenettelyiden nykyistä tiiviimpää yhteensovittamista sekä edistetään vihreän siirtymän etusijamenettelyn jatkuvuutta. YVA-menettelyn osalta tavoitteena on lisäksi edistää YVA-menettelyn kohdentumista todennäköisesti merkittäviin ympäristövaikutuksiin.

Hallituksen esityksellä toteutetaan lisäksi hallitusohjelman kirjaus tuulivoimahankkeiden YVA-ajan laskemisesta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Suhde aluehallintouudistukseen

Yhden luukun lainsäädäntöhanke ja sen yhteydessä tehtävät ehdotukset kytkeytyvät tiiviisti samaan aikaan valmisteilla olevaan ehdotukseen valtion aluehallintouudistukseen liittyvästä lainsäädännöstä. Aluehallintouudistuksessa ehdotetaan säädettäväksi lait Lupa- ja valvontavirastosta, elinvoimakeskuksista ja Ahvenanmaan valtionvirastosta. Lupa- ja valvontavirastoon

koottaisiin pääasiassa nykyisten aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät sekä ELY-keskuksen Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvat tehtävät. Ympäristölainsäädännön täytäntöönpanotehtäviä hoidettaisiin uudistuksen jälkeen Lupa- ja valvontavirastossa, elinvoimaketuksissa, maakuntien liitoissa ja kunnissa. Näiden viranomaisten yhteistyö on keskeinen edellytys uudistusten onnistuneelle toteuttamiselle.

Ympäristötehtävien osalta perustettava Lupa- valvontavirasto hoitaisi jatkossa nykyisten aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten toimivaltaan kuuluvia lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä sekä niihin kytkeytyviä muita tehtäviä. Näitä ovat EU-ympäristölainsäädäntöön sekä kansallisesti erityisesti ympäristönsuojelulain, vesilain, jätelain, luonnonsuojelulain, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, alueidenkäyttölain, maa-aineslain, rakentamislain, rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain sekä eräiden muiden ympäristöä koskevien lakien mukaiset tehtävät sekä ympäristöasioiden yleisen edun valvonnan tehtävät.

Tässä hankkeessa esitetyt ehdotukset ovat käytännössä riippuvaisia valtion aluehallintouudistuksesta ja uudesta viranomaisrakenteesta, koska Lupa- ja valvontavirasto toimisi jatkossa toimivaltaisena lupaviranomaisena keskeisissä ympäristöön vaikuttavissa menettelyissä. Tällä lähtökohdalla on olennaista merkitystä lainsäädäntöhankkeessa esitettäville ehdotuksille. Aluehallinnon uudistus ja sen pohjalle rakentuvat, tässä hallituksen esityksessä ehdotetut lainsäädäntömuutokset mahdollistavat siirtymisen kohti aikaisempaa yhdenmukaista lupamenettelyä. Valtakunnallinen toimivalta ympäristötehtävissä edistää toiminnan suunnitelmallisuutta, läpinäkyvyyttä ja valvonnan yhdenmukaistumista sekä paikkariippumattomien ja alueellisten prosessien arviointia, kehittämistä ja yhdistämistä.

Yhden luukun palvelujen toteutuessa keskeiset ympäristöön liittyvät lupamenettelyt, kuten ympäristönsuojelulain, vesilain, luonnonsuojelulain ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tehtävät hoidettaisiin yhdessä viranomaisessa ja näihin liittyviä lupia haettaisiin sähköisen asianhallintajärjestelmän kautta yhdestä paikasta. Perustettavalla Lupa- ja valvontavirastolla olisi jatkossa lähtökohtaisesti vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinointi, ja se huolehtisi lupamenettelyyn liittyvien tarvittavien selvityksien riittävydestä. Tämä viranomaisen vastaisi myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella lupamenettelyihin liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista.

4.1.2 Ympäristöasioiden käsittelylain säätäminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa. Laki korvaisi nykyisen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain (ns. AVI-käsittelylaki), joka tulisi aluehallintouudistuksen seurauksena kumottavaksi.

Ehdotus toteuttaisi hallitusohjelman keskeisiä kirjauksia lupamenettelyiden sujuvuuden edistämiseksi. Hallitusohjelman mukaan säädetään laki lupamenettelyistä yhdistämällä laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja muita yhden luukun mallia edistäviä lakeja. Lisäksi laissa säädettäisiin tarkoituksenmukaisista ja tehokkaista luvituksen menettelysäännöistä, kuten käsittelyperiaatteista.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi nykyiseen AVI-käsittelylakiin sisältyvät, mutta tarpeen mukaan päivitettävät säännökset asioiden käsittelyn asiantuntemuksesta, eräiden ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten etusijasta sekä ratkaisukokoonpanoista. Näiden lisäksi lakiin lisättäisiin Lupa- ja valvontaviraston toimintaa uutena viranomaisena osaltaan ohjaavia säännöksiä ennakollisesta ohjaamisesta, neuvonnasta ja viranomaisten yhteistyöstä, sähköisestä

asioinnista, käsittelyaikojen arvioinnista, eräiden ympäristöllisten lupien yhteiskäsittelystä ja eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta sekä EU-säädösten mukaisesta yhteyspisteviranomaisesta.

Ennakollista ohjaamista ja neuvontaa koskevilla ehdotuksilla vahvistettaisiin asiakasohjausta ja selkeytettäisiin viranomaisen prosessinjohtollista roolia, jossa luvan hakijalla olisi mahdollisuus etukäteen keskustella luvituksen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakoinnilla vähentää, hyödyntäen myös viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyötä.

Lupahakemusten käsittelyaikatiedon osalta ehdotetaan, että Lupa- ja valvontaviraston tulisi esittää arvionsa lupapäätöksen antamisajankohdasta ja julkaista se tietoverkossa. Arviota tulisi myös päivittää, mikäli se muuttuisi merkittävästi käsittelyn edetessä.

Yhteiskäsittelystä ehdotetaan säädettäväksi nykyisen substanssilainsäädännön (ympäristönsuojelulaki ja vesilaki) sijaan ympäristöasioiden käsittelylaissa, ja uutena yhteiskäsittelyn alaisiin päätöksiin lisättäisiin eräät luonnonsuojelulain mukaiset poikkeusasiat (ks. tarkemmin kohta 4.1.3). Ehdotus toteuttaisi osaltaan hallitusohjelman tavoitetta siitä, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen.

Ehdotuksiin sisältyy myös esitys yhteensovittamislain kumoamisesta (ks. tarkemmin kohta 4.1.4), minkä seurauksena ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten sekä kaivoslain ja vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukaisten lupahakemusten yhteensovittamisesta ehdotetaan säädettäväksi uudessa ympäristöasioiden käsittelylaissa. Yhteensovittaminen koskisi jatkossa vain Lupa- ja valvontaviraston sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimivaltaan kuuluvia lupia.

Ratkaisukokoonpanoa koskevat säännökset ajantasaistettaisiin vastaamaan uuden Lupa- ja valvontaviraston organisaatorakennetta. Lisäksi sääntelyä osin tarkennettaisiin nykyisten ELY-keskusten tehtävien huomioimiseksi, koska nykyinen säännös pohjautuu aluehallintovirastojen toimivallassa olevien ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn.

4.1.3 Yhteiskäsittelyn kehittäminen

Esityksessä ehdotetaan samaa hanketta tai toimintaa koskevien ympäristönsuojelulain, vesilain ja luonnonsuojelulain mukaisten Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien lupahakemusten yhteiskäsittelyn mahdollistamista. Hallitusohjelman tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen. Tätä kirjausta edistetään yhteiskäsittelyn laajentamisella.

Voimassa olevaan ympäristönsuojelulakiin, vesilakiin ja maa-aineslakiin sisältyy säännöksiä, joiden perusteella näiden lakien mukaiset lupahakemukset voidaan tietyissä tilanteissa käsitellä yhdessä ja ratkaista samalla päätöksellä, ellei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana (yhteiskäsittely). Yhteiskäsittely edellyttää, että lupahakemukset kuuluvat saman lupaviranomaisen toimivaltaan.

Valmistelussa on arvioitu mahdollisuutta säätää yhteiskäsittelystä nykyistä kattavammin. Ympäristönsuojelulain, vesilain ja luonnonsuojelulain lupatehtävät olisivat virastouudistuksen myötä Lupa- ja valvontaviraston toimivallassa, minkä vuoksi näiden lakien mukaisten lupien

yhteiskäsittelyä on luontevaa vahvistaa. Maa-aineslain osalta yhteiskäsittelyn laajentamista nykyisestä vaikeuttaa pääasiassa se, että maa-ainesluvut kuuluvat pääasiassa kuntien toimivaltaan, eikä tätä ole ollut tarkoitus muuttaa.

Ehdotuksen mukaan ympäristönsuojelulaissa, vesilaissa ja luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitettua samaa toimintaa tai hanketta koskevat tai siihen olennaisesti liittyvät lupahakemukset on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Päätökseen haettaisiin myös muutosta yhdellä kertaa.

Luonnonsuojelulain poikkeusten osalta yhteiskäsittely rajattaisiin vain niihin hakemuksiin ja tilanteisiin, joilla pääsääntöisesti voi olla toiminnallinen yhteys ympäristölupahakemukseen tai vesilain mukaiseen lupahakemukseen. Luonnonsuojelulain nojalla tehdään Lupa- ja valvontavirastossa myös muita päätöksiä, joilla ei kuitenkaan ole pääsääntöisesti yhteyttä muihin lupamenettelyihin.

Nykyisestä tilanteesta poiketen yhteiskäsittelystä ei enää säädettäisi kussakin laissa erikseen, vaan yhteiskäsittelystä säädettäisiin kootusti uudessa ympäristöasioiden käsittelylaissa (ks. ehdotus edellä kohdassa 4.1.2).

Yhteiskäsittelyn laajentaminen edellyttää samalla muutoksenhakuun liittyvän sääntelyn tarkentamista siltä osin, kuin kyse on luonnonsuojelulain mukaisen poikkeushakemuksesta osana yhteiskäsittelyä. Jatkossa yhteiskäsittelystä annettuun päätökseen haettaisiin muutosta ympäristönsuojelulain tai vesilain säännösten kanssa yhdenmukaisesti Vaasan hallinto-oikeudelta ja myös valitusoikeus määräytyisi näiden lakien perusteella.

Esitykseen sisältyy myös laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain muuttamisesta, laki tuomioistuinelain muuttamisesta ja laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta. Mainittujen lakien pienillä muutoksilla täsmennettäisiin ratkaisukokoonpanoa koskevaa sääntelyä tilanteissa, joissa sovellettaisiin ympäristöasioiden käsittelylaissa säädettäväksi ehdotettavaa yhteiskäsittelyä.

4.1.4 Yhteensovittamislain kumoaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan yhteensovittamislain kumoamista. Ympäristöllisiä lupamenettelyitä koskevan sääntelyn ja yhden luukun mallin toteuttamisen edistämisen keskeinen tunnistettu kehityskohde oli voimassa oleva yhteensovittamislaki, jota on voimaan tulonsa jälkeen sovellettu vain yhteen lupaan.

Valmistelussa arvioitiin lain yleisiä lähtökohtia, sen havaittuja puutteita sekä lain toimivuutta ja tarvetta kokonaisvaltaisemmin. Kuten edellä on jo todettu, yhteensovittamislain kehittäminen kytkeytyy monin tavoin tämän esityksen muihin ehdotuksiin, joten ehdotuksia ei voi tarkastella toisistaan erillään. Ehdotus uudeksi ympäristöasioiden käsittelylaiksi, siihen ehdotettu lisäys eräiden luonnonsuojelulain mukaisten poikkeuslupien yhteiskäsittelystä ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisten päätösten kanssa sekä samaan aikaan valmisteilla olevat rakentamislain muutokset rakentamisen lupien sitovasta käsittelyajasta on huomioitu yhteensovittamislain toimivuuden ja soveltamisalan arvioinnissa.

Luonnonsuojelulain luontotyyppi- ja lajisuojelua koskevat poikkeukset sisältyisivät jatkossa Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvina lupina ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupien yhteiskäsittelyyn, mikä käytännössä poistaisi ne yhteensovittamislain soveltamisalasta. Tämän lisäksi rakentamislakiin ehdotettu muutos kolmen tai kuuden kuukauden käsitte-

lyn määräajasta (lupahakemuksesta riippuen) rakentamista koskevien kunnan toimivaltaan kuuluvien lupien osalta saattaa johtaa käytännössä siihen, että niiden ajallinen yhteensovittaminen ympäristö-, vesi- ja maa-ainelupien kanssa olisi käytännössä mahdotonta. Ympäristölupien, vesilupien ja yhteiskäsittelyn osaksi ehdotettavien eräiden luonnonsuojelulain poikkeusten kokonaiskäsittelyajat olisivat väistämättä rakentamisen lupien määräaika pidempiä, mikä vaikeuttaisi lupien ajallista yhteensovittamista.

Edellä todettu ehdotus yhteiskäsittelyn laajentamisesta luonnonsuojelun poikkeuksiin sekä rakentamislain muutokset käsittelyaikaan kaventaisivat nykyisen yhteensovittamislain soveltamisalaa.

Lain kumoamisen seurauksena Lupa- ja valvontaviraston sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimivaltaan kuuluvien lupien yhteensovittamista koskevat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi tarpeen mukaan ympäristöasioiden käsittelylakiin.

4.1.5 Etusija lupamenettelyssä ja muutoksenhaussa

Ehdotettava ympäristöasioiden käsittelylaki sisältäisi kaksi etusijaa koskevaa pykäläehdotusta.

Eräiden EU-säädösten mukaisten hakemusten käsittelyn etusijaa koskevan uuden sääntelyn taustalla ovat EU-asetukset: kriittisten raaka-aineiden asetus ja nettonollateknologia-asetusehdotus. Ehdotettava sääntely koskisi ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten sekä yhteiskäsittelyssä ratkaistavien lupa-asioiden käsittelyä Lupa- ja valvontavirastossa. Viraston olisi käsitteilyssä annettava etusija kyseisissä asetuksissa tarkoitettuja strategisia hankkeita koskeville lupahakemuksille suhteessa muihin vireille tulleisiin lupahakemuksiin.

Ympäristöasioiden käsittelylaissa säädettäisiin myös eräiden lupahakemusten väliaikaisesta etusijasta Lupa- ja valvontavirastossa vuoden 2030 loppuun saakka. Kyse olisi nykyisin voimassa olevasta vihreän siirtymän hankkeiden etusijasta, jonka voimassaoloaika jatkettaisiin tällä esityksellä neljällä vuodella. Sääntely vastaisi muuten pääpiirteissään nykyisen AVI-käsittelylain sääntelyä. Nykyiseen sääntelyyn nähden lisäyksenä olisi, että etusijaan voisi hakea myös sellainen luvanhakija, joka hakee lupaa palvelinkeskukselle, jonka tuottamasta hukkalämmöstä pääosa hyödynnetään. Väliaikaisessa etusijamenettelyssä käsiteltäville lupa-asioille säädettäisiin myös 12 kuukauden tavoitteellinen määräaika, pois lukien uusiutuvan energian lupamenettelylaissa tarkoitettut toiminnot.

Samalla pidennettäisiin myös etusijamenettelyssä annetuista päätöksistä tehtyjen valitusten käsittelyn kiireellisyyttä hallintotuomioistumissa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloaika neljällä vuodella eli vuoden 2032 loppuun saakka. Valitusasioiden kiireellinen käsittely koskisi jatkossa myös uudessa EU-asetusten mukaisten strategisten hankkeiden etusijamenettelyssä käsiteltäviä asioita.

Etusijaa koskevan sääntelyn laajentaminen olisi perusteltua ottaen huomioon EU:n asetukset, tavoitteet vihreän ja puhtaan siirtymän edistämiseksi ja voimassa olevasta etusijasta tähän saakka saadut kokemukset. Ehdotusten tavoitteita ovat vihreän siirtymän investointien edistäminen nopeuttamalla sitä koskevia lupamenettelyjä. Joutuisan lupakäsittelyn lisäksi kansalliseen etusijasääntelyyn kytkeytyvien valitusten käsittelyn nopeuttaminen hallintotuomioistuimissa olisi siten myös perusteltua.

Eduskunnan ympäristövaliokunta on mietinnössään YmVM 13/2022 vp – HE 128/2022 vp käsitellyt vuonna 2022 nyt voimassa olevan etusijan perusteita. Mietintöön sisältyvät näkökohdat

kuten energiamurros fossiilisesta energiasta luopumiseksi on edelleen välttämätön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Samoin Venäjän jatkettua hyökkäystään Ukrainaan myös irrottaminen Venäjän energiasta on edelleenkin johtanut tarpeeseen toteuttaa uusiutuvaan energiaan perustuva energiamurros vieläkin nopeammin. Siirtymä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on toteutettava siten, ettei paine luonnolle ja luonnonvarojen käytölle kasva kestävästi.

Ehdotukset ovat tarpeellisia investointien pitkän tähtäimen näkökulmasta samoin kuin myös ennakoitavan ja vakaan toimintaympäristön näkökulmasta.

4.1.6 EU-säädöksiin pohjautuva lupamenettelyjen sujuvoittaminen

Yhteyspisteviranomaisen tehtävä Lupa- ja valvontavirastolle

Esityksessä ehdotetaan nimettäväksi eräiden EU-säädösten lupamenettelysäännöksissä edellytetty kansallinen yhteyspisteviranomainen.

Kaikkia yhden luukun lainsäädäntöhankkeessa tarkasteltavien kolmen EU-säädöksen (kriittisten raaka-aineiden asetus, nettonollateknologia-asetusehdotus ja RED III-direktiivi) lupamenettelysääntelyä yhdistää jäsenvaltiolle osoitettu velvoite nimetä yksi tai useampi yhteyspisteviranomainen lupamenettelyjen koordinoitua varten. Yhteyspisteviranomaisen tehtävistä säädetään kaikissa säädöksissä pääpiirteissään hyvin yhteneväisellä tavalla. Yhteyspisteviranomaisen on neuvottava hakijoita menettelyihin liittyen ja se toimii niissä hakijan suuntaan ainoana yhteyspisteenä. Yhteyspisteviranomaisen tehtävät ulottuvat hakemuskokonaisuuden täydelliseksi toteutamisesta aina lopullisten, toimivaltaisten viranomaisten tekemien päätösten tiedoksiantamiseen saakka. ”Lupamenettelyllä” viitataan säädöksissä niiden soveltamisalaan kuuluvien hankkeiden vaatimien lupa- ja muiden hallinnollisten menettelyjen kokonaisuuteen laitosten rakentamiseen ja toimintaan liittyen. Näihin menettelyihin kuuluu ympäristöllisten lupamenettelyjen lisäksi mm. rakentamisen luvat sekä ympäristövaikutusten arviointimenettely. Yhteyspisteviranomaisen nimeämisellä ei muuteta viranomaisten toimivaltarajoja, eli eri viranomaiset valmistelevat ja ratkaisevat niille kuuluvat lupa-asiat lainsäädännössä määriteltyjen toimivaltasäännösten mukaisesti.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman lukuun 7.3. sisältyy kirjaus yhden luukun viranomaisesta: ”...Yhdellä viranomaisella on vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinoitua tarvittavine selvityksineen. Tämä viranomainen vastaa myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella luvituksen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakoinnilla vähentää...”. Kirjauksessa mainitut yhden yhteisen koordinoivan viranomaisen tehtävät ja niillä tavoiteltavat tavoitteet ovat hyvin yhtenäiset edellä mainittujen EU-säädöksissä säädettyjen yhteyspisteviranomaisten tehtävien kanssa.

Edellä mainittu hallitusohjelmakirjaus ja uuden Lupa- ja valvontaviraston laaja-alaiset ympäristölliset tehtävät puoltavat EU-säädöksissä mainitun yhteyspisteviranomaistehtävän osoittamista perustettavalle Lupa- ja valvontavirastolle. Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvät aluehallintovirastoilta ja ELY-keskuksilta ympäristölliset lupa- ja muut hallinnolliset menettelyt (erityisesti YSL:n, VL:n, LSL:n sekä YVA-lain mukaiset menettelyt), jotka tulevat kyseeseen erityisesti kriittisten raaka-aineiden asetuksessa, mutta osin myös nettonollateknologia-asetusehdotuksessa ja RED III-direktiivissä tarkoitetuissa toiminnoissa ja hankkeissa. Erityisesti YVA-menettelyyn liittyvien tehtävien osalta on hyvä huomata, että yhteyspisteviranomaisen tulee kriittisten raaka-aineiden asetuksen ja nettonollateknologia-asetusehdotuksen mukaan antaa toiminnanharjoittajalle määräaika ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus) sekä YVA-selostukseen tehtävien täydennysten toimittamiselle. Määräajan asettamisessa on otettava

huomioon hanketta koskeva lupamenettely sekä tarve YVA-selostuksen riittävälle läpikäymiselle YVA-lain tarkoittamassa yhteysviranomaisessa. Määräajan asettaminen edellyttää selaista yksittäistä hanketta koskevaan YVA-menettelyyn liittyvää asiantuntemusta, mitä on löydettävissä ainoastaan YVA-lain tarkoittamassa yhteysviranomaisessa. Tämä viranomaistehtävä siirtyy uuteen Lupa- ja valvontavirastoon.

Toisaalta on huomattava, että säädösten piiriin kuuluvat hankkeet ja laitokset sekä vastaavasti niiden edellyttämät lupa- ja muut hallinnolliset menettelyt myös poikkeavat toisistaan, ja niihin kuuluu myös sellaisia menettelyjä, joissa toimivaltainen viranomainen on muu kuin uusi Lupa- ja valvontavirasto. Kriittisten raaka-aineiden asetuksessa keskeisiä menettelyitä kriittisten raaka-aineiden louhintaan, prosessointiin ja kierrättämiseen liittyen ovat ympäristö- ja vesilupa, kaivoslain ja mahdollisesti myös kemikaaliturvallisuuslain mukaiset luvat sekä ympäristövaikutusten arviointimenettely. Näiden lisäksi kyseeseen voivat tulla myös luonnonsuojelulain mukaiset poikkeuspäätökset. Asetuksen mukaiseen lupamenettelyyn luetaan myös rakentamiseen vaadittavat luvat. Nettonollateknologia-asetusehdotuksessa edellä mainittuja ympäristöllisiä lupa- ja hyväksymismenettelyjä voisi tulla kyseeseen alustavan arvioinnin perusteella lähinnä akkukemikaalien ja –materiaalien valmistamisessa. Edellä mainitut menettelyt tulevat kyseeseen myös osassa RED III-direktiivin soveltamisalaan kuuluvia uusiutuvan energiantuotannon toimintoja, joskin direktiivin soveltamisalaan kuuluu myös monia muiden hallinnonalojen hallinnollisia menettelyjä. Kuitenkin sääntelyn yhtenäisyys, hallitusohjelman yhden luukun tavoitteet ja kirjaukset, muiden mahdollisten vaihtoehtojen vähäisyys sekä tavoite välttää useiden erillisten kansallisten yhteyspisteviranomaisten nimeämistä puoltavat Lupa- ja valvontaviraston nimeämistä yhtenäisesti kaikkien edellä mainittujen EU-säädösten mukaiseksi yhteyspisteviranomaiseksi.

Kriittisten raaka-aineiden asetukseen sisältyy jäsenvaltioille osoitettu velvoite nimetä yhteyspisteviranomainen viimeistään 24.2.2025. Nettonollateknologia-asetusehdotuksessa vastaava määräaika olisi tämänhetkisen tiedon mukaan kuuden kuukauden kuluttua asetuksen voimaan tulosta. Koska Lupa- ja valvontavirasto aloittaisi toimintansa vuoden 2026 alusta, olisi vuodeksi 2025 nimettävä väliaikaisesti jokin muu viranomainen kyseisissä EU-säädöksissä tarkoitettuksi yhteyspisteviranomaiseksi. Väliaikaisesti ennen uuden Lupa- ja valvontaviraston aloittamista toimivaa yhteyspisteviranomaista koskevan lainsäädännön valmistelu on vireillä ympäristöministeriössä ja kuultavana samaan aikaan tämän hallituksen esitysluonnoksen kanssa.

Määräaikojen seuranta

Esitykseen sisältyisi myös edellä mainituissa EU-asetuksissa säädettyjen lupamenettelyn määräaikojen noudattamiseksi tarvittavat kansalliset säännökset. Asetuksissa säädetään useista sitovista lupamenettelyn määräajoista: kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisille strategisille hankkeille 12–27 kuukautta ja nettonollateknologia-asetusehdotuksen mukaisille hankkeille 9–18 kk (sekä nettonollahankkeet että strategiset nettonollahankkeet). Määräajat vaihtelevat eri hanketyyppien välillä sekä riippuen siitä, onko kyse uudesta hankkeesta vai olemassa olevan hankkeen laajentamisesta. Määräaikoja on myös mahdollista eräin edellytyksin pidentää. Lupamenettelyyn luetaan kaikki hankkeen vaatimat lupa- ja muut hallinnolliset menettelyt. Määräajan laskeminen alkaa siitä hetkestä kun yhteyspisteviranomainen toteaa lupahakemuksen täydelliseksi. Määräajat ovat suoraan kansallisesti sovellettavaa lainsäädäntöä, eikä niitä täytännöllisesti erikseen kansallisesti.

Määräaikojen seurannan kansalliseksi järjestämiseksi säädettäisiin, että tämä kuuluisi yhteyspisteviranomaisen tehtäväksi. Lisäksi kansallista sääntelyä määräaikojen seuraamista tarvittaisiin eräistä toimivaltaisille viranomaisille kuuluvista tehtävistä ja niitä koskevan tiedon välittymisestä yhteyspisteviranomaiselle. Näitä olisivat määräajan pidentämisestä ja sen perusteluja

koskevan tiedon ilmoittaminen yhteyspisteviranomaiselle sekä hakemuksen täydelliseksi toteaminen tai mahdollisten täydennysten pyytäminen hakemuksista. Kansallisen sääntelyn avulla myös varmistettaisiin, että tieto lupa-asioiden vireilletulosta sekä lupapäätösten tiedoksiantamisesta tulisi yhteyspisteviranomaiselle myös siinä tapauksessa, että hakija ei asioisi sähköisen yhteyspisteen kautta.

4.1.7 YVA-menettelyn ja lupamenettelyiden yhteensovittaminen

Lupamenettelyn ja YVA-menettelyn yhteensovittamista esitetään edistettäväksi niin, että YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemisen soveltamisalaa laajennetaan. Yhteiskuulemiselle esitetään lausuntovaiheessa seuraavat kaksi vaihtoehtoa.

1. Yhteiskuuleminen olisi mahdollista kaikissa Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvissa voimassa olevien lupien muutoksissa (vaihtoehto 1)
2. Yhteiskuuleminen olisi mahdollista kaikissa Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvissa luvissa (vaihtoehto 2).

YVA-selostuksen ja lupahakemuksen kuulemisten yhdistäminen olisi jatkossakin vapaaehtoista kummassakin vaihtoehdossa. Hankkeesta vastaava voisi jatkossa tehdä YVA-menettelyn edelleen myös erillisenä menettelynä tai yhteismenettelynä hankekaavoituksen kanssa. Hankkeeseen parhaiten soveltuvasta tavasta suorittaa YVA-menettely keskusteltaisiin ennakkoneuvottelussa ja yhteysviranomaisen kuvaisi keskustelun johtopäätökset arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa. Koska yhteiskuulemistilanteissa hankkeesta vastaavan täytyisi valita hankkeen toteutusvaihtoehto jo YVA-selostusvaiheessa, tämän hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä on tarkoitus ehdottaa YVA-asetuksen YVA-selostuksen sisältövaatimuksia koskevaan 4 §:ään muutosta niin, että hankkeesta vastaavan tulisi YVA-selostuksessa valita arvioiduista vaihtoehdoista se, jonka pohjalta se jatkaa suunnittelua ja josta lupahakemus laaditaan.

4.1.8 YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittaminen sekä muu luonnonsuojelulain tarkentaminen

YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittamista edistettäisiin vahvistamalla pääsääntöä Natura-arvioinnin toteuttamisesta YVA-menettelyn yhteydessä. Pääsäännöstä voitaisiin poiketa ainoastaan erityisestä syystä.

Mikäli kyseessä olisi uusiutuvaa energiaa koskeva RED III -direktiivin mukainen hanke, erityistä syytä koskevaa poikkeusta ei kuitenkaan voisi soveltaa, vaan arvioinnit tulisi tehdä aina yhdessä. RED III -direktiivin edellyttämät muutokset on osin tarkoitus toteuttaa jo etukäteen luonnonsuojelulain muuttamista koskevalla hallituksen esityksellä (HE 41/2024 vp), joka on annettu eduskunnalle 18.4.2024. Nyt esitettävät muutokset tarkentaisivat lain sanamuotoja pääsääntönä olevan YVA- ja Natura-arviointien yhtäaikaisuuden selkeyttämiseksi.

Virastouudistuksen myötä ELY-keskukset lakkautetaan ja niiden tehtävät siirtyvät Lupa- ja valvontavirastolle. Esityksessä ehdotetaan, että Lupa- ja valvontavirastolta ei pyydetäisi Natura-arvioinnista lausuntoa, mikäli se olisi itse samalla toimivaltainen lupaviranomainen. Lupa- ja valvontavirasto antaisi lausunnon nykyistä vastaavalla tavalla ainoastaan luvan myöntävälle tai suunnitelman hyväksyvälle muulle viranomaiselle.

Samalla ehdotetaan myös muutosta Natura 2000 -arvioinnin edellyttämän viranomaisen tai alueen haltijan lausunnon antamisen määräaikaan käsittelyjen nopeuttamiseksi tilanteissa, joissa Lupa- ja valvontaviraston lausunto olisi yhä tarpeen. Voimassa olevan lain mukaan lausunnon

antamisen määräaika on kuusi kuukautta, mutta aikaa ehdotetaan lyhennettäväksi kolmeen kuukauteen. Uudessa virastossa kolmen kuukauden määräaika voidaan pitää riittävänä lausunnon antamiseen. Määräaika kytkeytyy osin myös YVA-arviointiin, sillä voimassa olevan lain mukaan lausuntoaika on 2–4 kuukautta, mikäli arvioinnit tehdään yhdessä.

4.1.9 YVA-menettelyn muu tarkastelu

Esityksen valmistelussa esiin nousseen YVA-ohjelmien ja -selostusten sisältöjen laajentumisen ja YVAssa edellytettäviltä selvityksiltä vaaditun liiallisen tarkkuustason korjaamiseksi esitettäisiin muutoksia ennen kaikkea YVA-asetuksessa olevan YVA-ohjelman sisältövaatimuksiin. YVA-direktiivin kansallinen täytäntöönpano ei mahdollista juurikaan muutoksia YVA-selostuksen sisältövaatimuksiin. Lisäksi tilanteen korjaaminen edellyttää toimintatapojen mittavaa kehittämistä. Työ voitaisiin liittää luontevasti osaksi Yhden luukun palvelujen toimeenpanohanketta, jossa kehitetään ja laaditaan uuden Lupa- ja valvontaviraston ympäristötehtävien toimintatapoja. Kehittämistyöhön olisi otettava mukaan myös hankkeesta vastaavia, konsultteja sekä sellaisia viranomaisia ja sidosryhmiä, jotka lausuvat ympäristövaikutusten arvioinnin laajuudesta ja tarkkuudesta.

Ympäristövaikutusten lieventämistoimien roolia YVA-menettelyn soveltumista koskevassa yksittäistapauspäätöksenteossa vahvistettaisiin säätämällä yhteysviranomaista koskevasta velvollisuudesta ottaa hankkeesta vastaavan mahdollisesti esittämät lieventämistoimet päätöksenteossa huomioon. Vaikka mahdolliset esitetyt lieventämistoimet on tullut ottaa huomioon jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan, pyritään esitettävällä muutoksella korostamaan lieventämistoimien merkitystä. Lisäksi hankkeesta vastaavalta päätöksentekoa varten edellytettävien tietojen lieventämistoimia koskeva maininta siirrettäisiin selkeyden vuoksi YVA-asetuksen 1 §:ään, jossa luetellaan muut hankkeesta vastaavalta päätöksentekoa varten edellytettävät tiedot. Muutoksella pyrittäisiin tuomaan paremmin esiin mahdollisuus lieventämistoimien esittämiseen.

YVA-menettelyn aloittaminen esitetään mahdollistettavaksi hankkeesta vastaavan aloitteesta ilman yksittäistapauksessa tehtävää päätöstä. Ehdotuksen tarkoituksena on nopeuttaa YVA-menettelyn aloittamista ilmiselvissä tapauksissa ja välttää hallinnollisen taakan syntymistä niin hankkeesta vastaavalle kuin päätöksen antamisesta vastaavalle yhteysviranomaiselle. Nopeimmillaankin arviointimenettelyn tarpeen määrittämiseen menee useampi kuukausi, kun päätöksentekoa varten kerätään tietoja ja kuullaan viranomaisia ennen päätöksentekoa.

Lisäksi YVA-lakiin esitetään lisättäväksi mahdollisuus myöntää poikkeus YVA-menettelyn soveltamisesta YVA-direktiivin 2 artiklan 4 kohdan mahdollistamalla tavalla. Poikkeus YVA-menettelyn soveltamisesta voitaisiin myöntää yksittäiselle hankkeelle tilanteessa, jossa YVA-menettely olisi hankkeen kiireellisyydestä johtuen mahdoton toteuttaa vaarantamatta hankkeen tarkoitusta. Vaikka tällaisen poikkeuksen soveltamiselle ei toistaiseksi ole tullut esiin kansallista tarvetta, katsotaan poikkeusmahdollisuuden lisäämisen kansalliseen lainsäädäntöön olevan tarpeen vastaisuuden varalta. Euroopan komission ohjeistusten ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan säännöksen soveltamisala on kapea ja poikkeusta voidaan soveltaa vain poikkeuksellisissa tilanteissa.

Edelleen ehdotetaan hallitusohjelman tuulivoimahankkeiden YVA-menettelyn soveltumista koskevan kirjauksen toimeenpanemiseksi tuulivoimahankkeiden YVA-ajan laskemista 10 voimalan hankkeesta 7 voimalaan. Kokonaisteho ehdotetaan säilytettäväksi 45 MW:ssa. Hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että kokorajan tulisi jatkossa kattaa kaikki teolliset hankkeet. Teollisen mittakaavan toiminnalle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. YVA-direktiivin kemianteollisuutta koskevassa kohdassa viitataan teolliseen mittakaavaan. Komission laatimassa

YVA-direktiivin hankeluettelon tulkintaoppaassa (Interpretation of definitions of project categories of annex I and II of the EIA Directive (2015)) viitataan teollisen mittakaavan määrittelyn osalta teollisuuspäästödirektiivin ohjeistukseen (Q&A osa. IED Annex I.9 What is the meaning of "production on an industrial scale in Annex I section 4"?) seuraavasti: Teollisen mittakaavan määrittelyssä tulee ottaa huomioon useita näkökohtia, muun muassa tuotteen luonne, tuotannossa käytetyn laitoksen tai laitteiden teollinen luonne, tuotannon määrä sekä kaupallinen tarkoitus (vastikkeellinen toiminta). Ohjeistuksessa todetaan, että tuotanto kaupallisiin tarkoituksiin on vahva osoitus teollisesta mittakaavasta, mutta se ei riitä ainoaksi kriteeriksi. Myös ympäristövaikutukset nostetaan esiin. Ei-teollista mittakaavaa puolestaan olisi valmistus yksinomaan omaan käyttöön (kotitalous, tutkimus, laboratoriokäyttö). Myös YVA-laki edellyttää hankeluettelon hankkeiden aiheuttavan aina, ympäristöstä riippumatta, todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia (YVA-laki 3 § 1 mom.) ja tämä on otettu huomioon kokorajan määrittelyssä. Hankeluettelon kokorajan alittava hanke voidaan lisäksi alistaa YVA-menettelyyn yksittäispäätöksellä, mikäli sen todettaisiin aiheuttavan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

4.1.10 Sähköisen asioinnin kehittäminen

Osana yhden luukun palvelujen hanketta kehitetään digitaalisia palveluita. Sähköisten järjestelmien toimivuus on keskeinen edellytys ympäristöasioiden käsittelyn sujuvuuden ja yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi sekä tämän esityksen ehdotusten toteuttamiseksi. Ympäristöasioiden käsittelylaissa ehdotetaan säädettäväksi hanketta koskevien hakemusten toimittamisesta Lupa- ja valvontavirastolle sähköisen yhteyspisteen kautta. Toiminnanharjoittajan asemassa oleva luonnollinen henkilö voisi kuitenkin jättää lupahakemuksen edelleen paperisina.

Yhden luukun palvelujen digitalisaation yleisenä tavoitteena on koota perustettavan Lupa- ja valvontaviraston lupa- ja valvontapalveluiden asiointi Luvat ja valvonta -palveluun. Palvelut kootaan siihen vaiheittain niin, että olemassa oleva palvelu integroidaan siihen tai vaihtoehtoisesti luodaan uusi sähköinen asiointi. Jos palvelua ei ole vielä sähköistetty, niin lähtökohtaisesti sähköistettäväksi valittavat asiointipalvelut perustetaan Luvat ja valvonta -palveluun.

Luvat ja valvonta -palvelu on osa Suomen digikompassin elämäntapahtumien ja liiketoimintatapahtumien digitalisointia ns. mahdollistavana kokonaisuutena. Sitä kehitetään aktiivisesti, ja uusia lupia sekä ilmoituksia lisätään palveluun vaiheittain. Vuoden 2024 alusta alkaen työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö ovat tehostaneet yhteistyötään Luvat ja valvonta -palvelun käyttöönottamiseksi ympäristöllisen asioinnin yhden luukun palveluna aluehallinnon uudistuksen yhteydessä.

Ympäristöministeriö on vuonna 2023 sopinut valtiovarainministeriön kanssa yhteistyösopimuksen lupaprosessien ja valvonnan prosessien tuottavuuden parantamisesta digitalisaatiota kehittämällä (LUVAKE), jossa tuottavuusrahoituksella kehitetään palvelukokonaisuuksia vuoteen 2027 saakka. Tässä hankkeessa otetaan huomioon myös yhteiskehittäminen, jolla varmistetaan hankkeessa toteutettavien ratkaisujen asiakaslähtöisyyttä, tehokkuutta ja yhteentoimivuutta niin ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen välillä kuin muidenkin digitalisaatiohankkeiden kesken. Myös moniviranomaispalvelukanavaa kehittävän Luvat ja valvonta -hankkeen sekä rakennetun ympäristön tietojärjestelmää rakentavan Ryhti -hankkeen mahdollisuudet ja tarpeet otetaan huomioon. Vuoden 2024 alusta ympäristöministeriö on käynnistänyt lisäksi ympäristönsuojelun tietorakenteita ja yhteentoimivuutta kehittävän ns. YTY-hankkeen. Tässä hankkeessa tavoitteena on tunnistaa ja tietomallintaa eri tietojärjestelmille yhteisiä tietoja ja mahdollistaa integraatioiden ja rajapintojen avulla valittujen tietojen yhtenäistä virtaamista ja käyttöä eri järjestelmien välillä.

Ympäristöasioiden ”digiluukku” syntyy useiden digihankkeiden yhteistyönä. ”Yhden luukun palvelujen digitalisaation koordinointi -hanke” (YLP Digi) on osa ympäristöministeriön yhden luukun palvelujen hanketta. Keväällä 2024 aloittanut YLP Digi -hanke koordinoi yhden luukun palvelujen digitalisaation kokonaisuuden etenemistä. Työ- ja elinkeinoministeriön Luvat ja valvonta -palvelusta pyritään kehittämään kattava lupien digitaalinen hakukanava, jonka kautta hakemukset ohjautuvat kustakin luvasta vastaavalle viranomaiselle ja sen tietojärjestelmiin. Sen kautta toiminnanharjoittaja voi hakea keskeiset ympäristöön liittyvät luvat ja asioida uudessa valtion virastossa. Tavoitteena on, että viranomaiset pystyvät hyödyntämään muiden viranomaisten lupamenettelyissä kertynyttä tietoa. Nykyisiä käytössä olevia palveluita voidaan hyödyntää kehitystyössä.

RED III –direktiivin vaatimat digitalisaatiota koskevat muutokset on luonnollista toteuttaa Luvat ja valvonta- palvelussa jo olevan RED II-palvelua täydentäen. Lisäksi tulee selvittää nettoteknologiaa koskevan asetusehdotuksen ja kriittisten raaka-aineiden asetuksen digitalisaation vaatimat toimet. Yhteisölaainsäädännön keväällä 2024 päätettävien muutosten vuoksi tulee vuodesta 2026 alkaen lisää tarpeita koota tietoa, saattaa sitä yleisön saataville, julkaista tietoverkossa ja toimittaa Euroopan komissiolle. Tiedon hallinta ja julkaiseminen pyritään toteuttamaan mahdollisimman laajasti nykyisiä KEHA-keskuksen tuottamia palveluja hyödyntäen. Kehittäminen tulee kuitenkin vaatimaan resursseja, mihin ei julkisen talouden suunnitelmassa ole vielä varauduttu.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yleistä

Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien lupamenettelyjen toteuttamiseen ehdotettujen muutosten vaikutusten arviointi on haasteellista, koska ehdotukset ovat osin riippuvaisia Lupa- ja valvontaviraston toimintatapojen kehittymisestä ja sujuvuudesta, sekä digitaalisten välineiden toimivuudesta. Uuden Lupa- ja valvontaviraston monialaisuuden, valtakunnallisuuden ja vahvistuvan keskitetyn asiantuntijuuden voidaan arvioida yhdessä tässä tehtyjen ehdotusten kanssa parantavan lupamenettelyiden sujuvuutta, mutta arviointiin liittyy vielä tässä vaiheessa epävarmuuksia. Tässä esitetyt ehdotukset esimerkiksi Lupa- ja valvontaviraston ympäristöasioiden käsittelyä koskevasta laista, ja siihen sisältyvät säännökset ennakkolisesta ohjauksesta, neuvonnasta, yhteensovittamisesta ja yhteiskäsittelystä pohjautuvat osaltaan jo nykyiseen sääntelyyn, mutta niiden päivittäminen ja kokoaminen yhteen lakiin edistää lupamenettelyiden muodostaman kokonaisuuden hallintaa. Ehdotukset voivat olla omiaan myös lyhentämään lupamenettelyn kokonaiskestoja.

Yhteensovittamislain kumoaminen perustuu analyysiin nykyisen lain toimimattomuudesta ja sen soveltamisalan kaventumisesta sääntely-ympäristön muutosten vuoksi. Koska yhteensovittamista koskeva mahdollisuus on ollut hakijan päätettävissä, eikä tätä mahdollisuutta ole käytännössä juuri hyödynnetty, voidaan arvioida, ettei lain kumoamisesta seuraa erityisen merkittäviä vaikutuksia lupamenettelyiden sujuvuuden näkökulmasta. Lupa- ja valvontaviraston perustaminen sekä lupamenettelyitä koskevan sääntelyn selkeytyminen kuitenkin todennäköisesti osaltaan edistää sujuvuuden kannalta tärkeitä viranomaisten yhteistoimintaa lupamenettelyissä, sekä Lupa- ja valvontaviraston sisällä että suhteessa muihin viranomaisiin.

Yhteiskäsittelyn laajentamisen vaikutukset kytkeytyvät lähinnä luonnonsuojelulain mukaisiin poikkeuksiin, koska ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupien käsittelyyn ei ehdoteta muutoksia. Yhteiskäsittelyn laajentamisen vaikutukset lupaprosesseihin yleisellä tasolla ovat todennäköisesti melko vähäisiä. Tilanteita, joissa Lupa- ja valvontavirastossa tulisi käsitellä-

väksi luonnonsuojelulain mukainen poikkeamislupa yhdessä vesilain mukaisen luvan tai ympäristöluvan kanssa, arvioidaan vuosien 2018—2023 poikkeamispäättömäärien perusteella olevan vuosittain enintään muutamia kymmeniä. Toisaalta luonnonsuojelulain edellyttämät poikkeukset erityisesti lajisuojelusta ovat usein toiminnan aloittamisen kannalta merkityksellisiä. Ellei poikkeusta myönnetä, myöskään toiminnan aloittaminen suunnitellulla tavalla ei yleensä ole mahdollista. Tällöin ympäristö- ja vesitalouslupien sekä luonnonsuojelulain poikkeuslupien samanaikainen käsittely samassa viranomaisessa, annettava yksi lupapäätös ja siihen liittyvä valitusoikeus, voivat sujuvoittaa ja nopeuttaa lupaprosessia kokonaisuutena olennaisella tavalla.

Siltä osin, kuin kyse olisi Lupa- ja valvontaviraston yhteiskäsittelystä, sen voidaan arvioida josain määrin vaikuttavan lupahakemusten kokonaiskäsittelyaikaan. Tämä tulisi kyseeseen erityisesti niissä tilanteissa, joissa mukana olisi luonnonsuojelulain mukainen poikkeuslupa. Arvioinnissa on otettava huomioon, että nykyisessä tilanteessa luonnonsuojelulain poikkeukset on ratkaistu ELY-keskusten toimesta itsenäisesti, muusta aluehallintoviraston lupamenettelystä riippumatta, minkä vuoksi laajentuvan yhteiskäsittelyn vaikutusta kokonaisekseen on vaikea arvioida. Nykytilanteessa poikkeuslupaprosessi on voinut olla vireillä jo ennen muita lupahakemuksia, mutta myös joko samaan aikaan tai niitä myöhemmin. Yhteiskäsittelyn laajentamisesta johtuva käsittelyn mahdollinen nopeutuminen johtuisi siitä, että luonnonsuojelulain poikkeukset ja niihin liittyvät selvitykset voidaan ennakoita ja ottaa huomioon samanaikaisesti muiden selvitysten kanssa, muun lupaprosessin osaksi nivoen.

Lupamenettelyn ja YVA-menettelyn yhteensovittamista koskevilla ehdotuksilla arvioidaan yleisellä tasolla olevan lupamenettelyä sujuvoittava vaikutus. YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemisen soveltamisalan laajentaminen mahdollistaa tarvittavien selvitysten paremman yhteensovittamisen ja nopeuttaa menettelyjä.

Vaikutusten arvioinnin kannalta olennainen reunaehto liittyy myös sähköisten järjestelmien toimivuuteen. Vaikka osa ehdotuksista on toteutettavissa ilman kattavaa ja yhteensopivaa sähköistä lupajärjestelmää, suuri osa ehdotuksista edellyttää toimivaa sähköistä asianhallintaa. Tämä koskee sekä alkuvaiheen ennakkollista ohjausta ja neuvontaa, että lupahakemusten käsittelyä ja ratkaisemista.

4.2.2 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset kotitalouksiin

Lupa- ja valvontaviraston lupamenettelyjen toteuttamiseen liittyvillä ehdotuksilla ei arvioida olevan olennaisia vaikutuksia kotitalouksiin. Ehdotukset liittyvät pääasiassa toiminnanharjoittajien ja viranomaisten sekä erilaisten intressitahojen välisiin menettelyihin. Myöskään Lupa- ja valvontaviraston lupamenettelyjen ja YVA-menettelyn yhteiskuulemista koskevilla ehdotuksilla ei ole sanottavia taloudellisia vaikutuksia kotitalouksiin.

Ehdotuksista voidaan arvioida aiheutuvan vaikutuksia kotitalouksille ja yksityisille henkilöille lähinnä siltä osin, kuin ehdotuksilla on vaikutusta osallistumiseen. Esimerkiksi yhteiskäsittelyn laajentamiseen sekä YVA- ja lupamenettelyjen yhteiskuulemiseen liittyvät ehdotukset saattavat osin vähentää kuulemisten määrää, mutta toisaalta hankkeiden laajuus voi lisätä asiakirjojen määrää. Vihreän siirtymän hankkeiden vaikutusten osalta on tarpeen kiinnittää huomiota myös niiden lisääntyvään määrään ja maantieteelliseen sijaintiin, mikä saattaa johtaa alueellisiin eroihin.

Toisaalta Lupa- ja valvontaviraston valtakunnallisuus ja asiantuntijuuden vahvistuminen sekä lupamenettelyiden selkeämpi koordinointi ja yhdenmukaistuminen edistävät asiakokonaisuuden ymmärrettävyyttä ja saattavat selkeyttää lupamenettelyn kokonaisuutta asianosaisten näkökulmasta. Lähtökohtaisesti yksityisille asianosaisille ja haitankärsijöille osallistumisesta aiheutuvat kustannukset voivat vähentyä, kun näkemykset voidaan yhä useammin keskittää yhteen ajankohtaan ja kerralla esitetyt näkemykset otetaan huomioon useammassa menettelyssä. Kertaluonteinen työmäärä olisi tosin suurempi, kun samalla kertaa on kuultavana laajempi kuulemisaineisto. Kokonaistyömäärän arvioidaan kuitenkin vähenevän verrattuna tilanteeseen, jossa esimerkiksi YVA-selostuksesta ja lupahakemuksesta kuultaisiin erikseen. Tuulivoimaloiden YVA-menettelyn kokorajan alentaminen lisää jonkin verran osallistumismahdollisuuksia pienemmissä tuulivoimalahankkeissa.

Vaikutukset yrityksiin

Lupamenettelyjen yhdenmukaistamisen ja tehostamisen arvioidaan vähentävän yritysten kustannuksia, koska Lupa- ja valvontaviraston ennakollinen ohjaus ja neuvonta tehostuisivat ja eri lupiin tai niiden edellyttämiin selvityksiin ja arviointeihin liittyviä tarpeita koordinoitaisiin nykyistä laajemmin. Se, että lupaprosessin alussa pyrittäisiin muodostamaan kokonaiskäsitys hankkeen tai toiminnan edellyttämistä luvista ja tarvittaessa järjestettäisiin tapaaminen kaikkien prosessin kannalta oleellisten viranomaisten ja muiden tahojen kanssa, voisi tehostaa toimintaa ja parantaa tiedonkulkua yritysten näkökulmasta. Usein saman projektin lupahakemuksissa täytetään samoja asioita useassa eri luvissa. Asioiden kertaaminen kaikille viranomaisille erikseen ei ole tehokasta. Ehdotuksissa vahvistettavan ennakollisen ohjauksen ja neuvonnan myötä viranomaisilla ja toiminnanharjoittajilla olisi mahdollisimman yhteneväinen ja selkeä kuva prosessista sen alusta lähtien.

Lisäksi valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustaminen ja viraston eri osa-alueiden asiantuntijuuden hyödyntäminen voi yhtenäistää lupaprosessien käsittelyä koko maassa. Näin yrityksille voitaisiin luoda mahdollisimman tasavertainen mahdollisuus liiketoimintaan ja terveeseen kilpailuun. Sähköisen lupajärjestelmän kehittäminen toimisi sujuvan kommunikoinnin välineenä ja sen avulla yritykset voisivat täyttää hakemukset helpommin ja myös seurata lupaprosessin etenemistä reaaliajassa. Myös käsittelyaikaa koskevan arvion tarjoaminen lupa-asioissa parantaisi yritysten toiminnan ennakoitavuutta.

Yhteiskäsittelyn laajentaminen johtaisi nykyistä useammassa tilanteessa yhden viranomaisen käsittelyyn, yhteen päätökseen ja yhteen valitukseen. Tämä vähentäisi eri lupaprosessien vaiheiden ja niissä edellytetyjen asiakirjojen päällekkäisyyttä, mikä keventäisi yritysten hallinnollista taakkaa ja mahdollisesti myös nopeuttaisi lupamenettelyitä. Yrityksille aiheutuvien taloudellisten vaikutusten arvioidaan koituvan pitkälti investointien nopeutumisesta. Myös yritysten hallinnolliset kustannukset voisivat alentua jonkin verran, jos hakemusten valmisteluun käytettävä kokonaistyöaika vähenee. Käytännössä myös esimerkiksi mahdollisten konsulttipalveluiden tarpeet voivat samalla vähentyä. Tähän liittyy kuitenkin epävarmuuksia, koska samanaikaisesti toteutettava valtion aluehallinnon uudistus saattaa etenkin alkuvaiheessa aiheuttaa haasteita hallintorakenteen muutoksista johtuen. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhdistyessä uudeksi Lupa- ja valvontavirastoksi osa vakiintuneista toimintavoista väistämättä muuttuu, mikä voi esimerkiksi hidastaa prosesseja tai muutoin aiheuttaa toiminnallista epäselvyyttä. Lisäksi suuri osa arvioiduista hyödyistä koostuu todennäköisesti sähköisen asiointijärjestelmän laajentamisen tuomista eduista.

Kaikkien yhden luokun lainsäädäntöhankkeessa tarkasteltavan kolmen EU-säädöksen (kriittisten raaka-aineiden asetus, nettonollateknologia-asetus ja RED III-direktiivi) lupamenette-

lysäännöksiä yhdistää jäsenvaltiolle osoitettu velvoite nimetä yksi tai useampi yhteispisteviranomainen lupamenettelyjen koordinoitua varten. Tämän yhteispisteviranomaisen tehtävät ulottuvat hakemuskokonaisuuden alkuvaiheista (hakemuksen täydelliseksi toteaminen) toimivaltaisten viranomaisten tekemien päätösten tiedoksiantamiseen saakka. Tehtävät kattavat soveltamisalaan kuuluvien hankkeiden vaatiman lupa- ja muiden hallinnollisten menettelyjen kokonaisuuden, mm. ympäristövaikutusten arviointimenettely mukaan lukien. Näihin EU-velvoitteisiin liittyvät kysymykset ovat monimutkaisia ja vaikeasti hallittavia, minkä vuoksi yhteispisteviranomaisen toiminta saattaa tarjota yrityksille varsin merkityksellistä tukea. Yhteispisteviranomaisen antama neuvonta ja ohjaus, sekä eräänlainen lupakokonaisuuden prosessinjohtollisen rooli voi tehostaa ja nopeuttaa hankkeen toteuttamisen edellytyksiä.

Ehdotettu sääntely voi lisätä kriittisten ja erityisesti strategisten raaka-aineiden hankkeisiin liittyviä investointeja. Strategisten hankkeiden etusija lupamenettelyssä, kiireellisyys muutoksenhakutuomioistuimessa sekä hankkeiden lupamenettelylle asetetut määräajat voivat lisätä yritysten halukkuutta investointeihin, kun ehdotetut säännökset sujuvoittavat hankkeiden lupamenettelyitä ja lisäävät lupamenettelyprosessin ennakoitavuutta.

Vihreän siirtymän tukemiseksi valmistellun nykyisen etusijamenettelyn jatkaminen ja uuden etusijasäännöksen lisääminen eräille EU-asetusten mukaisille hankkeille tukisi niiden toiminnanharjoittajien asemaa, joiden lupa-asiat tulisivat käsiteltäviksi etusijamenettelyssä. Ehdotettavan 11 §:n mukaisen, nykyisin voimassa olevan vihreän siirtymän etusijamenettelyn osalta hakijalle aiheutuvan hallinnollisen taakan arvioidaan olevan vähäinen. Hakija voisi hyödyntää suunnitellun hankkeen osalta muuta menettelyä varten laadittua DNSH-arviointiin liittyvää selvitystä tai hakijan tulisi laatia uusi selvitys. Etusijan myöntämisen tavoittelu lupahakemukselle on kuitenkin hakijalle vapaaehtoista.

YVA-menettelyyn liittyvästä arviointiselostuksen ja Lupa- ja valvontaviraston käsittelemien lupahakemusten kuulemisten yhdistäminen voi nopeuttaa hankkeen toteuttamisen edellytyksenä olevien ennakkovalvontamenettelyjen käsittelyaikaa. Yhteiskuuleminen voi nopeutua parhaimmillaan neljä kuukautta. Toisaalta kuulemisten yhdistämiseen liittyy toiminnanharjoittajan kannalta riski siitä, että arviointiselostuksesta saatu kuulemispalaute ja perusteltu päätelmä antavat aihetta hankesuunnitelman ja lupahakemuksen muutoksille, jolloin voi olla tarpeen kuuluttaa myös lupahakemus uudestaan. Tällöin kuulemisten yhdistämisestä saatu ajallinen hyöty menetetäisiin ja kokonaiskäsittelyaika piteneisi. Lupahakemusvaiheessa toteutettavien YVA-menettelyjen laajuus- ja tarkkuustaso todennäköisesti kasvaisi, koska YVA-menettelyssä laadittavien selvitysten tarkkuustason tulisi vastata lupahakemuksen tarkkuustasoa. Tämä voi jossain määrin lisätä hankkeesta vastaavan kustannuksia. Toisaalta tarkemmilla YVA-menettelyyn selvityksillä voidaan mahdollisesti korvata lupahakemukseen erikseen vaadittavia selvityksiä, millä taas voi olla hankkeesta vastaavan kustannuksia vähentävä vaikutus.

Hankkeesta vastaavalle ehdotettu mahdollisuus aloittaa YVA-menettely ilman toimivaltaisen viranomaisen yksittäistapauksessa tekemää päätöstä nopeuttaisi YVA-menettelyn käynnistämistä. YVA-menettelyn soveltumista koskevan päätösmenettelyn puuttuminen vähentäisi hankkeesta vastaavan kustannuksia siltä osin kuin YVA-asetuksen 1 §:ssä mainittuja tietoja ei tarvitsisi koostaa.

Vuosien 2019–2023 aikana annettiin seitsemän YVA-päätöstä, joissa edellytettiin YVA-menettelyä vähintään 7 tuulivoimalaa sisältäviltä hankkeilta. Näin ollen tuulivoimaloiden YVA-menettelyä koskevan kokorajan alentamisen arvioidaan lisäävän vain vähäisessä määrin arviointimenettelyjen määrää. YVA-menettely lisäisi jonkin verran hankkeesta vastaavan kustannuksia ja aikaa, joka menisi YVA-menettelyyn. Kustannuksiin ja ajankäyttöön vaikuttaisi hankkeen

kaavoitustarve. Mikäli tuulivoimala tarvitsee myös kaavan, voidaan ympäristövaikutukset arvioida samassa yhteydessä kumpaakin menettelyä varten tai menettelyt voidaan yhdistää.

Esitysten yritysvaikutusten arvioidaan kaikkiaan olevan pääasiassa myönteisiä. Selvitysten laajuus, kohdentuminen ja niiden vaatima työmäärä ovat kuitenkin tapauskohtaisia ja riippuvat paljolti muun muassa hankkeiden laajuudesta ja monimutkaisuudesta, joten ehdotuksen euro-määräisiä vaikutuksia ei ole mahdollista arvioida.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä uudistettaisiin ja sujuvoitettaisiin ympäristöllisten lupatehtävien hoitoa. Ehdotusten vaikutukset julkiseen talouteen erityisesti kansantaloudellisesta näkökulmasta ovat välillisiä, mutta potentiaalisesti merkittäviä yhdessä aluehallinnon rakenteellisen uudistuksen kanssa. Vaikutuskanavana tältä osin toimivat erityisesti investointien toteuttamisen sujuvoituminen sekä lupa- ja valvontatoiminnan yhtenäistymisen myötä vahvistuva luottamus julkisen hallinnon osaltaan luomien yritystoiminnan edellytysten tasapuolisuuteen ja vakauteen. Erityisesti investointiluvituksen sujuvuus ja ennakoitavuus voi toimia myös Suomen keskeisenä kilpailuetuna kansainvälisten yritysten suurista investoinneista kilpailtaessa. Suomeen liittyvä investointikiinnostus kytkeytyy erityisesti puhtaan kohtuuhintaisen sähkön saantiin sekä lupamenettelyn sujuvuuteen. Elinkeinoelämän keskusliiton ylläpitämässä vihreän siirtymän investointien dataikkunassa on tällä hetkellä noin 270 mrd. euron suunnitteilla tai vireillä olevat investoinnit. Näistä investoinneista kaikki eivät tule toteutumaan, mutta eri ympäristöllisissä menettelyissä on tälläkin hetkellä kymmenien mrd. euron investoinnit (ml. YVA-menettelyt). Valtiovarainministeriö on arvioinut taloudellisessa katsauksessaan kesäkuussa 2023, että mikäli vihreän siirtymän investointeja toteutuisi tällä vuosikymmenellä esim. noin 18 mrd euron edestä, tarkoittaisi se joka tapauksessa 3 mrd. euron lisäystä investointeihin vuosittain eli noin prosentin suhteessa BKT:hen. Investointien käynnistymisellä on merkittäviä vaikutuksia myös verotuloihin ja työllisyyteen.

Lupamenettelyjen tehostamisen ja niiden osittaisen yhdenmukaistamisen vaikutukset julkiseen talouteen syntyvät vaikutuksesta lupahakemuksen käsittelyyn viranomaisissa käytettyyn kokonaistyöaikaan sekä käsittelyn eri vaiheiden nykyistä osin tiiviimpään yhteensovittamiseen. Viranomaisen työmäärä lisääntyisi osin nykyisestä, koska Lupa- ja valvontaviraston ennakkollista ohjausta ja koordinoivaa roolia lupamenettelyissä korostettaisiin. Virastolle tulisi lisätyötä liittyen asiakaspalveluun ja neuvontaan, ennakkotapaamisten järjestämiseen, lupakäsittelyn projektinhallintaan ja käsittelyn aikataulutukseen. Toisaalta Lupa- ja valvontaviraston sisäisten toimintatapojen kehittyessä olisi mahdollista muodostaa selkeitä, valtakunnallisia, ja mahdollisesti osin automatisoituja tai sähköisiin järjestelmiin pohjautuvia toimintamalleja, mikä voisi tehostaa toimintaa. Edellä mainittu koskee myös YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemista koskevaa ehdotusta. Sen vaikutuksen julkiseen talouteen arvioidaan olevan lievästi positiivinen tai neutraali.

EU-asetusten (kriittisten raaka-aineiden asetus, nettonollateknologia-asetusehdotus) nojalla ni-
mettävän yhteyspisteviranomaisen tehtävästä arvioidaan alustavasti aiheutuvan n. 1–2 htv:n li-
sätyömäärä Lupa- ja valvontavirastolle. Muun muassa kriittisten raaka-aineiden asetuksen 9 ar-
tiklan 9 kohdassa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että yhteyspisteviranomaisilla on
riittävä määrä pätevää henkilöstöä ja riittävät taloudelliset, tekniset ja teknologiset resurssit,
jotta ne voivat hoitaa tehokkaasti asetuksen mukaiset tehtävänsä.

Nykyisen vihreän siirtymän hankkeita koskevan etusijamenettelyn jatkaminen vuoden 2030
loppuun saakka edellyttää lisämäärärahojen tarvetta Lupa- ja valvontavirastossa vuosille 2027–

2030 jo tähän mennessä vuoteen 2026 asti aluehallintovirastoille osoitettujen määrärahojen lisäksi. Myös Vaasan hallinto-oikeudessa kyseisiä hankkeita koskevien valitusasioiden kiireellinen käsittely edellyttäisi jonkin verran lisäresursseja vuosille 2027–2032. Nykyisen etusijamennettelyn aiheuttamia määrärahalisäyksiä niin aluehallintovirastoissa kuin hallintotuomioistuimissa on kuvattu sääntelyä koskevan hallituksen esityksen HE 128/2022 vp taloudellisia vaikutuksia koskevassa jaksossa (4.2.2).

Lisäksi edellä mainittujen EU-asetusten mukaisille strategisille hankkeille erillisen etusijan myöntäminen Lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävien lupa-asioiden osalta sekä hankkeita koskevien valitusasioiden kiireellinen käsittely Vaasan hallinto-oikeudessa edellyttäisivät jonkin verran lisäresursseja vuodesta 2026 lähtien.

Ehdotuksesta, jonka mukaan yhteiskäsittelyn soveltamista laajennettaisiin Lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävissä asioissa siten, että luonnonsuojelulain mukainen poikkeamista koskeva hakemus voidaan käsitellä yhdessä ympäristölupahakemuksen tai vesilain mukaisen hakemuksen kanssa, ei arvioida aiheutuvan vaikutuksia julkiseen talouteen.

On vaikeaa arvioida tarkasti, millaisia taloudellisia vaikutuksia tietojärjestelmien kehityshankkeilla on, sillä vaikutukset näkyvät vasta viiveellä toimintakulttuurin muuttuessa organisaatioissa ja asiakkaiden omaksuessa sähköisiä toimintatapoja. Toimialoilla, joilla on päästy laajamittaisesti asioinnin ja tiedon hallinnan sähköistämiseen, työ on muuttanut merkittävästi luonnettaan, jolloin asiantuntijoiden työpanosta on voitu kohdentaa keskeisiin työtehtäviin.

Ympäristöllisen lupa-asioinnin ja muun asioinnin piirissä olevien kohteiden tiedoissa on suurta vaihtelua toimialasta ja tarvittavasta menettelystä riippuen. Tiedon tehokkaampi rakenteistaminen mahdollistaisi tässä moninaisessa ympäristötiedon kentässä data-automaatiikan ja tekoälyn hyödyntämistä. Tällä voitaisiin mahdollistaa henkilöstölle tehokkaammat erikoistumisen mahdollisuudet sekä vapauttaa työaikaa mm. harkintaa vaativan lupakäsittelyn nopeuttamiseen. LU-VAKE-tuottavuushankkeella pyritään aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten toiminnan tehostamiseen ja tuottavuuden kasvattamiseen.

Hallituksen esityksellä tavoitellaan kustannussäästöjä julkiselle sektorille ja toiminnanharjoittajataholle. Esityksen taloudellisiin kustannuksiin liittyvät mahdolliset rahoitustarpeet käsitellään ja niistä päätetään osana julkisen talouden suunnitelmaa ja valtion talousarvio- ja lisätalousarviomenettelyä.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotuksilla – yhdessä aluehallinnon uudistuksen kanssa – olisi huomattava vaikutus viranomaisiin, sekä sisällöllisesti että toimintatapojen osalta. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten pitkälti vakiintuneiden toimintojen ja niiden henkilöstön yhdistäminen uuteen Lupa- ja valvontavirastoon olisi merkittävä muutos nykytilanteeseen. Tässä hallituksen esityksessä tehtyjen ehdotusten vaikutusten erottaminen aluehallintouudistuksen vaikutuksista on haasteellista, koska ne limittyvät osin toisiinsa. Ympäristöasioiden käsittelyä Lupa- ja valvontavirastossa koskevan lakiehdotuksen myötä ehdotettava yhteyspisteviranomaisen tehtävä, yhteiskäsittelyn vahvistaminen, sekä lupa-asioiden ennakkoinen ohjaus, neuvonta ja koordinointi edellyttävät viranomaiselta osin uudenlaista osaamista, kuten projektinhallinnan ja projektijohtamisen osaamista. Toisaalta tämän hallituksen esityksen ehdotuksiin ei sisälly merkittäviä aineellisen lainsäädännön muutoksia, vaan pääasiassa asioiden käsittelyyn ja lupamenettelyihin liittyvää kehittämistä.

Käynnistysvaiheessa Lupa- ja valvontavirastolle olisi perustelua järjestää koulutusta uuteen tilanteeseen, jotta tavoiteltu koordinointi voisi onnistua. Viraston henkilöstöä tulisi erityisesti yhteyspisteviranomaisen tehtävän hoitamisen kannalta kouluttaa ottamaan huomioon lupatyyp-
pien erilaiset asianosaispiirit, kuulemis- ja lausuntovelvoitteet sekä päätösten antaminen. Lupa-
hakemuksen käsittelyvaiheeseen liittyvä neuvonta vaatii viranomaiselta voimavaroja ja työai-
kaa. Tämä ei saisi kuitenkaan olla pois hakemusten käsittelyyn käytetystä ajasta, vaan tavoit-
teena voidaan pitää, että lupahakemusten laadullinen paraneminen erityisesti riittävän aikaisessa
vaiheessa tuotettuihin tarpeellisiin selvityksiin voisi myös jonkin verran nopeuttaa lupa-asian
käsittelyä. Neuvonnasta huolimatta voidaan olettaa, että luvanhakijat hyödyntäisivät luvan ha-
kemiseen edelleen ulkopuolisia konsulttipalveluja tai hakemuksen tekemiseen erikoistunutta
henkilöstöä.

On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, ettei ehdotuksilla esimerkiksi ennakollisesta oh-
jauksesta, neuvonnasta tai yhteyspisteviranomaisesta ole tarkoitus sinänsä siirtää toiminnanhar-
joittajan tehtäviä tai kustannuksia viranomaiselle. Edelleen hakijan vastuulla on lupahakemuksen
laatiminen sekä oikean ja riittävän tiedon tuottaminen lupakäsittelyn tueksi. Jos neuvonnan
toteuttamiseksi järjestetään tapaaminen, se vaatii runsaasti viranomaisten lupahakemusten kä-
sittelyyn käyttämää työaikaa. Lisäksi viranomaisen joutuu toiminnassaan huolehtimaan siitä,
että luvanhakijat tulevat neuvontaan käytetyn työajan osalta kohdelluiksi yhdenvertaisesti.

Yhteiskäsittelyn laajentaminen Lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävissä asioissa siten, että
luonnonsuojelulain mukainen poikkeamista koskeva hakemus voidaan käsitellä yhdessä ympä-
ristölupahakemuksen tai vesilain mukaisen hakemuksen kanssa, ei todennäköisesti käytännössä
aiheuttaisi olennaisia vaikutuksia viranomaisten tehtäviin. Tehtävien käytännön järjestäminen
Lupa- ja valvontavirastossa voidaan toteuttaa nykyisillä voimavaroilla viraston sisäisin järjes-
telyin.

Yhteiskäsittelyn laajentamista koskevalla ehdotuksella saattaa olla vähäisiä vaikutuksia työ-
määrän jakaantumiseen eri hallinto-oikeuksissa olettaen, että päätökseen haetaan muutosta. Yh-
teiskäsittelyssä annettua päätöksestä haettaisiin jatkossa kokonaisuudessaan muutosta Vaasan
hallinto-oikeudelta. Vaasan hallinto-oikeudessa työmäärä voisi tältä osin hieman kasvaa, koska
ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten päätösten lisäksi myös luonnonsuojelulain poik-
keamispäätöksestä tehty valitus ohjautuisi Vaasan hallinto-oikeuteen riippumatta siitä, minkä
hallinto-oikeuden tuomiopiirin alueella poikkeamislupa on myönnetty. Yhteiskäsittelyllä saat-
taa olla vaikutusta myös Vaasan hallinto-oikeuden ratkaisukokoonpanojen laajuuteen. Vastaa-
vasti muiden alueellisesti toimivaltaisten hallinto-oikeuksien työmäärä tältä osin vähenisi. Joka
tapauksessa vaikutuksen arvioidaan jäävän vähäiseksi, koska uusien yhteiskäsittelyssä annetta-
vien päätösten lukumäärän arvioidaan jäävän vuosittain maltilliseksi.

YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemisen arvioidaan tiivistävän yhteysviran-
omaisen ja lupaviranomaisen välistä yhteistyötä ja tehostavan viranomaisen toimintaa. Sen ar-
vioidaan ensivaiheessa tapahtuvan käytäntöjen hiomisen jälkeen voivan jossain määrin vähen-
tää viranomaisen yhteenlaskettua työmäärää niissä tapauksissa, joissa yhteiskuulemisen seu-
rauksena järjestetään yksi kuuleminen vähemmän. Hankkeesta vastaavan mahdollisuus aloittaa
YVA-menettely ilman toimivaltaisen viranomaisen yksittäistapauksessa tekemää päätöstä vä-
hentäisi toimivaltaisen viranomaisen työmäärää, kun YVAn soveltumista koskevaa päätöstä ei
tarvitsisi antaa. Toisaalta, mikäli YVA-menettelyyn tulisi tämän seurauksena sellaisia hank-
keita, joiden ei päätösmenettelyssä olisi katsottu edellyttävän YVA-menettelyn soveltamista,
aiheutuisi viranomaiselle ylimääräistä taakkaa aiheuttomasta YVA-menettelystä. Tällaisten
hankkeiden lukumäärän ennakoidaan kuitenkin olevan hyvin vähäinen.

Tuulivoimaloiden YVA-menettelyä koskevan kokorajan alentamisen arvioidaan lisäävän jossain määrin arviointimenettelyjen määrää, mikä voi kasvattaa yhteysviranomaisresurssin tarvetta.

4.2.4 Ympäristövaikutukset

Lupamenettelyjen osittaisella yhdenmukaistamisella ja tehostamisella ei arvioida olevan välittömiä ympäristövaikutuksia. Aineelliseen sääntelyyn ei esitetä merkittäviä muutoksia, eikä esimerkiksi lupien myöntämisen edellytyksiä muutettaisi. Välillisten ympäristövaikutusten osalta on tarpeen ottaa huomioon ehdotusten välitön kytkentä valtion aluehallintouudistuksen yhteydessä perustettavan uuden Lupa- ja valvontaviraston toimintaan. Virastouudistuksen myötä ympäristölainsäädännön keskeisten lupatehtävien hoidon järjestäminen Lupa- ja valvontavirastossa aiotulla tavalla toisi selkeän toimivaltajaon perustettavien uusien viranomaisten välillä. Uudistuksen yhteydessä myös toimintatapoja uudistettaisiin, mikä mahdollistaisi ympäristölainsäädännön tehokkaampaa täytäntöönpanoa ja lupamenettelyiden selkeyttämistä. Tässä esitetyillä ehdotuksilla on siten välitön kytkentä ympäristöhallintoa ja viranomaisten keskinäistä toimivaltajako koskevien säännösten uudistamiseen.

Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten melko vakiintuneiden tehtävien yhdistyessä samaan virastoon on oletettavaa, että alkuvaiheessa tähän saattaa liittyä joitakin haasteita ja epävarmuuksia. Ympäristövaikutusten näkökulmasta Lupa- ja valvontaviraston arvioidaan edistävän lupamenettelyiden selkeyttä ja ympäristöön liittyvien tietojen ja selvitysten yhdenmukaisempaa käsittelyä, mikä voi välillisesti myös edistää ympäristövaikutusten parempaa arviointia ja niiden hallintaa.

Tällä hallituksen esityksellä tehdyillä ehdotuksilla pyritään parantamaan ympäristöllisten asioiden valmistelua ja käsittelyä vahvistamalla sekä viranomaisen ennakkollista ohjausta ja neuvontaa että päätöksenteon laaja-alaista asiantuntemusta. Jatkossa nykyisten aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten asiantuntijuutta kyettäisiin myös hyödyntämään keskitetympin, koska tarvittavaa osaamista voitaisiin kohdentaa valtakunnallisesti lupa-asioiden edellyttämällä tavalla. Tämän voidaan arvioida edistävän myös hankkeiden ja toimintojen ympäristövaikutusten kokonaisuuden parempaa hallintaa.

Lupamenettelyjen tavoitellun nopeutumisen vaikutus ympäristönsuojelun tasoon riippuu osin myös siitä, millaisesta toiminnasta on kyse. Jos kyse on olemassa olevan toiminnan muuttamisesta, ovat uudet lupaehdot yleensä tiukempia kuin aiemmat, jolloin nopeutuminen merkitsisi ympäristönsuojelun tason nopeampaa paranemista. Jos kyse on puolestaan kokonaan uudesta toiminnasta, voisi nopeutuminen joissakin tilanteissa merkitä lupaa aloittaa ympäristön tilaa heikentävä toiminta aikaisemmin. Tämän vaikutuksen osalta on merkitystä myös sillä, tarkastellaanko asiaa vain Suomen osalta vai laajemmin niin, että Suomi on yksi mahdollinen sijoitusvaihtoehto ympäristön pilaamista mahdollisesti aiheuttavalle toiminnalle. Ympäristövaikutusten kannalta voidaan myös olettaa, että erityisesti teollisten toimintojen muutos- ja laajenushankkeissa otetaan yleensä käyttöön uutta, aiempaa puhtaampaa tekniikkaa. Koska aineellista lainsäädäntöä ei muuteta, ei edellä kuvattujen välillisten vaikutusten arvioida olevan kovin merkittäviä.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen piiriin kuuluvien kaivoshankkeiden välittömät ympäristövaikutukset keskittyvät alueellisesti pääosin hankkeiden lähialueille ja ajallisesti toiminnan alkaisiin vaikutuksiin. Kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten laajuuteen ja laatuun vaikuttavat muun muassa kaivoshankkeiden sijainti ja koko, käytettävä ottamis- ja louhintatekniikka sekä hyödynnettävä malmi- ja mineraalityyppi.

Ehdotettu säännös strategisten hankkeiden etusijasta sekä kriittisten raaka-aineiden asetuksessa strategisten hankkeiden lupamenettelylle asetetut määräajat voivat lisätä strategisten raaka-aineiden louhintaa, kun yritysten toimintaympäristön ennakoitavuus lisääntyy niiden myötä. Toisaalta strategisten raaka-aineiden louhinnan lisääntymiseen on myös muita merkittäviä tausta-vaikuttimia, kuten niiden kysynnän kasvu ja merkitys vihreän siirtymän kannalta. Kyseiset säännökset edistävät toisaalta myös strategisten raaka-aineiden kierrätys Hankkeiden toimintaympäristöä. Siten kokonaisuutena arvioiden sääntelyllä ei voida katsoa olevan merkittävää vaikutusta luonnonvarojen käyttöön.

Eri lupamenettelyjen nykyistä parempi keskinäinen koordinaatio myös niihin liittyvien selvitystarpeiden osalta voi parantaa selvitysten kohdentamista, oikea-aikaisuutta, laatua ja kattavuutta. Kattavampien ja laadukkaampien selvitysten ansiosta lupapäätöksen ehdot voivat olla myös ympäristön kannalta parempia ja keskenään johdonmukaisempia siten, että ympäristön suojelun taso paranee. Lupapäätösten ja niihin sisältyvien määräysten yhdenmukaisuus voi parantaa viranomaisten keskinäisen yhteistyön lisääntymisen myötä. Hankkeen koolla ja luonteella, lupajärjestelmien toimivuudella sekä viranomaisten antamalla ohjauksella ja neuvonnalla on merkittävä rooli sen suhteen, ovatko vaikutukset myönteisiä vai kielteisiä.

YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemisesta ei arvioida aiheutuvan merkittäviä ympäristövaikutuksia. Yhteiskuulemisen soveltaminen rajoittuisi Lupa- ja valvontaviraston lupapäätöksiä koskeviin hankkeisiin, joten merkittävät ympäristövaikutukset tulisivat menettelyissä huomioiduiksi. Yhteiskuuleminen voisi käytännössä vaikuttaa myös niin, että hankkeesta vastaava pyrkii laatimaan mahdollisimman korkeatasoisen arviointiselostuksen, mikä tukisi laadukasta hankesuunnittelua ja lupahakemusta. Muussa tapauksessa hakijalle voisi syntyä riski siitä, että hanketta ja arviointia on kuulemisen ja perustellun päätelmän vuoksi vielä tarpeen muuttaa tai täydentää, jolloin menettelyjen nopeutumisesta saatava hyöty menetettäisiin. Oletuksena on, että yhteiskuulemismahdollisuutta tullaan soveltamaan sellaisiin hankkeisiin, joiden osalta on mahdollista ja tarkoituksenmukaista tehdä tarkemman tason selvityksiä jo YVA-vaiheessa sekä valita hankkeen toteutusvaihtoehto jo YVA-vaiheessa.

Alentamalla tuulivoimaloiden YVA-menettelyn kokorajaa, pystytään ympäristövaikutukset arvioimaan YVA-lain laajan ympäristövaikutuskäsitteen mukaisesti useammassa hankkeessa, jolloin todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutuksia pystytään paremmin lieventämään ja osin poistamaan.

4.2.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotuksilla ei arvioida olevan erityisen merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ehdotukset kohdentuvat pääasiassa viranomaisten toimintaan sekä erilaisten lupamenettelyiden sujuvuuden edistämiseen, mutta aineellista lainsäädäntöä ei juurikaan muutettaisi. Sen sijaan tavoitteena on yhdenmukaistaa eri lakien mukaisia lupamenettelyitä ja tarkentaa niihin liittyvää sääntelyä. Välikäsitteellisesti lupamenettelyiden nopeutuminen ja sujuvoittaminen voi kuitenkin vaikuttaa esimerkiksi eri intressiryhmien osallistumisedellytyksiin. Esimerkiksi eri lupien yhteiskäsittelyn laajentamista koskevan ehdotuksen myötä tietyissä tilanteissa ympäristöluvut ja vesilain mukaiset luvat sekä luonnonsuojelun poikkeusluvut käsiteltäisiin yhdessä, luparatkaisu annettaisiin samalla päätöksellä ja myös muutoksenhaku kohdistuisi vain yhteen päätökseen.

Yhteiskunnan ja kansantalouden näkökulmista on perusteltua edistää investointeja käyttäjälähtöisten lupaprosessien, keskitettyjen ja digitaalisten asiointipalvelujen sekä resurssien ja osamisen tehokkaamman hyödyntämisen avulla. Valtion ympäristöhallinnon keskittämisellä yhteen valtakunnalliseen viranomaiseen sekä ehdotuksilla ympäristöllisten lupamenettelyiden su-

juvoittamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi voidaan osaltaan myös vahvistaa ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamista esimerkiksi vihreän siirtymän investointien toteutumisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, talouskasvun ja ympäristöriskien hallinnan kautta. Esimerkiksi ehdotettu eräiden hakemusten etusijaa koskeva sääntely on nähtävissä osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta kohti puhdasta ja vihreää siirtymää ja sen vauhdittamista. Tämän ohella myös ehdotukset lupa-asioiden määrä- ja käsittelyaikojen seurannasta ja arvioinnista osaltaan edistävät yhteiskunnallisesti kestävien investointien kansallisia toteutumisedellytyksiä.

Menettelyjen nopeutuminen ja eri lupien sekä YVA-menettelyn kuulemisten yhteensovittaminen voi käytännössä vaikeuttaa haitankärsijöiden ja asianosaisten käytännön mahdollisuuksia osallistua kuulemiseen, kun samalla kertaan on nähtävillä mielipiteitä ja muistutuksia varten useampi lupahakemus selvityksineen. Osa vaikuttamismahdollisuuksista ja sitä kautta hankkeeseen liittyvästä paikallistuntemuksesta voisi tällaisessa tilanteessa jäädä hyödyntämättä, jos tieto kuulemisesta ei jostain syystä tavoittaisi osallisia ja tilaisuus olisi tarjolla vain kertaalleen. YVA-selostuksesta esitetyn palautteen vaikuttavuus ympäristövaikutusten huomioonottamiseen yhteiskuulemisessa olevassa hankkeessa saattaa heiketä, kun hanketta ei enää kuulemisvaiheen jälkeen pystyttäisi kehittämään YVAsta saadun palautteen tai perustellun päätelmän perusteella samalla tavoin kuin lupamenettelystä erillään järjestettävässä YVA-menettelyssä. YVA-selostuksen kommentointi saattaisi myös vähentyä, kun yhteiskuulemisessa annettava palaute todennäköisesti kohdistuisi ensisijaisesti lupahakemukseen.

Laajat, yhtä aikaa kuultavana olevat aineistot voivat olla haaste myös hakemuksista lausuntonsa antaville viranomaisille. Lupa- ja valvontaviraston osalta on kuitenkin otettava huomioon lausuntomenettelyiden vähentyminen sen myötä, että Lupa- ja valvontaviraston sisäistä lausuntomenettelyä ei lähtökohtaisesti olisi. Tiedonkulku ja eri näkökulmien tarvittava dokumentointi tulisi viraston sisällä järjestää muulla tavoin, mikä osin myös keventäisi prosesseja. On kuitenkin kiinnitettävä huomiota lupa-asioiden käsittelyn alati monimutkaistuviin ja laajeneviin kysymyksiin, mikä osaltaan kuormittaa kaikkia osapuolia.

Suomen digikompassin tavoitteiden mukaisesti kuluva hallituskauden toimenpiteisiin kuuluu muun muassa digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden edistäminen. Käytännössä merkittävä osa julkisista palveluista pyritään digitalisoimaan tai automatisoimaan, niiden keskinäistä yhteentoimivuutta edistäen, millä mahdollistetaan sujuvaa asiointia kansalaisille, yrityksille ja organisaatioille. Ympäristöhallinnon fokuksessa on erityisesti vihreän siirtymän luvituksen sujuvoittaminen, mutta tämä edellyttää tietojärjestelmien ja yhteentoimivuuden kehittämistä muillakin toimialoilla.

Sähköisten järjestelmien ansiosta kansalaisten ja järjestöjen tiedonsaantimahdollisuudet tulevat parantumaan. Sähköisten järjestelmien avulla hankkeista ja päätöksistä voidaan tiedottaa enemmän ja hankkeesta saa tietoa myös virka-ajan ulkopuolella. Sähköiset järjestelmät lisäävät osallista kansalaisten ja järjestöjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia muistutusten ja mielipiteiden antamiseen. Lupamenettelyjen sujuvuus edellyttää sähköisten asiointipalveluiden kehittämistä ja digitaalisaation etenemistä valtion hallinnossa. Sähköisen asioinnin kehittämisellä vähennetään hallinnollista taakkaa, mikä vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn kasvuun.

Pitkällä aikavälillä lupamenettelyjen yhtenäistämällä ja Lupa- ja valvontaviraston valtakunnallisella toiminnalla voidaan arvioida olevan välillisiä kansantaloudellisia vaikutuksia muun muassa työllisyyteen. Eri lupaprosessien päällekkäisten vaiheiden vähentyminen ja sen myötä myös nopeutuminen voi kiihdyttää yritysten halukkuutta investoida suunniteltuun hankkeeseen, jolloin taloudellista hyötyä syntyy tuotannon aikaistamisesta ja siitä seuranneiden lisäntyneiden tuottojen perusteella.

Yhdistämällä YVA-selostuksesta ja lupahakemuksesta kuuleminen voidaan menettelyjen yhteenlaskettua kesto nopeuttaa 2–4 kuukaudella verrattuna tilanteeseen, että lupahakemus tulee vireille vasta, kun perusteltu päätelmä arviointiselostuksesta on annettu. Menettelyjen käsitteilyaikojen lyhenemistä arvioitaessa on otettava huomioon, että lupahakemusta on usein tarpeen täydentää sen vireille tulon jälkeen, mikä voi omalta osaltaan viivästyttää kuulemisten alkamista.

Aluekehitysvaikutukset

Esityksellä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia elinkeinotoimintaan, kilpailukykyyn ja sitä kautta myös välillisesti hyvinvointiin. Arvioinnissa ei ole tunnistettu seikkoja, joiden perusteella nämä vaikutukset kohdistuisivat eri tavoin eri alueille. Sen sijaan lupamenettelyiden yhdistämiseen kytkeytyvät uudistukset sähköisen järjestelmän käyttöönottamiseksi ja valtakunnallisen lupaviranomaisen perustamiseksi todennäköisesti vähentävät mahdollisia alueellisia eroja lupamenettelyissä ja lupaehdoissa ja näin edistävät eri toimijoiden tasa-arvoista kohtelua eri puolilla maata.

Tietoyhteiskuntavaikutukset

Tietoyhteiskuntavaikutuksilla tarkoitetaan säädösten välittömiä ja välillisiä vaikutuksia tietoyhteiskuntapalveluita tarjoaviin yrityksiin, palveluita käyttäviin kansalaisiin ja heidän käyttäytymiseensä sekä viestinnän perusinfrastruktuuriin. Ehdotukset ympäristöllisten asioiden käsittelystä ja lupamenettelyjen sujuvuudesta koskevat pääsääntöisesti lupamenettelyjen yhdistämistä, eikä niillä itsessään ole suoria tietoyhteiskuntavaikutuksia. Esimerkiksi lupien yhteensovittamista koskevien säännösten soveltaminen sekä sähköistä menettelyä koskeva muu sääntely ympäristöasioiden käsittelylaissa edellyttävät kuitenkin sähköisen yhden luukun toimintaympäristön entistä laajempaa käyttöönottoa ja hyödyntämistä, joten esityksellä on välitön yhteys lupa- ja valvontatoimintojen sähköisten palvelujen kehittämiseen. Ehdotettava lainsäädäntö edistää näin osaltaan sähköisen toimintaympäristön yleistymistä viranomaismenettelyissä ja asettaa vaatimuksia eri asiointijärjestelmien rajapintojen toimivuuteen. Sähköisten palvelujen kehittämisellä puolestaan tavoitellaan yritysten, viranomaisten ja kansalaisten kannalta merkittäviä tietoyhteiskunnallisia vaikutuksia.

Esityksellä voi olla tietoyhteiskuntavaikutuksia, mikäli lupamenettelyjen aiempaa selkeämpi viranomaiskoordinointi, niiden yhdistäminen ja sähköinen asioiminen parantavat kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Osallistumismahdollisuuksien suhteen on kuitenkin huomioitava se, että mahdollisuus osallistumiseen tulee tarjota riippumatta tietoteknisistä mahdollisuuksista ja valmiuksista. Vaikka menettelyjen yhdistäminen edellyttää hakijalta sähköistä asiointia, voivat muut osalliset tarpeen mukaan edelleen asioida myös muuten kuin sähköisesti. Samoin sähköistä asiointia koskevassa sääntelyssä mahdollistettaisiin edelleen paperisten hakemusten toimittaminen toiminnanharjoittajan asemassa oleville luonnollisille henkilöille.

4.2.6 Vaikutukset perusoikeuksiin

Perusoikeuksien turvaaminen ja edistäminen ovat julkisen vallan velvollisuuksia, ja lainsäädäntö on keskeinen väline tämän velvoitteen toteuttamisessa. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnilla tarkoitetaan sen arviointia, miten ehdotettu säädös tai politiikkatoimi vaikuttaa konkreettisesti ihmisten ja ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvät oikeudelliset velvoitteet tuodaan arjen tasolle ja analysoidaan, miten esityksen vaikutukset näkyvät ihmisten

jokapäiväisessä elämässä. Esityksellä on eräitä konkreettisia vaikutuksia ihmisten perusoikeuksien toteutumiseen, joten omina vaikutuslajeinaan on seuraavassa käsitelty yhdenvertaisuuteen ja ympäristöperusoikeuteen liittyviä vaikutuksia. Näkökulmana on, miten ja missä laajuudessa ehdotettu sääntely vaikuttaa ihmisten käytännön arkeen.

Vaikutuksia tarkasteltaessa on huomioitava, että ehdotettavassa ympäristöasioiden käsittelylaissa, kuten muissakin lupamenettelyjä sääntelevissä laeissa, luvan hakijana olisi pääsääntöisesti oikeushenkilöitä, mutta hakijana voisi joissakin tilanteissa olla myös luonnollinen henkilö, toiminimellä toimiva toiminnanharjoittaja tai asemaltaan luonnolliseen henkilöön rinnastuva oikeushenkilö (esimerkiksi yhden omistajan osakeyhtiö). Ehdotuksessa nykyiset menettelyt pääosin pysytettäisiin siten, että niistä säädettäisiin uudessa ympäristöasioiden käsittelylaissa voimassa olevan sääntelyn sijaan. Aineelliseen sääntelyyn ei esitettäisi merkittäviä muutoksia.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta esityksessä on säännösehdotuksia muun muassa ympäristöasioiden käsittelylain neuvontaa, ennakkollista ohjausta ja käsittelyaikaa koskevia säännösehdotuksia (6, 2 ja 7 §). Lupaa hakevien on mahdollista saada konkreettista ohjeistusta asiassaan erillisessä tapaamisessa sekä arvio asian käsittelyajasta sen lisäksi, mitä hallintolaissa säädetään. Tämä tukisi eri toimialojen toiminnanharjoittajien yhdenvertaista tiedollista asemaa hankkeiden lupakokonaisuuden hallitsemisessa. Käsittelyajan julkistaminen tietoverkossa myös parantaisi kansalaisten yhtäläistä tiedonsaantia heidän elinympäristöönsä vaikuttavien hankkeiden etenemisestä.

Käsittelylain sähköistä asiointia koskevilla ehdotuksilla (9 ja 12 §) olisi käytännön vaikutusta toiminnanharjoittajien asemaan. Lupaa hakiessa sähköinen hakemuksen ja liiteasiakirjojen toimittaminen on lähtökohtana, jota lieventää 9 §:n 2 momentissa mahdollisuus luonnollisten henkilöiden asemassa oleville toiminnanharjoittajille toimittaa asiakirjat paperisina. Tällä joustolla on käytännössä positiivisia ja ihmisten asiointia turvaavia vaikutuksia.

Kansalaisten osallistuminen kuten muistutusten toimittaminen ja mielipiteiden ilmaiseminen olisi mahdollista sekä sähköisesti että paperisina, joskin sähköisen asioinnin arvioidaan lisääntyvän. Tämä ei toisi konkreettisia muutoksia asianosaisten ja kansalaisten osallistumiseen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Ympäristöasioiden käsittelylain lupahakemusten etusijaa koskevat ehdotukset (10–11 §) puolestaan saattavat asettaa lupanhakijat osittain eriarvoiseen asemaan. Ehdotuksen vaikutuksia kuitenkin lieventävät lupaviranomaiselle osoitettavat lisävoimavarat sen varmistamiseksi, että muiden hakemusten käsittely ei tarpeettomasti viivästyisi. Etusijan saamista lupakäsittelyssä tai valitusasian käsittelyä kiireellisesti koskevat ehdotetut säännökset olisivat väliaikaisia ehdotetun käsittelylain 11 §:n osalta. Sen sijaan eräissä EU-asetuksissa tarkoitettujen hankkeiden etusija on tarkoitettu toistaiseksi voimassa olevaksi sääntelyksi (10 §). Etusijassa käsiteltäviä valitusasioita arvioidaan olevan Vaasan hallinto-oikeudessa vuosittain alle kymmenen ja Korkeimmassa hallinto-oikeudessa muutamia. Tältä osin vaikutukset muiden valitusasioiden käsittelyyn arvioidaan vähäisiksi.

Ympäristöperusoikeus ja osallistuminen

Esityksen vaikutukset ympäristöperusoikeuteen voidaan yhdistää yleisellä tasolla esityksen yhteen tavoitteeseen pyrkiä vauhdittamaan yhteiskunnan puhdasta ja vihreää siirtymää. Tällä tarkoitetaan siirtymää kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen vaan nojaa vähähiilisiin sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta

edistäviin ratkaisuihin. Tämä tavoite näkyy ihmisten arjessa parempana ja puhtaampana ympäristönä kuten esimerkiksi ilman laadun tai vesien tilan paranemisena. Esimerkiksi edellä mainittu eräiden hakemusten etusijaa koskeva sääntely on nähtävissä osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Etusijasääntelyn avulla voitaisiin siis osaltaan myös parantaa ympäristöperusoikeuden toteutumista kansalaisten arjessa.

Ehdotuksen mukaan YVA-lakiin lisättäisiin mahdollisuus myöntää poikkeus YVA-menettelyn soveltumisesta. Niissä hankkeissa, joille poikkeus myönnettäisiin, ympäristöperusoikeuden toteutuminen huononisi huomattavasti, mutta tällä ei katsota olevan kokonaisuuden kannalta merkittävää vaikutusta, sillä poikkeusta olisi tarkoitus soveltaa käytännössä hyvin harvoihin hankkeisiin.

YVA-lain hankeluetteloon esitettävällä tuulivoimaloiden YVA-menettelyn toteuttamisveloitteen kynnsarvon laskulla on ympäristöperusoikeuden toteutumiseen, erityisesti mahdollisuuteen vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon, positiivisia vaikutuksia, kun aikaisempaa useammat tuulivoimahankkeet sisältyisivät YVA-menettelyn piiriin.

Esitys sisältää eräitä haitankärsijöiden ja muiden kansalaisten osallistumisoikeuksien kannalta olennaisia ehdotuksia. Lupamenettelyiden yhdenmukaistamisen ja YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemisen voidaan arvioida parantavan haitankärsijöiden ja asianosaisten tosiasiallisia mahdollisuuksia saada kokonaiskuva hankkeesta ja sen vaikutuksista. Lupamenettelyiden ja niissä vaadittujen selvitysten koordinoinnin osalta voidaan ainakin osin välttää moninkertainen kuuleminen saman hankkeen eri osavaiheissa, jolloin osallistumisen edellyttämä kokonaistyömäärä todennäköisesti vähenee. Erityisesti luonnonsuojelulain mukaisten eräiden lupa-asioiden yhdistäminen yhteiskäsittelyyn osaltaan helpottaisi osallistumista, kun samassa yhteydessä voisi antaa mielipiteensä myös näistä poikkeuksista koskevista asioista. Hankkeeseen osallistuvan ei tarvitsisi perehtyä samaa hanketta koskevaan kuulemisaineistoon montaa kertaa. Moninkertainen kuuleminen saman hankkeen eri vaiheissa on omiaan aiheuttamaan kansalaisissa ”osallistumisväsymystä”.

Toisaalta kansalaisten ja järjestöjen voisi olla myös nykyistä vaikeampaa saavuttaa riittävä ymmärrys hankekokonaisuudesta ja sen edellyttämistä eri luvista ja valmistella määräajassa muistutus tai mielipide entistä laajemmasta kuulemisaineistosta. Tästä näkökulmasta on keskeistä, että mielipiteiden esittämiseen on varattu riittävästi aikaa ja että tiedottaminen osallistumismahdollisuuksista on tehokasta ja oikea-aikaista. YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemistilanteissa määräaika mielipiteiden esittämiseksi olisikin vähintään 15 päivää pidempi kuin normaalisti, millä on tarkoitus helpottaa suurempaan tietomäärään tutustumista. YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemistilanteissa kansalaisten ja järjestöjen mahdollisuuteen saada ymmärrys suunnitteilla olevasta hankkeista vaikeutuisi lisäksi siksi, että lupahakemuksen kuulemisaineistoon ei yhteiskuulemistapauksissa sisältyisi yhteysviranomaisen perusteltua päätelmää hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista tai muiden viranomaisten arviointiselostuksesta antamia lausuntoja.

YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemistilanteissa hankkeen toteutusvaihtoehtoja koskevat ratkaisut on tullut tehdä ennen YVA-selostuksen kuuluttamista, minkä seurauksena yleisöllä ei tässä vaiheessa olisi enää mahdollisuutta vaikuttaa hankkeen toteutusvaihtoehtoihin. Kansallisesti käytössä olevan kaksivaiheisen YVA-menettelyn ansiosta hankkeen toteutusvaihtoehtoihin on mahdollista ottaa kantaa kuitenkin ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta kuulemisen yhteydessä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Vaihtoehtojen arvioinnin lähtökohdat

Yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tarkoituksena on ollut arvioida ja kehittää nykyistä ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä, jotta Lupa- ja valvontavirasto voisi käsitellä eri lakeihin perustuvia ympäristöön liittyviä lupahakemuksia asiakaslähtöisesti, sujuvasti ja yhdenmukaisesti. Valmistelun aikana on selvitetty sääntelyvaihtoehtoja, joiden avulla ympäristöllisiä lupamenettelyitä ja niihin liittyvien prosessien sujuvuutta ja nopeutta voisi edistää, ympäristöön kohdistuvien vaatimusten turvaamista tai haitankärsijöiden ja muiden intressiryhmien osallistumismahdollisuuksia vaarantamatta.

Vaihtoehtojen arvioinnissa on otettu huomioon lainsäädännön kehittämiseen liittyviä reunaehtoja. Yhden luukun lainsäädäntöhankkeen kohdalla osin vaihtoehtoja mahdollistavia, ja samalla rajaavia reunaehtoja ovat erityisesti valtion aluehallinnon uudistuksen myötä perustettavan Lupa- ja valvontaviraston toiminta ja sen ominaispiirteet sekä sähköisten asiointijärjestelmien toimivuus.

Tässä hankkeessa esitetyt ehdotukset ovat käytännössä riippuvaisia valtion aluehallintouudistuksesta ja uudesta viranomaisrakenteesta, koska Lupa- ja valvontavirasto toimisi jatkossa toimivaltaisena lupaviranomaisena keskeisissä ympäristöön vaikuttavissa menettelyissä. Näitä ovat erityisesti ympäristönsuojelulain, vesilain ja luonnonsuojelulain mukaiset asiat, sekä näihin liittyvät ympäristövaikutusten arviointia koskevat menettelyt. Tällä lähtökohdalla on olennaista merkitystä myös lainsäädäntöhankkeessa pohdittujen erilaisten vaihtoehtojen ja niiden toteuttamisedellytysten arvioinnissa.

Virastouudistuksen ohella toinen yhden luukun lainsäädäntöhankkeen keskeinen lähtökohta on lupamenettelyiden digitaalisuuden kehittäminen. Ilman toimivaa ja kattavaa sähköistä lupalustaa ja -järjestelmää lupamenettelyn merkittävä sujuvoittaminen ei ole käytännössä mahdollista. Erilaisten vaihtoehtojen arvioinnin osalta tämä on otettu huomioon siten, että ehdotukset edellyttävät varsin laajasti sähköisten menetelmien hyödyntämistä.

Kolmas selkeä vaihtoehtojen valintaa rajaava reunaehto liittyy EU-säädösten lupamenettelyä koskevien säännösten toimeenpanoon. Nämä velvoitteet asettavat usein varsin yksityiskohtaisia vaatimuksia kansalliselle täytäntöönpanolle, jättäen melko vähän tilaa erilaisille vaihtoehdoille.

Valmistelun pohjana olleiden työpakettien (ks. jakso 1.2.) ja mahdollisten vaihtoehtojen ratkaisujen kehittämisen lähtökohtiin vaikuttivat osaltaan muissa työpaketeissa tehdyt arvioinnit ja valinnat. Eräiden ympäristöllisten lupien yhteiskäsittely, YVA-menettelyn ja lupamenettelyn lähentämisen mekanismit sekä EU-sääntelystä seuraavien velvoitteiden toimeenpano vaikuttivat varsin merkittävästi esimerkiksi yhteensovittamislain kehittämisen edellytyksiin. Lisäksi huomioon otettiin muuhun lainsäädäntöön ehdotetut muutokset (erityisesti rakentamislaki), muutoksenhakuun liittyvät erityiskysymykset sekä nykyiset säännökset ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa. Tämä näkyy ehdotusten ja niiden mahdollisten vaihtoehtojen osalta esimerkiksi siten, että yhdessä asiassa tehty valinta vaikuttaa, usein rajavasti, muiden ehdotusten toteuttamiskelpoisuuteen. Esimerkiksi yhteiskäsittelyn laajentaminen voi samalla kaventaa yhteensovittamislain soveltamisalaa ja siten vaikuttaa sen kehittämisedellytyksiin.

5.1.2 Yhteensovittamislain kehittäminen

Lainsäädäntöhankkeen tarkoituksena oli arvioida ja tarpeen mukaan kehittää erityisesti voimassa olevaa yhteensovittamislakia sekä mahdollisesti myös muita yhden luukun toimintamallia edistäviä lakeja uuden valtion lupa- ja valvontaviranomaisen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta. Lupa- ja valvontaviraston perustamisen vuoksi yhteensovittamislaki oli vähintään tarpeen päivittää vastaamaan uutta hallinnollista rakennetta. Kehittämisen vaihtoehtojen keskeiseksi lähtökohdaksi tunnistettiin se, että nykyisen lain vähäinen soveltaminen osoittaa, ettei laki ole toiminut ennakoitulla tavalla tai vastannut sille asetettuihin odotuksiin lupamenettelyiden sujuvuuden edistämiseksi.

Nykyistä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaista yhteiskäsittelyä ehdotetaan tässä lainsäädäntöhankkeessa vahvistettavaksi uuden valtion Lupa- ja valvontaviraston toimivallan osalta siten, että myös eräät luonnonsuojelulain mukaiset poikkeusluvut kytketään tähän menettelyyn mukaan. Tällä muutoksella on vaikutusta myös yhteensovittamislain soveltamiseen, koska ajallista yhteensovittamista pidemmälle menevä Lupa- ja valvontaviraston lupien yhteiskäsittely sulkisi luonnonsuojelulain poikkeusluvut samalla pääsääntöisesti pois yhteensovittamislain soveltamisalasta.

Yhteensovittamislain kehittämisessä on ollut huomioitavana myös EU-sääntelystä (kriittisiä raaka-aineita koskeva kriittisten raaka-aineiden asetus, nettonollateknologia-asetusehdotus sekä RED III-direktiivi) tulevat velvoitteet, joilla on kytkentä myös yhteensovittamislain soveltamisalaan kuuluviin lupamenettelyihin. Esimerkiksi EU-säädösten sisältämä velvoite säätää erillisestä yhteispisteviranomaisesta voidaan nähdä osin päällekkäisenä yhteensovittamislaisissa tarkoitettujen yhteensovittavan viranomaisen tehtävien kanssa, vaikkakin yhteensovittamislaisissa lupamenettelyt sovitetaan ajallisesti huomattavasti tiiviimmin yhteen kuin edellä mainituissa EU-säädöksissä.

Viime hallituskaudella hyväksytyyn rakentamislakiin on lisäksi ehdotettu eräitä muutoksia, joista yhteensovittamislain soveltamisen kannalta ehkä keskeisin on rakentamislupien käsittelyyn ehdotettava kolmen tai kuuden kuukauden sitova määräaika (luvasta riippuen). Koska rakentamisen luvat kuuluvat myös voimassa olevan yhteensovittamislain soveltamisalaan, määräaika haastaa rakentamisen lupien ajallista yhteensovittamista muiden ympäristöllisten lupien kanssa. Esimerkiksi ympäristö- ja vesilupien käsittelyajat ovat väistämättä selvästi rakentamisen lupia pidempiä. Tämän vuoksi yhteensovittamislain ja rakentamislain keskinäissuhdetta olisi tarkennettava määräajan soveltamisen tai mahdollisen poissuljennan osalta.

Yhteensovittamislain osalta hankkeessa tarkasteltiin useampaa vaihtoehtoa, joilla oli riippuvuussuhde muihin hankkeissa tunnistettuihin kehittämiskohteisiin, erityisesti yhteiskäsittelyn vahvistamiseen sekä uuden ympäristöasioiden käsittelylain kehittämiseen. On tarpeen huomioida, että vaikka vaihtoehdot voidaan esittää osin toisistaan erillisinä, niihin liittyvät mahdollisuudet ja kehitysehdotukset voivat tulla kyseeseen myös rinnakkain tai toisiaan täydentäen. Tarkastelussa olleet vaihtoehdot voidaan yksinkertaistaa seuraavalla jaottelulla:

1. Yhteensovittamislain edellyttämät vähimmäismuutokset, jotta laki vastaisi valtion aluehallinnon uudistuksesta aiheutuviin muutostarpeisiin (kuten viranomaisten nimet ja toimivalta).

2. Yhteensovittamislain aineellinen kehittäminen, jolloin lakiin tehtäisiin – em. vähimmäismuutosten ohella – myös lain toimivuutta ja yhteensovittamista edistäviä muutoksia.

Tällaisia voisivat olla esim. yhteensovittamisen yleisten periaatteiden sisällyttäminen lakiin muun muassa hakijan neuvonnasta nykyistä tarkemmin, viranomaisten yhteistyöstä, käsittelyn kokonaisuudesta jne.

3. *Yhteensovittamislain kumoaminen*, minkä seurauksena mahdollisesti osa yhteensovittamislain edelleen tarpeellisista säännöksistä siirrettäisiin uuteen ympäristöasioiden käsittelylakiin.

Yhteensovittamislain vähimmäismuutoksia koskevan vaihtoehdon (1) osalta voimassa oleva yhteensovittamislaki olisi pitänyt päivittää vastaamaan Lupa- ja valvontaviraston tehtäviä. Yhteensovittamislain osalta tämä olisi edellyttänyt mm. aluehallintovirastolle asetettujen tehtävien siirtämistä Lupa- ja valvontavirastolle. Yhteensovittamislakiin sisältyy myös useita viittauksia yhteensovittavaan viranomaiseen ja toisaalta toimivaltaiseen viranomaiseen, joiden osalta olisi tullut arvioida aluehallintoviraston ja ELY-keskuksen yhdistymisen edellyttämiä sääntelyn muutostarpeita.

Luonnonsuojelulain osalta lakiin olisi pitänyt tehdä muutokset siltä osin kuin luonnonsuojelulain poikkeamista koskevat luvat sisällytettäisiin ympäristönsuojelulain ja vesilain yhteiskäsittelyyn, koska yhteensovittamista ei näiden poikkeamislupien osalta sovellettaisi. Myös rakentamislakiin ehdotettu rakentamislupien sitova käsittelyaika olisi edellyttänyt toteutuessaan yhteensovittamislain osalta muutoksia, koska rakentamisen luvat kuuluvat yhteensovittaviin lupiin. Ehdotettua kolmen tai kuuden kuukauden käsittelyaikaa olisi vaikea yhdistää yhteensovittamiseen, jonka perusajatuksena on ajallisesti ja menettelyllisesti koordinoita samanaikaisesti vireillä olevien eri lakien lupahakemusten käsittelyvaiheet yhteen.

Lisäksi yhteensovittamislain vähimmäismuutosten osalta olisi tullut pohtia nykyisen AVI-käsittelylain kumoamisen ja uuden ympäristöasioiden käsittelylain edellyttämiä muutoksia. Tämän hankkeen keskeisenä ehdotuksena on uuden ympäristöasioiden käsittelylain säätäminen siten, että siihen sisältyisi osin myös yhteensovittamislaisissa säädettyjä asioita mm. hakijan neuvonnasta ja viranomaisten yhteistyöstä. Vähimmäismuutoksia koskevan vaihtoehdon ongelmana kuitenkin edelleen olisi sen hallinnollinen raskaus ja osin vaikeaselkoisuus, soveltamisalan kaventuminen ja suhde muuhun sääntelyyn. Näin ollen sen tuoma lisäarvo lupamenettelyiden sujuvuuden edistämiseksi jäisi todennäköisesti edelleen vähäiseksi.

Toisena vaihtoehtona (2) pohdittiin nykyisen yhteensovittamislain sisällöllistä ja toiminnallista laajentamista, jotta se vastaisi paremmin toiminnanharjoittajien tarpeisiin. Tällöin yhteensovittamislakia olisi voinut kehittää enemmän siihen suuntaan, että lakiin sisältyisi nykyistä tarkempaa sääntelyä esimerkiksi neuvonnasta, yhteistyöstä ja käsittelyajoista. Tältä osin haasteena kuitenkin olisi esimerkiksi yhteensovittamisen nykyinen vapaaehtoisuus toiminnanharjoittajalle, ja erityisesti sääntelyn päällekkäisyys yhtäältä aineellisen lainsäädännön ja toisaalta ympäristöasioiden käsittelylain kanssa. Yhteensovittamisen muuttaminen vapaaehtoisuuden sijaan pakolliseksi olisi sekä tehtyjen kyselyiden että kokonaisarvioin mukaan lisännyt menettelyn jäykkyyttä, eikä sitä pidetty perusteltuna. Ongelmana olisi myös edelleen sama kuin vähimmäismuutoksia koskevassa vaihtoehdossa, eli yhteensovittamislain soveltamisalan merkittävä kaventuminen.

Valmistelussa on näin ollen päädytty kolmanteen vaihtoehtoon (3), eli yhteensovittamislain kumoamiseen ja sen säännösten osittaiseen siirtämiseen osaksi ympäristöasioiden käsittelylakia. Vaikka laki on melko uusi (voimaan 1.1.2020), kumoamista puoltavat useat tämän lainsäädäntöhankkeen taustalla olevat seikat sekä hankkeen muut ehdotukset. Laki on ollut voimassa jo niin pitkään, että sen toimivuutta on mahdollista arvioida. Laissa tarkoitettua yhteensovittamista

on sovellettu vasta yhteen tapaukseen. Lupa- ja valvontaviraston perustamisen myötä lupamenettelyitä voidaan edistää ja yhdenmukaistaa nykyistä vahvemmin.

Näiden ohella tässä hankkeessa esitetyt kehitysehdotukset ympäristöasioiden käsittelylain vahvistamisesta, yhteiskäsittelyn laajentamisesta, YVA-arvioinnin ja lupamenettelyiden tiivistämisestä ja EU-velvoitteiden toimeenpanosta sekä samanaikaisesti ehdotetut muutokset rakentamisen lupien käsittelyaikoihin vähentävät sekä erillisen yhteensovittamislain tarvetta että sen jäljelle jäävää soveltamisalaa.

5.1.3 Yhteiskäsittelyn kehittäminen

Hankkeessa on tarkasteltu edellytyksiä laajentaa voimassa olevaa sääntelyä eräiden lupa-asioiden yhteiskäsittelystä uuden Lupa- ja valvontaviraston mallissa. Nykyisin ympäristönsuojelulaissa, vesilaissa ja maa-aineslaissa säädetään erikseen yhtäältä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten päätösten ja toisaalta ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisten päätösten yhteiskäsittelystä. Näiden lakien mukaiset lupa-asiat on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Hallitusohjelman tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen. Tämän edistämiseksi lupien yhteiskäsittelyä on mahdollista osin vahvistaa uuden valtion Lupa- ja valvontaviraston toimivallan osalta siten, että myös eräät luonnonsuojelulain mukaiset poikkeusluvut kytetään tähän menettelyyn mukaan.

Yhteiskäsittelyyn ehdotettavilla muutoksilla on vaikutuksia myös yhteensovittamislain soveltamiseen, kuten edellä on todettu. Ajallista yhteensovittamista pidemmälle menevä Lupa- ja valvontaviraston lupien yhteiskäsittely sulki luonnonsuojelulain poikkeusluvut samalla pääsääntöisesti pois yhteensovittamislain soveltamisalasta.

Vaihtoehtoisina sääntelytapoina yhteiskäsittelyn osalta on pohdittu sekä yhteiskäsittelyn asiallista ulottuvuutta että sääntelyn rakenteellista sijoittumista. Yhteiskäsittelyn asiallisen ulottuvuuden ja soveltamisalan osalta tarkasteltiin mahdollisuutta kytkeä maa-aineslaki tiiviimmin mukaan yhteiskäsittelyyn, koska sääntelyä ei vesilain ja luonnonsuojelulain osalta ole. Koska maa-aineslupien osalta toimivalta kuuluu käytännössä valtaosin kunnille, valmistelussa päädyttiin jättämään maa-aineslain mukaiset luvat yhteiskäsittelyn ulkopuolelle. Siltä osin kuin maa-aineslupien ja ympäristölupien yhteiskäsittelystä on säädetty jo voimassa olevassa lainsäädännössä, säännökset jäisivät ennalleen.

Toinen pohdinnassa ollut kysymys liittyi siihen, tulisiko yhteiskäsittelystä jatkossakin säätää substanssilaeissa vai keskitetympin uudessa, sisällöllisesti laajennettavassa ympäristöasioiden käsittelylaissa. Sääntelyn sijoittamista nykyiseen tapaan substanssilakeihin puoltasi jatkuvuus, koska nykyiset yhteiskäsittelyä koskevat säännökset ovat jo melko vakiintuneita. Toisaalta yhteiskäsittelyn laajentaminen koskemaan myös luonnonsuojelulain poikkeuksia edellyttäisi nykyisten ohella uusia säännöksiä sekä ympäristönsuojelulakiin, vesilakiin ja luonnonsuojelulakiin, mikä tekisi yhteiskäsittelyä koskevasta säännöskokonaisuudesta osin päällekkäistä ja vaikeaselkoista.

Tämän lisäksi on otettava huomioon tavoite selkeyttää ja yhdenmukaistaa sääntelyä, vahvistaa Lupa- ja valvontaviraston roolia lupaprosessin ennakkollisen ohjaamisen, käsittelyn etenemisen ja koordinoinnin osalta sekä myös edistää sääntelyn ymmärrettävyyttä toiminnanharjoittajien ja muiden intressitahojen näkökulmasta. Koska ympäristöasioiden käsittelylakiin on muutoinkin ehdotettu sääntelyä ennakkollisesta ohjaamisesta ja neuvonnasta, käsittelyn sujuvuuden edistämisestä, yhteensovittamisesta ja yhteyspisteviranomaisen tehtävistä lupaprosessien hallintaan

liittyen, on perusteltua sisällyttää siihen myös yhteiskäsittelyä koskevat säännökset aineellisen lainsäädännön sijaan.

5.1.4 Ympäristöasioiden käsittelylaki

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastosta. Lailla korvattaisiin nykyisin voimassa oleva ympäristö- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastosta annettu laki, joka ehdotetaan samassa yhteydessä kumottavaksi. Uuden ehdotettavan lain sisällön osalta valmistelussa on ollut kaksi pääasiallista vaihtoehtoa: muuttaa nykyisin voimassa oleva aluehallintovirastoa koskeva laki vastaamaan uutta virastorakennetta (Lupa- ja valvontavirasto) eli toteuttaa uuteen lakiin tästä näkökulmasta vain vähimmäismuutokset voimassa olevaan säädökseen nähden, taikka muuttaa uutta lakia samalla laajemmin eli koota tämän lisäksi siihen eräitä virastossa käsiteltäviä ympäristöasioita koskevia yhteisiä menettelyllisiä säännöksiä, joihin myös hallitusohjelmassa viitataan.

Ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annettavan lain säilyttäminen suppeana nykyiseen tapaan tukisi lainsäädännön selkeyttä ja jatkuvuutta, jolloin kaikki menettelysäännökset säilyisivät selkeästi omissa aineellisissa säädöksissään (ympäristönsuojelulaki, vesilaki, luonnonsuojelulaki). Kun uudessa virastossa asioiden käsittelyä ja eri viranomaisten toimintoja tuodaan lähemmäs toisiaan, oli kuitenkin perusteltua tarkastella vaihtoehtoa, jossa yhteiseen säädökseen tuotaisiin eräitä yhteisiä menettelyllisiä säännöksiä.

Esimerkiksi edellä mainittujen säädösten mukaisten lupa- ja muiden hakemusten yhteiskäsittelyä koskeva sääntely voisi olla tarkoituksenmukaista säätää yhtenäisesti yhdessä säädöksessä, ilman että se hajaantuisi moneen eri säädökseen kolmen eri menettelyn osalta. Lisäksi EU-säädöksistä johtuva yhteyspisteviranomaista koskeva sääntely olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa tämän tyyppiseen, Lupa- ja valvontaviraston toimintaa laajemmin koskevaan säädökseen sen sijasta, että se sijoitettaisiin johonkin aineelliseen lupamenettelyä koskevaan säädökseen, sillä yhteyspisteviranomaisten tehtävä koskee laajaa, eri lupa- ja muita hallinnollisia menettelyjä käsittävän kokonaisuuden koordinoimista. Yhteensovittamislain kumoamisen myötä kyseistä menettelyä koskevan sääntelyn siirtäminen (soveltamisalaltaan nykyistä suppeampana) toiseen säädökseen tuli valmistelun kuluessa myös pohdittavaksi.

Ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annettava laki arvioitiin tarkoituksenmukaisimmaksi vaihtoehdoksi. Uusi ympäristöasioiden käsittelylaki on luonteva paikka säätää ympäristöasioiden koordinoimista ja käsittelyä sekä lupamenettelyitä koskevasta kokonaisuudesta Lupa- ja valvontavirastossa.

5.1.5 EU-säädöksiin pohjautuva lupamenettelyjen sujuvoittaminen

Yhden luukun lainsäädäntöhankkeessa tarkasteltavissa kaikissa kolmessa EU-säädöksessä eli kriittisten raaka-aineiden asetuksessa, nettonollateknologia-asetusehdotuksessa ja RED III-direktiivissä säädetään monista samankaltaisista elementeistä lupa- ja muiden hallinnollisten menettelyjä koskien. Näitä ovat mm. velvoite nimetä kansallinen yhteyspisteviranomainen koordinoimaan menettelyjä ja toimimaan ainoana yhteyspisteenä hakijaan päin; etusijan myöntäminen säädösten soveltamisalaa kuuluville (strategisille) hankkeille hallinnollisissa ja oikeudellisissa menettelyissä, jos tällainen etusija sisältyy kansalliseen lainsäädäntöön; lupakäsittelylle asetettavat määräajat; sekä säädösten soveltamisalaa kuuluvissa (strategisissa) hankkeissa erittäin tärkeän yleisen edun kriteerin täyttyminen eräiden luonnonsuojelua koskevien EU-säädösten (luonto-, lintu- ja vesipuitedirektiivi) mukaisia poikkeuksia arvioitaessa.

Valmistelussa nousi esiin vaihtoehto, jossa kaikkien kolmen EU-säädöksen mukainen lupamenettelyjä koskeva sääntely toteutettaisiin kansallisesti yhtenäisellä säädöksellä. Ratkaisua puoltaisivat monet edellä mainitut samankaltaiset elementit sekä kaikkien kolmen säädöksen osalta yhden yhteisen yhteyspisteviranomaisen nimeäminen (Lupa- ja valvontavirasto). Eräänä vaihtoehtoisena säädöksenä, johon sääntelyn yhdistettäisiin, nousi esiin yhteensovittamislaki. Sen soveltamisalan piirissä olevien lupamenettelyiden osalta erityisesti kriittisen raaka-aineiden asetus voisi parhaiten soveltua tähän tarkoitukseen parhaiten, sillä muun muassa louhinnassa vaadittavia lupia ovat erityisesti ympäristönsuojelulaki, vesilaki sekä kemikaaliturvallisuuslain ja kaivoslain mukaiset luvat. Ongelmana kuitenkin tässä lähestymistavassa on yhteensovittamislain toiminnanharjoittajalle vapaaehtoinen soveltaminen, mikä lähtökohta ei sopisi EU-säädösten mukaisen sitovan sääntelyn täytäntöönpanemiselle.

Kuitenkin valmistelun kuluessa merkittäväksi haasteeksi edellä mainitun kaltaisen yhdenmisen sääntelyn luomiseen muodostui se, että eri EU-säädöstyyppejä vaatimat täytäntöönpanotapa asettaa rajoitteensa tälle sääntelyratkaisulle. Hankkeessa tarkasteltavien EU-säädösten joukossa on kaksi asetusta ja yksi direktiivi, ja ne vaativat erilaista kansallista täytäntöönpanoa: direktiivi on täytäntöönpantava kansallisesti hyvinkin tarkasti, kun taas asetuksia ei kansallisesti ole mahdollista täytäntöönpanna kuin vain hyvin poikkeuksellisesti ja erityisen syyn vuoksi. Kriittisten raaka-aineiden asetuksessa ja nettonollateknologia-asetusehdotuksessa on osoitettavissa vain hyvin harvoja kansallista täytäntöönpanoa vaativia säännöksiä, joista keskeisin on velvoite nimetä yhteyspisteviranomainen. Vain tältä osin on katsottu mahdolliseksi toteuttaa kaikkia kolmea EU-säädöstä koskeva yhtenäinen kansallinen täytäntöönpano. RED III-direktiivin osalta taas kansallinen täytäntöönpano voitaisiin alustavan näkemyksen mukaan parhaiten toteuttaa voimassa olevaa uusiutuvan energian lupamenettelylakia muuttamalla.

5.1.6 YVA-menettelyn ja lupamenettelyiden yhteensovittaminen

Lainsäädäntöhankkeen lähtökohtana on ollut tarkastella ympäristöllisten lupamenettelyiden ja YVA-menettelyn suhdetta, yhteensovittamisista ja selkeyttämistä, joten tarkastelu on rajautunut Lupa- ja valvontaviraston lupamenettelyihin. Lupa- ja valvontaviraston toimivallassa olevien lupamenettelyiden osalta on tarkasteltu mahdollisuutta laajentaa YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuuleminen koskemaan joko Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvia voimassa olevien lupien muutoksia tai kaikkia Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvia lupia. Lausuntovaiheessa kummatkin vaihtoehdot ovat mukana.

- 1) Lupa- ja valvontavirastossa ratkaistavat voimassa olevien lupien muutokset (Vaihtoehto 1).

YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemisen arvioidaan soveltuvan parhaiten sellaisiin hankkeisiin, joiden suunnittelu on YVA-menettelyn vaiheessa jo niin pitkällä, että niitä koskeva lupahakemus on kypsä kuulutettavaksi YVA-selostusvaiheessa. Mikäli lupahakemusta joudutaan YVA-selostuksen valmistumisen jälkeen vielä muokkaamaan, saattaa hankkeesta vastaavalle olla edullisempää, että YVA-selostuksesta kuullaan ennen lupahakemusta. Näin YVA-selostuksen kuulemisessa ja mahdollisesti yhteysviranomaisen perustellussa päätelmässä esiin nousevat seikat pystytään huomiomaan lupahakemuksessa.

Ehdotusten valmistelussa onkin tunnistettu, että yhteiskuuleminen on lähtökohtaisesti sopivin muutoshankkeisiin, joissa on lähtökohtaisesti vähemmän selvitettäviä asioita kuin täysin uusissa hankkeissa. Muutoshankkeet ovat myös yleisöille jo entuudestaan

tuttuja, eivätkä vaikutukset ole yleensä ympäristöään merkittävästi muuttavia. Kuulemisaineisto ei yleensä ole niin laaja kuin uusissa hankkeissa, mikä mahdollistaa paremmin materiaalin lukemisen ja kommentoinnin ja näin ollen yleisön osallistumisen.

2) Lupa- ja valvontavirastossa ratkaistavat kaikki lupahakemukset (Vaihtoehto 2).

Muutoshankkeiden lisäksi osa uusistakin YVA-menettelyä edellyttävistä hankkeista on luonteeltaan sellaisia, että niiden ympäristövaikutukset ovat vähäiset tai ne ovat muulla tavalla sellaisia, että arviointiselostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuuleminen on tarkoituksenmukaista. Myös yleisön mielenkiinto osallistua hankkeen suunnitteluun ja ympäristövaikutusten arviointiin voi olla vähäinen. Koska tällaisia hankkeita on vaikea etukäteen yksilöidä, on toisena vaihtoehtona laajentaa YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuuleminen koskemaan kaikkia Lupa- ja valvontavirastossa ratkaistavia hankkeita. Ennakkoneuvottelussa seulottaisiin kullekin hankkeelle sellainen YVA-menettelyn suorittamisen tapa, joka parhaiten täyttää YVA-lain tavoitteen. Myös erillinen YVA-menettely on edelleen mahdollinen. Kummassakin vaihtoehdossa YVA-menettelyn aloittaa arviointiohjelmavaihe.

Lupamenettelyiden ja YVA-menettelyn yhteensovittamisen tarkastelussa on noussut esille myös esimerkiksi Ruotsissa käytössä oleva malli, jossa YVA-menettely toteutetaan tiiviimmin lupamenettelyn yhteydessä ja jossa hankkeesta vastaavalla on suurempi vastuu YVA-menettelyyn liittyvien kuulemisten järjestämisestä ja joissa lupaviranomainen on perustellun päätelmän antamisesta vastaava taho. Valmistelussa on kuitenkin todettu, että mainittu malli ei sellaisenaan sovellu kansalliseen järjestelmäämme, jossa hanke edellyttää useita eri lupia ja sen sovitaminen kansalliseen järjestelmäämme edellyttäisi pidemmälle meneviä lupa- ja viranomaisjärjestelmään tehtäviä muutoksia kuin tässä esityksessä. Hankkeesta vastaavalle kohdennettu lisävastuu kuulemisista ei myöskään ollut kehittämiskelpoinen vaihtoehto.

5.1.7 YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittaminen

Lainsäädäntöhankkeessa on tarkasteltu mahdollisuutta Natura-arvioinnin nykyistäkin tiiviimpään yhteensovittamiseen YVA-menettelyn kanssa. Voimassa olevassa luonnonsuojelulain muuttamiseksi edellisen lain 65 §:n 4 momentin sanamuotoa, jonka mukaan pykälän 1 momentissa tarkoitettu Natura-arviointi tehdään *tapauksen mukaan* arviointimenettelyn yhteydessä. Uuden luonnonsuojelulain 35 §:n 4 momentissa säädetään, että arviointi tehdään *tapauskohtaisesti* arviointimenettelyn yhteydessä. Muutos oli kielellinen, eikä sisältöä ollut tarkoitus muuttaa.

YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin tekeminen yhdessä perustuu YVA-direktiiviin, jossa on käytetty samaa termiä tapauksen mukaan. Myös EU:n lupamenettelyä koskevat asetukset ja direktiivit (kriittisten raaka-aineiden asetus, nettonollateknologia-asetusehdotus sekä RED III-direktiivi) korostavat näiden arviointien yhtäaikaista suuntaa. Tästä syystä valmistelussa on tarkasteltu, tulisiko luonnonsuojelulain sanamuotoa täsmentää, jotta pääsääntö arviointien tekemisestä yhdessä ei jäisi tulkinnanvaraiseksi. Vaihtoehtoina on ollut luonnonsuojelulain 35 §:n 4 momentin perusteluiden täsmentäminen, pykälän sanamuodon palauttaminen aiempaan muotoon tai sen pykälän muotoilun muu täsmentäminen.

Ainoastaan lain perusteluiden muokkaamista ei pidetty asianmukaisena, vaan mahdollinen tarkennus edellyttää pykälän muuttamista. Vaikka luonnonsuojelulain aiempi sanamuoto olisi todennäköisesti riittävä, pidettiin koko pykälän muokkaamista perustellumpana. Tästä syystä luonnonsuojelulain 35 §:n 4 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että YVA- ja Natura-arviointien tekeminen erillään edellyttää erityistä syytä, eikä olisi lainkaan mahdollista, jos kyse on RED III-direktiivin mukaisesta hankkeesta.

Samassa yhteydessä on pohdittu myös mahdollisia muutostarpeita Lupa- ja valvontaviraston lausuntomenettelyyn luonnonsuojelulain Natura-arviointimenettelyn osalta. Voimassa olevan lain mukaan viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto ELY-keskukselta ja siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue on. Virastouudistuksen myötä ELY-keskukset lakkautetaan ja niiden tehtävät siirtyvät Lupa- ja valvontavirastoon. Tilanteissa, joissa Lupa- ja valvontavirasto on luvan myöntävä tai suunnitelman hyväksyvä viranomainen, ei olisi tarkoituksenmukaista, että se pyytäisi itseltään lausuntoa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että nykyiseen lakiin perustuvasta lausuntomenettelystä luovuttaisiin, ja olennaisten näkökohtien huomioimisen tulisi viraston sisällä lähtökohtaisesti perustua kirjalliseen muotoon. Tällä varmistettaisiin se, että lupa- ja muiden asioiden laissa säädettyjen edellytysten täyttyminen ja esimerkiksi Natura 2000 arvioinnin asianmukaisuutta ja siihen mahdollisesti liittyviä puutteita koskevat näkökohdat sisällytettäisiin täysimääräisesti päätöksentekoon ja tämä olisi myös jälkikäteen todennettävissä.

Valmistelussa on myös arvoitu lausunnon antamisen enimmäisaikaa, joka voimassa olevassa laissa on kuusi kuukautta. Lupamenettelyjen sujuvoittamiseksi tämä aika olisi uudessa valtakunnallisessa ja keskitettyä osaamista sisältävässä Lupa- ja valvontavirastossa tarpeettoman pitkä. Niissä tilanteissa, joissa lausunto jollekin muulle lupaviranomaiselle on edelleen tarpeen, on kuitenkin varattava riittävän pitkä aika sen antamiseen, koska Natura-arviointia koskeva luonnonsuojeluviranomaisen lausunto on päätöksenteon kannalta varsin merkittävä. Enimmäisajan lyhentämistä ehdotetaan lyhettävän kuudesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen, ja tällöinkin tulisi pyrkiä lausunnon antamiseen viivytyksettä jo ennen kolmen kuukauden enimmäisaikaa. Tämä olisi mahdollista Lupa- ja valvontaviraston laajan sisäisen osaamisen hyödyntämisen ja sisäisten toimintatapojen tehostumisen myötä.

5.1.8 YVA-menettelyn muu tarkastelu

YVA-ohjelmien ja -selostusten laajentumisen ja YVAn liiallisen tarkkuustason korjaamiseksi on tarkasteltu mahdollisuuksia säätää YVA-ohjelman ja -selostuksen enimmäissivumäärästä. Lainsäädännössä asetettu enimmäissivumäärä velvoittaisi käytännössä hankkeesta vastaavan tai sen puolesta YVA-ohjelmaa ja -selostusta laativan konsultin kuvaamaan hankkeen ympäristövaikutuksia nykyistä tiiviimmin. Valmistelussa on kuitenkin todettu, että tietystä sivumäärää koskevasta enimmäiskoosta säätäminen ei hankkeiden moninaisuudesta johtuen olisi tarkoituksenmukaista. YVA-lainsäädännön soveltamista koskevien toimintatapojen kehittämistyössä on kuitenkin syytä arvioida mahdollisuutta esimerkiksi sivujen määrää koskeville suosituksille tai sille, että selostus olisi lähtökohtaisesti tiivis ja havainnollinen ja tukeutuisi vaikutusten arvioinnista tehtyyn liiteaineistoon niiltä osin kuin on tarpeen.

Hankkeesta vastaavan aloitteesta alkavan YVA-menettelyn osalta on tarkasteltu mahdollisuutta säätää siitä, että hankkeesta vastaavan aloittama YVA-menettely voitaisiin jättää kesken, mikäli yhteysviranomaisen YVA-ohjelmasta antamassaan lausunnossa katsoisi YVA-menettelyn olevan ilmeisen tarpeeton. Tämän tavoitteena olisi ollut varmistaa se, että viranomaisresursseja ei käytettäisi ilmeisen tarpeettomiin YVA-menettelyihin. Tällainen ratkaisu olisi kuitenkin muuttanut YVA-ohjelmalausunnon roolia niin, että lausunnosta olisi saattanut muodostua YVA-lain soveltamista koskevalle yksittäistapauspäätökselle rinnakkainen menettely, mikä ei olisi tarkoituksenmukaista. Lisäksi se olisi saattanut johtaa liian kevyin perustein aloitettuihin ja sitten YVA-ohjelmavaiheen jälkeen kesken jätettyihin YVA-menettelyihin, mikä olisi ollut sekä viranomaisten resurssien kuin yleisön osallistumisoikeuksien näkökulmasta epätoivottava ratkaisu.

Yksittäistä hanketta koskevan YVA-menettelyn soveltamista koskevan poikkeuksen osalta ehdotuksen valmistelussa on tarkasteltu mahdollisuutta säätää asiasta niin, että poikkeuksen

myöntävä taho olisi valtioneuvoston yleisistunnon sijaan Lupa- ja valvontavirasto. Poikkeuksen pohjana olevassa YVA-direktiivin 2(4) artiklassa ei ole kuitenkaan asetettu poikkeuksen myöntämiseksi, sillä tarkkuustasolla olevia ehtoja, että asiasta päättäminen olisi voitu säätää virastolle. Käytännössä säännöksen tarkempi sisältö tulee tarkentumaan EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja sitä valvotaan vahvasti Euroopan komission toimesta. Valmistelussa onkin katsottu, että kansallisen säännöksen sisällön on tarkoituksenmukaisinta vastata mahdollisimman pitkälle YVA-direktiivin vastaavaa säännöstä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot [täydentyy jatkovalmisteluvaiheessa]

Lupamenettelyiden sujuvoittaminen

Ruotsi

Ruotsissa on ollut voimassa lainsäädäntöä kodifioinut ympäristökaari (Miljöbalk, MB, 1998:808) jo yli kaksikymmentä vuotta. Ympäristökaareissa säädetään muun ohella ympäristölupaan ja ympäristövaikutusten arviointiin liittyvistä kysymyksistä. Ympäristökaareissa ympäristöluvasta säädetään 9 luvussa, joka käsittelee ympäristölle vaarallisia toimintoja ja ympäristönsuojelua. Ympäristökaaren nojalla on annettu useita asetuksia, muun muassa ympäristönsuojeluasetus (Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, 1998:899, FMH) ja ympäristölupa-asetus (Miljöprövningsförordningen, 2013:251, MPF), jossa toiminnot luokitellaan kategorioihin A, B, C ja U. Kategorian A hankkeet ovat ympäristön kannalta merkittävimpiä ja vaativat luvan maa- ja ympäristöoikeudelta. Ympäristölupa-asetuksessa kuvataan tarkasti toiminnot, jotka edellyttävät lupaa tai ilmoitusta, sekä tilanteet, joissa tämä ei ole tarpeen. Vaikutuksiltaan vähäisimpiä toimintoja koskevat ympäristökaaren yleiset huolellisuusvelvoitteet ja niitä seurataan vain jälkivalvonnalla.

Ruotsissa on tehty useita selvityksiä ja uudistuksia ympäristöllisen lupajärjestelmän hallinnollisen rasituksen vähentämiseksi. Ympäristölupajärjestelmän hallinnollisen rasituksen vähentämismahdollisuuksia selvitettiin laajasti vuosina 2003–2004. Vuonna 2007 tehtiin muutos (SFS 2007:674), jolla osa lupavelvollisista toiminnoista siirrettiin ilmoitusvelvollisiksi.

Vuonna 2005 annettiin mietintö (SOU 2005:77) maankäyttö- ja rakennuslain (plan- och bygglag 1987:10, PBL) sekä ympäristökaaren menettelyjen yhteensovittamisesta. Valtioneuvosto käynnisti puolestaan vuonna 2007 laajan selvityksen ympäristölainsäädännön mukaisten prosessien ja viranomaisjärjestelyjen kehittämiseksi. Ympäristölupahallintoa on sittemmin uudistettu, mutta varovaisemmin kuin aluksi esitettiin. Esimerkiksi ympäristöoikeuksista tuli yhdistettyjä maa- ja ympäristöoikeuksia, millä haluttiin varmistaa, että maankäytön asioita ei ratkaista tyhjiössä suhteessa ympäristölupaprosessiin. Samalla eräiden B kategorian laitosten lupamenettelyt keskitettiin vain osaan lääninhallituksia.

Lääninhallituksille annettiin tehtäväksi seurata, miten käsittelyaikoja voitaisiin lyhentää sekä yhtenäistää valtakunnallisesti. Lähtökohdaksi oli, että tiettyjen B kategorian laitosten lupa-asiat pitäisi kyetä ratkaisemaan kuudessa kuukaudessa täydellisen lupahakemuksen jättämisestä. Aiemmin käsittelyajat vaihtelivat 3 ja 36 kuukauden välillä riippuen läänistä. Keskimääräiset käsittelyajat A ja B kategorian lupahakemuksille ovat nykyisin 6 ja 18 kuukauden välillä. Toiminnanharjoittajille haluttiin myös paremmat mahdollisuudet seurata hakemusten käsittelyn etenemistä. Lisäksi käynnissä on ollut työ ympäristöllisen päätöksenteon yksinkertaistamiseksi.

Ruotsissa on myös kohdistettu sujuvoittamistoimia kohdennetusti tiettyihin toimintoihin. Innovaatiokriittisten metallien ja mineraalien kestäväan tarjontaan liittyviä lupamenettelyjä ja sääntelyä on tarkasteltu vuosien 2021–2022 aikana.

Ympäristökaaren uudistamiskomitean 8.6.2023 päätöksen mukaisesti ympäristökaaren mukaisia lupamenettelyitä tullaan edelleen yksinkertaistamaan ja ajallisesti lyhentämään. Tehtävänä on myös tarkastella viranomaisten välistä vastuunjakoa ja viranomaisrakennetta ympäristölupamenettelyjen tehostamiseksi. Selvityshenkilön määräaika työlle on 15.12.2024.

Alankomaat

Ympäristölainsäädännön yhdentämiskehitys käynnistyi Alankomaissa vuonna 1979, jolloin säädettiin ympäristölupamenettelylaki. Vuonna 1993 Alankomaat siirtyi ympäristönsuojelulain (Wet milieubeheer) säätämisen myötä yhdenmukaistamaan ympäristön pilaamislupaan. Ympäristölupajärjestelmää yhdenmukaistettiin vuonna 2010 menettelyllisesti yhden luukun periaatetta noudattaen ympäristölupamenettelyn puitelaisissa (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, jäljempänä WABO), joka kattaa monen aineellisia säännöksiä sisältävän lain menettelyn.

WABO:n mukaisen yhdenmukaistetun lupamenettelyn piiriin kuuluvat muun muassa poikkeukset kaavoista, rakennusten purkuluvat, rakennusluvut, paloturvallisuusluvut, poikkeukset rakennusmääräyksistä, poikkeukset rakennussuojelusta, ympäristöluvut, ympäristönsuojeluilmoitukset ja kaivosluvut. Myös eräät luonnonsuojelu- ja ympäristönsuojelulainsäädäntöön perustuvat erityisluvut, kuten vaarallisiin aineisiin ja maaperään suojeluun liittyvät luvat, ovat osittain WABO:n piirissä. Samoin yhdenmukaistettuun lupamenettelyyn kuuluvat useat provinssi- tai kuntatason sääntelyyn pohjautuvat luvat, kuten metsänhakkulupa, kadun rakentamis- ja liittymälupa sekä varastointilupa. Vesilain (Waterwet) mukaiset luvat ratkaistaan omassa menettelyssään.

Yhdenmukaistetun lupamenettelyn tuloksena syntyy yksi lupapäätös. Se sisältää pääsäännön mukaan kaikki hankkeen edellyttämät luvat ja mahdolliset poikkeukset. Päätökseen ei sisälly ristiriitaisia määräyksiä. Mahdolliset viranomaisten väliset sisällölliset ristiriidat ratkaistaan esimerkiksi sitovien lausuntojen avulla. Muutoksenhaku kohdistuu koko yhdenmukaistettuun lupapäätökseen ja tapahtuu yhdellä kertaa. Hakijan näkökulmasta yhdenmukaistettu menettely tarkoittaa sitä, että viranomaiset ratkaisevat tietyn hankkeen ennakoivalvonta-asiat kerralla ja kokonaisuudessaan. Hakija voi kuitenkin hakea halutessaan lupia myös erikseen. WABO:n mukaisen yhdenmukaistetun lupamenettelyn tärkeänä osana on kattava sähköinen asiointijärjestelmä. Sitä käytetään sekä yhdenmukaistetun ympäristöluvan että vesiluvan hakemiseen. Sähköiseen järjestelmään kuuluu muun ohella mahdollisuus luvantarpeen selvittämiseen.

Alankomaat on viimeisen vuosikymmenen aikana toteuttanut ympäristöön ja aluesuunnitteluun liittyvän lainsäädäntönsä kokonaisvaltaisen konsolidoinnin. Alankomaat on koonnut 26 ympäristöön ja aluesuunnitteluun liittyvää lakia ja kymmeniä asetuksia ympäristö- ja kaavoituslakiin (Omgevingswet Staatsblad), joka tuli viimein voimaan 1. tammikuuta 2024 useiden lykkäysten jälkeen. Laki yhtenäistää aineellista oikeutta ja menettelyjä, kuten WABO yhtenäisti ympäristöllisten lupien osalta. Laissa täsmennetään WABO:n myötä omaksuttua ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun mallia. Lisäksi uudella lailla yhdenmukaistetaan laajalti ympäristöasioiden aineellisoikeudellista sääntelyä. Ympäristö- ja suunnittelulain tavoitteena on yksinkertaistaa Alankomaiden ympäristöllistä sääntelyä ja menettelyjä ja nopeuttaa päätöksentekoa erilaisten rakentamisprojektien yhteydessä.

Laki luo hankekehittäjille yhtenäisen lupajärjestelmän, jonka avulla he voivat tehdä yhden hakemuksen kaikista tarvittavista luvista keskitetyn yhden luukun periaatteella toimivan ympä-

ristö - ja suunnitteluportaalin (Omgevingsloket) kautta. Hakija voi hakea kaikkea toimintaa kerralla tai vaiheittain siten, että laki edistää viranomaisten välistä koordinaatiota yhtenäiseen päätökseen.

Ympäristö- ja suunnittelulain soveltamisala on laaja. Se kattaa koko fyysisen ympäristön ja siihen vaikuttavat toiminnot. Lain soveltamisen piiriin kuuluvat erilaiset ympäristöä muuttavat toimenpiteet, luonnonvarojen käyttö sekä ympäristön pilaantumista, ympäristöhäiriöitä ja ympäristöriskejä mahdollisesti aiheuttavat toiminnot. Ympäristö- ja suunnittelulaissa säädetään sekä ympäristöllisistä menettelyistä että ympäristöoikeuden aineellisista vaatimuksista.

Ympäristöön vaikuttavien hankkeiden valvonnassa hyödynnetään erityisesti kunnallisia, alueellisia ja valtiollisia määräyksiä. Niiden avulla voidaan vähentää luvittavien hankkeiden määrää ja kohdistaa ennakkovalvonta merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin. Toimivan seurannan avulla saadaan tietoa ympäristön tilasta ja siitä, missä määrin ympäristömääräyksiä ja -lupia sekä muita toimenpiteitä milläkin alueella tarvitaan.

Ympäristö- ja suunnittelulaissa säädetään yhdenmennyksestä ympäristöluvasta sekä hankepäätöksestä. Yhdenmennyksen ympäristöluvasta WABO:n sääntelyä on täsmennetty ja siihen kuuluvat nyt muun ohella myös vesilain ja luonnonsuojelulain mukaiset luvat. Jos ympäristölupaa haetaan eri viranomaisten päätöksentekotoimivaltaan kuuluville toimintoille, ympäristölupapäätöksen tekee yksi päätöksentekoon oikeutetuista viranomaisista. Mikäli päätös liittyy toisten viranomaisten toimivallassa oleviin asioihin, on näillä mahdollisuus ohjeistaa päätöksentekoa. Tietyissä tilanteissa edellytetään, että eri viranomaiset sopivat päätöksestä keskenään.

Hankepäätös on uusi instrumentti, jonka avulla viranomainen voi tehdä erityistä menettelyä noudattaen päätöksen yleistä etua palvelevan hankkeen toteuttamisesta. Viranomainen tekee ympäristölupapäätöksen luvanhakijan hakemuksen perusteella, kun taas hankepäätöksen se voi tehdä omasta aloitteestaan. Hankepäätöksiin voivat kuulua esimerkiksi laajamittaiset infrastruktuurihankkeet tai luontoalueiden kehittäminen. Hankepäätökseen on mahdollista sisällyttää kaikki hankkeen vaatimat hyväksynyt sisältäen tarvittavat kaavojen muutokset ja hankkeen ympäristöluvun.

Ympäristö- ja suunnittelulaissa säädetään kahdesta päätöksentekoaikataulusta. Ympäristö- ja suunnittelulain mukaista standardimenettelyä sovelletaan esimerkiksi lupamääräysten muuttamiseen ja luvan perumiseen. Standardimenettelyssä viranomaisen on ympäristö- ja suunnittelulain nojalla tehtävä päätös ympäristölupahakemuksen pohjalta kahdeksassa viikossa tai, jos asiasta on sovittava viranomaisten välillä, 12 viikossa. Päätöksentekoaikataulua on mahdollista pidentää enintään kuudella viikolla. Jos kyse on laaja-alaisemmasta lupa-asiasta, sovelletaan yleistä hallintolakia, jonka perusteella päätös on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta. Myös tätä määräaikaa voidaan pidentää kerran kuudella viikolla. Menettelyyn kuuluu lupaluonnoksen julkaisu. Lupaluonnoksen pohjalta asianosaiset ja muut tahot voivat ilmaista asiasta näkemyksensä kuuden viikon aikana. Ympäristölupa tulee voimaan kaksi viikkoa sen julkistamisen jälkeen.

Saksa

Saksassa ympäristöllinen lainsäädäntö on rakenteeltaan verrattain hajanaista ja yksittäinen hanke voi edellyttää useita lupia. Osavaltiot ovat kuitenkin pyrkineet yhdistämään viranomaisia ja koordinoimaan menettelyjä. Yhtenäistetyn ympäristöluvun lisäksi hankkeelle saatetaan tarvita lupa esimerkiksi jätevesien päästämiseen, mutta lupien hakeminen voi olla pitkälle koordinoitua. Yksittäisillä osavaltioilla on mahdollisuus järjestää ympäristölupahallinto haluamallaan

tavalla tiettyjen ehtojen puitteissa, joten viranomaistoimivallanjako voi poiketa osavaltiosta toiseen.

Saksan perustuslain (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) mukaan osavaltioilla on mahdollisuus antaa sääntelyä silloin, kun liittovaltio ei ole käyttänyt lainsäädäntövaltaansa (ks. art. 72 ja art. 74(1) 24 ja 29 kohdat). Luonnonsuojeluasioissa osavaltiot voivat antaa lainsäädäntöä, vaikka liittovaltio olisikin käyttänyt lainsäädäntövaltaansa (art. 72(3) 2 kohta). Käytännössä ympäristönsuojelun sääntely on pitkälti liittovaltiotasosta.

Saksassa Suomen ympäristönsuojelulakia vastaa immissiosuojelulaki (Gesetz zum Schutz vor schädlichen Umwelteinwirkungen durch Luftverunreinigungen, Geräusche, Erschütterungen und ähnliche Vorgänge, lyhyemmin Bundes-Immissionsschutzgesetz). Immissiosuojelulain mukaan lupa tarvitaan asetuksen laitosluettelossa luetelluille toiminnolle. Asetuksen laitosluettelo on tyhjentävä. Lupavelvolliset toiminnot jaetaan luokkiin, joiden mukaan niihin sovelletaan joko yksinkertaistettua tai raskaampaa lupamenettelyä. Saksassa on arviolta 9 000 sellaista laitosta, joita koskee teollisuuspäästädirektiivi (2010/75/EU).

Ympäristölupamenettelystä säädetään tarkemmin asetuksella Neunte Verordnung zur Durchführung des Bundes-Immissionsschutzgesetzes (Verordnung über das Genehmigungsverfahren). Hakemuksen jättämisen jälkeen lupamenettely jatkuu saapumisvahvistuksella. Samassa yhteydessä viranomaisen tutkii myös hakemuksen riittävyyden. Kun julkipanosta on kulunut vähintään kaksi viikkoa, järjestetään neuvottelutilaisuus, jossa etsitään ratkaisuja mahdollisiin vastalauseisiin. Lupaviranomaisen on annettava ratkaisunsa lupa-asiaassa viimeistään seitsemän kuukauden kuluttua siitä, kun hakemus on toimitettu täydellisenä. Kevennetyssä menettelyssä aikaraja on kolme kuukautta. Saksassa YVA ja SOVA-menettelyistä säädetään ympäristövaikutusten arviointilailla (Umweltverträglichkeitsprüfungs-gesetz). Ympäristövaikutusten arviointi ei ole erillinen hallinnollinen menettely, vaan integroitu lupamenettelyyn. Ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttava viranomaisen myöntää myös hanketta koskevan luvan.

Vesienhallinta on perustuslain mukaan pitkälti osavaltioiden vastuulla, puiteluontoiset lait ja asetukset on kuitenkin annettu liittovaltiotasolla (mm. Gesetz zur Ordnung des Wasserhaushalts ja Gesetz über Abgaben für das Einleiten von Abwasser in Gewässer). Saksan liittovaltiolla on myös puiteluontoinen luonnonsuojelulaki (Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege), vaikka luonnonsuojelusta säädetään yleensä tarkemmin osavaltiotasolla.

Saksassa on 1990-luvulta asti viety eteenpäin hankkeita ympäristöhallinnon byrokratian keventämiseksi. Lupien käsittelylle on asetettu määräaikoja ja luvanhakukynnyksiä nostettu. Kuulemismenettelyt ovat vaikutuksiltaan vähäisten hankkeiden osalta kevyitä. Saksassa tavoiteltiin vuosia kodifikaatiohanketta ympäristökaaren luomiseksi, mutta perustuslailliset ongelmat ovat kuitenkin käytännössä vesittäneet sen läpiviennin. Viimeisimpiä säädösmuutoksia on tehty muun muassa uusiutuvan energian lupamenettelyjä koskeviin säädöksiin, kuten vuonna 2023 uusiutuvan energian lakiin (Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien).

YVA-menettely

EU-maiden on noudatettava YVA-direktiiviä, mutta eri maiden järjestelmissä on silti eroja esimerkiksi lainsäädäntötavassa ja siinä onko YVA-menettely erillinen menettelynsä vai integroitu esimerkiksi lupamenettelyyn. Vertailutarkastelun kohteeksi on valittu Ruotsi. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota arviointijärjestelmien yleispiirteisiin, etenkin siihen, millaisella lainsäädännöllä YVA-menettelystä säädetään, mikä on YVA-menettelyn suhde muihin menettelyihin, sekä mitkä ovat menettelyn keskeiset piirteet ja viranomaiset.

Ruotsi

YVA-menettelystä säädetään ympäristökaaren 6 luvussa. Lisäksi YVA-menettelyä koskevaa sääntelyä on asetuksissa (Miljöbedömningsförordning (2017:966 ja Miljöprövningsförordning (2013:251)), joissa on YVA-menettelyä koskevia tarkempia säännöksiä koskien esimerkiksi kuulemisia, hankeluettelo ja luettelo YVA-menettelyn soveltamisalaan liittyvien hankkeiden edellyttämistä luvista.

Ruotsissa ei ole täysin vastaavanlaista yhteysviranomaista kuin Suomessa, vaan roolit on jaettu lääninhallitusten ja lupaviranomaisten kesken. Lääninhallitus tekee YVA-päätökset, ohjaa arviointiohjelmavaihetta ja antaa pyynnöstä arviointiohjelmalausunnon, Lääninhallitus voi myös toimia lupaviranomaisena tietyissä hankkeissa. Lupaviranomainen kuulee YVA-selostuksesta ja lupahakemusta samanaikaisesti, toteaa arviointiselostuksen riittävyyden erillisessä päätöksessä tai lupa-asian ratkaisemisen yhteydessä ja antaa perustellun päätelmän lupapäätöksen yhteydessä. Toimivaltainen lupaviranomainen määräytyy hankkeeseen soveltuvasta lupamenettelystä. Sama hanke voi edellyttää useampia YVA-menettelyjä, jos hankkeen toteuttaminen edellyttää useita lupia. YVA-menettelyiden sisältöön ja laajuuteen vaikuttaa hankkeen suunnittelu- vaihe ja siihen soveltuvan lupalain soveltamisala. Esimerkiksi kaivoshanke tarvitsee ensin kaivoslain mukaisen luvan (hankkeen hyväksyttävyyden, intressivertailu) ja sen jälkeen ympäristöluvan, jonka yhteydessä vasta tutkitaan päästöistä johtuvia vaikutuksia.

Hankkeesta vastaavan vastuulla on laatia arviointiohjelmaa vastaava kuulemisasiakirja ja järjestää kuuleminen arviointiohjelmasta ennen mahdollisen lausunnon pyytämistä lääninhallitukselta ja laatia arviointiselostus. Arviointiohjelmavaihe on pakollinen.

Hankkeesta vastaavalla on myös velvollisuus hoitaa kuuleminen YVA-päätöksen tekemistä varten. Menettelyssä kuullaan lääninhallitusta, valvontaviranomaista, muita viranomaisia sekä yleisöä, jota asia koskee. Kuuleminen on Suomea laajempi, koska meillä ei kuulla yksittäispäätöksenteossa yleisöä eikä muita sidosryhmiä ja viranomaisia tarpeen mukaan. Samaa asiakirjaa käytetään sekä YVA-päätöksen pohjana että arviointiohjelmana, mikäli hanke myöhemmin edellyttää YVA-menettelyä.

Lääninhallituksen YVA-päätöksenteon määräaika on 60 päivää, Hankkeesta vastaavan järjestämille rajausneuvotteluille ei ole määritelty määräaika.

Kun hankkeesta vastaava lähettää YVA-selostuksen ja lupahakemuksen lupaviranomaiselle voi lupaviranomainen lähettää YVA-selostuksen ja lupahakemuksen muille viranomaisille kommentoitavaksi ja ne voivat esittää asiakirjoihin täydennyksiä. Tämän jälkeen hankkeesta vastaavan tulee lupaviranomaisen pyynnöstä täydentää asiakirjoja. Mahdollisten täydennysten jälkeen lupaviranomainen kuuluttaa arviointiselostuksen, asettaa sen yleisön saataville ja järjestää vähintään 30 päivän pituisen yleisön kuulemisen. Myös lupahakemus asetetaan yleisön saataville kuulemista varten, mutta määräajasta ei ole erikseen säädetty.

Seuraavaksi hankkeesta vastaavan tulee laatia vastine kuulemisessa saatuun palautteeseen. Lupaviranomainen voi järjestää suullisen pääkuulemisen, joka on avoin yleisölle ja viranomaisille, jossa osallistujat voivat esittää kysymyksiä ja kommentteja lupahakemuksesta ja YVA-selostuksesta. Lupaviranomainen voi päättää lupa-asian ja antaa perustellun päätelmän myös ilman pääkuulemisen järjestämistä. Lupaviranomainen toteaa arviointiselostuksen riittävyyden erillisessä päätöksessä tai lupa-asian ratkaisemisen yhteydessä.

Lupaviranomaisen pitää tehdä lupapäätös mahdollisimman pian tai, jos asiassa on järjestetty pääkuuleminen, 2 kuukauden kuluessa pääkuulemisen järjestämisestä, jos erityisiä olosuhteita

määräajan pidentämiseen ei ole. Lupaviranomaisen tulee kuuluttaa perusteltu päätelmä ja lupapäätös mahdollisimman pian.

6 Lausuntopalaute

6.1 Lausunnot

Hallituksen esitysluonnos on ollut laajalla lausuntokierroksella xx.6.–xx.8.2024. Lausuntopyyntö on ollut saatavilla Lausuntopalvelu.fi -sivustolla koko lausuntokierroksen ajan. Lausuntopyyntö on lähetetty [täydentyy].

[Täydentyy]

Keskeistä sisältöä lausunnoista ja lausuntojen johdosta tehdyt muutokset [täydentyy]

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa

1 Luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Pykälässä säädettäisiin lain tarkoituksesta. Sen mukaan lain tavoitteena olisi edistää eräiden ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä sekä edistää menettelyiden sähköisten asianhallintajärjestelmien hyödyntämistä ja vuorovaikutteisuutta Lupa- ja valvontavirastossa. Lailla pyritäisiin kehittämään ympäristöllisiä lupamenettelyitä koskevaa sääntelyä yhden luukun mallin toteuttamisen edistämiseksi hallitusohjelman mukaisesti.

Laki vastaisi sisällöltään osin voimassa olevaa lakia ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa (898/2009), mutta sen sisältöä ja soveltamisalaa laajennettaisiin. Uuden valtion lupa- ja valvontaviraston toimialasta ja sen tehtävistä säädettäisiin samaan aikaan osana valtion aluehallintouudistusta valmisteltavassa Lupa- ja valvontavirastoa koskevassa laissa. Valtion aluehallintouudistuksen myötä aluehallintovirastot lakkautettaisiin, minkä vuoksi laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa ehdotetaan kumottavaksi. Tämä laki korvattaisiin nyt ehdotettavalla lailla eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhdistyessä Lupa- ja valvontavirastoksi olisi tarpeen säätää nykyistä kattavammin ympäristöasioiden käsittelystä uudessa virastossa.

Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten lakkauttaminen ja niiden henkilöstön siirtyminen uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon edellyttäisi uudenlaisten toimintakulttuurin ohella myös uuden virastorakenteen huomioon ottavaa sääntelyä Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien ympäristöllisten lupa-asioiden käsittelyn osalta.

Tavoitteena yhden valtakunnallisen toimivallan omaavan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä hoitavan viranomaisen mallissa on kehittää ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä. Tämän edistämiseksi lupamenettelyitä koskevaa sääntelyä on tarpeen täydentää ja kehittää säännöksiä, jotka mahdollistaisivat esimerkiksi samaa hanketta koskevien ympäristönsuojelulain, vesilain, luonnonsuojelulain ja osin myös maa-aineslain mukaisten lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien lupahakemusten yhteiskäsittelyn uudessa lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisessa. Lisäksi tässä laissa säädettäisiin esimerkiksi ympäristöasioiden käsittelyn yleisestä ennakkolisestä ohjauksesta, neuvonnasta ja viranomaisten yhteistyöstä, vaadittavasta

asiantuntemuksesta, sähköisten menettelyiden järjestämisestä, eräiden Lupa- ja valvontaviraston ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimivaltaan kuuluvien lupien yhteensovittamisesta, yhteispisteviranomaisen tehtävästä, eräiden lupahakemusten etusijasta, sekä lupa-asioiden ratkaisemisesta.

Lain soveltamisalasta säädettäisiin tarkemmin 3 §:ssä.

2 §. Ennakollinen ohjaus. Pykälässä säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston yleisistä tehtävistä lupamenettelyiden koordinoimiseksi sekä asiakasohjauksen järjestämisestä. Lupa- ja valvontavirasto osaltaan koordinoisi hankkeen tai toiminnan vaatimien arviointi-, selvitys- ja lupamenettelyjen kokonaisuutta yhteistyössä hankkeesta vastaavan ja muiden viranomaisten kanssa riittävän tiedonvaihdon varmistamiseksi sekä lupamenettelyiden sujuvoittamiseksi.

Virastouudistuksen myötä nykyiset aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten tehtävät siirtyisivät samaan virastoon, mikä ympäristöasioiden näkökulmasta tarkoittaisi, että Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluisi moninaisia ympäristöön liittyviä lupa-asioita sekä myös muita menettelyitä. Näitä olisivat esimerkiksi ympäristönsuojelulain, vesilain ja luonnonsuojelulain mukaiset lupa- ja päätösasiat, ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyvät viranomaistehtävät, Natura 2000 –alueiden arviointiin liittyvät viranomaistehtävät, eräät vesien- ja merenhoidon järjestämiseen liittyvät viranomaistehtävät sekä pääasiassa EU-velvoitteiden toimeenpääntöön liittyvät yhteispisteviranomaisen tehtävät.

Lupa-asioiden käsittelyn yhdenmukaisuuden edistämiseksi säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston ennakollisesta ohjaustehtävästä, joka koostuisi luvanhakijaa, muita viranomaisia ja mahdollisuuksien mukaan myös muita intressitahoja palvelevan informaation välittämisestä esimerkiksi useampia lupia edellyttävän hankkeen tai toiminnan osalta, käsittelyn arvioidusta aikataulusta tai esimerkiksi vuorovaikutuksen järjestämisen lähtökohdista. Tämä olisi tarpeen erityisesti niissä tilanteissa, joissa kohteena olisi esimerkiksi useampia lupia vaativa hankekokonaisuus tai tämän lain 17 §:ssä tarkoitettu lupien yhteiskäsittelyä koskeva asia. Vaikka myös aineelliseen lainsäädäntöön sisältyy säännöksiä esimerkiksi neuvonnasta ja osallistumisen lähtökohdista, valtakunnallisen ja toimialaltaan sekä asiantuntemukseltaan aiempaa laajemmän viraston mahdollisuuksia ennakolliseen ohjaamiseen ja koordinointiin on tarpeen edistää myös tämän lain osalta.

Ennakollista ohjausta koskevan säännöksen tarkoituksena olisi korostaa tarvetta erilaisten lupa-asioiden valmisteluun ja käsittelyyn liittyvien kysymysten tunnistamiseen ja koordinointiin, jotta erilaisten hankkeiden, toimenpiteiden ja suunnitelmien edellyttämät arvioinnit, selvitykset ja muut tarpeelliset tiedot tulisi käsiteltyä yhdenmukaisesti, joustavasti ja sujuvasti. Kyse olisi Lupa- ja valvontaviraston yleisestä, varsinaisen lupa-asian käsittelyä laajemmasta koordinaatiotehtävästä, jota täydentäisivät erityisesti tämän lain 4 §:n yhteispisteviranomaisen tehtävistä säätäminen, 6 §:ssä tarkoitettu neuvonnan ja viranomaisten yhteistyön edistäminen sekä 8 §:ssä säädetty asioiden käsittelyn edellyttämä asiantuntemus. Näiden säännösten tarkoituksena on painottaa Lupa- ja valvontaviraston koordinoivaa roolia ympäristöasioiden usein moninaisessa toimintaympäristössä, erityisesti lupa-asioiden kokonaisvaltaisen ja sujuvan käsittelyn näkökulmasta.

Nykytilanteessa lupamenettelyiden erillisuus ja eriaikaisuus sekä osittainen päällekkäisyys saattaa aiheuttaa tarpeetonta viivettä ja epäselvyyttä etenkin lupaprosesseihin. Lupa- ja valvontaviraston perustaminen ja sille asetettava ennakollinen ohjaustehtävä hyödyttäisi hankkeen tai toiminnan suunnittelua ja sen etenemistä. Tämän myötä on mahdollista hallita eri lupamenettelyiden muodostamaa kokonaisuutta aiempaa paremmin, ja samalla huolehtia tarvittavasta yhteydenpidosta hakijoihin, muihin viranomaisiin ja osin myös muihin mahdollisiin intressitahoihin,

kuten alueen asukkaisiin tai järjestöihin. Tältä osin olisi tarpeen ottaa huomioon myös esimerkiksi alueelliset erityispiirteet, kuten esimerkiksi hankkeen tai toiminnan sijoittuminen saamelaiden kotiseutualueelle tai muutoin erityistä osaamista tai erityisiä selvityksiä vaativalle alueelle. Lupa- ja valvontaviraston ennakkollisella ohjauksella voitaisiin osaltaan myös edistää saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien huomioon ottamista ja turvaamista lupamenettelyissä ai-neellisen lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Vastaavasti vesiin kohdistuvien vaikutusten osalta ennakkollinen ohjaus voisi sisältää vesiä koskevia tietoja esimerkiksi vesimuodostuman tilasta ja ympäristötavoitteista. Suunniteltua sijaintipaikkaa koskevia lähtötietoja olisivat myös muun muassa tiedot pohjavesistä.

Lupa- ja valvontaviraston koordinaatiotehtävä voisi tarkoittaa esimerkiksi viranomaisten yhteistyön ja eri prosessien yhteensovittamisen edellytysten sekä mahdollisen aikataulun arviointia, toiminnanharjoittajan tarvitsemien lupien ja niiden käsittelyn kartoittamista, erilaisten lausuntojen ja luontoselvitysten ajankohdan, tarpeen, ja ajallisten yhteensovittamismahdollisuuksien arviointia, lupamenettelyihin kytkeytyvän YVA-menettelyn tarpeen arviointia ja sähköisten menettelyiden hyödyntämistä. Ennakkollisella ohjauksella tavoiteltaisiin viranomaisten työskentelyn, tarvittavan yhteistyön ja eräänlaisen lupamenettelyiden prosessin johdon tehostamista. Tähän voisi liittyä myös Lupa- ja valvontaviraston ensiasteen asiakaspalvelun nykyistä tiiviimpi hyödyntäminen osana lupaprosessia.

Lupa- ja valvontaviraston ennakkollisen ohjaustehtävän tarkoituksena on varmistaa viranomaisen monipuolisen asiantuntemuksen hyödyntämistä lupa-asioiden käsittelyssä jo alkuvaiheessa. Esimerkiksi hankkeiden vesistövaikutukset, luonnonsuojelulliset erityiskysymykset, mahdollisesti asiaan vaikuttavat ristiriitaiset intressit, turvallisuusnäkökohdat, alueidenkäytölliset erityistarpeet ja muut lupa-asian etenemisen kannalta merkitykselliset kysymykset olisi mahdollista huomioida riittävän aikaisessa vaiheessa. Tämä edistäisi varsinaisen lupa-asian käsittelyn sujuvuutta, parantaisi päätösten laatua, lisäisi niiden ennakoitavuutta ja mahdollisesti myös vähentäisi tarvetta muutoksenhakuun.

3 §. *Soveltamisala ja suhde muuhun sääntelyyn.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta ja sen suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Pykälä on uusi, mutta soveltamisala perustuu osin voimassa olevaan lakiin ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa.

Pykälän *1 momentin* mukaisesti lakia sovellettaisiin ympäristönsuojelulaisissa (527/2014), vesilaisissa (587/2011), luonnonsuojelulaisissa (9/2023), merensuojelulaisissa (1415/1994) sekä joiltain osin myös maa-aineslaisissa (555/1981) Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvaksi säädettyjen ympäristöasioiden käsittelyyn. Näitä olisivat erityisesti ympäristönsuojelulain, vesilain ja luonnonsuojelulain lupa-asiat. Maa-aineslain osalta kyse olisi valtion toimivaltaan kuuluvista lupa-asioista, joiden osuus koko maa-aineslain lupa-asioista on varsin pieni, koska maa-ainesluvut kuuluvat pääasiassa kuntien toimivaltaan.

Soveltamisalan osalta on kuitenkin otettava huomioon, että soveltamisalaa on osin tarkennettu tämän lain muissa säännöksissä. Esimerkiksi luvun 6 säännökset ratkaisukokoonpanoista soveltuvat vain ympäristönsuojelulain ja vesilain sekä tämän lain 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistaviin lupa-asioihin.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tämän lain mukaisen lupa-asian käsittelyssä noudatettavasta, muuhun lainsäädäntöön perustuvan sääntelyn soveltamisesta. Pykälän mukaan tämän lain lisäksi noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaisissa (527/2014), vesilaisissa (587/2011), luonnonsuojelulaisissa (9/2023) tai muussa 1 momentissa mainitussa laissa säädetään.

2 Luku Yhteyspisteviranomainen

4 §. Yhteyspisteviranomainen. Pykälässä säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston tehtävästä eräiden EU-säädösten mukaisena yhteyspisteviranomaisena.

Pykälän *1 momentin* mukaan Lupa- ja valvontavirasto toimisi tässä laissa tarkoitettuna yhteyspisteviranomaisena, joka huolehtii lupamenettelyihin ja muihin hallinnollisiin menettelyihin liittyvästä hakijan menettelyllisestä neuvonnasta yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa siten kuin siitä tarkemmin jäljempänä säädetään. Kuten edellä tässä esityksessä jaksossa 4.1 Keskeiset ehdotukset todetaan, yhteyspisteviranomaiselle osoitetaan yleisellä tasolla kaikissa kolmessa EU-säädöksessä hyvin samantyyppisiä tehtäviä. Viranomaisen tarkemmat tehtävät niin kriittisten raaka-aineiden asetuksessa kuin nettonollateknologia-asetusehdotuksessa liittyvät mm. lupamenettelyn aikataulun laatimiseen sekä lupakäsittelyn määräaikojen pidentämisen perustelemiseen, YVA-menettelyyn sisältyvän arviointiselostuksen aikataulusta tiedottamiseen ja sisältöön sekä eräisiin menettelyyn liittyvien määräaikojen pidentämisen perustelemiseen. RED III-direktiivissä yhteyspisteviranomaisen keskeisiin tehtäviin kuuluu direktiivissä säädettyjen lupamenettelyn määräaikojen noudattamisen varmistaminen.

Pykälän *2 momentin* mukaan Lupa- ja valvontavirasto toimisi kriittisten raaka-aineiden asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa ja nettonollateknologia-asetusehdotuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteviranomaisena. Yhteyspisteviranomaisen tehtävät määräytyisivät suoraan kyseisten asetusten nojalla, eikä niistä olisi tarpeen säätää kansallisesti muutoin kuin mitä ehdotettavassa 5 §:ssä säädetään lupamenettelyn määräaikojen toteutumisen varmistamiseksi.

Pykälän *3 momentissa* viitattaisiin informatiivisesti myös Lupa- ja valvontaviraston tehtävään RED III-direktiiviin mukaisena yhteyspisteviranomaisena, josta säädetään varsinaisesti uusiutuvan energian lupamenettelylaissa (1145/2020).

5 §. Määräaikojen seuranta. Pykälässä säädettäisiin kriittisten raaka-aineiden asetuksessa ja nettonollateknologia-asetusehdotuksessa määritettyjen lupamenettelyn määräaikojen seurantaan liittyvistä tehtävistä. Päävastuu seurannasta olisi edellä 4 §:n 2 momentissa nimetyllä yhteyspisteviranomaisella eli Lupa- ja valvontavirastolla.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin yhteyspisteviranomaisen velvollisuudesta seurata kriittisten raaka-aineiden asetuksessa ja nettonollateknologia-asetuksessa lupamenettelyille säädettyjä määräaikoja. Määräajoista säädetään kriittisten raaka-aineasetuksen mukaisille strategisille hankkeille kyseisen asetuksen 11 artiklan 1–4 kohdassa sekä nettonollateknologia-asetusehdotuksen mukaisille hankkeille kyseisen asetuksen 9 artiklan 1–2 kohdassa ja kriittisten nettonollateknologiahankkeiden osalta 16 artiklan 1–2 kohdassa. Määräaikojen seurannasta säätäminen olisi tarpeellista asetuksessa säädettyjen määräaikojen noudattamisen varmistamiseksi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin yhteyspisteviranomaisen toimivallasta pidentää kriittisten raaka-aineiden asetuksessa ja nettonollateknologia-asetuksessa tarkoitettuja lupamenettelyn määräaikoja niissä säädettyin edellytyksin. Tehtävän osoittamiseksi yhteyspisteviranomaiselle asiasta olisi syytä säätää kansallisesti, koska kyseisissä asetuksissa velvoite osoitetaan yleisesti ”jäsenvaltioille”. Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat poikkeustapauksissa ennen määräaikojen päättymistä ja tapauskohtaisesti pidentää artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja strategisten raaka-ainehankkeiden lupamenettelyiden määräaikoja, jos hankkeen luonne, monimutkaisuus, sijainti tai koko sitä edellyttää. Määräaikaa pidentäessä yhteyspisteviranomaisen on 11 artiklan 4 kohdan toisen kohdan mukaan ilmoitettava

hankkeen toteuttajalle kirjallisesti määräaikojen pidentämisen syyt ja kattavan päätöksen tekemistä koskeva määräaika. Vastaavaa sääntelyä määräaikojen pidentämisestä sisältyy myös nettonollateknologiaa koskevaan asetusehdotukseen (9 artiklan 6–8 kohta).

Jotta yhteyspisteviranomainen saisi tiedon määräajan pidentämisen tarpeesta, toimivaltaisten viranomaisten olisi ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle käsiteltävinä olevien lupahakemuksen käsittelyssä havaitsemistaan pidentämistarpeista sekä esitettävä tälle perustelunsa. Yhteyspisteviranomainen harkitsisi asetuksissa säädetyin edellytyksin pidentämisen tarpeen koko lupamenettelyjen kokonaisuus huomioiden ja päättäisi asiasta sekä ilmoittaisi asetusten mukaisesti asiasta hankkeen toteuttajalle.

Pykälän 3 momentissa huomioitaisiin edellä mainituissa asetuksissa yhteyspisteviranomaiselle osoitettu tehtävä todeta lupahakemuksen täydellisyys. Tästä ajankohdasta käynnistyisi asetuksissa tarkoitettu lupamenettely ja tätä koskeva määräaikalaskenta. Vaihtoehtoisesti jos lupahakemusta olisi joltain osin täydennettävä, olisi yhteyspisteviranomaisen asetusten mukaan pyydettyä täydennykset hankkeesta vastaavalta. Jotta yhteyspisteviranomainen voisi kyseisistä velvollisuuksistaan käytännössä huolehtia, toimivaltaisen viranomaisen olisi ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle, kun toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullut hakemus on täydellinen tai miltä osin toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullutta hakemusta on täydennettävä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tietojen siirtymisen varmistamisesta toimivaltaisilta viranomaisilta yhteyspisteviranomaiselle, jotta pykälässä säädettyjen määräaikojen seuraaminen voidaan käytännössä toteuttaa. Seurantatehtävässä olisi mahdollista hyödyntää sähköisen yhteyspisteen eli Luvat ja valvonta –palvelun toiminnallisuuksia. Seuranta koskisi kuitenkin kaikkia kyseisten EU-asetusten mukaiseen määräaikalaskentaan sisältyviä lupamenettelyitä riippumatta siitä, asioisiko hakija niissä sähköisen yhteyspisteen kautta tai muuta kautta toimivaltaisen viranomaisen kanssa. Tämän vuoksi säännöksessä olisi huomioitava myös niitä menettelyjä koskevien perustietojen toimittaminen, joiden osalta asiointi Luvat ja valvonta –palvelun kautta ei olisi vielä mahdollista (mm. kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat rakennusluvut). Määräaikojen seurannan kannalta yhteyspisteviranomaisen olisi tärkeää saada tieto kaikkien lupamenettelyjen vireilletulosta. Asetuksissa edellytetään myös yksityiskohtaisen lupamenettelyn aikataulutuksen laatimista viranomaisten yhteistyönä. Lisäksi asetusten mukaan yhteyspisteviranomaisen olisi ilmoitettava tai annettava tiedoksi menettelyä koskeva kattava päätös, johon lupamenettely ja vastaavasti sitä koskevan määräajan laskenta loppuisivat. Tästä syystä myös tieto yksittäisten lupapäätösten tiedoksiannosta olisi syytä saattaa yhteyspisteviranomaisen tietoon. Yhteyspisteviranomaisella olisi 21 §:n nojalla tiedonsaantioikeudet suhteessa lupa- ja muiden hallinnollisten menettelyjen toimivaltaisiin viranomaisiin käsittelytilanteen osalta seurannan mahdollistamiseksi.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin muutoksenhakukiellosta 2 momentissa tarkoitettuun määräaikojen pidentämistä koskevaan yhteyspisteviranomaisen päätökseen. Päätökseen ei arvioida kohdistuvan välitöntä oikeussuojan tarvetta eikä tuomioistuimien voisi muutoksenhaussa velvoittaa viranomaista antamaan pääasian ratkaisua ennen viranomaisen ilmoittamaa päätökselle asetettua uutta määräaikaa. Siten muutoksenhakua kyseisestä päätöksestä voidaan pitää tarpeettomana.

3 Luku Asioiden käsittely Lupa- ja valvontavirastossa

6 §. Neuvonta ja viranomaisten yhteistyö. Pykälässä säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston neuvontaan ja yhteistyöhön liittyvistä tehtävistä erityisesti lupa-asioiden käsittelyn sujuvuuden

edistämiseksi. Lupa- ja valvontavirasto vastaisi tässä laissa tarkoitettujen, toimivaltaansa kuuluvien lupa-asioiden käsittelyä koskevasta neuvonnasta ja tarvittavasta yhteydenpidosta hakijoihin sekä tarpeen mukaan myös muihin tahoihin ja viranomaisiin koko lupaprosessin ajan.

Pykälässä olisi kyse edellä 2 §:ssä tarkoitettua ennakkollista ohjausta täydentävästä, lupa-asian käsittelyä tarkentavasta ja käsittelyn sujuvuutta edistävästä tehtävästä. Ennakollisen ohjauksen tarkoituksena olisi koordinoita hankkeen tai toiminnan vaatimien arviointi-, selvitys- ja lupamenettelyjen kokonaisuutta tiedonvaihdon varmistamiseksi sekä lupamenettelyiden sujuvoittamiseksi. Tämä vahvistaisi viranomaisen asiantuntemuksen hyödyntämistä lupa-asioiden käsittelyssä jo alkuvaiheessa. Luvan hakijalla olisi siten tarpeen mukaan mahdollisuus jo etukäteen keskustella luvituksen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Lupaviranomaisen ja luvan hakijan yhteistyön ja ennakoinnin myötä olisi esimerkiksi mahdollista vähentää yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä. Tavoitteena olisi toteuttaa lupa-asioiden käsittelyä kokonaisuutena, hyödyntäen viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyötä, ja välttää päällekkäisiä, osin perättäisiäkin menettelyitä.

Ennakollinen ohjaus tai tässä pykälässä tarkoitettu hakijan neuvonta ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, että hankkeen edellyttämien selvitysten tekemisen tai prosessin aikatauluttamisen tehtävä siirrettäisiin hakijalta viranomaiselle. Hakijan ja sen konsultin vastuulla olisi edelleen tarvittavien selvitysten, arviointien ja muiden hakemusasiakirjojen tuottaminen ja oman hankkeensa koordinoinnista vastaaminen. Viranomaisen neuvontavelvollisuus ei siten korvaisi hakijan omaa vastuuta tai hänen käyttämänsä konsultin työtä lupaprosessissa. Viranomaisen ohjaus ja neuvonta kohdentuisivat lainsäädännön ja lupahakemuksen toimittamisen edellyttämien vaatimusten ja prosessin eri vaiheiden tunnistamiseen.

Säännös täydentäisi hallintolain 8 §:ssä tarkoitettua neuvontavelvollisuutta, jonka mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Hallintolain 8 §:n perustelujen mukaan neuvonnan sisältö voi kohdistua menettelyllisiin kysymyksiin, kuten siihen, miten asia pannaan vireille ja miten siinä on meneteltävä. Neuvonnan sisältö voi kohdistua myös asian sisältöön, kuten asiaan liittyviin muodollisiin vaatimuksiin, viranomaisen noudattamiin käytäntöihin ja vakiintuneisiin tulkintalinjoihin. Neuvoja voidaan myös antaa käsittelyyn liittyvistä seikoista, kuten mahdollisuudesta täydentää asiakirjoja sekä mahdollisuudesta hakea muutosta päätökseen.

Vastaavalla tavalla esimerkiksi ympäristönsuojelulain 39 a §:ssä säädetään lupaviranomaisen velvollisuudesta antaa pyynnöstä hakijalle sähköisessä muodossa tietoa lupahakemuksessa esitetävistä tiedoista ja hakemukseen liitettävistä selvityksistä, asian selvittämiseksi hankittavista lausunnoista ja niiden antamiselle varattavasta määräajasta, sekä päätöksen arvioidusta antamisajankohdasta. Lisäksi esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointia koskevan lain 8 §:ssä säädetään ennakkoneuvottelusta. Lupa- ja valvontaviraston valtakunnallisuus, sen laaja toimivalta ja asiantuntemus ympäristöasioissa sekä lain 4 §:ssä säädetty yhteyspisteviranomaisen tehtävä mahdollistaisivat nykyistä kokonaisvaltaisemman neuvonnan tarjoamisen hakijalle ja yhteistyökansan asiaan liittyviin muihin viranomaisiin.

Pykälän *1 momentin* mukaisesti olisi neuvonnan edistämiseksi mahdollista järjestää hakijan, eri viranomaisten ja tarpeen mukaan myös esimerkiksi kunnan viranomaisten välinen tapaaminen, jos hankkeella voisi olla laajalle ulottuvia vaikutuksia. Vaikka viranomaisella olisi harkintavaltaa tapaamisen järjestämiseen, sinne tulisi pääsääntöisesti kutsua kaikki ne viranomaiset, joiden lupaa tai hyväksyntää hankkeen toteuttaminen edellyttää. Tapaamiseen kutsuttaisiin tarpeen mukaan myös muita kuin lupa-asioissa toimivaltaisia viranomaisia, mutta joiden toimivaltaan kuuluvat asiat liittyvät hankkeen toteuttamiseen. Näitä hyväksynnästä vastaavia viranomaisia

voisivat olla esimerkiksi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, elinvoimakeskukset tai hankealueen kaavoituksesta vastaavat viranomaiset. Tapaaminen olisi käytännössä mahdollista järjestää sähköisiä yhteyksiä hyödyntäen. Tapaamisia voidaan järjestää myös hakemuksen jättämisen jälkeen, jolloin ne ovat osa hakemuksen käsittelyä. Käytännössä pykälässä tarkoitettu tapaaminen voitaisiin järjestää myös ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyvän ennakkoneuvottelun yhteydessä.

Tapaamisen tarkoitus on antaa hakijalle tietoa siitä, mitä lupia tai muita menettelyjä hankkeen toteuttaminen vaatii. Tarpeen mukaan hakijalle ja myös muille tahoille voidaan antaa tietoa lupahakemuksen käsittelystä ja esimerkiksi mahdollista selvitystarpeista. Tapaamisessa käytäisiin läpi eri lupiin ja menettelyihin liittyvät tunnistetut selvitys- ja tietotarpeet, hankkeen sijoituspaikan kaavoitustilanne ja kaavaan liittyvät muutostarpeet sekä tarve ympäristövaikutusten arviointimenettelylle. Jos hanke saattaa esimerkiksi edellyttää luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:n mukaista poikkeamista, myös tämän tarkentaminen ja mahdolliset selvitystarpeet olisi hyvä käydä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa läpi. Myös esimerkiksi hankkeen tai toiminnan sijoittuminen saamelaisalueelle tai muutoin merkittävälle saamelaisalueelle olisi tarpeen tunnistaa riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta tämä kyettäisiin ottamaan lupamenettelyssä huomioon. Tapaamisessa ei tehtäisi hanketta tai menettelyjä koskevia päätöksiä, eikä pelkästään sen järjestäminen merkitsisi, että lupahakemus tai muu menettely olisi viranomaisessa vireillä. Tapaamisesta laadittaisiin muistio, joka liitettäisiin osaksi asian käsittelyssä syntyneitä aineistoja. Tapaamisessa voidaan arvioida myös 4 luvussa tarkoitettun yhteensovittamismenettelyn soveltamisedellytysten täyttyminen ja tarve menettelyn käyttöönottoon.

Pykälän 2 momentin mukaan Lupa- ja valvontaviraston on huolehdittava tarvittavasta yhteydenpidosta muihin viranomaisiin koko lupamenettelyn ajan. Säännöksellä edistettäisiin Lupa- ja valvontaviraston lupa-asioiden käsittelyn toimintatapaa, jossa pyritäisiin yhteydenpitoon niihin viranomaisiin, jotka käsittelevät samaan hankkeeseen tai toimintaan liittyviä muita lupa-asioita ja suunnitelmia. Tämän toimintatavan olisi tarkoitus selvittää hankkeen tai toiminnan lupa-asioiden kokonaisuutta ja mahdollisuuksia ottaa huomioon eri viranomaisten ja eri lakien soveltamisen rajapintoja. Lupa- ja valvontaviraston näkökulmasta esimerkiksi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tai kunnan toimivaltaan kuuluvat lupa-asiat voisivat muodostaa sellaisen yhtenäisen kokonaisuuden, jossa eri lupien välinen koordinaatio olisi tarpeen. Yhteydenpito toteutettaisiin osaltaan 5 §:ssä tarkoitettun yhteyspisteviranomaisen toimesta, jolloin Lupa- ja valvontavirasto huolehtisi lupamenettelyihin ja muihin hallinnollisiin menettelyihin liittyvästä hakijan menettelyllisestä neuvonnasta yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

7 § Käsittelyaikaa koskeva arvio. Pykälässä säädettäisiin Lupa- ja valvontavirastolle osoitetusta tehtävästä, jonka mukaan sen on esitettävä arvionsa lupapäätöksen antamisajankohdasta ja julkaistava se tietoverkossa. Arviota tulisi myös tarpeen mukaan päivittää, mikäli arvio käsittelyajasta merkittävästi muuttuisi.

Pykälässä säädettäisiin lupa-asian käsittelyajan arvioinnista. Hallintolain 23 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta. Hallintolain 23 a §:n mukaan viranomaisen on toimialansa keskeisissä asiaryhmissä määriteltävä odotettavissa oleva käsittelyaika sellaisille asioille, jotka voivat tulla vireille vain asianosaisen aloitteesta. Ympäristönsuojelulain 39 a §:n 1 momentissa säädetään lupaviranomaisen velvollisuudesta antaa hakijalle sähköisessä muodossa hakijalle tietoa päätöksen arvioidusta antamisajankohdasta. Muihin lupa-asioiden käsittelyä koskeviin, Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluviin lakeihin ei kuitenkaan sisälly säännöstä käsittelyajan arvioimisesta. Tästä syystä on tarpeen säätää käsittelyaikaa koskevan arvion antamisesta. Käsittelyaikaa koskeva arvio annettaisiin säännönmukaisesti, eikä hakijan tarvitsisi sitä erikseen viranomaiselta pyytää.

Käsittelyaikaa koskevalla arvioilla olisi merkitystä erityisesti tämän lain 5 luvussa tarkoitetuissa yhteiskäsittelytilanteissa, joissa on kyse useamman lain mukaisten päätösten antamisesta samalla päätöksellä. Tällöin käsittelyajan arvioinnilla ja sen mahdollisella päivittämisellä voidaan lisätä lupamenettelyn ennakoitavuutta. Tällä on erityistä merkitystä esimerkiksi tilanteissa, joissa eri lakien edellyttämät luontoselvitykset vaativat niiden tekemistä tiettyinä vuodenaikana tai joissa muutoin on kyse moniulotteisesta tai oikeudellisesta haasteellisesta lupa-asiasta.

Käsittelyaikaa koskeva säännös on saman suuntainen 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin EU-säädöksiin sisältyvien velvoitteiden kanssa. Niiden mukaan yhteispisteviranomaisen on laadittava määräajassa tiiviissä yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa lupamenettelyn yksityiskohtainen aikataulu ja julkaistava se verkkosivustolla (kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklan 7 kohta ja nettonollateknologia-asetusehdotuksen 9 artiklan 11 kohta). Kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaan yhteispisteviranomaisen on myös päivitettävä aikataulua tarpeen mukaan.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin selvennyksenä, että käsittelyajan arvioimisesta tämän lain 4 luvussa tarkoitettuun yhteensovittamismenettelyssä säädettäisiin erikseen tämän lain 13 §:ssä.

8 §. Asioiden käsittelyn edellyttämä asiantuntemus. Pykälä vastaisi sisällöllisesti pääosin voimassa olevan ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyä aluehallintovirastossa koskevan lain 2 §:n 1 momenttia, mutta sen sanamuotoja päivitetäisiin.

Tässä laissa tarkoitettuja ympäristöasioita valmisteltaessa ja niitä ratkaistaessa Lupa- ja valvontavirastossa tulee olla käytettävissä asian laadun edellyttämä ja riittävän laaja-alainen oikeudellinen, teknillinen ja luonnontieteellinen asiantuntemus, joka otetaan huomioon sekä asioiden valmistelussa että ratkaisukokoonpanoa määrättäessä. Jälkimmäisestä vaatimuksesta säädettäisiin selvyuden vuoksi myös tämän lain 19 §:n 3 momentissa, jotta yksittäistä lupa-asiata ratkaistessa varmistettaisiin sen edellyttämä asiantuntemus.

Asiantuntemuksen osalta tulisi ottaa huomioon Lupa- ja valvontaviraston tehtäväkokonaisuus, mikä korostaisi uuden Lupa- ja valvontaviraston myötä käytettävissä olevaa laajaa ja monipuolista osaamista. Lupa- ja valvontaviraston ympäristötoimialan tehtävät kattavat [valtion lupa- ja virastoa koskevan lain 3 §:n] mukaisesti ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun, alueidenkäytön, rakentamisen, vesien- ja merenhoidon lupa-, ohjaus-, suunnittelu- ja valvontatehtäviä, vesitalousasioiden lupa- ja valvontatehtäviä, sekä ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä tehtäviä ja muita ympäristön käyttämistä ja suojelua koskevia tehtäviä.

Tämän lain 8 §:ssä tarkoitettu asiantuntemusta koskeva säännös olisi kohdennettu erityisesti oikeudelliseen, luonnontieteelliseen ja tekniseen asiantuntemukseen Lupa- ja valvontaviraston em. toimiala huomioiden. Riittävän asiantuntemuksen vaatimus korostuisi erityisesti lupa-asioiden laadukkaassa valmistelussa ja ratkaisemisessa. Esimerkiksi lain 17 §:ssä tarkoitettujen lupien yhteiskäsittelytilanteiden kohdalla tulisi varmistaa erityisesti riittävä luonnonsuojelullinen osaaminen, kun yhteiskäsittelyssä olisi mukana luonnonsuojelulain mukainen poikkeamishakemus. Samoin esimerkiksi vesienhoitolain mukainen hankekohtainen poikkeus vesienhoidon ympäristötavoitteista olisi jatkossa osa ympäristönsuojelulain mukaista lupamenettelyä, mikä tulisi ottaa tarpeen mukaan huomioon asian käsittelyssä. Asian laadun edellyttämää asiantuntemusta arvioitaessa ja sovellettaessa tulisi tarpeen mukaan kiinnittää huomiota myös esimerkiksi hankkeen tai toiminnan sijaintiin tai muihin erityispiirteisiin.

9 §. Sähköinen asiointi. Pykälässä säädettäisiin lupahakemusten toimittamisesta sähköisesti. Pykälän 1 momentin mukaan hakemukset on toimitettava Lupa- ja valvontavirastolle sähköisen yhteispisteen kautta. Kyseinen säännös olisi erityissääntelyä ympäristönsuojelulain 39 §:n 1

momentissa ja vesilain 11 luvun 2 §:n 1 momentissa säädettyyn nähden, joiden mukaan hakemukset on toimitettava sähköisesti, mihin riittäisi muukin tapa kuin sähköisen yhteyspisteen käyttäminen. Jatkossa hakemukset pyritään saada toimitettua keskitetysti Luvat ja valvonta – palvelun kautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 1 momenttiin nähden. Kuten edellä mainituissa ympäristönsuojelulain ja vesilain säännöksissä säädetään, myös nyt ehdotettavassa lainkohdassa todettaisiin toiminnanharjoittajana toimivan luonnollisen henkilön mahdollisuudesta kuitenkin jättää hakemuksensa paperisena. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto voisi pyytää toiminnanharjoittaja toimittamaan hakemuksensa myös paperisena, jos se olisi asian käsittelyn vuoksi tarpeen. Hakemusten toimittamista koskeva sääntely niin ympäristönsuojelulaissa kuin vesilaissakin olisi jatkossa yhdenmukaista, sillä tällä esityksellä ehdotetaan myös poistettavaksi vesilain 11 luvun 2 §:n 1 momentista ympäristönsuojelulaista poikennut erityistä syytä koskeva lisäedellytys paperisen hakemuksen toimittamiselle. Pykälän 2 momentin sääntely koskisi erityisesti luonnonsuojelulain 66 ja 83 §:n mukaisia poikkeushakemuksia, jota koskien vastaavaa sääntelyä ei sisälly luonnonsuojelulakiin. Menettelytapa hakemusten toimittamisessa on näin ollen tarkoitus yhtenäistää Lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävien kaikkien ympäristöasioita koskevien hakemusten osalta.

10 §. Eräiden EU-säädösten mukaisten hankkeiden etusija. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi etusijamenettelystä eräiden EU-säädösten soveltamisalaan kuuluville toiminnoille. Näitä olisivat kriittisten raaka-aineiden asetuksen 6 artiklassa tarkoitetut strategiset raaka-ainehankkeet sekä nettonollateknologia-asetusehdotuksen 3 artiklan 19 luetelmakohdassa tarkoitetut strategiset nettonollateollisuuden hankkeet.

Etusija myönnettäisiin kyseisille hankkeille Lupa- ja valvontavirastossa viran puolesta, perustuen suoraan edellä mainittujen EU-asetusten mukaisen strategisen aseman myöntämiseen. Mainituissa EU-asetuksissa säädetään tarkemmin strategisen hankkeen aseman hakemisesta ja sen myöntämisestä: kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaan sen mukaisten hankkeiden osalta tunnustamista haetaan komissiolta ja nettonollateknologia-asetuksen osalta vastaavasti jäsenvaltiolta.

Ehdotettavan 10 §:n taustalla on kriittisten raaka-aineiden asetuksen osalta sen 10 artiklaan sisältyvä sääntely strategisten hankkeiden etusijasta. Artiklan 3 kohdan mukaan strategisiin hankkeisiin liittyvien lupamenettelyjen tehokas toteuttaminen edellyttää hankkeiden toteuttajien ja kaikkien asianomaisten viranomaisten toimia sen varmistamiseksi, että tällaiset menettelyt toteutetaan mahdollisimman nopeasti unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi artiklan 4 kohdan mukaan strategisille hankkeille on annettava mahdollisimman merkittävä kansallinen asema, jos tällainen on olemassa kansallisessa lainsäädännössä, ja niitä on kohdeltava tällaisen aseman mukaisesti lupamenettelyssä, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin lainsäädännössä säädettyjen velvoitteiden soveltamista. Vastaavasti strategisten nettonollahankkeiden ensisijaisesta asemasta säädetään nettonollateknologia-asetusehdotuksen 15 artiklan 1 ja 2 kohdassa.

Edellä mainittujen EU-säädösten soveltamisalaan kuuluvien hankkeiden osalta etusijasta säädettäisiin 11 §:n mukaiseen menettelyyn nähden erikseen, sillä hankkeisiin ei kaikilta osin katsota voivan soveltaa vihreän siirtymän hankkeiden etusijamenettelyyn kuuluvaa ei merkittävää haittaa –periaatetta. Tämä koskee erityisesti kriittisten raaka-aineiden asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluvaa kaivostoimintaa.

Pykälän 1 momentin mukaan etusijaa sovellettaisiin Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluviin ympäristönsuojelulain tai vesilain nojalla käsiteltäviin lupahakemuksiin. Lisäksi etusija

voitaisiin myöntää luonnonsuojelulain 66 § ja 83 §:n mukaisille poikkeamishakemuksille, jos ne kuuluvat osaksi 5 luvussa tarkoitettua yhteiskäsittelyä. Kyse voisi olla uutta hanketta koskevasta lupa-asiasta tai jo olemassa olevan luvan muuttamisesta, kunhan uudelle hankkeelle tai olemassa olevan hankkeen merkittävälle muuttamiselle on myönnetty strategisen hankkeen asema. Edellytys on lisäksi, että lupahakemukset täyttävät lupakäsittelylle ympäristö-, vesi- ja luonnonsuojelulaissa säädetyt edellytykset, joihin ei ehdoteta muutoksia. Muutoin lupaharkinnassa sovellettaisiin aineellisten säännösten osalta ympäristönsuojelulakia, vesilakia ja luonnonsuojelulakia kuten vastaavissa lupamenettelyissä näiden lakien mukaisesti.

Nopeutettu käsittely tarkoittaisi, että lupakäsittelyyn otetaan ja siinä käsitellään lupahakemus nopeutetusti, kun hakemus selvityksineen olisi riittävä. Lupa- ja valvontavirastossa nopeutettu käsittely koskisi sen toimivaltaan kuuluvien edellä mainittujen lupamenettelyjen kaikkia vaiheita. Lupa- ja valvontavirastolla olisi tämän lain 6 §:n mukainen neuvontavelvollisuus myös etusijaa koskeissa asioissa.

Kun Lupa- ja valvontavirasto on saanut tiedon strategisen hankkeen aseman myöntämisestä, näille hankkeille myönnettäisiin virastossa viran puolesta 10 §:ssä tarkoitettu etusija. Tästä syystä pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin hakijan velvollisuudesta ilmoittaa yhteyspisteviranomaiselle strategista asemaa koskevasta hakemuksesta ja sen myöntämistä koskevasta päätöksestä. Näin yhteyspisteviranomainen saisi tietoonsa ilman ylimääräisiä viivytyksiä tiedon myös strategisen aseman myöntämisestä, jonka johdosta hankkeelle myönnettäisiin myös nyt ehdotettu etusija. Hakemuksen ja päätöksen toimittaminen virastolle olisi hakijan edun mukaista ja varmistaisi viraston tiedonsaannin.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin siitä, että etusija on annettava myös toimintojen muodostamaa kokonaisuutta koskevalle lupahakemukselle, jos luvan tarve olennaisilta osin perustuu edellä 1 momentissa tarkoitettuun toimintoon. Tällöin etusijaa voitaisiin soveltaa sellaiseen toimintakokonaisuuteen, joka lupahakemuksen pääasiallisen lupaperusteen osalta täyttää 1 momentin mukaiset vaatimukset. Luvan tarpeen tulee siis olennaisilta osin perustua 1 momentissa tarkoitettuun toimintoon. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun kyse on ympäristönsuojelulain 41 §:n soveltamisalaan kuuluvasta toimintokokonaisuudesta. Vesilain näkökulmasta kyseessä voisi tällöin olla 11 luvun 13 §:n yhdessä käsittelemistä koskevan sääntelyn soveltaminen.

11 §. *Eräiden vihreän siirtymän hankkeiden määräaikainen etusija.* Pykälässä säädettäisiin väliaikaisesta, vuoden 2030 loppuun saakka voimassa olevasta vihreän siirtymän hankkeiden lupahakemusten käsittelyyn liittyvästä oikeudesta etusijaan. Sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan AVI-käsittelylain 2 a §:n eräiden hakemusten käsittelyjärjestystä koskevaa säännöstä, joka on voimassa 31.12.2026 saakka. Etusija liittyy vihreää siirtymää tukeville investoinneille myönnettyihin määräaikaisiin lisävoimavaroihin. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti etusija tarkoittaisi käytännössä lupahakemuksen käsittelyä kiireellisenä lupaviranomaisessa kaikissa menettelyn vaiheissa. Selvyyden vuoksi voidaan todeta, että pykälän hankeluettelolla ei muutettaisi vesilain tai ympäristönsuojelulain luvanvaraisuutta ja lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä miltään osin. Sama koskisi luonnonsuojelulain 66 §:n ja 83 §:n mukaisia poikkeamista koskevia edellytyksiä, mikäli kyse olisi tämän lain 5 luvussa tarkoitettua yhteiskäsittelytilanteesta.

Pykälän 1 *momentin* mukaan käsittelyjärjestystä koskevaa etusijaa sovellettaisiin Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluviin ympäristönsuojelulain tai vesilain nojalla käsiteltäviin lupahakemuksiin. Kysymys voisi olla uuden hankkeen lupa-asiasta tai jo olemassa olevan luvan muuttamisesta. Lisäksi etusija voitaisiin myöntää luonnonsuojelulain 66 § ja 83 §:n mukaisille

poikkeamishakemuksille, jos ne kuuluvat osaksi 5 luvussa tarkoitettua yhteiskäsittelyä. Edellytys on lisäksi, että lupahakemukset täyttävät lupakäsittelylle ympäristö-, vesi- ja luonnonsuojelulaissa säädetyt edellytykset, joihin ei ehdoteta muutoksia. Muutoin lupaharkinnassa sovelletaisiin aineellisten säännösten osalta ympäristönsuojelulakia, vesilakia ja luonnonsuojelulakia kuten vastaavissa lupamenettelyissä näiden lakien mukaisesti.

Momenttiin sisältyisi säännös ei merkittävää haittaa –periaatteen huomioon ottamisesta. Momentti sisältäisi viittauksen Kestävää sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/852 17 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun ei merkittävää haittaa –periaatteeseen.

Lisäksi säädettäisiin, että hakijan on hakemuksen yhteydessä esitettävä riittävä selvitys siitä, että hanke saisi etusijan suhteessa hankkeisiin, jotka eivät täytä ei merkittävää haittaa -kriteereitä. Hakijalta edellytettäisiin siten oma-aloitteisuutta. Etusijaa ei annettaisi viran puolesta, koska ei merkittävää haittaa –periaatteen huomioon ottaminen sekä pykälän hankeluetteloon kuulumisen edellyttää Lupa- ja valvontaviraston saamaa hakijan selvitystä. Hakija voisi hyödyntää suunnitellun hankkeen osalta muuta menettelyä varten laadittua DNSH-arviointiin liittyvää selvitystä tai hakijan tulisi laatia uusi selvitys. Lupa- ja valvontavirasto voisi tarvittaessa pyytää lisäselvitystä hallintolain 32 §:n perusteella. Hakija voisi harkintansa mukaan käyttää rahoituksen hakumenettelyn yhteydessä laatimaansa DNSH-selvitystä tämän pykälän mukaisena selvityksenä, jos selvitys vastaa ehdotetussa 11 §:n 1 momentissa säädettyä. Lupa- ja valvontavirasto voi siten prosessin eri vaiheissa hyödyntää hakijan sille toimittamaa toisen viranomaisen jo tekemää arviointia.

Tämän hakijan DNSH-selvityksen perusteella Lupa- ja valvontavirasto voisi arvioida mainitun periaatteen ja hankeluettelon mukaisuutta joutuisasti. Jos näin olisi, hakemukseen voitaisiin soveltaa etusijaa ja ottaa tämä huomioon lupamenettelyn kaikissa vaiheissa. Jos hakemukseen ei sovelletaisi etusijaa, hakemus käsiteltäisiin tavanomaisessa menettelyssä Lupa- ja valvontavirastossa.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin kumottavan AVI-käsittelylain 2 a §:än nähden uusi säännös siitä, että 1 momentin 2–6 kohdassa tarkoitettu lupahakemus on pyrittävä käsittelemään 12 kuukaudessa siitä, kun lupahakemusta koskeva kuulutus julkaistaan. Tavoitteellisen käsittelyajan laskeminen alkaisi siis siitä ajankohta, kun hakemusta voidaan pitää täydellisenä eli kun siihen on myös pyydetty mahdollisesti tarvittavat täydennykset. AVI-käsittelylain 2 a §:ää koskevassa hallituksen esityksen 128/2022 vp mukaan tavoitteena oli, että vihreän siirtymän investointeja käynnistettäisiin ripeästi ja talousarviosta myönnettyjen määräaikaisten määrärahojen tukemana pykälässä tarkoitettujen lupakäsittelyjen kesto lupaviranomaisessa ei ylittäisi 12 kuukautta. Esityksen mukaan vihreän siirtymän vauhdittamista koskevista mittareista sovitaan aluehallintovirastojen tulossopimuksessa. Esityksessä lisäksi täsmennetään, että tavoitteelliseen määräaikaan ei luettaisi puutteellisen hakemuksen takia hakijan hakemuksen täydentämiseen kuluvaa aikaa. Etusijamenettelyä koskevaa säännöstä ehdotetaan tämän perusteella nyt täsmennettäväksi kirjaamalla siihen lupahakemusten tavoitteellinen käsittelyaika ja että tavoitteellisen käsittelyajan laskeminen aloitetaan lupahakemuksen täydelliseksi toteamisesta. Käsittelyaikatavoite koskee tilanteita, joissa hanke vaatii joko ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisen luvan, sekä näiden hakemusten käsittelemistä 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä, jolloin yhteiskäsittelyn piiriin voi kuulua myös luonnonsuojelulain mukainen poikkeuspäätös. Tavoitteellinen määräaika koskisi muita 1 momentin sisältämän luettelon hankkeita kuin 1 kohdan mukaisia uusiutuvan energian tuottamista koskevia hankkeita, sillä niitä koskevat uusiutuvan energian lupamenettelylain sisältämät sitovat lupamenettelyn määräajat.

Nopeutettu käsittely tarkoittaisi, että lupakäsittelyyn otetaan ja siinä käsitellään lupahakemus nopeutetusti, kun hakemus selvityksineen olisi riittävä. Lupa- ja valvontavirastossa sekä lupahakemuksen alkutarkastus että mahdollisen etusijan tarkastelu tehtäisiin nopeutetusti. Tarkastelu sisältäisi ei merkittävää haittaa –periaatteen huomioon ottamisen ja hankeluetteloon kuuluvan hankkeen mukaisuuden arvioinnin. Vastaava nopeutettu käsittely tapahtuisi myös lupahakemuksen myöhemmissä vaiheissa niiden hakemusten osalta, joille myönnettäisiin etusija.

Jos hakemuksen käsittelyn kuluessa hanke muuttuisi niin merkittävässä määrin, ettei olisi enää edellytyksiä arvioida sen edistävän vihreää siirtymää, hakemuksen käsittelyä voitaisiin jatkaa tavanomaisessa menettelyssä. Lupa- ja valvontavirastolla olisi tämän lain 6 §:n mukainen neuvontavelvollisuus myös etusijaa koskevissa asioissa.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin lisäksi niistä hankkeista, joita koskevilla lupahakemuksille etusija annettaisiin. Tyhjentävässä kuusikohtaisessa luettelossa tarkennettaisiin, mitkä vihreää siirtymää tukevien investointihankkeiden lupahakemuksista kuuluisivat etusijan soveltamisalaan. Momentin hankeluetteloa sovellettaisiin vain etusijaa koskevassa harkinnassa. Hankeluettelolla ei olisi vaikutuksia vesilain, ympäristönsuojelulain tai luonnonsuojelulain luvanvaraisuutta ja lupamenettelyjä koskevaan sääntelyyn miltei osin.

Hankeluettelon sisältämistä toiminnoista erityisesti akkutehdasta ja akkumateriaalien valmistusta, talteenottoa ja uudelleenkäyttöä koskevat hankkeet voisivat tulla kyseeseen myös edellä 10 §:ssä tarkoitettuina EU-säädösten mukaisina strategisina hankkeina, jos niille kyseinen asema joko komission tai jäsenmaan toimesta myönnetään. Päällekkäisyyden välttämiseksi säädettäisiin menettelyiden suhteesta siten, että hakemusten koskiessa 11 §:n 1 momentissa lueteltuja toimintoja, noudatetaan 11 §:n mukaista menettelyä sen estämättä, mitä 10 §:ssä säädetään. Näin ollen siis nykyisin voimassa olevan etusijamenettelyn, joka perustuu DNSH-selvityksen tekemiseen, piiriin kuuluvat toiminnot säilyisivät jatkuvuuden takaamiseksi edelleen kyseisen menettelyn piirissä. On myös huomattava, että momentissa tarkoitettussa etusijamenettelyssä olisi kyse 10 §:ssä tarkoitettujen menettelyjen lisäksi sovellettavasta menettelystä (" - - - käsittelyssä annettava etusija myös" - - -). Tarkoituksena on siis, että sekä 10 että 11 §:ssä mainituille toiminnoille annettaisiin yhtäläinen etusija kaikkiin muihin Lupa- ja valvontavirastossa vireillä oleviin lupahakemuksiin nähden.

Momentin luettelon *1 kohdassa* hanketyyppeinä olisivat energiatuotantolaitos, joka tuottaa energiaa uusiutuvalla energialla sekä merituulivoimala ja siihen liittyvät vesitaloushankkeet. Uusiutuvalla energialla tarkoitettaisiin tuuli- ja aurinkoenergiaa, geotermistä energiaa, ympäristön energiaa, vuorovesi- ja aaltoenergiaa ja muuta valtamerienergiaa, vesivoimaa ja biomassaa sekä kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää kaasua ja biokaasua, joka ei ole peräisin fossiilisista lähteistä. Uusiutuvan energian tuotantolaitoksella puolestaan tarkoitettaisiin energiaa tuottavaa laitosta, jonka tuottama energia on täysin tai osittain uusiutuvaa sekä muita vastaavia laitoksia. Energiavarastot ovat tärkeä osa uusiutuvan energian tuotantojärjestelmää, mutta niihin ei yleensä tarvita erillistä ympäristölupaa tai vesilupaa. Pumppuvoimalaitokset katsottaisiin uusiutuvan energian määritelmään kuuluviksi vesivoimalaitoksiksi.

Merituulivoimalat mainittaisiin pykälässä nimenomaisesti. Kyseessä voisi olla myös muun tyyppinen vihreää siirtymää toteuttava merituulivoimalaan liittyvä vesitaloushanke kuten esimerkiksi siirtokaapeli tai muu hankkeeseen liittyvä toimi kuten merituulivoimalaa varten tarvittava tekosaari.

Uusiutuva energia määritellään uusiutuvan energian lupamenettelylaissa. Lain 3 § sisältää useita määritelmiä, joita voidaan käyttää apuna tulkinnassa.

Ehdotettavan lain hankeluettelon *kohtaan 2* sisältyisivät uusiutuvaan energiaan tai raaka-aineisiin sekä sähköistämiseen perustuvat fossiilisten polttoaineiden tai raaka-aineiden käyttöä korvaavat teollisuuden hankkeet. Teollisuusprosessien sähköistamisellä, uusiutuvaa energiaa tai raaka-aineita hyödyntämällä on mahdollista vähentää prosessien kasvihuonekaasupäästöjä ja muita päästöjä, edistää uusien innovaatioiden käyttöönottoa sekä parantaa prosessien energiatehokkuutta. Käytännössä hankkeilla korvattaisiin esimerkiksi teollisuuden käyttämää lämpöä uusiutuvalla energialla tai sähköllä. Erityisesti uusiutuvaan energiaan perustuvat hankkeet voivat edellyttää laitoksen ympäristöluvan muuttamista.

Momentin *kohdan 3* soveltamisalaan kuuluva hanketyyppi olisi vedyn valmistus ja hyödyntäminen. Käytännössä kyse olisi vähähiilisen vedyn valmistuksesta, jossa valmistustapa olisi tyypillisesti elektrolyyttinen menetelmä eli elektrolyysi. Valmistettua vetyä voidaan hyödyntää edelleen erilaisissa teollisissa prosesseissa korvaamaan fossiilisista polttoaineista valmistettua vetyä tai siitä voidaan valmistaa uusia tuotteita ja tällainen toiminta kuuluisi alakohdan soveltamisalaan. Myös toiminnan muuttaminen vetyä hyödyntäväksi kuuluisi tämän kohdan soveltamisalaan.

Momentin *4 kohdassa* soveltamisalaan kuuluvana hanketyyppinä olisi hiilidioksidin talteenotto, hyödyntäminen ja varastointi. Hanketyyppiin lukeutuvan toiminnan tavoitteena on ilmastonmuutoksen torjuminen vähentämällä ilmakehään joutuvan hiilidioksidin määrää ja toiminta liittyy lisäksi Euroopan unionin päästökauppaan. Hanketyypin mukainen toiminta on määritelty tarkemmin hiilidioksidin talteenottamisesta ja varastoinnista annetussa laissa (416/2012). Lain 2 §:n mukaan hiilidioksidin geologisella varastoinnilla tarkoitetaan hiilidioksidivirtojen injektointia ja siihen liittyvää varastointia maanalaisiin geologisiin muodostumiin. Suomessa ei varastoida pysyvästi hiilidioksidia, koska Suomessa ei ole pysyvään varastointiin soveltuvia alueita. Hiilidioksidia voidaan myös välivarastoida ennen sen siirtämistä pysyvästi geologisesti varastoitavaksi. Hiilidioksidin hyödyntämiseen liittyy myös kaasun kuljettaminen nestemäiseksi puristettuna putkistojen, säiliöalusten tai muiden kuljetusvälineiden avulla varastointiin. Hiilidioksidin hyödyntäminen voi tapahtua esimerkiksi ottamalla talteen hiilidioksidia teollisuuden tai energiantuotannon päästökaasuista ja valmistamalla siitä laitosalueella valmistetun vedyn kanssa metaania. Hiilidioksidin talteenotto geologista varastointia varten edellyttää ympäristölupaa ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukon 1 kohdan 3 b perusteella.

Momentin *5 kohdassa* mainittaisiin akkutehdas, akkumateriaalien valmistus, talteenotto ja uudelleenkäyttö. Pykälän mukainen etusija myönnettäisiin akkuteollisuudelle, jossa pyritään edistämään kiertotalouden mukaista akkumateriaalitaloutta, mukaan lukien akkumateriaalien valmistaminen kierrätysraaka-aineista. Akkuteollisuuden edistämistarve kytkeytyy kasvavaan kysyntään. Akkuteollisuudella on lisäksi vaikutuksia ilmastonmuutoksen torjuntaan, koska sillä edistetään siirtymää kohti sähköistä liikennettä. Hanketyyppiin ei siten voitaisi lukea kaivostointia, jossa on kyse maaperän mineraalien louhimisesta ja rikastamisesta. Kaivostoiminnan tuotteet voivat olla raaka-aineena myös akkumateriaalien valmistuksessa, mutta kaivostoiminnassa itsessään ei valmisteta akkumateriaaleja.

Akkutehdas edellyttää ympäristölupaa ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukon 2 kohdan 2 i perusteella. Akkumateriaalien valmistus ja uudelleen käyttö edellyttää materiaalista riippuen ympäristölupaa liitteen 1 taulukon 1 tai 2 eri alakohtien perusteella.

Hankeluetteloon lisättäisiin nykyiseen AVI-käsittelylain 2 a §:ään nähden uusi *6 kohta*, johon sisältyisivät palvelinkeskuksat eli datakeskuksat, joiden tuottamasta hukkalämmöstä pääosa hyödynnetään. Palvelinkeskuksen toiminnassa syntyvää merkittävää lämpö määrää on mahdollista hyödyntää esimerkiksi kaukolämpönä ja samalla korvata fossiilista tai muuta polttoon perustuvaa kaukolämmöntuotantoa. Palvelinkeskuksen käyttämän sähkön tuotannossa syntyviä

päästöjä arvioitaisiin samassa momentissa aiemmin tarkoitettussa selvityksessä. Palvelinkeskukset voivat edellyttää Lupa- ja valvontaviraston myöntämän ympäristöluvan lähinnä sähköä häiriötilanteessa tuottavien varavoimakoneiden kokonaispolttoainetehon vuoksi (vähintään 50 megawattia). Myös varavoimakoneiden polttoainesäiliöt voivat olla luvitusperusteena.

Kaikissa momentissa mainituissa hanketyypeissä voi olla tarpeen ympäristönsuojelulain mukainen lupa. Vesilain mukaisesti lupamenettelyä edellyttäviä hankkeita tai vesilupaa edellyttäviä hankkeen osia voidaan arvioida myös sisältyvän kaikkiin kuuteen hanketyyppiin. Erityisesti vesilain mukaista lupaa vaikuttaisivat edellyttävän uusiutuvan energian hankkeet, kuten esimerkiksi nimenomaisesti pykälässä mainitut merituulivoimalat. Vastaavasti vesilain mukaista lupaa edellyttäisivät esimerkiksi mainitut vihreää siirtymää tukevat hankkeet, joissa vesialueelle tehtäisiin vesilaissa lupaa edellyttäviä rakennelmia. Vesitalouslupa voi olla myös tarpeen, jos hankkeisiin sisältyy vedenottoa esimerkiksi prosessissa käytettäväksi tai jäähdytykseen. Vesilain mukaisen luvan tarve voi perustua 3 luvun 3 §:ään, jossa säädetään aina luvanvaraisista hankkeista. Sen lisäksi vesilain yleinen luvantarvesääntely sisältyy 3 luvun 2 §:ään.

Ympäristöluvan ja vesilain mukaisen luvan lisäksi kaikissa momentissa mainituissa hanketyypeissä voi olla tarpeen myös luonnonsuojelulain 66 §:n mukainen poikkeus luontotyyppien hävittämisen- ja heikentämiskiellosta tai 83 §:n mukainen poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä. Joissakin hankkeissa voidaan tarvita sekä ympäristönsuojelulain mukainen ympäristö lupa, vesilain vesitalouslupa sekä luonnonsuojelulain poikkeuslupa. Tällöin sovellettavaksi tulevat tämän lain 5 lukuun sisältyvät lupien yhteiskäsittelyä koskevat säännökset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että etusija on annettava myös toimintojen muodostama kokonaisuutta koskevalle lupahakemukselle, jos luvan tarve olennaisilta osin perustuu edellä 1 momentissa tarkoitettuun toimintoon. Tällöin etusijaa voitaisiin soveltaa sellaiseen toimintakokonaisuuteen, joka lupahakemuksen pääasiallisen lupaperusteen osalta täyttää 1 momentin mukaiset vaatimukset. Luvan tarpeen tulee siis olennaisilta osin perustua 1 momentin 1—6 kohdassa tarkoitettuun toimintoon. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun kyse on ympäristönsuojelulain 41 §:n soveltamisalaan kuuluvasta toimintokokonaisuudesta. Vesilain näkökulmasta kyseessä voisi tällöin olla 11 luvun 13 §:n yhdessä käsittelemistä koskevan sääntelyn soveltaminen.

Pykälän 3 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun selvityksen sisällöstä.

4 Luku Eräiden lupamenettelyiden yhteensovittaminen

12 §. Yhteensovittavat lupamenettelyt. Tämän esityksen yhteydessä on esitetty kumottavaksi laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta. Kumottavasta laista ehdotetaan siirrettäväksi nyt säädettäväksi ehdotettavaan uuteen lakiin säännökset eräiden Lupa- ja valvontavirastolle sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle lupamenettelyjen yhteensovittamisesta. Muilta osin eli yhteensovittamisesta kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tai rakennusvalvontaviranomaisen toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta luovutettaisiin edellä esityksessä mainituin perustein. Samoin luonnonsuojelulain mukaisten poikkeuspäätösten osalta yhteensovittamisen menettely käy tarpeettomaksi, kun nämä asiat tulisivat pääsäännön mukaisesti kuulumaan osaksi 5 luvussa ehdotettavaa yhteiskäsittelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhteensovittavista menettelyistä. Jos hankkeen toteuttaminen edellyttää ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan tai vesilain mukaisen luvan,

lupahakemuksen käsittely voidaan hakijan pyynnöstä tai hänen suostumuksellaan sovittaa yhteen kaivoslain 9 §:n mukaisen malminetsintäluvan, 16 §:n mukaisen kaivosluvan ja 22 §:n mukaisen kullanhuuhdontaluvan; sekä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 23 §:n mukaisen vaarallisen kemikaalin laajamittaiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin tarvittavan luvan sekä 58 §:n mukaisen räjähteiden valmistukseen ja varastointiin tarvittavan luvan käsittelyn kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakijan velvollisuudesta toimittaa lupahakemukset viranomaisille sähköisesti. Lupamenettelyjen yhteensovittamisen kannalta on olennaista, että hakemukset toimitetaan sähköisessä muodossa. Sähköisenä menettelynä käytetään Luvat ja valvonta-palvelua.

Pykälän 3 momentin mukaan yhteensovittamista koskevassa menettelyssä sovellettaisiin tämän luvun lisäksi, mitä 1 momentissa mainituissa laeissa säädetään. Ehdotettavassa 4 luvussa säädettäisiin ainoastaan yhteensovittamista koskevasta viranomaisten velvollisuuksista sekä menettelystä muilta osin, jos se poikkeaisi muusta yleis- tai erityislainsäädännöstä. Muilta osin 1 momentin mukaisissa lupamenettelyissä noudatettaisiin kyseisten lakien menettelysäännöksiä.

Ehdotettavassa 4 luvussa ei säädettäisi erikseen yhteensovittavasta viranomaisesta, toisin kuin kumottavaksi ehdotettavassa yhteensovittamislaissa. Koska menettelyn piirissä olevia viranomaisia olisi enää kaksi eli Lupa- ja valvontavirasto ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, voitaisiin nämä viranomaiset mainita säännöksissä suoraan nimeltä. Käytännössä yhteensovittavan viranomaisen tehtävää hoitaisi Lupa- ja valvontavirasto ja sen tehtävät määräytyvät jäljempänä tässä luvussa säädetyllä tavalla. Lupa- ja valvontavirasto toimisi myös ympäristölupa- ja vesilain mukaisissa lupa-asioissa toimivaltaisena viranomaisena. Pykälissä säädettäisiin tietojen siirtämisestä (esimerkiksi tieto hakemuksiin tarvittavista täydennyksistä sekä niistä pyydyttävistä lausunnoista) ainoastaan siltä osin, kun kyse on virastojen välisestä yhteistyötä Lupa- ja valvontaviraston toimiessa yhteensovittavana viranomaisena. Kun taas kyse on Lupa- ja valvontaviraston sisällä tapahtuvasta työstä viraston toimiessa myös toimivaltaisena lupaviranomaisena, asia voidaan järjestää viraston sisäisenä toiminnan suunnitteluna, eikä asiasta ole tarpeen säätää erikseen.

13 §. Yhteensovittavien hakemusten käsittelyaika. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhteensovittamislain 8 §:n mukaisesti tavoitteellisesta käsittelyajasta ja sen perusteella arvioidusta lupapäätösten antamisajankohdasta. Lupa- ja valvontavirasto yhteensovittavana viranomaisena laatisi arvion yhteistyössä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kanssa ja esittäisi päätösten antamisajankohdasta arvion. Kyse olisi alustavasta arviosta, joka voitaisiin antaa pian lupahakemusten vireille tulon jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhteensovittamislain 14 §:n 1 momentin tapaan toimivaltaisten lupaviranomaisten sopimasta tavoitteellisesta määräajasta päätösten antamiselle siinä vaiheessa, kun lupa-asioissa on saatu riittävät selvitykset. Tässä vaiheessa Lupa- ja valvontavirasto ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voisivat sopia täsmällisemmän tavoitteellisen määräajan asettamisesta päätösten antamiselle. Viranomaisten sopiminen tarkoittaisi tässä yhteydessä nimenomaan yhteistyötä yhteensovittavan viranomaisen ja toisen toimivaltaisen lupaviranomaisen eli Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kesken.

14 §. Hakemuksen täydentäminen sekä hakemuksen tiedoksiänto ja siitä tiedottaminen. Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan yhteensovittamislain 9 §:ää. Lupa- ja valvontaviraston tulisi vastaanottaa lupahakemuksen, jonka osalta yhteensovittamista on pyydetty, viipymättä il-

moittaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle yhden luukun menettelyn soveltamisesta. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston puolestaan tulee toimivaltaansa kuuluvan asian osalta ilmoittaa Lupa- ja valvontavirastolle, miltä osin lupahakemusta tulee täydentää.

Kumpikin toimivaltainen viranomainen selvittäisi toimivaltansa rajoissa, täyttääkö hakemus lainsäädännössä säädetty edellytykset vai onko sitä joltain osin täydennettävä. Sähköisessä lupamenettelyssä viranomaiset ilmoittaisivat täydennystarpeet kirjaamalla ne sähköiseen asiointijärjestelmään. Kun viranomaiset olisivat kirjanneet hakemusten täydennystarpeet tai todenneet, ettei sellaisia ole, Lupa- ja valvontavirasto lähettäisi täydennyspyynnön luvanhakijalle. Näin hakija saisi kerralla tiedon kaikista täydennystarpeista.

Lupa- ja valvontavirasto varaisi hakijalle tilaisuuden hakemusten täydentämiseen ja asettaisi hakijalle määräajan, jossa täydennykset tulee toimittaa. Hakijalle asetettavan määräajan tulisi olla kohtuullinen ottaen huomioon lupakokonaisuuden laatu ja laajuus sekä se, miten laajoja lisäselvityksiä tarvitaan. Yleensä täydennystä yksittäiseen lupahakemukseen pyydetään toimitamaan kahden viikon kuluessa, mutta tilanteesta riippuen määräaika voisi yhteensovittamistilanteessa olla tätä pidempi. Koska yhteensovittamisen tavoitteena on nopeuttaa menettelyjä, pitkiä määräaikoja tulisi lähtökohtaisesti välttää.

On mahdollista, että lupahakemusta on tarpeen täydentää useampaan kertaan. Jokin lisätäydennystarve voi myös tulla esille vasta käsittelyn myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi viranomaislausunnon tai kuulemisen tuloksena.

Pykälän 2 *momentti* perustuisi yhteensovittamislain 11 §:ään siltä osin kuin on kyse yhteensovittavan ja toimivaltaisten viranomaisten tehtävistä lupahakemuksen tiedoksiantamisesta ja siitä tiedottamisesta. Lisäksi säädettäisiin lupahakemusta koskevan kuulutuksen sisällöstä.

Pykälän 3 *momentissa* viitattaisiin muilta osin ympäristönsuojelulain 44 §:ään, jossa säädetään lupahakemuksen tiedoksiantamisesta ja siitä tiedottamisesta.

15 §. Lausunnot, muistutukset ja mielipiteet sekä hakijan selitys. Pykälä perustuisi kumottavan yhteensovittamislain 10 ja 12 §:ään.

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin viranomaisten tehtävistä lausuntojen pyytämisessä sekä muistutusten ja mielipiteiden toimittamisesta yhteensovittavana viranomaisena toimivalle Lupa- ja valvontavirastolle. Viranomaiset toimittaisivat Lupa- ja valvontavirastolle tiedon toimivaltaansa kuuluvista hakemuksista pyydettyjä lausunnoista, jonka jälkeen Lupa- ja valvontavirasto pyytäisi lausuntoja kootusti. Näin lausunnon antava viranomainen saisi keskitetysti ja kerralla pyynnön lausua eri lupahakemuksista. Lausuntopyynnössä olisi mainittava, minkä lain mukaisesta hakemuksesta lausuntoa pyydetään. Tällä pyritäisiin varmistamaan, etteivät lausunnot olisi tarpeettoman laajoja. Lausunnot toimitettaisiin sähköisesti.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston tehtävästä varata hakijalla tilaisuus antaa sähköisesti selityksensä hakemusten johdosta annetuista lausunnoista, muistutuksista ja mielipiteistä. Tahoista, joille on lisäksi varattava tilaisuus vastaselityksen antamiseen, säädetään 2 §:ssä mainituissa laeissa, muun muassa kemikaaliturvallisuuslaissa ja kaivoslaissa asianosaisten piiri on tässä yhteydessä laajempi (kaivoslaki 42 § ja kemikaaliturvallisuuslaki 104 c §). Esityksellä ei olisi tarkoitus kaventaa asianosaiskäsitettä. Hakija ja muut tahot voisivat antaa selvityksiä sähköisesti.

16 §. Lupapäätöksen antaminen ja tiedoksianto sekä siitä tiedottaminen. Pykälässä säädettäisiin yhteensovittamislain 14 ja 15 §:ää vastaavalla tavalla toimivaltaisten viranomaisten ja yhteensovittavan viranomaisen tehtävistä päätösten antamisesta sekä sen tiedoksiantamisesta ja siitä tiedottamisesta.

Pykälän *1 momentin* mukaan toimivaltaiset lupaviranomaiset antaisivat päätöksensä samanaikaisesti. Viranomaisten olisi tarpeen mukaan tehtävä yhteistyötä lupamääräysten yhteensopivuuden varmistamiseksi. Päätösten antamiselle asetettua määräaika voitaisiin pidentää, jos jonkin lupapäätöksen valmistuminen ennakoimattomasta syystä uhkaa myöhästyä. Viranomaisille säädettävä yhteistyövelvoite lupamääräysten yhteensopivuuden varmistamiseksi ei tarkoittaisi puuttumista toisen viranomaisen toimivaltaan. Säännöksellä varmistettaisiin, ettei lupamääräykseen jäisi teknisluonteisissa kysymyksissä täytäntöönpanoa estäviä ristiriitaisuuksia. Eri lupapäätösten lopputulos voisi siten jatkossakin olla erilainen esimerkiksi sen suhteen, voidaanko hankkeen toteuttaminen sallia.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin lupapäätösten tiedoksiantamisesta ja niistä tiedottamisesta. Toimivaltainen lupaviranomainen antaa päätöksen tiedoksi ja yhteensovittava viranomaisen huolehtii päätösten lähettämisestä sekä niistä ilmoittamisesta, samoin kuin kuulutusta koskevan tiedon julkaisemisesta.

Pykälän *3 momentin* mukaan lupapäätöksen tiedoksiantamiseen ja siitä tiedottamiseen sovelletaan edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi ympäristönsuojelulain 85 §:ää.

5 Luku Yhteiskäsittely

17 §. Lupahakemusten yhteiskäsittely. Pykälässä säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisten lupahakemusten sekä luonnonsuojelulain 66 §:ssä ja 83 §:ssä tarkoitettua poikkeamista koskevan hakemuksen yhteiskäsittelyä silloin, kun hakemukset koskevat samaa toimintaa tai hanketta. Sääntelyn tarkoituksena olisi sujuvoittaa lupakäsittelyä tilanteessa, jossa hanke edellyttää useampaa tämän lain soveltamisalaan kuuluvaa lupaa. Ehdotettu säännös perustuisi osin voimassa olevien ympäristönsuojelulain 47 §:ssä ja vesilain 11 luvun 12 §:ssä jo säädettyyn yhteiskäsittelyyn, mutta täydennettynä luonnonsuojelulain mukaisia poikkeuksia koskevilla hakemuksilla. Säännökset ehdotetaan nyt yhdistettäväksi tämän lain samaan pykälään, ja samalla edellä mainitut ympäristönsuojelulain ja vesilain yhteiskäsittelyä koskevat säännökset muutettaisiin viittaussäännöksiksi tässä pykälässä säädettyyn.

Ympäristönsuojelulain ja vesilain yhteiskäsittelyä koskevat säännökset ovat olleet voimassa jo vuodesta 2000 lähtien, eikä niihin siltä osin tehtäisi merkittäviä sisällöllisiä muutoksia. Säännöksiä kuitenkin ajanmukaistetaan ja ne yhdistetään luonnonsuojelulain mukaisten poikkeusten kanssa samaan pykälään.

Pykälän *1 momentin* mukaan ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen lupahakemus sekä luonnonsuojelulain mukainen poikkeamista koskeva hakemus käsiteltäisiin yhdessä ja ratkaistaisiin samalla päätöksellä, ellei yhteiskäsittelyä olisi erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Erityiset syyt voivat liittyä esimerkiksi siihen, ettei hakemuksen kohteena olevilla asioilla ole riittävää ajallista tai toiminnallista yhteyttä, vaikka ne koskisivat samalla toiminta-alueella toteutettavaa hanketta. Yhteiskäsittelyn tulee olla tarkoituksenmukaista toimintakokonaisuudesta aiheutuvien vaikutusten arvioimiseksi.

Vaikka pääsääntönä pidettäisiin, että hakemukset käsitellään ja ratkaistaan yhdessä, myös menettelyn riittävä joustavuus on tarpeen turvata. Yhteiskäsittelyn lähtökohtia olisi mahdollista

arvioida tämän lain 2 §:n tarkoittaman ennakkollisen ohjauksen ja 6 §:ssä säädetyn neuvonnan yhteydessä. Joissakin tilanteissa eri lakien mukaisten lupahakemusten samanaikainen yhteiskäsittely ei välttämättä ole tarpeen. Esimerkiksi luonnonsuojelulain mukainen hakemus voisi olla perusteltua käsitellä joissakin tapauksissa ensin erikseen. Tällainen voisi olla tilanne, jossa olisi tarpeen arvioida hankkeen tai toiminnan sijoittumisen edellytyksiä tietyille alueelle erityisesti luonnonsuojelulain näkökulmasta ja asia olisi perusteltua ratkaista muusta lupamenettelystä selkeästi erikseen. Käsitteilyn yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista myös selvittää, voidaanko esimerkiksi lupamääräysten avulla saavuttaa tilanne, jossa erillinen luonnonsuojelulain mukainen poikkeuslupa ei olisi hankkeessa ylipäättäen tarpeen. Lupa- ja valvontavirasto toimivaltaisena lupaviranomaisena arvioisi tilanteen lupahakemusten perusteella, tarvittaessa luvanhakijaa kuultuaan, käsitteilyn yhteydessä ja ratkaisisi, noudatetaanko yhteiskäsittelyä. Lupa-asioiden yhdessä käsitteilyyn ohjaa myös hallintolain (434/2003) 25 §, jossa säädetään velvollisuudesta valmistella ja ratkaista toisiinsa vaikuttavat asiat samanaikaisesti. Hallintolain mukaisen asioiden yhdessä käsittelemisen edellytyksenä on niiden asiallisen yhteenkuuluvuuden lisäksi samanaikainen vireilläolo samassa viranomaisessa. Ehdotettu säännös tiettyjen Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien lupa-asioiden yhteiskäsittelystä menisi kuitenkin hallintolain säännöksiä pidemmälle, koska ne olisi myös ratkaistava samalla päätöksellä, mitä hallintolaissa ei sinänsä edellytetä.

Lupahakemusten sisältöön ja lupaharkintaan, luvan myöntämisen edellytyksiin ja lupamääräyksiin sovellettaisiin yhteiskäsittelystä erikseen luonnonsuojelulain sekä ympäristönsuojelulain tai vesilain aineellisia säännöksiä. Luvan myöntäminen hankkeelle edellyttäisi, että luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät sekä luonnonsuojelulain että ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaan. Jos lupaa ei voitaisi myöntää kuin osittain, hylättäisiin lupahakemus kokonaisuudessaan. Päätökseen haettaisiin muutosta siten kuin ympäristönsuojelulaissa tai vesilaissa säädetään. Luonnonsuojelulain mukaisten poikkeusten osalta yhteiskäsittelyä koskeva muutoksenhaku eroaisi muiden luonnonsuojelulain mukaisten päätösten muutoksenhausta, josta säädetäisiin luonnonsuojelulain 134 a §:ssä.

Pykälän 2 *momentissa* olisi kyse tilanteesta, jossa lupa-asiaa Lupa- ja valvontavirastossa käsiteltäessä ilmenee, että toimintaa varten on tarpeen jokin muu edellä 1 momentissa tarkoitetuista luvista. Tällöin luvan hakijan olisi lupaviranomaisen määräämässä kohtuullisessa ajassa tehtävä tämän edellyttämät lupahakemukset, ellei 1 momentista muuta johdu. Muussa tapauksessa vireillä oleva lupahakemus voitaisiin jättää tutkimatta. Esimerkiksi ympäristö- tai vesilain mukaista lupaa koskeva hakemus voitaisiin jättää tutkimatta, jos samassa yhteydessä ei voitaisi ratkaista toiminnan sallittavuutta myös luonnonsuojelulain laji- tai luontotyyppisuojelun kannalta. Säännös olisi menettelyn sujuvuuden edistämisen kannalta tarpeen, koska Lupa- ja valvontavirasto olisi toimivaltainen ratkaisemaan kaikki 1 momentissa säädettyt luvat. Edellä 1 momentissa säädetyn tapaan myös 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa olisi mahdollista arvioida, onko yhteiskäsittely tiettyjen lupien osalta tarpeen harkittaessa sitä, velvoitetaanko hakija saattamaan vireille myös muun lupahakemuksen. Hallintolain neuvontavelvollisuutta koskevassa 8 §:ssä sekä tämän lain 6 §:ssä säädetään viranomaisen neuvontavelvollisuudesta, johon voidaan katsoa kuuluvan myös asianosaisen neuvominen hakemaan oikeaa lupaa tai lisäksi toista lupaa. Tästä huolimatta olisi perusteltua säätää uuden lupahakemuksen tekemisestä tässä yhteydessä tarkemmin, jotta lupa-asian yhteiskäsittely samassa viranomaisessa ei tarpeettomasti viivästyisi. Sama koskee säännöstä lupahakemuksen tutkimatta jättämisestä.

Pykälän 3 *momentissa* todettaisiin informaatioluonteisesti ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain välisestä yhteiskäsittelystä, josta säädetäisiin edelleen erikseen ympäristönsuojelulaissa ja maa-aineslaissa. Pääosa maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain mukaisten lupien toimivallasta

kuuluu kunnalle, mihin ei tällä esityksellä puututtaisi. Tämän lain tarkoituksena on säätää ni-
menomaan eräiden valtion viranomaisen toimivaltaan kuuluvien ympäristöllisten lupa-asioiden
käsittelystä.

Maa-ainesten ottamista koskevan lupahakemuksen ja samaa hanketta koskevan ympäristönsuo-
jelulain mukaisen ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelyyn sovellettaisiin jatkossakin, mitä
ympäristönsuojelulain 47 a §:ssä ja maa-aineslain 4 a §:ssä erikseen säädetään. Toimivaltaisesta
viranomaisesta näiden lupa-asian ratkaisemisesta säädetään maa-aineslain 7 §:n 1 momentissa.
Sen mukaan lupa-asian ratkaisee ympäristönsuojelulain 34–37 §:ssä säädetty toimivaltainen lu-
paviranomainen. Kuten edellä todettu, yhteiskäsittelytilanteet kuuluisivat Lupa- ja valvontavi-
rastolle, jos hankkeessa käsitellään pilaantumaton maa-ainesjätettä vähintään 50 000 tonnia
vuodessa tai sen yhteydessä sijaitsee vähintään 50 000 tonnin jätemäärälle mitoitettu maanka-
topaikka.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tarvittavasta poikkeamisesta vesilain 4 luvun 12 §:ssä tar-
koitetuista suoja-alueääräyksistä, joka ratkaistaisiin samalla päätöksellä kuin vireillä oleva
ympäristölupa-asia.

18 §. *Yhteiskäsittelyssä noudatettava menettely.* Pykälässä säädettäisiin yhteiskäsittelyssä nou-
datettavasta menettelystä. Edellä 17 §:n mukaisesti ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen
lupahakemus sekä luonnonsuojelulain mukainen poikkeamista koskeva hakemus käsiteltäisiin
yhdessä ja ratkaistaisiin samalla päätöksellä, ellei yhteiskäsittelyä olisi erityisestä syystä pidet-
tävä tarpeettomana. Luonnonsuojelulain mukaiset poikkeamishakemukset eivät ole olleet mu-
kana yhteiskäsittelyssä. Tässä esityksessä ehdotettaisiin, että kaikkia kolmea lupamenettelyä
koskevasta yhteiskäsittelystä säädettäisiin jatkossa keskitetysti. Koska yhteiskäsittelyyn sisäl-
tyvät lupahakemukset perustuvat eri lakeihin, ja siten myös eri menettelyihin, on tarpeen erik-
seen säätää yhteiskäsittelyssä noudatettavasta menettelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi, että jos lupien yhteiskäsittelyyn sisältyy vesi-
lain mukainen lupahakemus, yhteiskäsittelyssä ratkaistavat asiat käsitellään tällöin kokonaisu-
udessaan vesilain mukaisessa menettelyssä. Muussa tapauksessa noudatetaan ympäristönsuoje-
lulakia. Tällöin olisi käytännössä kyse vain ympäristönsuojelulain ja luonnonsuojelulain mu-
kaisten hakemusten yhteiskäsittelystä.

Ympäristönsuojelulain ja vesilain lupien yhteiskäsittelyssä noudatettava lupamenettely on jo
vakiintunut, eikä sitä ole tarpeen muuttaa. Sen sijaan luonnonsuojelulain mukaiset poikkeusha-
kemukset tulisivat uutena yhteiskäsittelyyn, jolloin on tarpeen säätää noudatettavasta menette-
lystä tältä osin erikseen. Luonnonsuojelulain osalta ehdotetaan, että yhteiskäsittelyssä noudatet-
tava menettely kytkettäisiin vesilain ja ympäristönsuojelulain säännöksiin. Luonnonsuojelulain
mukainen päätös annettaisiin yhteiskäsittelyssä yhdessä mainittujen lakien mukaisten päätösten
kanssa.

Lisäksi 2 momentissa tarkennettaisiin, että mikäli kyse yhteiskäsittelyyn sisältyy ympäristön-
suojelulain mukainen lupahakemus, olisi kuitenkin lisäksi otettava huomioon, mitä lupahake-
muksen ja päätöksen sisällöstä säädetään ympäristönsuojelulaissa tai sen lain nojalla. Tämä olisi
otettava huomioon myös niissä tilanteissa, kun yhteiskäsittelyyn sisältyy luonnonsuojelulain
mukainen poikkeamishakemus.

6 Luku Asioiden ratkaiseminen

19 §. Ratkaisukokoonpanot. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan sääntelyn tapaan siitä, millä kokoonpanoilla ympäristöasioita ratkaistaisiin Lupa- ja valvontavirastossa. Voimassa olevan ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 3 §:ssä on osin vastaava säännös asioiden ratkaisukokoonpanoista, mutta sääntelyä osin tarkennettaisiin. Edellä 8 §:ssä säädetyn mukaisesti ratkaisukokoonpanoa määritettäessä tulisi olla käytettävissä riittävän laaja-alainen oikeudellinen, tekninen tai luonnontieteellinen asiantuntemus. Tällä korostettaisiin uuden Lupa- ja valvontaviraston osaamisen monipuolisuutta myös asioiden ratkaisemisen osalta. Tällä varmistettaisiin samalla lain 17 §:ssä tarkoitettujen, ja nykytilaa laajempien yhteiskäsittelytilanteiden kohdalla riittävän laaja asiantuntemus, erityisesti uutena käsittelyyn otettavien luonnonsuojelulain mukaisten poikkeamisten näkökulmasta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin tarkemmin asian ratkaisukokoonpanosta. Sen mukaan asiat ratkaistaisiin nykyistä vastaavalla tavalla esittelystä joko yhden ratkaisijan kokoonpanossa tai monijäsenisessä kokoonpanossa. Lähtökohta olisi voimassa olevan lain mukaisesti se, että asiat käsiteltäisiin yhden ratkaisijan kokoonpanossa.

Pykälän *2 momentin* mukaan yhden ratkaisijan kokoonpanossa asian ratkaisee Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston osastopäällikkö tai osastopäällikön määräämä osaston muu virkamies.

Pykälän *3 momentin* mukaan ratkaisukokoonpano tulisi määrätä aina asian edellyttämän asiantuntemuksen mukaan. Tällöin olisi otettava huomioon, mitä edellä 8 §:ssä asian käsittelyn edellyttämisestä asiantuntemuksesta säädetty. Laajat ja vaikutuksiltaan merkittävät asiat ratkaistaisiin laajennetussa ratkaisukokoonpanossa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi hankkeet, joista voi aiheutua merkittäviä päästöjä veteen tai ilmaan, tai joista voi aiheutua merkittävää haittaa luonnonsuojelulain mukaisesti suojelluille luontotyypeille tai eliölajeille. Laajennettua kokoonpanoa voisivat edellyttää myös hankkeet, joissa on kysymys merkittävästä jätehuollon järjestämisestä taikka merkittävästä meluhaitasta tai asiaan liittyy korvauskysymyksiä. Muu erityinen syy voi olla asian oikeudellinen merkittävyys tai asianosaisten oikeusturvan kannalta perusteltu syy. Laajempaa ratkaisukokoonpanoa voisi edellyttää myös asianosaisten tai haitankärsijöiden huomattava määrä. Lisäksi momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla tilanteesta, jossa laajempaa kokoonpanoa edellyttävä asia on aiemmin jo osoitettu yhden tai kahden jäsenen kokoonpanossa ratkaistavaksi. Tällöin asia on siirrettävä monijäsenisessä kokoonpanossa ratkaistavaksi.

Pykälän *4 momentin* mukaan Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston osastopäällikkö tai osastopäällikön määräämä osaston muu virkamies määräisi ratkaistavan asian ratkaisukokoonpanon ja tarvittaessa kokoonpanolle puheenjohtajan.

Pykälän *5 momentin* mukaan Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston osastopäällikkö tai osastopäällikön määräämä osaston muu virkamies ei voisi enää ottaa ratkaistavakseen asiaa, jonka hän on jo määrännyt muussa kokoonpanossa ratkaistavaksi.

20 §. Äänestäminen. Pykälässä säädettäisiin äänestämisestä, johon sovellettaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 85 §:ää. Sääntely vastaisi voimassa olevan ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 4 §:ää. Edellä mainitun oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan, jos asiassa on tarve äänestää, se toteutetaan virkaikäjärjestyksessä siten, että nuorin jäsen esittää kantansa ensin ja istunnon puheenjohtaja viimeiseksi. Muu kuin lainoppinut jäsen esittää kantansa ennen lainoppinutta jäsentä. Jos tuomioistuimen jäsen esittelee asian, hänen on kuitenkin esitettävä kantansa ensin.

Äänestyksessä voittaa se kanta, jota ratkaisukokoonpanon jäsenten enemmistö on kannattanut. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulisi puheenjohtajan kannattama ratkaisu.

7 Luku Erinäiset säännökset

21 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeudesta sen toimiessa 4 §:ssä tarkoitettuna yhteyspisteviranomaisena. Yhteysspisteviranomaisen tehtävistä säädetään yksityiskohtaisesti kriittisten raaka-aineiden asetuksessa ja nettonollateknologia-asetusehdotuksessa. Asetukset ovat sellaisenaan kansallisesti noudatettavaa lainsäädäntöä.

Pykälän mukaan yhteysspisteviranomaisella olisi oikeus laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) tai muualla laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saada 4 §:n 2 momentissa mainittujen säädösten mukaisilta toimivaltaisilta viranomaisilta tarpeellisia tietoja tässä laissa säädettyjen tehtävien, kuten määräaikojen seuranan, hoitamista varten. Tarpeelliset tiedot voisivat koskea toimivaltaisten viranomaisten käsittelyssä olevia tai jo käsiteltyjä kriittisten raaka-aineiden asetuksen ja nettonollateknologia-asetusehdotuksen soveltamisalaan kuuluvia hankkeissa sovellettavia lupamenettelyitä tai muita hallinnollisia menettelyitä koskevia asioita. Kyseiset tiedot sisältäisivät tiedot hakijasta, hankkeesta sekä asian käsittelytilanteesta. Tiedonsaantioikeudella varmistettaisiin, että yhteysspisteviranomaisella olisi tiedonsaantioikeus sellaisiin tietoihin, joiden avulla on mahdollista saada oikea ja riittävä kuva esimerkiksi laissa säädettyjen määräaikojen noudattamisesta.

Ehdotettu yhteysspisteviranomaisen tiedonsaantioikeutta koskeva säännös ei sulkisi tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle henkilötietoja, sillä esimerkiksi hakijaa koskevat tiedot voivat sisältää luonnollisen henkilön nimi- ja osoitetiedon. Näin on etenkin silloin, kun hakija on luonnollinen henkilö. Pykälä muodostaisi yhteysspisteviranomaiselle luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen perusteen käsitellä henkilötietoja.

22 §. Lupamaksut. Säännös vastaisi kumottavaan yhteensovittamislakiin sisältyvää 16 §:ää, jossa säädetään kyseisen lain mukaisesta lupakäsittelyn yhteensovittamisesta perittävistä maksuista. Kun yhteensovittamista koskeva sääntely ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen ympäristöasioiden käsittelylakiin, pitäisi tässä laissa säätää myös menettelystä perittävistä maksuista.

Pykälän mukaan 4 luvun mukaisesta yhteensovittamisesta perittävän maksun suuruus määräytyisi siten kuin valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Muilta osin lupakäsittelyä koskevat maksut määräytyivät sen mukaisesti, mitä 12 §:n 1 momentissa mainituissa laissa säädetään.

Viranomaisen neuvontavelvollisuutta ennen kuin hakemus tulee vireille, olisi pidettävä maksuttomana. Hakemuksen vireilletulon jälkeen yhteensovittaminen voisi aiheuttaa yhteensovittavalle viranomaiselle sellaista työtä, joka ei kuuluisi esitetyn lain 6 §:n mukaisen maksuttoman neuvonnan piiriin, mutta ei myöskään olisi yksittäisen lupa-asian käsittelyä. Tällaisesta työstä voisi periä hakijalta maksua. Kaiken kaikkiaan viranomaisten työtä tulee vähentämään se, että yhteensovittavalla ja toimivaltaisilla viranomaisilla on kokonaiskuva hankkeen menettelyistä ja että hakemusten lisäselvitysten tarve tulee vähenemään 6 §:n mukaisen tapaamisen seurauksena. Lisäksi sähköinen asiointi tulee osaltaan vähentämään ja helpottamaan viranomaisten työtä. Esityksen tavoitteena olisi, etteivät yhteensovittavassa menettelyssä käsiteltävien lupien maksut kokonaisuudessaan saisi olla suurempia kuin mitä maksut olisivat, jos luvat haettaisiin

erikseen. Lupa- ja valvontaviraston maksuasetuksessa tultaisiin säätämään myös yhteensovitettävien lupien maksuista.

23 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti uutta Lupa- ja valvontavirastoa koskevan sääntelyn kanssa 1.1.2026. Lain 11 §:ään sisältyvä etusijamenettelyä koskeva säännös olisi voimassa 31.12.2030 saakka. Nykyisin voimassa olevaa etusijamenettelyä pääpiirteissään vastaavan sääntelyn voimassaoloaika olisi näin ollen neljä vuotta pitempi verrattuna nykyisin voimassa olevan lain 1144/2022 siirtymäsäännöksessä säädettyyn voimassaoloaikaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä säädöksistä, jotka nyt ehdotettavalla lailla kumottaisiin. Näitä olisivat ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettu laki sekä eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettu laki, joita koskeva sääntely tarvittavilta osin muutettuna sisällytettäisiin nyt ehdotettavaan uuteen lakiin.

Pykälän 3 ja 4 momenttiin sisältyisivät lain siirtymäsäännökset. Pykälän 3 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa vireille tullut lupa-asia käsitellään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tämä olisi olennaista erityisesti 5 luvussa tarkoitetun yhteiskäsittelysääntelyn osalta, kun sen piiriin liitettäisiin tällä esityksellä luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitetut poikkeusta koskevat hakemukset. Edellä mainitusta poiketen säädettäisiin erikseen, että lain voimaan tullessa aluehallintovirastossa vireillä olevat 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut hakemukset ratkaistaisiin kuitenkin noudattaen tätä lakia. Näin ollen heti lain voimaantultua sovellettaisiin siinä vihreän siirtymän etusijamenettelyyn (11 §) ehdotettuja tarkennuksia sekä soveltamisalan laajennusta. Samoin uutta erälle EU-säädösten mukaisille hankkeille myönnettävää etusijamenettelyä (10 §) sovellettaisiin lain voimaantultua asian käsittelyvaiheesta riippumatta, perustuen yhteyspisteviranomaisen saamaan tietoon hankkeelle myönnetystä strategiasta asemasta.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa lupapäätöksen, johon on sovellettava lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

7.2 Ympäristönsuojelulaki

44 §. Lupahakemuksen tiedoksianto ja lupahakemuksesta tiedottaminen. Pykälän 4 momenttia muutettaisiin yhteensovittamislain kumoamisesta johtuen. Viittaus yhteensovittamista koskevaan menettelyyn lupahakemuksen tiedoksiannon ja siitä tiedottamisen osalta muutettaisiin koskemaan ehdotettavan ympäristöasioiden käsittelylain 14 §:n 2 ja 3 momenttia. Lisäksi kyseisen pykälän mukaisesti menettelyssä noudatettaisiin kyseistä ympäristönsuojelulain 44 §:ää.

44 a §. Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksesta kuuleminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että mahdollisuutta ympäristövaikutusten arviointiselostuksen ja lupahakemuksen kuulemiseen samassa yhteydessä laajennettaisiin tilanteisiin, joissa (VAIHTOEHTO 1) olemassa olevan hankkeen muutosta koskeva tai (VAIHTOEHTO 2) hanketta koskeva Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluva ympäristönsuojelulain, vesilain tai maaineslain mukainen lupahakemus tai lupahakemukset sekä YVA-menettely ovat samaan aikaan vireillä.

Arviointiselostuksen ja lupahakemuksen tai -hakemusten yhteiskuulemisessa noudatettaisiin jatkossakin YVA-lain 20 §:ää. Tiedottaminen tapahtuisi YVA-lain 17 §:n 2 momentin mukaisesti samassa laajuudessa ja samalla tavalla kuin silloin, kun kuuleminen toteutetaan erillisesti.

Lupaviranomainen huolehtisi YVA-lain 20 §:n 2 momentin mukaisesti lausuntojen pyytämisestä ja varaisi tilaisuuden mielipiteiden esittämiseen. Yhteiskuulemistilanteissa kuulemiselle varattu aika olisi edelleen 45–60 päivää.

47 §. *Eräiden hakemusten yhteiskäsittely.* Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan, sillä jatkossa eräiden ympäristöllisten lupa- ja muiden hakemusten yhteiskäsittelystä säädettäisiin ympäristöasioiden käsittelylain 5 luvussa. Pykälän otsikko muutettaisiin, koska siinä olisi tarpeen huomioida nykyistä laajempi hakemusten joukko, kun myös eräät luonnonsuojelulain mukaiset hakemukset kuuluisivat jatkossa yhteiskäsittelyn piiriin. Pykälässä viitattaisiin informatiivisesti kyseiseen ympäristöasioiden käsittelylain yhteiskäsittelyä koskevaan sääntelyyn, joka siis korvaisi aiemmin ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin sisältyneen lupahakemusten yhteiskäsittelyä koskevan sääntelyn.

85 §. *Lupapäätöksen tiedoksianto ja lupapäätöksestä tiedottaminen.* Pykälän 4 momenttia muutettaisiin yhteensovittamislain kumoamisesta johtuen. Viittaus yhteensovittamista koskevaan menettelyyn lupapäätöksen tiedoksiannon ja siitä tiedottamisen osalta muutettaisiin koskemaan ehdotettavan ympäristöasioiden käsittelylain 16 §:n 2 ja 3 momenttia. Lisäksi kyseisen pykälän mukaisesti menettelyssä noudatettaisiin kyseistä ympäristönsuojelulain 85 §:ää.

197 a §. *Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä.* Pykälässä muutettaisiin säädösviittaus, sillä AVI-käsittelylaki esitetään kumottavaksi nyt ehdotettavalla ympäristöasioiden käsittelylailla. Pykälässä viitattaisiin sen sijasta tämän lain 10 ja 11 §:ään, jossa säädettäisiin etusijamennettelyn piirissä olevista hankkeista, joita myös muutoksenhaun kiireellisyys koskee. Myös nyt ehdotettavan 10 §:n mukaisen etusijamennettelyn piiriin kuuluvia hankkeita koskisi siis jatkossa kyseinen muutoksenhaun kiireellisyyttä koskeva säännös. Ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1146/2022) voimaantulosäännöksen mukaista 197 a §:n voimassaoloaika pidennettäisiin tällä esityksellä 31.12.2032 saakka.

7.3 Laki ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta

Ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1146/2022) voimaantulosäännöstä muutettaisiin siten, että lain voimassaolo jatkuisi neljä vuotta pidempään nykyiseen verrattuna eli 31.12.2032 asti.

7.4 Vesilaki

11 luku Hakemusmenettely

2 §. *Hakemusasian vireillepano.* Pykälän 2 momentista poistettaisiin virke, jonka mukaan lupaviranomainen voi erityisestä syystä hyväksyä hakemuksen jättämisen paperisena. Virkkeen poistamisella sääntely muutettaisiin vastaamaan sisällöllisesti ympäristönsuojelulain 39 §:n 1 momentin vastaavaa säännöstä sähköisestä menettelystä. Kyseiselle vesilain säännökselle ei ole havaittu enää tarvetta, erityisesti kun hakemusten toimittamisessa ollaan siirtymässä yhä enemmän sähköiseen menettelyyn. Pykälään jäisi kuitenkin edelleen luonnollisen henkilön asemassa olevalle hankkeesta vastaavalle mahdollisuus hakemuksen jättämiseen paperisena.

11 a §. *Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksesta kuuleminen.* Voimassa olevan pykälän mukainen mahdollisuus YVA-selostuksen täydentämisestä kuulemiseen lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä ehdotetaan laajennettavaksi YVA-selostusten täydennysten sijaan myös uusiin YVA-selostuksiin. Pykälän otsikkoon tehtäisiin tämän muutoksen edellyttämät muokkaukset.

Pykälä jaettaisiin kahteen momenttiin. Pykälän *1 momentin* mukaan YVA-selostusta ja lupahakemusta koskeva yhteiskuuleminen olisi mahdollista joko tilanteissa, joissa (VAIHTOEHTO 1) olemassa olevan hankkeen muutosta koskeva tai (VAIHTOEHTO 2) hanketta koskeva Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluva lupahakemus tai lupahakemukset sekä YVA-menettely ovat samaan aikaan vireillä. Kuulemisessa noudatettaisiin YVA-lain 20 §:ssä säädettyä. Voimassa olevassa pykälässä kuulemiselle säädetty aika soveltuisi myös jatkossa. Pykälän *2 momentin* mukaan *1 momentissa* säädetty soveltuisi myös YVA-selostuksen täydentämisestä kuulemiseen.

12 §. Eräiden hakemusten yhteiskäsittely. Pykälä ehdotetaan muutettavan kokonaan, sillä jatkossa eräiden ympäristöllisten lupahakemusten ja muiden hakemusten yhteiskäsittelystä säädetäisiin eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 5 luvussa. Myös pykälän otsikko muutettaisiin tästä syystä.

Pykälässä ehdotetaan säädettävän siitä, että tämän lain, ympäristönsuojelulain ja luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:n tarkoitettujen samaa toimintaa tai hanketta koskevien tai siihen olennaisesti liittyvien lupahakemusten yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (*/*) 5 luvussa. Pykälässä siis viitattaisiin informatiivisesti kyseisen ympäristöasioiden käsittelylain yhteiskäsittelyä koskevaan sääntelyyn, joka korvaisi aiemmin vesilain 11 luvun 12 §:ään ja ympäristönsuojelulain 47 §:ään sisältyneen ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten yhteiskäsittelyä koskevan sääntelyn.

24 a §. Tiedoksianto ja tiedottaminen yhteensovittavassa menettelyssä. Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun 4 luku (*Eräiden lupa-asioiden yhteensovittaminen*) olisi tiedoksiannossa ja tiedottamisessa sovellettava mainitun lain 14 ja 16 §:ää vesilain 11 luvun 10 ja 22 §:n sijaan.

Säännös olisi tarpeen sen vuoksi, että mainittu ympäristöasioiden käsittelylain 4 luku sisältäisi säännöksiä muun muassa hakemuksen tiedoksiannosta ja siitä tiedottamisesta (13 §) ja lupapäätöksen tiedoksiannosta ja tiedottamisesta (22 §). Ne tulisivat sovellettaviksi vesilain säännösten sijasta.

15 luku Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

4 a §. Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä. Pykälään päivitetäisiin viittaus eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 10 ja 11 §:ään. Hallintotuomioistuimessa säännöstä kiireellisenä käsittelemisestä sovellettaisiin edelleen viran puolesta. Sääntelyllä varmistettaisiin, että kiireellisenä käsiteltäväksi tarkoitetut lupa-asiat käsiteltäisiin kiireellisenä myös muutoksenhaun osalta. Vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1145/2022) voimaantulosäännöksen mukaista 15 luvun 4 a §:n voimassaoloaika pidennettäisiin tällä esityksellä 31.12.2032 saakka.

7.5 Laki vesilain väliaikaisesta muuttamisesta

Vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1145/2922) *voimaantulosäännöstä* muutettaisiin siten, että lain voimaassaolo jatkuisi neljä vuotta pidempään nykyiseen verrattuna eli 31.12.2032 asti.

7.6 Luonnonsuojelulaki

2 §. Soveltamisala. Pykälän 3 momentti muutettaisiin vastaamaan laissa eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa, sen luvussa viisi yhteiskäsittelystä säädettyä. Tämän lain yhteydessä esitetään kumottavaksi laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyiden yhteensovittamisesta (764/2019), minkä vuoksi viittaus kyseiseen lakiin tulee poistaa. Sen sijaan 3 momentissa säädettäisiin eräiden poikkeushakemusten yhteiskäsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että luonnonsuojelulain 66 §:n ja 83 §:n mukaiset poikkeamishakemukset tulee käsitellä yhdessä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten kanssa, mikäli ne koskevat samaa hanketta tai toimintaa tai poikkeus muutoin niihin olennaisesti liittyy. Tällöin lupahakemuksen käsittelyyn sovellettaisiin eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 5 luvun säännöksiä. Säännös olisi tarpeen sen vuoksi, että mainittu laki sisältää säännökset Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien lupahakemusten yhteiskäsittelystä. Tällöin tämän lain mukaisten poikkeamishakemusten käsittely noudattaisi ympäristönsuojelulain tai vesilain menettelysäännöksiä.

35 §. Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi. Pykälän 2–4 momentissa säädettäisiin virastouudistuksen edellyttämistä muutoksista Natura 2000 –verkoston vaikutusten arviointia koskevan viranomaismenettelyn osalta. Pykälässä säädettäisiin nykyistä 2 momenttia vastaavalla tavalla siitä, että luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on valvottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään. Voimassa olevan 2 momentin mukaan viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto ELY-keskukselta ja siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue on. Valtion aluehallintouudistuksen myötä ELY-keskukset lakkauteetaan ja niiden tehtävät siirtyvät Lupa- ja valvontavirastoon. Tällöin Lupa- ja valvontavirasto antaisi 2 momentissa tarkoitettun lausunnon nykyistä vastaavalla tavalla luvan myöntävälle tai suunnitelman hyväksyvälle muulle viranomaiselle. Näitä viranomaisia olisivat esimerkiksi kunnat, maakuntien liitot, turvallisuus- ja kemikaalivirasto tai liikenne- ja viestintävirasto (Traficom). Tilanteissa, joissa Lupa- ja valvontavirasto itse on momentissa tarkoitettu luvan myöntävä tai suunnitelman hyväksyvä viranomainen, se ei kuitenkaan pyytäisi Lupa- ja valvontaviraston sisäistä lausuntoa, vaan lausunto pyydetäisiin ainoastaan siltä, jonka hallinnassa kyseinen Natura 2000 –alue on. Valtion maiden osalta se on yleensä Metsähallitus.

Pykälän 2 momentista kumottaisiin lisäksi sen viimeiset 2 virkettä tarpeettomana, koska jatkossa Lupa- ja valvontavirasto ei itse enää voisi vastata hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta, vaan nämä tehtävät kuuluisivat Elinvoimakeskusten tai muiden viranomaisten toimivaltaan.

Vaikka Lupa- ja valvontaviraston sisäistä lausuntomenettelyä ei olisi, asian käsittelyssä kuitenkin varmistettaisiin luonnonsuojelullisen näkökulman huomioiminen päätöksenteossa. Natura 2000 –verkostoa koskeva kansallinen sääntely perustuu EU:n luontodirektiiviin ja sen täytäntöönpanoon, minkä vuoksi on tärkeää huolehtia Natura 2000 –alueita koskevien ja niitä mahdollisesti heikentävien merkittävien vaikutusten arvioinnin asianmukaisuudesta. Voimassa olevassa laissa tämä on pyritty varmistamaan luonnonsuojeluviranomaiselta pyydettyvällä lausunolla, jonka merkitys päätöksenteossa on usein huomattava.

Lupa- ja valvontaviraston sisäinen asian valmistelu ja eri tehtäväkokonaisuuksien asiantunteumuksen hyödyntäminen päätöksenteossa toteutuisi joustavasti. Vaikka sisäisestä lausuntomenettelystä ei erikseen säädettäisi, olennaisten näkökohtien huomioimisen tulisi viraston sisällä lähtökohtaisesti perustua kirjalliseen muotoon. Tällä varmistettaisiin se, että lupa- ja muiden

asioiden laissa säädettyjen edellytysten täyttyminen ja esimerkiksi Natura 2000 arvioinnin asia-mukaisuutta ja siihen mahdollisesti liittyviä puutteita koskevat näkökohdat sisällytettäisiin täy-simääräisesti päätöksentekoon ja tämä olisi myös jälkikäteen todennettavissa. Olennaisten nä-kökohtien dokumentointi olisi tarpeen erityisesti Lupa- ja valvontavirastossa sovellettavan EU-lainsäädännön velvoitteiden takia, jotta päätöksenteossa osaltaan varmistettaisiin asianmukai-nen EU-oikeuden noudattaminen. Asiaan liittyvä valmisteluaineisto on julkista, millä edistet-täisiin viranomaistoiminnan ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Erilaiset asiaa koskevat tiedot ja selvitykset tallennettaisiin käsittelyaineistoon ja ne tulisivat julkisiksi jo valmisteluvaiheessa. Tällaisia selvityksiä olisivat esimerkiksi juuri viraston sisällä syntyvät näkemykset Natura-ar-vioinnin osalta sekä muut mahdolliset asian kannalta tarpeelliset selvitykset.

Voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään, että 2 momentissa tarkoitettu lausunto on annettava viivytyksettä ja viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun lausuntopyyntö on saapunut ELY-keskukseen tai kun keskus on saanut tiedoksi ympäristöministeriön 2 momen-tissa tarkoitetun päätöksen. Aluehallintouudistuksen seurauksena ELY-keskus muuttuisi Lupa- ja valvontavirastoksi ja lausunnon antamisen enimmäisaikaa lyhettäisiin kuudesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen lupamenettelyn sujuvuuden ja nopeuttamisen edistämiseksi. Tällöinkin tu-lisi pyrkiä lausunnon antamiseen viivytyksettä jo ennen kolmen kuukauden enimmäisaikaa. Tämä olisi mahdollista Lupa- ja valvontaviraston sisäisen osaamisen hyödyntämisen ja sisäisten toimintatapojen tehostumisen myötä. Pykälässä tarkennettaisiin määräajan alkavan kulua siitä, kun lausuntopyyntö on saapunut Lupa- ja valvontavirastoon tai alueen haltijalle.

Pykälän 4 momentissa säädetään 1 momentissa tarkoitetun Natura 2000 –arvioinnin tekemisestä YVA-menettelyn yhteydessä. Edellytyksiä arviointien tekemiseen toisistaan erillään tiukennet-täisiin nykyisestä sen korostamiseksi, että arvoinnit on pääsääntöisesti tehtävä yhdessä. Vain erityisestä syystä pykälän 1 momentissa tarkoitettu arviointi voidaan tehdä erillään ympäristö-vaikutusten arviointimenettelystä. Erityiset syyt voisivat liittyä esimerkiksi siihen, että Natura-arvioinnin suorittaminen riittävän yksityiskohtaisella tarkkuudella ei olisi kaikilta osin mahdol-lista YVA-menettelyn yhteydessä. Erityisiä syitä koskeva poikkeus ei kuitenkaan soveltuisi, mikäli kyse olisi RED III –direktiivin mukaisesta uusiutuvan energian tuotantolaitosta, eri uu-siutuvia energialähteitä yhdistävää laitosta, lämpöpumppujen ja samalla paikalla sijaitsevien energiavarastojen rakentamista, päivittämistä ja käyttöä koskevasta hankkeesta tai tällaisten lai-tosten, lämpöpumppujen ja varastojen sähköverkkoon liittämistä tahi uusiutuvan energian läm-mitys- ja jäähdytysverkkoihin liittämistä koskevasta hankkeesta. Näissä tilanteissa Natura 2000 – arviointi ja YVA-lain mukainen arviointimenettely tulisi tehdä aina yhdessä.

Mainitussa YVA-laissa tarkoitettujen yhteysviranomaisen olisi sisällytettävä tämän pykälän 2 mo-mentissa tarkoitetut Lupa- ja valvontaviraston ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen hal-tijan lausunnot mainitun lain 23 §:ssä tarkoitettuun perusteltuun päätelmään, pois lukien tilan-teet, joissa Lupa- ja valvontaviraston sisäistä lausuntoa ei pyydetä.

134 a §. Muutoksenhaku yhteiskäsittelyasiassa. Pykälässä säädettäisiin 134 §:stä poiketen muu-toksenhausta yhteiskäsittelyssä annettujen päätösten osalta.

Pykälässä säädettäisiin luonnonsuojelulain 66 §:n tai 83 §:n mukaisia poikkeuksia koskevien päätösten muutoksenhausta siltä osin kuin ne olisivat osa yhteiskäsittelyssä annettua päätöstä, siten kuin laissa eräistä ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa säädetään. Kyseisen lain 17 §:ssä tarkoitettua yhteiskäsittelyssä annettuun päätökseen haettaisiin muu-tosta yhtenä kokonaisuutena ja muutoksenhaussa noudatettava laki määräytyisi sen mukaisesti, mitä yhteiskäsittelyn osalta säädetään. Mainitussa laissa tarkoitettua yhteiskäsittelyssä annet-tuun päätökseen haettaisiin muutosta siten kuin ympäristönsuojelulaissa tai vesilaisissa säädetään. Tällöin noudatettaisiin, mitä ympäristönsuojelulain 190, 191, 196, 197 ja 197 a §:ssä säädetään.

Asianosaiseen sovellettaisiin tällöin, mitä ympäristönsuojelulain 43 §:n 1 momentissa säädetään. Yhteiskäsittelyssä vesilain nojalla annettuun päätökseen haettaisiin muutosta siten kuin vesilain 15 luvun 1—4 a §:ssä säädetään. Tällöin asianosaiseen sovellettaisiin, mitä vesilain 11 luvun 7 §:n 1 momentissa säädetään.

Pykälän *1 momentin* mukaan Lupa- ja valvontaviraston yhteiskäsittelyssä antaman luonnonsuojelulain mukaisen päätöksen muutoksenhaku ohjautuisi jatkossa alueellisen hallinto-oikeuden sijaan Vaasan hallinto-oikeuteen, sääntelyn yleisen yhdenmukaisuuden sekä lupamenettelyn sujuvuuden edistämiseksi. Tämä johtuisi siitä, että yhteiskäsittelyä koskevassa lupamenettelyssä noudatettaisiin vesilain tai ympäristönsuojelulain mukaista menettelyä ja näiden lakien mukaisesti muutoksenhaku on ohjattu Vaasan hallinto-oikeuteen. Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin, että yhteiskäsittelytilanteissa valitusoikeus luonnonsuojelulain mukaisesta päätöksestä määräytyisi vastaavaan tapaan ja valitusoikeus yhteiskäsittelytilanteissa olisi niillä tahoilla, joilla on valitusoikeus ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaan.

Luonnonsuojelulain poikkeamislupien muutoksenhakutuomioistuin riippuisi siten jatkossa siitä, käsitelläänkö poikkeamislupa Lupa- ja valvontavirastossa yhdessä vesilain mukaisen luvan tai ympäristöluvan kanssa vai itsenäisesti. Jos luonnonsuojelulain 66 § tai 83 §:n mukaista lupa-asiaa ei ole ratkaistu yhteiskäsittelyssä, vaan itsenäisenä poikkeuslupana, noudatettaisiin 134 §:ssä säädettyä. Tällöin Lupa- ja valvontaviraston päätökseen haettaisiin muutosta tämän 134 §:n 2 momentin mukaisesti valittamalla alueelliseen hallinto-oikeuteen siten, kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettussa laissa säädetään. Mikäli kyse ei olisi yhteiskäsittelystä, vaan yksinomaan luonnonsuojelulain mukaisesta päätöksestä, muutoksenhaku ohjautuisi edelleen alueelliseen hallinto-oikeuteen. Vastaavalla tavalla myös valitusoikeus yksinomaan luonnonsuojelulain nojalla annetuista päätöksistä määräytyisi tämän pykälän 4 momentin mukaisesti.

143 §. *Vireillä olevat asiat.* Pykälässä säädetäisiin yhteiskäsittelyn edellyttämästä siirtymäsäännöksestä siltä osin, kuin asia olisi laitettu vireille ennen tämän lain voimaantuloa. Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tullut 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu poikkeamista koskeva asia käsitellään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

7.7 Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä

3 §. *Lain soveltamisala ja arviointimenettelyn soveltaminen.* Pykälään lisättäisiin *uusi 4 momentti*, joka antaisi hankkeesta vastaavalle oikeuden aloittaa YVA-menettely ilman yksittäistapauksessa tehtävää päätöstä. Hankkeesta vastaava voisi käynnistää YVA-menettelyn toimittamalla arviointiohjelman yhteysviranomaiselle. Ennen tätä tulisi järjestää lain 8 §:ssä tarkoitettu ennakkoneuvottelu. Säännöksellä olisi tarkoitus nopeuttaa YVA-menettelyn aloittamista ja säästää sekä hankkeesta vastaavan että viranomaisten resursseja hankkeissa, jotka eivät ole YVA-lain 1 liitteen mukaisia, mutta joiden osalta on odotettavaa, että YVA-menettelyn soveltumista koskevassa yksittäistapauspäätöksenteossa ne joka tapauksessa tullaan alistamaan YVA-menettelyyn.

12 §. *Hankkeesta vastaavalta edellytettävät tiedot.* Maininta mahdollisuudesta sisällyttää hankkeen kuvaukseen hankkeen merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten välttämis- tai ehkäisemistoimia siirrettäisiin selkeyden vuoksi YVA-asetuksen 1 §:ään, jossa luetellaan muut hankkeesta vastaavalta edellytettävät tiedot päätettäessä arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa. Muutoksella pyrittäisiin tuomaan paremmin esiin mahdollisuus lieventämistoimien esittämiseen tuomalla ne samaan listaukseen, jossa muutkin päätöksentekoa varten toimittavat tiedot mainitaan. Pykälässä olevan asetuksenantovaltuutus muutettaisiin vastaamaan perustuslakivaliokunnan käytäntöä.

13 §. Päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa. Voimassa olevaan pykälään lisättäisiin toimivaltaista viranomaista koskeva velvollisuus ottaa päätöksenteossa huomioon mahdolliset hankkeesta vastaavan esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Muutoksen tarkoituksena olisi korostaa jo nykyainsäädännön mahdollistamaa tilannetta, jossa hankkeen aiheuttamat todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutuksen pystytään välttämään lieventämistoimenpiteillä niin, että YVA-menettelyn soveltumiskynnys ei ylitä. Muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa YVA-menettelyn soveltamisalaa, ja YVA-menettelyä tulisi jatkossakin soveltaa YVA-lain 3 §:ssä tarkoitettuihin hankkeisiin.

17 §. Arviointiohjelmasta kuuleminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että arviointiohjelmaa koskevaa lausuntoa ei pyydetäsi Lupa- ja valvontavirastolta silloin, kun Lupa- ja valvontavirasto toimii hankkeen yhteysviranomaisena ja lupaviranomaisena. Tällä mahdollistettaisiin se, että Lupa- ja valvontavirastossa ei tarvitsisi ottaa käyttöön sisäistä lausuntomenettelyä. YVA-direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa ja 6 artiklan 1 kohdassa säädetystä seuraa, että lupaviranomaiselle tulee antaa mahdollisuus ilmaista kantansa YVA-ohjelmasta ja -selostuksesta. Lupa- ja valvontavirastossa varmistettaisiin jatkossa muilla sisäisillä menettelyillä kuin lausuntopyynnöillä eri Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien näkökulmien huomioiminen asioiden käsittelyssä. Vaikka Lupa- ja valvontavirasto ei olisi käytössä sisäistä lausuntomenettelyä, hanketta koskevaan lupaan liittyvien näkökohtien huomioimisen YVA-menettelyssä tulisi viraston sisällä lähtökohtaisesti perustua kirjalliseen muotoon. Olennaisten näkökohtien dokumentointi olisi tarpeen erityisesti YVA-direktiivin vaatimusten täyttymisen varmistamiseksi. Julkisuusperiaatteen ja asianosaisten osallistumisoikeuksien nojalla viranomaisen asiaan liittyvä relevantti valmisteluaineisto on julkista, mikä turvaa viranomaistoiminnan läpinäkyvyyden

Vaihtoehto 1: 22 a §. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen. Pykälän 2 momentissa oleva mahdollisuus toteuttaa arviointiselostuksesta kuuleminen ympäristölupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä laajennettaisiin kattamaan kaikki olemassa olevien hankkeiden muutokset, joissa arviointiselostus ja perustettavan Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluva olemassa olevaa hanketta koskeva lupahakemus tai lupahakemukset ovat vireillä samaan aikaan. Yhteiskuulemismahdollisuus koskisi Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvia lupia. Näitä ovat ympäristönsuojelulain mukaiset ympäristöluvat silloin kun ne ympäristönsuojelulain 34 §:n mukaan kuuluvat Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi, vesilain mukaiset luvat sekä maa-aineslain 4 a §:n mukaiset luvat silloin kun ne ympäristönsuojelulain 34 §:n mukaan kuuluvat Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi.

Arviointiselostuksesta kuuleminen toteutettaisiin lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä. Kuulemisessa noudatettaisiin lähtökohtaisesti ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä säädettyä. Mikäli kuultavien lupahakemusten joukossa olisi kuitenkin vesilain mukainen lupa, sovellettaisiin kuulemiseen vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädettyä. Lupaviranomainen vastaisi kuulemisten järjestämisestä. Kuulemisten yhdistämisellä ei olisi vaikutusta muutoksenhakuun. On myös mahdollista, että yhdistetyn kuulemisen jälkeen arviointiselostusta tai lupahakemusta joudutaan täydentämään, jolloin kuuleminen molemmissa tai toisessa menettelyssä on järjestettävä uudelleen.

Kuulemisten yhdistäminen olisi vapaaehtoista ja edellyttäisi hankkeesta vastaavan aloitetta. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan ennen kuulemisten yhdistämistä tulisi asiassa järjestää 8 §:ssä tarkoitettu ennakoneuvottelu. Ennakoneuvottelun järjestämisellä edesautettaisiin yhteiskuulemisen sujuvaa toteutumista ja sitä, että kuulutettavat asiakirjat ovat sisällöltään riittäviä kuulemisen järjestämiselle. Ennakoneuvottelun järjestämistä koskeva säännös

täydentäisi osaltaan laissa eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa ennakkolisesta ohjaamista (2 §) sekä neuvonnasta ja yhteistyöstä (6 §) säädettyä.

Hankkeesta vastaavan tulisi tehdä aloite yhteiskuulemisesta mahdollisimman aikaisin, jotta sen soveltamisesta hankkeeseen voitaisiin keskustella ennakkoneuvottelussa. Tieto kuulemisten yhdistämisestä voitaisiin sisällyttää yhteysviranomaisen lausuntoon arviointiohjelmasta.

Vaihtoehto 2: 22 a §. *Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen.* Pykälän 2 momentissa oleva mahdollisuus toteuttaa arviointiselostuksesta kuuleminen ympäristölupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä laajennettaisiin kattamaan kaikki tilanteet, joissa arviointiselostus ja perustettavan Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluva lupahakemus tai lupahakemukset ovat vireillä samaan aikaan. Yhteiskuulemismahdollisuus koskisi Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvia lupia, eli ympäristönsuojelulain mukaisia lupia siten kuin ympäristönsuojelulain 34 §:ssä tarkemmin säädetään, vesilain mukaisia lupia ja maa-aineslain mukaisia lupia siten kuin maa-aineslain 4 a §:ssä ja ympäristönsuojelulain 34 §:ssä tarkemmin säädetään.

Arviointiselostuksesta kuuleminen toteutettaisiin lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä. Kuulemisessa noudatettaisiin lähtökohtaisesti ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä säädettyä. Mikäli kuultavien lupahakemusten joukossa olisi kuitenkin vesilain mukainen lupa, sovellettaisiin kuulemiseen vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädettyä. Lupaviranomainen vastaisi kuulemisten järjestämisestä. Kuulemisten yhdistämisellä ei olisi vaikutusta muutoksenhakuun. On myös mahdollista, että yhdistetyn kuulemisen jälkeen arviointiselostusta tai lupahakemusta joudutaan täydentämään, jolloin kuuleminen molemmissa tai toisessa menettelyssä on järjestettävä uudelleen.

Kuulemisten yhdistäminen olisi vapaaehtoista ja edellyttäisi hankkeesta vastaavan aloitetta.

Pykälään lisättäisiin *uusi 3 momentti*, jonka mukaan tapauksissa, joissa järjestetään arviointiselostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuuleminen, tulee ennen kuulemisen järjestämistä järjestää 8 §:ssä tarkoitettu ennakkotapaaminen. Ennakkotapaamisen järjestämisellä varmistettaisiin yhteiskuulemisen sujuva toteutuminen ja se, että kaikki vaadittavat asiakirjat ovat sisällöltään riittäviä kuulemisen järjestämiselle. Ennakkoneuvottelun järjestämistä koskeva säännös täydentäisi osaltaan laissa eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa ennakkolisesta ohjaamista (2 §) sekä neuvonnasta ja yhteistyöstä (6 §) säädettyä.

Hankkeesta vastaavan tulisi tehdä aloite yhteiskuulemisestä mahdollisimman aikaisin, jotta sen soveltamisesta hankkeeseen voitaisiin keskustella ennakkoneuvottelussa. Tieto kuulemisten yhdistämisestä voitaisiin sisällyttää yhteysviranomaisen lausuntoon arviointiohjelmasta.

27 §. Perustellun päätelmän ajantasaisuus. Pykälästä poistettaisiin vesilain säädösnumero, sillä se mainittaisiin jatkossa lain 22 a §:ssä.

36 §. Arviointimenettelyn soveltamista koskevat poikkeukset. Voimassa olevaa maanpuolustusta ja siviilivalmiutta koskevista erityissäännöksistä annettua pykälää muutettaisiin niin, että se soveltuisi jatkossa muihinkin YVA-direktiivin mahdollistamiin arviointimenettelyn soveltumista koskeviin poikkeuksiin. Pykälän otsikko muutettaisiin niin, että pykälä kattaisi jatkossa kaikki arviointimenettelyä koskevat poikkeukset. Voimassa oleva 1 momentti jäisi voimaan sellaisenaan ja sillä pantaisiin täytäntöön YVA-direktiivin 1 artiklan 3 kohta. Pykälään lisättäisiin *uusi 2 momentti*, jolla pantaisiin täytäntöön YVA-direktiivin 2 artiklan 4 kohta.

Uuden 2 momentin mukaan valtioneuvoston yleisistunto voisi poikkeustapauksissa päättää olla soveltamatta arviointimenettelyä myös muihin kuin 1 momentissa tarkoitettuihin hankkeisiin silloin, kun arviointimenettelyn soveltaminen hankkeen kiireellisyyden vuoksi vaikuttaisi haitallisesti hankkeen tarkoitukseen. Valtioneuvoston tulisi sen mukaan YVA-direktiivin 2(4) artiklan vaatimusten mukaisesti ennen päätöksen tekemistä huolehtia siitä, että hankkeeseen sovelletaan lupamenettelyä ja että hankkeen vaikutukset arvioidaan muulla tavoin ennen luvan myöntämistä. YVA-direktiivin 2(4) artiklan mukaisesti poikkeusta myönnettäessä on tutkittava, onko jokin muu arviointimuoto sopiva. Poikkeuspäätös annettaisiin ympäristöministeriön esityksestä. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön⁵ ja Euroopan komission YVA-direktiivin mahdollistamia poikkeuksia koskevan tiedonannon mukaan poikkeus voidaan myöntää silloin, kun arviointimenettely olisi mahdotonta toteuttaa vaarantamatta hankkeen tarkoitusta. Esimerkkinä soveltuvasta tilanteesta on käytetty sähkön toimitusvarmuuden takaamista, jolloin tuomioistuimen näkemyksen mukaan sähkön toimitusvarmuuteen kohdistuvan riskin tulisi poikkeuksen soveltumiseksi olla ”järkevästi ajateltuna todennäköinen” ja suunnitellun hankkeen tulisi olla niin kiireellinen, että normaalia arviointimenettelyä ei voisi toteuttaa.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan poikkeamista koskeva päätös olisi YVA-direktiivin 2(4) artiklan vaatimusten mukaisesti annettava tiedoksi hallintolain 62 a §:ssä tarkoitettulla julkisella kuulutuksella. Lisäksi Euroopan komissiolle olisi artiklan vaatimusten mukaisesti ennen hanketta koskevan luvan myöntämistä antaa tiedoksi poikkeamispäätöksen perustelut sekä omille kansalaisille annetut tiedot.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan 2 momentissa tarkoitettua poikkeusta ei voitaisi myöntää hankkeelle, johon sovelletaan YVA-lain 5 luvussa tarkoitettua kansainvälistä kuulemistä koskevia säännöksiä. Momentilla pantaisiin täytäntöön YVA-direktiivin 2(4) artiklan vaatimus siitä, että kohdassa tarkoitettulla poikkeuksella ei voitaisi rajoittaa YVA-direktiivin kansainvälistä kuulemistä koskevan 7 artiklan soveltamista.

Liite 1. Hankeluettelo. Liitteessä 1 olevan 7 kohdan e alakohdassa säädettyä kokorajaa tuuli-voimalahankkeiden YVA-menettelyä koskevalle velvoitteelle muutettaisiin niin, että yksittäisten laitosten määrää koskeva kokoraja olisi jatkossa vähintään 7 kappaletta. Tuuli-voimalahankkeiden kokonaistehon rajana säilyisi 45 MW, koska yksittäisten voimaloiden nimelliskoon kasvaessa pienempi määrä voimaloita ylittää tämän kokonaistehon raja-arvon. Kokorajan määrittelyssä on otettu huomioon sekä teollinen mittakaava että YVA-lain 3 §:n säännös, jonka mukaan hankeluettelo muodostuu hankkeista, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksista. Lisäksi määrittelyn perusteena olisi se, että voimaloiden melupäästöön ja melun erityispiirteisiin liittyviä tietoja on nykyisin käytettävissä pääosin vain 6 MW:n voimalakokoon saakka. Tiedot ovat tärkeitä vaikutusten arvioinnissa ja vastaavalla tavalla on kokorajaa määrittely myös aiemmin.

7.8 Maa-aineslaki

4 c §. *Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain soveltaminen.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana. Yhteensovittamista koskevasta menettelystä säädettäisiin ehdotettavassa ympäristöasioiden käsittelylain 4 luvussa. Menettely koskisi jatkossa vain

⁵ Unionin tuomioistuimen 29 päivänä heinäkuuta 2019 antama tuomio asiassa C-411/17, kohdat 95–102.

ympäristönsuojelulain ja vesilain sekä eräiden Tukesin toimivaltaan kuuluvien lupamenettelyjen yhteensovittamista. Näin ollen maa-aineslain mukainen lupamenettely ei enää jatkossa olisi yhteensovittamisen piirissä.

7.9 Maankäyttö- ja rakennuslaki

134 §. *Rakennuslupahakemuksen käsittely.* Pykälän 3 momentissa oleva viittaus nykyisin voimassa olevaan yhteensovittamislakiin poistettaisiin, koska laki ehdotetaan kumottavaksi. Ehdotettavassa ympäristöasioiden käsittelylain 4 luvun mukaiseen yhteensovittamismenettelyyn ei sisältyisi rakentamista koskevia lupamenettelyjä, joten pykäläviittaus jää tarpeettomaksi. Muilta osin pykälä jäisi ennalleen.

148 §. *Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain soveltaminen.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana. Yhteensovittamista koskevasta menettelystä säädettäisiin ehdotettavassa ympäristöasioiden käsittelylain 4 luvussa. Menettely koskisi jatkossa vain ympäristönsuojelulain ja vesilain sekä eräiden Tukesin toimivaltaan kuuluvien lupamenettelyjen yhteensovittamista. Näin ollen rakentamista koskevat lupamenettelyt eivät enää jatkossa olisi yhteensovittamisen piirissä.

7.10 Kaivoslaki

40 §. *Lupahakemuksesta tiedottaminen.* Pykälän 5 momentissa oleva viittaus nykyisin voimassa olevaan yhteensovittamislakiin muutettaisiin koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 4 luku eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta. Pykäläviittaus korjattaisiin vastaavasti koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 14 §:n 2 ja 3 momenttia.

57 §. *Lupapäätöksen antaminen.* Pykälän 3 momentissa oleva viittaus nykyisin voimassa olevaan yhteensovittamislakiin muutettaisiin koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 4 luku eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta. Pykäläviittaus korjattaisiin vastaavasti koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 13 §:n 2 momenttia ja 16 §:ää.

58 §. *Lupapäätöksestä tiedottaminen.* Pykälän 9 momentissa oleva viittaus nykyisin voimassa olevaan yhteensovittamislakiin muutettaisiin koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 4 luku eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta. Pykäläviittaus korjattaisiin vastaavasti koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

7.11 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta

104 e §. *Lupahakemuksen tiedoksianto yhteensovittavassa menettelyssä.* Pykälässä oleva viittaus nykyisin voimassa olevaan yhteensovittamislakiin muutettaisiin koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 4 luku eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta. Pykäläviittaus korjattaisiin vastaavasti koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 14 §:n 2 ja 3 momenttia. Samalla muutettaisiin vastaavasti pykälän otsikko viittaamaan yhteensovittamismenettelyyn kumottavan lain sijasta.

104 f §. *Lupapäätöksen tiedoksianto.* Pykälän 3 momentissa oleva viittaus nykyisin voimassa olevaan yhteensovittamislakiin muutettaisiin koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 4 luku eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta. Pykäläviittaus korjattaisiin vastaavasti koskemaan ympäristöasioiden käsittelylain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

7.12 Hallinto-oikeuslaki

12 §. *Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus.* Pykälän 2 momentissa säädetään vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten asioiden sekä ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistavien asioiden käsittelyssä käsittelykoonpanosta. Momenttia olisi tarpeen tarkentaa siten, että vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten hakemusten yhteiskäsittelyn osalta viitattaisiin selkeyden vuoksi myös ehdotettavaan lakiin eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa. Yhteiskäsittelyistä säädetään mainitun lain 5 luvussa, ympäristönsuojelulain 47 ja 47 a §:ssä sekä maa-aineslain 4 a §:ssä.

7.13 Tuomioistuinlaki

6 §. *Vesi- ja ympäristönsuojeluasioihin perehtyneen hallinto-oikeustuomarin kelpoisuusvaatimukset.* Voimassa olevan lain mukaan ”vesilain (587/2011) ja ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisessa menettelyssä ratkaistun asian käsittelyyn osallistuvan hallinto-oikeuden muun kuin lainoppineen jäsenen kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta”. Pykälää olisi tarpeen tarkentaa viittaamalla ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten hakemusten yhteiskäsittelyn osalta selkeyden vuoksi myös ehdotettavaan lakiin eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa. Yhteiskäsittelystä säädettäisiin laissa eräiden ympäristöasioiden käsittelyä Lupa- ja valvontavirastossa koskevan lain 5 luvussa, sekä maa-aineslain lupien osalta ympäristönsuojelulain 47 a §:ssä ja maa-aineslain 4 a §:ssä. Laissa eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa tarkoitettu yhteiskäsittelyä koskeva säännös koskee vesilain, ympäristönsuojelulain ja luonnonsuojelulain eräitä poikkeuksia, sekä Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvia eräitä maa-aineslain mukaisia lupia.

7.14 Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta

11 §. Pykälää ehdotetaan tarkennettavaksi asioiden ratkaisukokoonpanon osalta. Voimassa olevan lain mukaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta osallistuu sellaisen asian käsittelyyn, joka on ratkaistu vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014) ja vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) sekä kumotun vesilain (264/1961) ja kumotun ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisessa menettelyssä. Tähän ehdotetaan lisättäväksi selkeyden vuoksi myös viittaus ehdotettavan, eräiden ympäristöasioiden käsittelyä Lupa- ja valvontavirastossa koskevan lain mukaiseen säännökseen yhteiskäsittelystä. Sen mukaan Lupa- ja valvontavirastossa ympäristönsuojelulain, vesilain ja luonnonsuojelulain 66 ja 83 §:n samaan hankkeeseen tai toimintaan liittyvät lupa-asiat on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Lisäksi maa-aineslain 4 a §:ssä säädetään ympäristölupahakemuksen ja maa-aineslupahakemuksen yhteiskäsittelystä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esityksen valmistelun yhteydessä on valmisteltu ehdotuksia myös YVA-asetukseen. Ne koskevat hankkeesta vastaavalta edellytettäviä tietoja päätettäessä arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa sekä arviointiohjelman ja -selostuksen sisältövaatimuksia.

9 Voimaantulo

Tavoitteena on, että lait tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026, kun uusi Lupa- ja valvontavirasto aloittaa toimintansa.

10 Toimeenpano ja seuranta

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisen aluehallintouudistuksen johdosta valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät siirtyvät vuoden 2026 alussa perustettavaan Lupa- ja valvontavirastoon, jossa ympäristötoimialan tehtävät muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Ympäristöministeriön yhden luukun palvelujen hankkeessa tavoitteena on, että rakenteellisen uudistuksen lisäksi yhden luukun palvelumalli toteutuisi uuden viraston käytännön menettelyissä. Tätä edistämään ympäristöministeriö on keväällä 2024 käynnistänyt osana yhden luukun palvelujen hankkokokonaisuutta *yhden luukun palvelujen sekä siihen kytkeytyvien ministeriön hallinnonalan ympäristötehtävien toimeenpanohankkeen* (YLP-toimeenpanohanke). Toimeenpanohanke tukee uuden viraston valmistelua siten, että yhden luukun palvelujen periaate olisi mahdollisimman hyvin sisäänrakennettu viraston ympäristötehtävien toimintamalliin ja palveluprosesseihin. Työ tapahtuu tiiviissä yhteistyössä valtiovarainministeriön johdolla toteutettavan Lupa- ja valvontaviraston toimeenpanohankkeen kanssa.

Tavoitteena on, että uusien mallien mukainen työ käynnistyy viraston toiminnan alkaessa vuoden 2026 alussa. Lisäksi YLP-toimeenpanohankkeessa pilotoidaan yhteyspisteviranomaisena toimimista (kriittisten raaka-aineiden asetus ja nettonollateknologia-asetusehdotus) ja kehitetään ympäristövaikutusten arviointimenettelyn toimeenpanoa. Valmistelussa toteutetaan sidosryhmäyhteistyötä. Kehittämistyötä toteutetaan yhteistyössä henkilöstön kanssa ja henkilöstöä tuetaan toimintamallin muutoksessa.

Etusijan soveltaminen

Ehdotetun käsittelylain etusijamenettelyä koskevan sääntelyn toimeenpanon tueksi tarvitaan informaatio-ohjausta sen eri muodoissa. Lupa- ja valvontaviraston käyttöön on tarkoitus valmistella ohje sekä koota käytännönläheistä aineistoa informaatio-ohjaukseksi. Lisäksi etusijaa koskevien säännösten soveltamista lupa-asioissa ja muutoksenhakuasioissa olisi perusteltua seurata. Näin voidaan osaltaan varmistua, että menettely ei hidasta muiden asioiden käsittelyä. Perusteltua olisi myös jatkaa lainsäädännön toimivuuden arviointia käytännön kokemusten pohjalta vastaavalla tavalla kuin eduskunta on lausumassaan edellyttänyt voimassa olevan sääntelyn osalta (EV 188/2022 vp – HE 128/2022 vp).

Oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvan Tuomioistuinviraston tehtävänä on tuomioistuinlain (673/2016) 19 a luvun 2 §:n mukaan huolehtia siitä, että tuomioistuimet kykenevät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Tuomioistuinviraston tulee erityisesti muun muassa seurata tuomioistuinten toiminnan tuloksellisuutta sekä tehdä sitä koskevia selvityksiä ja arvioita. Tuomioistuinvirasto myös seuraa osaltaan yleisellä tasolla määrärahojen käyttöä ja valitusasioiden käsittelyä hallintotuomioistuimissa.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Valtiovarainministeriössä on vireillä valtion aluehallinnon uudistusta koskevan laajan, poikkihallinnollisessa yhteistyössä valmisteltavan hallituksen esityksen laatiminen (hanke VM114:00/2023). Uudistuksessa koottaisiin valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä uuteen valtakunnalliseen virastoon. Samalla muodostettaisiin uudet alueelliset elinvoimakeskukset. Uudistamisessa tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta sekä sujuvoittaa prosesseja ja palvelua. Aluehallinnon uudistus perustuu pääminis-

teri Orpon hallitusohjelmaan. Uudistuksessa yhdistettäisiin sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten ympäristöasioiden vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. Uudessa valtakunnallisessa virastossa ympäristöön liittyvät lupa- ja valvontatehtävät muodostaisivat yhden yhtenäisen kokonaisuuden. ELY-keskusten jäljelle jäävät tehtävät koottaisiin nykyistä vahvemmilta alueilta elinvoimakeskusiksi. Tällä valmistelussa olevalla hallituksen esityksellä on keskeinen merkitys nyt puheena olevan esityksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta erityisesti lupien yhteiskäsittelyn kehittämisen, lupamenettelyjen ja YVAN yhteensovittamisen kannalta.

Ympäristöministeriössä on vireillä 1.1.2025 voimaan tulevan rakentamislain muutosta koskevien ehdotusten valmistelu (hanke YM078:00/2023). Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2024, kuten edellä s. 19 on selostettu. Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella ja se on parhaillaan jatkovalmistelussa. Esitykseen sisältyisivät muun muassa säännökset rakentamisen lupien käsittelyajasta.

Ympäristöministeriössä on vireillä myös kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteispisteviranomaista koskevan hallituksen esityksen valmistelu (hanke YM022:00/2024). Ehdotettavan sääntelyn on tarkoitus sisältää yhteispisteviranomaista koskevat säännökset, joita sovellettaisiin vuonna 2025 ennen tähän esitykseen sisältyvien yhteispisteviranomaista koskevien säännösten voimaantuloa. Muutokset kohdistuisivat ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettuun lakiin ja ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun lakiin.

Hallituksen esitysluonnos laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta (*Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeaminen*) on jatkovalmistelussa ympäristöministeriössä (hanke YM043:00/2022). Lainsäädännön arviointineuvoston käsittely on ollut huhtikuussa 2024 ja valmistelua jatketaan ns. budjettilakina. Esitykseen sisältyy muun muassa vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeamista koskeva ehdotus. Hankekohtainen poikkeus ympäristötavoitteista käsiteltäisiin ympäristölupasian tai vesilain mukaisen lupa-asian yhteydessä hakemuksesta.

Alueidenkäytön lainsäädäntöä uudistetaan pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti (hanke YM057:00/2023). Uudistus jakautuu kahteen vaiheeseen. Tavoitteena on muun muassa edistää kaavoituksen sujuvuutta, hyvää elinympäristöä, kaupunkien ja kuntien kasvua, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä sekä Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Alueidenkäyttölain uudistusta valmistelee ympäristöministeriön nimeämä työryhmä, jonka toimikausi kestää vajaan vuoden. Tavoitteena on, että hallitus antaisi tätä ensimmäistä vaihetta koskevan lakiesityksen eduskunnalle kevälistuntokaudella 2025.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

[täydentyy jatkovalmistelussa]

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Hallituksen esitykseen liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat yhdenvertaisuutta koskeva perustuslain 6 §, yksityiselämän suoja koskeva 10 §:n 1 momentti, viranomaisten asiakirjojen julkisuutta koskeva 12 §:n 2 momentti, vastuuta ympäristöstä koskeva 20 §:n 1 momentti, kansalaisten osallistumisesta koskeva 20 §:n 2 momentti ja oikeusturvaa koskeva 21 § sekä perusoikeuksien turvaamista koskeva 22 §. Esitykseen liittyy myös saamelaiden asemaan alkuperäiskansana koskeva 17 §:n 3 momentti.

Lisäksi hallituksen esitystä on tarkasteltava perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatteen, perustuslain 80 §:n asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan siirtämistä koskevan sääntelyn sekä valtionhallintoa koskevan 119 §:n 2 momentin valossa. Esitystä on tarpeen arvioida myös perustuslain 3 §:n 3 momentin osalta koskien tuomioistuinlaitosta.

Perustuslakivaliokunta on (PeVM 25/1994 vp) asettanut seuraavat edellytykset perusoikeuksien rajoittamiselle: rajoitusten tulee perustua laintasoiseen säädökseen, rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteiden tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä, painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia, lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen kuuluvaa rajoitusta, rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon, perusoikeutta rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä eivätkä rajoitukset saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännöksessä lueteltuja erotteluperusteita voidaan pitää syrjintäkiellon ydinalueena. Luetteloa ei ole kuitenkaan tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan eri asemaan asettaminen on kielletty myös muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Henkilön tiedollisia ja taidollisia sekä tosiasiallisia edellytyksiä sähköiseen asiointiin voidaan myös pitää tällaisena henkilöön liittyvänä syynä. Yhdenvertaisuussäännös koskee ihmisiä, ei oikeushenkilöitä (esimerkiksi PeVL 37/2010 vp ja PeVL 7/2015 vp).

Perustuslain yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia ihmisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42—43, ks. myös PeVL 31/2014 vp, s. 3/I).

Yhdenvertaisuusperiaatteella voi valiokunnan lausuntokäytännön perusteella olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempää, mitä etäisempi tämä yhteys on (PeVL 11/2012 vp, vrt. PeVL 37/2010 vp, s. 3/I). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti todennut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esim. PeVL 11/2012 vp). Myös oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on otettava tämä näkökohta huomioon (PeVL 11/2012 vp).

Ehdotettu luvanhakijan velvollisuus sähköiseen asiointiin olisi valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa arvioitava tästä näkökulmasta. Samoin olisi arvioitava ehdotettua ympäristöasioiden käsittelylain 10 §:ää samoin kuin väliaikaista 11 §:ää hakemusten käsittelyjärjestyksestä. Ympäristöasioiden käsittelylaissa tarkoitetuissa lupa-asioissa käytännössä luvan hakijana olisi pääsääntöisesti oikeushenkilöitä, mutta hakijana voisi joissakin tilanteissa olla myös luonnollinen henkilö, toiminimellä toimiva toiminnanharjoittaja tai asemaltaan luonnolliseen henkilöön rinnastuva oikeushenkilö esimerkiksi yhden omistajan osakeyhtiö.

Arvioitaessa sähköistä asiointia koskeva säännöshdotuksia olisi otettava huomioon myös yhteiskunnallinen yleinen kehitys kohti sähköisiä asiointimenettelyjä sekä digitaalisia palveluja. Perustuslakivaliokunta on katsonut ratkaisukäytännössään, että summaarisen haastehakemuksen tekemistä sähköisesti voidaan pitää tavanomaisena ja hyväksyttävänä prosessuaalisena vaatimuksena eikä ole pitänyt sääntelyä ongelmallisena perustuslain 6 §:n ja 21 §:n kannalta (PeVL 4/2018 vp). Sähköisen asiointin yhteydessä perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että luonnollisella henkilöllä tulisi olla mahdollisuus hakea lupia myös muuten kuin sähköisesti.

Ympäristöasioiden käsittelylaissa lähtökohtana ympäristölupa-asioiden ja vesilain mukaisten lupa-asioiden käsittelyssä olisi edelleen sähköinen menettely, kuitenkin sääntelyä hieman täsmentäen. Ympäristöasioiden käsittelylain 9 §:ssä säädettäisiin sähköisestä asioinnista, jonka mukaan hakemuksen toimittamisessa olisi käytettävä sähköistä yhteyspistettä. Velvoite koskisi myös muita Lupa- ja valvontavirastossa käsiteltäviä asioita. On huomattava, että mainitun lain 9 §:n 2 momentin mukaan toiminnanharjoittajan asemassa oleva luonnollinen henkilö voi kuitenkin jättää lupahakemuksen ja sen liitteet paperisina.

Sähköinen asiointi olisi nykyiseen tapaan lähtökohtana myös ympäristöasioiden käsittelylain 4 luvussa säädetyssä vapaaehtoisessa eräiden lupamenettelyjen yhteensovittamisessa. Sääntelyä täsmennettäisiin 9 §:n 1 momentin tapaan siten, että asiointi toteutettaisiin sähköisen yhteyspisteen kautta (12 §:n 2 momentti). Lisäksi lain 15 §:ssä säädettäisiin hakijalle varattavasta tilaisuudesta antaa sähköisesti selityksensä annetuista lausunnoista, muistutuksista ja mielipiteistä. Valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa olisi huomioitava, että ehdotettu lain 4 luvun mukainen yhteensovittamismenettely olisi luvanhakijalle vapaaehtoista.

Toisin kuin 9 §:n 2 momenttiin, ehdotettuun ympäristöasioiden käsittelylain 12 §:ään ei sisälly säännöstä luonnollisten henkilöiden mahdollisuudesta toimittaa hakemusasiakirjat paperisena. Sähköisen asiointin säätämistä myös edellä mainittujen henkilöiden osalta pakolliseksi ehdotettujen 12 §:n ja 15 §:n perusteella ei voida kuitenkaan pitää yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisena, koska hakijalla säilyisi mahdollisuus edelleen hakea lain soveltamisalaan kuuluvia lupia myös muuten kuin sähköisesti, mutta tällöin lupahakemusten käsittelyyn ei voitaisi soveltaa ehdotetussa laissa tarkoitettua yhteensovittamista, vaan luvat olisi haettava nykyiseen tapaan erillisinä lupina. Ympäristöasioiden käsittelylakiin ehdotettuihin sähköistä asiointia koskeviin 9 §:n 1 momentin ja 12 §:n 2 momentin säännöksiin liittyisi siirtymäsäännös, joka antaisi eri toimijoille mahdollisuuden valmistautua sääntelyn voimaantuloon.

Ympäristöasioiden käsittelylain 10 §:ssä säädettäisiin eräiden EU-säädösten mukaisten hakemusten etusijasta. Mainitun lain ehdotettu 11 § väliaikaista etusijaa koskeva pykälä vastaisi suurelta osin voimassa olevaa ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain väliaikaista 2 a §:ää, johon nähden voimassaoloaika olisi uudessa 11 §:ssä neljä vuotta pidempi. Ehdotukseen sisältyisi myös lupahakemuksen käsittelyaikaa koskeva tavoite (12 kk). Ehdotetun käsittelylain 11 §:n 2 momentin toimintojen ja hankkeiden luetteloon sisältyisi myös palvelinkeskuksia koskeva uusi säännös. Tähän kokonaisuuteen liittyisivät myös muutoksenhaun kiireellisyyttä koskevat ympäristönsuojelulain 197 § ja vesilain 15 luvun 4 §, joita sovellettaisiin jatkossa sekä 10 §:ssä että 11 §:ssä tarkoitettuun etusijamenettelyyn. Mainittujen säännösten voimassaoloaika pidennettäisiin neljä vuotta vuoden 2032 loppuun saakka.

Ympäristöasioiden käsittelylain 10 ja 11 §:n säännöksiä olisi arvioitava perustuslain 6 §:ssä säädetyin yhdenvertaisuuden kanalta. Ympäristöasioiden käsittelylain 11 §:ssä ehdotettu sääntely olisi väliaikaista toisin kuin ehdotettu 10 §. Lisäksi 11 §:n soveltaminen liittyisi kokonaisuuteen, johon kuuluu lisäksi Lupa- ja valvontaviraston ja hallintotuomioistuinten voimavaro-

jen määräaikaiset lisäykset muun ohella etusijan saavien lupahakemusten käsittelyyn. Voimavarojen on ollut tarkoitus kohdentua sekä lupakäsittelyyn yleisesti, että 11 §:ssä tarkoitetun etusijan saavien lupahakemusten käsittelyyn lupaviranomaisessa ja muutoksenhakuasioiden käsittelyyn hallintotuomioistuimissa. Ehdotetun 10 §:n taustalla ovat EU-oikeudesta tulevat vaatimukset ns. strategisiksi nimettyjä hankkeita koskevien hakemusten käsittelystä muita nopeammin hallinnollisissa ja oikeudellisissa menettelyissä, jos tällaisesta menettelystä sisältyy sääntelyä kansalliseen lainsäädäntöön. Strategisen hankkeen aseman myöntämisen jälkeen hanke tulisi 10 §:n mukaisen etusijamenettelyn piiriin. Nämä seikat tulee ottaa huomioon arvioitaessa säännösehdotusta valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta.

Muita kuin ehdotetuissa ympäristöasioiden käsittelylain 10 ja 11 §:ssä mainittuja hankkeita koskevia lupahakemuksia ei voitaisi sisällyttää etusijan piiriin. Hankkeen lupahakemusta ei voitaisi käsitellä ehdotetussa käsittelyjärjestyksessä Lupa- ja valvontavirastossa, jos se ei täyittäisi nopeutetun käsittelyn edellytyksiä. Tällöin hakemus käsiteltäisiin tavanomaisessa käsittelyjärjestyksessä. Ehdotetun 11 §:n osalta lisävoimavarojen merkitys on keskeinen siihen nähden, että etusijan saavien hankkeiden lupahakemusten nopeaan käsittelyyn on jo nykyisen sääntelyn voimassaollessa voitu palkata lisää henkilöitä ja siten pyrkiä samalla myös estämään muiden lupahakemusasioiden viivästyminen nykyisistä käsittelyajoista. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta etusija ei ole aluehallintovirastojen vuoden 2023 toimintakertomuksesta saatavien tietojen mukaan hidastanut muiden lupahakemusten käsittelyä.

Vaasan hallinto-oikeus käsitelisi kiireellisinä sellaiset ympäristölupa- ja vesitalousasioiden päätöksiin sekä 5 luvussa tarkoitettuihin yhteiskäsittelyyn kuuluviin hakemuksiin kohdistuvat valitukset, jotka sen mukaan ovat ehdotetun ympäristöasioiden käsittelylain 10 tai 11 §:n mukaisia. Hallintotuomioistuimissa etusijan saaneiden lupia koskevien valitusasioiden määrästä voidaan arvioida, että muiden valitusasioiden käsittely ei ole niiden vuoksi viivästynyt. Näitä tietoja on esitetty edellä jaksossa 2.2.

Ehdotetun ympäristöasioiden käsittelylain 10–11 § etusijasääntelyn tavoitteena on jatkaa vihreän siirtymän vauhdittamista tukevia investointeja suhteessa muihin ympäristövaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin. Tavoitteen taustalla vaikuttaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelma sekä tarve nopeuttaa irtautumista fossiilisesta energiasta ja tukea uuden teknologian käyttööntöä sekä EU-lainsäädäntö. Energiaomavaraisuuden kasvattaminen suhteessa tuontiin perustuvaan energiaan on myös merkittävä taustalla vaikuttava yhteiskunnallinen tavoite. Tavoitteisiin kuuluu myös lupakäsittelyn yleinen sujuvoittaminen ja Lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävien ympäristölupahakemusten ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittelyn nopeuttaminen.

Ehdotetulla käsittelylain 10–11 §:llä on siten katsottava olevan yhteiskunnallisesti hyväksyttävät perusteet. Sääntelyehdotuksilla pyritään yhteiskuntakehityksen turvaamiseen vihreiden investointien osalta. Kun otetaan huomioon sääntelyn osin väliaikainen voimassaolo ja sen kohdistuminen rajoitettuun joukkoon lupahakemuksia ja valitusasioita sekä osin myös voimavarojen lisäys määrääjäksi aluehallintovirastojen ja hallintotuomioistuinten näiden asioiden käsittelyyn, on ehdotetun sääntelyn katsottava olevan sopusoinnussa perustuslain 6 §:n kanssa.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja sekä julkisuusperiaate

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin. Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (PeVL 54/2014 vp ja PeVL 10/2014 vp). Valiokunta on korostanut erityisesti asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan välistä tasapainoa (PeVL 22/2008 vp).

Henkilötietojen suoja koskevan kansallisen sääntelyn osalta on huomioitava Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (jäljempänä *tietosuoja-asetus*), joka on tullut voimaan 25 päivänä toukokuuta 2016. Tietosuoja-asetus on EU-asetuksena suoraan sovellettavaa oikeutta jäsenvaltioissa. Myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan ja viestejään kunnioitetaan. Suomessa yleisen tietosuoja-asetusta kansallisesti täsmentävänä ja täydentävänä sekä asetuksen kansallisesta soveltamista koskevana säädöksenä on tietosuojalaki (1050/2018).

Tietosuoja-asetuksessa tunnistetaan, että viranomaisten on voitava luovuttaa hallussaan olevien asiakirjojen sisältämiä henkilötietoja, mikäli tästä säädetään erikseen laissa. Lainsäädännössä on tällöin yhteensovittettava asiakirjojen julkisuus sekä oikeus henkilötietojen suojaan. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistetaan henkilötietojen suoja koskevat yleiset periaatteet, esimerkiksi tietojen minimoinnin periaate henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden, joita tulisi mahdollisimman tehokkaasti toteuttaa myös asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan yhteensovittavassa lainsäädännössä.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan c alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Artiklan e alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suoja ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn (PeVL 14/2018 vp).

Sähköisen lupakäsittelyn osalta on kiinnitettävä huomiota julkisuusperiaatteen sekä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan väliseen tasapainoon. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta on olennaista, että tiedot saatetaan julkisiksi yleisessä tietoverkossa vain, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu (PeVL 63/2014 vp). Tästä on otettu selvyuden vuoksi nimenomainen maininta hallintolain 62 b §:ään. Hallintolain 62 §:n mukaisessa ilmoituksessa ja 62 a §:n mukaisessa kuulutuksessa sekä kuulutettavissa asiakirjoissa saadaan julkaista ainoastaan sellaiset tiedot, jotka eivät ole muun lain perusteella salassa pidettäviä. Säännöstä on pidettävä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä tiedoksiantotapojen laajentuessa tietoverkossa tapahtuvaan julkaisemiseen. Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään salassapidettävistä viranomaisen asiakirjoista. Lisäksi salassapitoa koskevia erityissäännöksiä on lukuisissa muissa laeissa.

Sähköisestä lupakäsittelystä säädetään ehdotetun ympäristöasioiden käsittelylain 4 luvussa koskien eräiden lupamenettelyjen yhteensovittamista. Sääntely vastaisi kumottavaksi ehdotetun yhteensovittamislain mukaista sääntelyä. Ehdotetussa 14 §:ssä säädettäisiin lupahakemuksen tiedoksiannosta ja siitä tiedottamisesta, sekä 16 §:ssä lupapäätöksestä tiedoksi antamisesta ja tiedottamisesta. Ehdotetun lain mukaan lupahakemus ja asiassa annettu päätös annettaisiin tiedoksi sähköisesti julkaistavalla kuulutuksella hallintolain 62 a §:n mukaisesti, minkä lisäksi noudatettaisiin täydentävästi ympäristönsuojelulain 44 ja 85 §:ssä säädettyä. Lisäksi ehdotus YVA-lain 36 §:n muuttamisesta sisältää säännökset päätöksen tiedoksi antamisesta hallintolain 62 a §:n mukaisella julkisella kuulutuksella.

Hallintolain 62 a §:n tarkoittamasta kuulutuksesta ja kuulutettavista asiakirjoista saattaa ilmetä henkilötietoja tai muita yksityiselämän suojan piiriin kuuluvia tietoja tai tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta. Henkilötietojen sekä yksityiselämän suojan kannalta on tärkeää, että tietoverkossa julkaistavissa asiakirjoissa julkaistaan ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot (PeVL 63/2014 vp). Ympäristöasioiden käsittelylain mukaisissa asioissa sovellettavaksi tulisi voimassa olevan sääntelyn mukaisesti hallintolain 62 b §, minkä lisäksi noudatettaisiin täydentävästi ympäristönsuojelulain 44 ja 85 §:ssä säädettyä. Säännös mahdollistaa tiedonsaannin kannalta välttämättömien henkilötietojen julkaisemisen tietoverkossa. Ympäristönsuojelulain edellä mainittujen säännösten mukaan julkaiseminen voi ulottua hakemuksen osalta päätöksen lainvoimaisuuteen ja päätöksen osalta siihen saakka kun luvanvarainen toiminta on päättynyt ja toiminnan lopettamista koskevat toimenpiteet on suoritettu. Ympäristöasioissa tiedottaminen edellyttää pidempää nähtävilläpitoa muun muassa julkisella vallalla perustuslain mukaan olevan terveellisen ympäristön turvaamisvelvoitteen ja haitankärsijöiden aseman turvaamisen vuoksi sekä Euroopan unionin ympäristötietodirektiivin 2003/4/EY ja teollisuuspäästödirektiivin asettamien velvoitteiden täyttämiseksi. Edellä mainitut direktiivit velvoittavat viranomaisia aktiivisesti ja järjestelmällisesti levittämään yleisölle ympäristötietoa erityisesti tietoverkon sekä sähköisten välineiden avulla. Jos tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot jouduttaisiin poistamaan kuulutusajan päätyttyä, hankaloitaisi se merkittävästi tiedonjakamista.

Kuten ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa (ks. HE 268/2018 vp), ympäristöasioiden käsittelylain 4 luvun mukaisissa asioissa välttämättöminä henkilötietoina voitaisiin pitää toiminnanharjoittajan nimeä sekä hankkeen sijaintipaikan kiinteistöt yksilöiviä tietoja. Kuulutuksessa ja kuulutettavissa asiakirjoissa on tarpeen ilmoittaa nämä tiedot, jotta asia tulisi riittävästi yksilöidyksi, ja jotta asianosaiset ja yleisö voisivat arvioida toiminnan ympäristövaikutuksia sen sijaintipaikan ympäristöön. Vaikka toiminnan sijaintipaikkatietoa pidetään henkilötietona, ja se voi jossain yksittäisessä tilanteessa käytännössä olla myös luonnollista henkilöä koskeva tunnistetieto, on tällaisen tiedon ilmoittaminen lupapäätöksessä kuitenkin tarpeen. Toiminnan sijaintipaikkatiedon sisältävä lupapäätös on tarpeen olla yleisesti saatavilla myös lupapäätöksen nähtävilläpitoajan jälkeen sen tultua lainvoimaiseksi. Yleisöllä ja asianosaisilla on oltava tieto toiminnasta ja sen sijainnista, jotta lupapäätöksen sisältöä ja toiminnan ympäristövaikutuksia voidaan arvioida myös toiminnan aloittamisen jälkeen.

Lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua viranomaisen toiminnan kannalta. Ilman asianomaisen henkilön suostumusta henkilötietoja saa käsitellä vain, jos käsittelystä säädetään laissa tai käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai veloitteesta. Kaiken henkilötietojen käsittelyn on myös oltava oikeutettua ja tarpeellista koko sen ajan, jolloin tietoja käsitellään.

Edellä esitetyn johdosta ehdotetut tiedoksianto ja tiedottamista sekä henkilötietoja koskevat säännösehdotukset ovat sopuosinnussa yksityiselämän ja henkilötietojen suojan sekä julkisuusperiaatteen kanssa.

Vastuu ympäristöstä ja osallistuminen

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännöksen mukainen vastuu ympäristöstä toteutuu aineellisen lainsäädännön kautta. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet. Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Perustuslain 20 §:n 2 momentin on katsottu merkitsevän perustuslaillista toimeksiantoa ympäristölainsäädännön kehittämiseksi siten, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon laajennetaan (HE 309/1993 vp, s. 67/I, PeVL 38/1998 vp, s. 2/I).

Ympäristöperusoikeuden oikeudellinen merkitys on säätämisaikojen jälkeen vahvistunut. Oikeuskirjallisuudessa ja perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (mm. PeVL 21/1996 vp, PeVL 38/1998 vp, PeVL 10/2014 vp, PeVL 69/2018 vp ja PeVL 55/2018 vp) on omaksuttu tulkinta, jonka mukaan kyse on normatiivisesti velvoittavasta perusoikeussäännöksestä; ympäristöperusoikeussäännöksen ilmaiset ympäristöarvot tulee ottaa huomioon kaikessa ympäristöllisesti merkityksellisessä lainsäädännössä ja lainkäytössä. Ratkaisussa (KHO 2002:86) myös korkein hallinto-oikeus on todennut, että ympäristöperusoikeussäännös ohjaa osaltaan lainsoveltamista ja -tulkintaa.

Esityksen yleinen lähtökohta on osaltaan toteuttaa ympäristöperusoikeuden 20 §:n 2 momentin toimeksiantoa. Ympäristöllisten lupa-asioiden yhden luukun asiointimahdollisuus selkeyttäisi lupa-asian käsittelyä uudessa yhteisessä Lupa- ja valvontavirastossa. Ehdotettu ympäristöasioiden käsittelylaki sekä ehdotetut muutokset ympäristönsuojelulakiin, vesilakiin, YVA-lakiin ja eräisiin muihin lakeihin liittyvät voimassa olevassa lainsäädännössä luvanvaraisiksi säädettyjen toimintojen ja niihin liittyvien menettelyjen yhdenmukaistamiseen sekä aiempaa tehokkaampaan koordinointiin. Uuden Lupa- ja valvontaviraston toimissa keskitetyksi ympäristöllisiä menettelyjä ja niihin liittyviä selvitystarpeita koordinoivana tahona ympäristöön kohdistuvien vaikutusten kokonaisuuden hallinta voisi tehostua, mikä osaltaan tukisi ympäristönsuojellisten tavoitteiden toteutumista.

Esitykseen sisältyy ehdotuksia, joilla on merkitystä arvioitaessa perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaista velvoitetta turvata kansalaisten vaikutusmahdollisuudet elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin valossa olisi tarkasteltava esitykseen sisältyviä seuraavia ehdotuksia: ympäristöasioiden käsittelylain eräiden lupamenettelyjen yhteensovittamista koskeva sääntely (4 luku), eräiden hakemusten yhteiskäsittelyä koskeva sääntely (5 luku) sekä näihin säännöksiin liittyen myös ympäristönsuojelulain 44 a ja 85 § sekä vesilain 11 luvun 24 a §. Lisäksi on tarkasteltavana ovat YVA-menettelyyn liittyen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 13 §, 17 §, 22 a §, 27 § ja 36 § sekä ympäristönsuojelulain 44 a §, vesilain 11 luvun 11 a § ja luonnonsuojelulain 35 § kansalaisten osallistumisen näkökulmasta.

Ympäristöasioiden käsittelylain 4 lukuun sisältyvissä yhteensovittamista koskevissa ehdotuksissa ei esitetä muutoksia siihen, mitä tahoja lupahakemuksista kuullaan. Lain 15 §:n 1 momentin mukaan lupahakemuksista pyydettävistä lausunnoista ja tahoista, joille on varattava tilaisuus muistutuksen tekemiseen tai mielipiteen ilmaisemiseen, säädetään lain 12 §:n 2 momentissa mainituissa laeissa eli voimassa olevassa lupalaisissa. Kuultavien piiri olisi siis sama riippumatta siitä, haetaanko lupaa erikseen vai sovitetaanko sen käsittelyä yhteen ympäristöasioiden käsittelylain perusteella. Lain 14 §:ssä säädettäisiin lupahakemuksista tiedottamisesta. Tiedottami-

nen toteutettaisiin kuuluttamalla hakemuksista sähköisesti viranomaisen verkkosivuilla hallintolain 62 a §:n mukaisesti sekä kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämän lisäksi Lupa- ja valvontavirasto huolehtisi kuulutuksen tiedoksiantamisesta asianosaisille. Kuulutuksen tulee sisältää myös tiivistelmä hankkeesta ja lupahakemuksesta.

Yhteensovittamismenettelyssä eri lupia koskevien hakemusten samanaikainen tiedottaminen ja niistä kuuleminen sitovat eri lupahakemukset selkeämmin yhdeksi kokonaisuudeksi, mikä todennäköisesti helpottaa hankekokonaisuuden ymmärtämistä ja osallistumisen kohdentamista. Hankkeeseen osallistuvan ei myöskään tarvitse perehtyä samaa hanketta koskevaan kuulemisaineistoon useaan kertaan, joten kuulemisten yhteensovittaminen voi myös tehostaa osallistumista. Kuuleminen samanaikaisesti useammasta hakemuksesta kuitenkin tarkoittaa, että samanaikaisesti on kuultavana laajempi eri lupahakemuksia koskeva kuulemisaineisto. Toisaalta näin voi olla jo voimassa olevan lainsäädännönkin mukaan, jos eri hakemusten kuulemisvaihe osuu samaan ajankohtaan. Sähköinen menettely hakemuksista tiedottamisessa vahvistaa osaltaan vaihtamismahdollisuuksia, kun tieto on helpommin saatavilla.

Esitys sisältää myös menettelyjen yhdistymistä koskevia uusia ehdotuksia. Osallistuminen keskittyisi vähäisempään määrään menettelyitä, kun myös eräät luonnonsuojelulain mukaiset lupa-asiat käsiteltäisiin ympäristöasioiden käsittelylain 17 §:ään perustuvassa yhteiskäsittelyssä, johon viitattaisiin myös ympäristönsuojelulain 47 §:ssä ja vesilain 11 luvun 12 §:ssä. Menettelyä koskeva sääntely sisältyisi ehdotettuun 18 §:ään. Yhdistämisen johdosta hankkeeseen tai toimintaan sovellettavien menettelyjen määrä vähenisi, vaikka osallistumisen muodoissa tai mielipiteiden ilmaisemiseen käytettävässä ajassa ei tapahtuisi muutoksia.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukainen toimeksianto ei kuitenkaan estä lainsäädännön kehittämistä, kunhan kansalaisten osallistumisen oikeudet turvataan perustuslain näkökulmasta riittäväällä tavalla. Luonnonsuojelulain mukaisten eräiden lupa-asioiden yhdistäminen yhteiskäsittelyyn muodostaisi kyseistä lupa-asiaa koskevan nykyistä laajemman kokonaisuuden. Tämä osaltaan helpottaisi osallistumista, kun samassa yhteydessä voisi antaa mielipiteensä myös näistä poikkeuksista koskevista asioista. Toisaalta perehtyminen entistä laajempaan kokonaisuuteen voi nostaa joissakin tapauksissa nostaa osallistumisen kynnyksiä. Tästä näkökulmasta on keskeistä, että mielipiteiden esittämiseen on varattu riittävästi aikaa ja että tiedottaminen on tehokasta.

YVA-lakiin sekä ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin ehdotetuilla muutoksilla laajennettaisiin mahdollisuutta ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta kuulemisen yhdistämiseen Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvasta ympäristölupahakemuksesta tai vesilain mukaisesta hakemuksesta kuulemiseen.

Kuten nykyisenkin YVA-lain 22 a §:n ja YSL 44 a §:n mukaisessa menettelyssä, arviointiselostuksesta kuuleminen samassa yhteydessä lupahakemuksesta kuulemisen kanssa merkitsee, että lupahakemuksen kuulemisaineistoon ei sisälly yhteysviranomaisen perusteltua päätelmää hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista tai muiden viranomaisten arviointiselostuksesta antamia lausuntoja. Samaan aikaan kuultavana oleva arviointiselostukseen ja lupahakemukseen liittyvä kuulemisaineisto on myös määrältään laajempi verrattuna siihen, että kuulemiset toteutettaisiin eriaikaisesti. Tosiasiallisten osallistumisoikeuksien turvaamiseksi kuulemisaika yhteiskuulemistilanteessa vastaisi arviointiselostuksen kuulemiselle YVA-laissa säädettyä kuulemisaikaa kuitenkin niin, että kuulemisen vähimmäisaika näissä tilanteissa pidennettäisiin 30 päivästä 45 päivään.

YVA-lain 36 §:ään ehdotettavalla arviointimenettelyn soveltamista koskevalla poikkeuksella on yksittäistä hanketta koskien negatiivinen vaikutus osallistumismahdollisuuksiin, kun YVA-

menettelyn toteuttamisesta luovuttaisiin kokonaan. Pykälä soveltuisi kuitenkin vaan hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa ja sen soveltamisalassa olevat hankkeet tulisi kuitenkin alistaa lupamenettelyyn ja hankkeiden vaikutukset arvioida muulla tavoin. Kansalaisten osallistumisen oikeuksien katsotaan näin ollen turvattavan näissä poikkeuksellisissa tilanteissa perustuslain näkökulmasta riittävällä tavalla

Edellä esitetyn johdosta ehdotukset eräiden ympäristöasioiden käsittelylain, ympäristönsuojelulain, vesilain, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain ja luonnonsuojelulain säännöksiksi ovat sopusoinnussa perustuslain 20 §:n 2 momentin kanssa.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esitykseen sisältyy useita ympäristöasioiden käsittelyä koskevia menettelyllisiä säännösehdoituksia, joita olisi arvioitava oikeusturvan kannalta. Näitä ovat ympäristöasioiden käsittelylain säännösehdotukset ennakkolista ohjausta ja neuvontaa (2 ja 6 §), useat asioiden käsittelyaikoja ja etusijaa koskevat säännösehdotukset (10, 11 ja 13 §), edellä mainitut sähköiseen menettelyyn liittyvät säännösehdotukset (9 ja 12 §) sekä eräät yhteensovittamiseen (4 luku) liittyvät säännösehdotukset. Muutoksenhaun osalta erityisesti luonnonsuojelulain 134 a § sekä ympäristöasioiden käsittelylain 5 §:n 5 momentti ovat merkityksellisiä arvioinnissa.

Ympäristöasioiden käsittelylain 6 §:n hakijan neuvontaa koskevaa esitystä voidaan pitää merkityksellisenä perustuslain 21 §:n 2 momentin (oikeus hyvään hallintoon) kannalta, jota tukee ehdotettu ennakkolista ohjausta koskeva 2 §. Perustuslain 21 §:n mukaan lainsäätäjällä on toimeksianto turvata hyvän hallinnon takeet lailla. Hyvän hallinnon takeet tarkoittavat muun muassa palveluperiaatteen mukaista viranomaistoimintaa, minkä osaksi viranomaisen neuvontavelvollisuus luetaan. Neuvontavelvollisuudesta ja muista hyvän hallinnon periaatteista on yleisemmin säädetty hallintolaissa. Ehdotettu säännös täydentää hallintolakia hallinnon palveluperiaatteen toteuttamisen osalta ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisen kohteena olevien hakemusten käsittelyssä.

Ympäristöasioiden käsittelylain 14 §:ssä säädettäisiin yhteensovitettavien lupahakemusten tiedoksiannosta ja tiedottamisesta ja 16 §:ssä lupapäätöksen tiedottamisesta. Säännöksissä viitattaisiin ajantasaistettuun ja tiedoksiantomenettelyn tehostamiseksi päivitettyyn hallintolain 62 a §:ään. Yleisen tietoverkon käyttö ilmoitusten ja päätösten tiedoksiantamisessa on yleistynyt ja sähköisiä menettelyitä ja sähköistä asiointia hyödynnetään nykyisin ympäristöasioissa. Sitä voidaan pitää tiedoksiannosta vastaavan viranomaisen sekä tiedoksiannon vastaanottajien kannalta vaivattomana ja tiedonvälityksen näkökulmasta varsin tehokkaana ilmoittamistapana. Vastaavan kaltainen sääntely on otettu myös esimerkiksi kuntalakiin (HaVM 55/2014 vp ja PeVL 63/2014 vp) ja perustuslakivaliokunnan arvioitavana olleeseen maakuntalakiehdotukseen (PeVL 26/2017 vp).

Sähköistä menettelyä koskevin ympäristöasioiden käsittelylain ehdotetun 9 §:n ja 12 §:n osalta viitataan edellä yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa sekä julkisuusperiaatetta koskevassa

jaksossa esitettyyn. Hallituksen esityksen tarkoituksena on lisätä sähköistä asiointia ympäristö-
listen lupien asioissa ja näin edistää näiden asioiden käsittelyn joutuisuutta ja kustannustehok-
kuutta niin asianosaisten kuin viranomaisten kannalta.

Esitykseen ei sisälly muutoksenhakua koskevia nimenomaisia säännöksiä lukuun ottamatta
luonnonsuojelulakiin ehdotettua 134 a §:ää, jossa säädettäisiin yhteiskäsittelyssä annettavaan
ympäristönsuojelulain mukaiseen päätökseen muutoksenhaussa sovellettavista säännöksistä.
Ympäristö- tai vesiluvan kanssa yhteiskäsittelyssä annettuun päätökseen, jolla poiketaan luon-
nonsuojelulain mukaisesta laji- tai luontotyyppisuojelesta, haettaisiin muutosta siten kuin ympä-
ristönsuojelulaissa tai vesilaissa säädetään sen mukaan, kumman lain mukaisesta yhteiskäsit-
telystä on kyse.

Esityksessä ehdotetaan, että Lupa- ja valvontaviraston yhteiskäsittelyssä antaman luonnonsuo-
jelulain mukaisen päätöksen muutoksenhaku ohjautuisi jatkossa Vaasan hallinto-oikeuteen. Va-
litusoikeus luonnonsuojelulain mukaisesta päätöksestä olisi tällöin niillä tahoilla, joilla on vali-
tusoikeus ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaan. Jos luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:n mu-
kaista lupa-asiaa ei ole ratkaistu yhteiskäsittelyssä, noudatettaisiin muutoksenhaussa, mitä luon-
nonsuojelulain 134 §:ssä säädetään. Tällöin Lupa- ja valvontaviraston päätökseen haetaan muu-
tosta valittamalla alueelliseen hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa
annetussa laissa säädetään. Samoin säädettäisiin, että valitusoikeus yhteiskäsittelyssä ratkaista-
vien poikkeuspäätösten osalta määräytyisi joko ympäristönsuojelulain tai vesilain nojalla. Li-
säksi ehdotetaan muutettavaksi lakia korkeimmasta hallinto-oikeudesta, tuomioistuinelakia ja
hallinto-oikeuslakia. Näiden lakien avulla selvennettäisiin sitä, missä kokoonpanossa asiat kä-
sitellään silloin, kun on kyse esitetystä yhteiskäsittelystä.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja
ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa (PeVL 21/2009 vp).
Sen seikan, että tässä esityksessä tarkoitettujen luonnonsuojelun poikkeamislupien muutoksen-
haku tuomioistuin vaihtelisi jatkossa sen mukaan, käsitelläänkö poikkeamislupa Lupa- ja val-
vontavirastossa yhdessä vesilain mukaisen luvan tai ympäristöluvan kanssa vai itsenäisesti, ei
arvioida vaikuttavan heikentävästi perustuslain 21 §:n tai asianosaisten taikka muiden muutok-
senhakuun oikeutettujen oikeusturvan toteutumisen kannalta. Yhteiskäsittelyä koskevista lain
kohdista ilmenee toimivaltainen viranomaisen perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.
Edellä esitetyin perustein säännösehdoitusten voidaan katsoa olevan sopusoinnussa perustuslain
21 §:n mukaisen oikeusturvan kannalta. Esityksessä on myös huomioitu hyvän hallinnon peri-
aatteet.

Ympäristöasioiden käsittelylain 5 §:n 5 momenttiin sisältyvää muutoksenhakukieltoa tulisi ar-
vioida perustuslain 21 §:ssä turvatun muutoksenhakuoikeuden valossa. Säännöksen esitöiden
mukaan muutoksenhakuoikeuden turvaamista koskeva säännös ei estä säätämästä vähäisiä
poikkeuksia, kunhan poikkeukset eivät muuta pääsääntöä eivätkä vaaranna yksilön oikeutta oi-
keudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että muutoksenhakukiellosta on ollut mahdollista säätää
lailla, kun asian siirtämistä tai jatkoselvitykseen ryhtymistä koskeva päätös on sellainen, joihin
ei ole välitöntä tarvetta saada oikeussuojaa (PeVL 16/2011 vp). Niin ikään muutoksenhakukiel-
losta on katsottu mahdolliseksi säätää lailla, kun päätöksellä ei ollut välittömiä itsenäisiä oi-
keusvaikutuksia ja asianosaisella oli mahdollisuus valittaa päätöksestä pääasialliseksi koske-
van muutoksenhaun yhteydessä (PeVL 61/2002 vp, s. 8–9).

Ehdotettu muutoksenhakukielto koskisi määräajan pidentämistä koskevaa päätöstä, jossa kyse olisi pääasian ratkaisua koskevan päätöksen antamisen lykkäämisestä, eikä sillä siten voida katsoa olevan välittömiä itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Päätökseen ei arvioida myöskään kohdistuvan välitöntä oikeussuojan tarvetta, sillä käytännössä tuomioistuimien ei voisi muutoksenhaussa velvoittaa viranomaisia antamaan pääasian ratkaisua ennen viranomaisen ilmoittamaa päätökselle asetettua uutta määräaika.

Saamelaisien oikeudet

Saamelaisilla alkuperäiskansana on perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tällä perustuslain säännöksellä turvataan muun muassa sellaisten saamelaisen kulttuurimuotoon kuuluvien perinteisten elinkeinojen kuin poronhoidon, kalastuksen ja metsästyksen harjoittamista. Lisäksi saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin perusteella saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitean mukaan kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen SopS 6/1976, KP-sopimus) 27 artikla merkitsee muun muassa velvollisuutta taloudellisten toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen siten, että saamelaisten elinkeinojen, kuten poronhoidon, taloudellinen kannattavuus säilyy.

Perustuslakivaliokunta on suhtautunut käytännössä saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien rajoituksiin tiukasti, joten sääntelyyn on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Saamelaisten oikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä tulee lukea perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti, mikä tarkoittaa sitä, että ihmisoikeudet asettavat vähimmäissuojan kansallisen lain säädännön tulkinnaalle ja soveltamiselle.

Ehdotusten arvioidaan olevan sopusoinnussa perustuslain 17 §:n 3 momentin ja 121 §:n 4 momentin vaatimusten kanssa.

Perustuslain 2 §:n 3 momentista, 80 §:stä ja 119 §:n 2 momentista johtuvat vaatimukset

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lailla säätämisen yleinen vaatimus johdetaan perusoikeussäännösten nimenomaisista sääntelyvarauksista ja muista lakiviittauksista sekä lain alaa koskevasta perustuslain 80 §:n säännöksestä. Lailla on sen mukaan säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Säännöksessä edellytetään, että kaikki yksilön oikeusasemaan vaikuttavat keskeiset säännökset annetaan lailla. Asetuksen antaja voidaan lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä vähäisistä yksityiskohdista. Valtuutetun lain on tällöin täytettävä vaatimukset lain täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Lailla on säädettävä myös perustuslain mukaan muuten lain alaan kuuluvista asioista.

Perustuslain 119 §:ssä säädetään valtionhallinnosta. Esityksen kannalta merkityksellinen on mainitun 119 §:n 2 momentti, jonka mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (HE 1/1998 vp s. 174/II, PeVL 5/2008 vp, s. 2/I.) valtionhallinnon toimielinten yleisinä perusteina on pidettävä muun muassa pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia. Julkisen vallan käsite perustuslain 119 §:n 2 momentissa saa sisältönsä perustuslain 2 §:n 3 momentista, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Julkisen vallan käyttämisestä olisi siten kysymys esimerkiksi silloin, kun yksikkö voi antaa perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitett-

tuja oikeussääntöjä tai tehdä päätöksiä yksilön oikeuksista, velvollisuuksista. Jos valtionhallinnon toimielimelle kuuluu tämän kaltaisia tehtäviä, toimielimen yleisistä perusteista tulisi säätää lailla. Perustuslain varsin yleisellä 119 §:n 2 momentin säännöksellä on ollut tarkoitus mahdollistaa valtion alue- ja paikallishallinnon joustava kehittäminen.

Ehdotetussa ympäristöasioiden käsittelylaissa säädettäisiin muun ohessa eräistä viraston tehtävistä ympäristöasioissa, toiminnanharjoittajiin kohdistuvista velvoitteista, yhteensovittamista ja yhteiskäsittelyä koskevista menettelyistä sekä asioiden ratkaisemisesta kuten ratkaisukokoonpanoista ja äänestämisestä. Ehdotetun ympäristöasioiden käsittelylain Ehdotetut ympäristöasioiden käsittelylain säännökset muodostavat siten osaltaan perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaiset lakisidonnaisuuden vaatimukset täyttävät perussäännökset perustuslain 80 § huomioon ottaen.

Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen edellyttää, että julkisen vallan käyttäjällä on aina viime kädessä eduskunnan säätämään lakiin palautettavissa oleva toimivaltaperuste. Viranomaisella ei siten voi olla sellaista julkisen vallan käyttämistä tarkoittavaa toimivaltaa, jolla ei ole nimenomaista tukea laissa. Lähtökohtana on, että kussakin asiassa toimivaltaisen viranomaisen tulee käydä ilmi laista. Ehdotetun ympäristöasioiden käsittelylaki sisältäisi Lupa- ja valvontaviraston lakisäätöisiä tehtäviä useissa pykälissä ja siihen myös sisältyisivät yhteyspisteviranomaista koskevat nimenomaiset säännökset (4 ja 5 §). Myös yhteensovittamista koskevassa luvussa 4 säädettäisiin viranomaisten menettelyyn liittyvistä tehtävistä. Sääntelyn voidaan katsoa muodostavan riittävän perustan julkisen vallan toiminnalle.

Ehdotettuihin lakeihin sisältyisi myös valtioneuvostolle osoitettuja asetuksenantovaltuuksia: ympäristöasioiden käsittelylain 11 §:ssä ja YVA-lain 12 §:ssä.

Ympäristöasioiden käsittelylain ehdotettu väliaikaisen 11 §:n 3 momentin säännös koskee menettelyllistä etusijaa tavoittelevien luvanhakijoiden antaman selvityksen sisältöä. Valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on otettava huomioon, että ehdotetun ympäristöasioiden käsittelylain 11 §:ssä tarkoitetun selvityksen esittäminen olisi hakijan harkittavissa. Etusijaan pyrkiminen olisi siten vapaaehtoista eikä siihen olisi velvollisuutta. Ehdotettu asetuksenantovaltuus vastaa voimassa olevaa ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain väliaikaisesta muuttamista annetun lain 2 a §:n 4 momenttia. Ehdotettu YVA-lain 12 § koskee hankkeesta vastaavalta edellytettäviä tietoja, jonka viimeisen virkkeen valtuussäännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan pykälän valtuutta. Valtuussäännökseen tehtäisiin vain tekninen säädöskielen tarkistus. Ehdotetun valtuuden mukaan hankkeesta vastaavan viranomaiselle toimitettavista tiedoista annettaisiin tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Edellä mainitut asetuksenantoa koskevat valtuussäännökset ovat riittävän selkeitä ja tarkkarajaisia. Ehdotetut säännökset täyttävät siten myös perustuslain 80 §:n vaatimukset.

Tuomioistuinten riippumattomuus

Perustuslain 3 § sisältää säännökset valtiollisten tehtävien jaosta ja parlamentarismista. Kaikki tuomioistuimet ovat tuomiovaltaa käyttäessään riippumattomia perustuslain 3 §:n 3 momentin perusteella. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on käsitellyt tuomioistuinten riippumattomuutta esimerkiksi lausunnossaan PeVL 49/2018 vp. Perustuslakivaliokunta toteaa, että tuomioistuinten riippumattomuudella tarkoitetaan sitä, että tuomioistuinten tulee olla lainkäyttötoiminnassaan riippumattomia muiden tahojen vaikutuksesta. Tämä koskee niin lainsäätäjää, hallitusvallan käyttäjää ja viranomaisia kuin esimerkiksi oikeusriidan osapuoliakin (ks. HE 1/1998 vp, s. 76, PeVL 14/2016 vp, s. 4–5). Tuomioistuinten riippumattomuus tarkoittaa siis toisaalta sekä riippumattomuutta oikeuslaitoksen ulkopuolisista tahoista (ulkoinen riippumattomuus) että tuomioistuinten ja yksittäisten tuomarien riippumattomuutta tuomioistuinlaitoksen

sisällä (sisäinen riippumattomuus). Perustuslakivaliokunta korostaa, että tuomioistuinlaitoksen hallinnon ja talouden organisointi ei saa vaarantaa riippumattomuuden kumpaakaan ulottuvuutta.

Ympäristöasioiden käsittelylakia koskevaan ehdotukseen sisältyisi hakemusten etusijaa koskevat 10 ja 11 §. Vaasan hallinto-oikeus soveltaisi ympäristönsuojelulain (197 a §) ja vesilain (15 luvun 4 a §) nojalla muutoksenhaussa ehdotettuja käsittelylain 10–11 §:n säännöksiä ja harkitsisi, mitkä valitusasiat saavat etusijan. Ehdotettu ympäristöasioiden käsittelylain 11 § vastaisi säätämistavaltaan voimassa olevaa etusijaa koskevaa sääntelyä (HE 128/2022 vp). Uutena Vaasan hallinto-oikeudessa kiireellisenä käsiteltävä asiaryhmä olisivat myös ympäristöasioiden käsittelylain 10 §:ssä tarkoitetut valitusasiat. Näitä olisivat kriittisten raaka-aineiden asetuksen ja nettonollateknologia-asetuksen mukaisia strategisia hankkeita ja toimintoja koskevat lupahakemukset sekä toimintojen muodostamia kokonaisuuksia koskevat lupahakemukset. Etusija hallintomenettelyssä ja vastaavasti kiireellinen käsittely muutoksenhaussa määräytyisivät säännösehdoitusten mukaan suoraan sen perusteella, että hankkeille on myönnetty asetusten mukaisesti strategisen hankkeen asema komission tai jäsenmaan toimesta.

Ehdotusten arvioinnissa olisi otettava myös huomioon, että hallintotuomioistuimissa sovellettavat säännökset olisivat määräaikaista ja niiden voimassaolo päättyisi vuoden 2032 lopussa. Hallintotuomioistuimet harkitsevat edellä mainittuihin säännösehdoituksiin perustuen itsenäisesti, mitkä valitusasiat kuuluvat kiireellisenä käsiteltävien valitusasioiden ryhmään.

Ehdotetut ympäristöasioiden käsittelylain 10 ja 11 § sekä niihin kytkeytyvät hallintotuomioistuimissa sovellettavat ympäristönsuojelulain 197 a § ja vesilain 15 luvun 4 § ovat sopusoinnussa tuomioistuinten riippumattomuuden kanssa.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tavoitteena on edistää eräiden Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä sekä menettelyiden sähköisten asiointijärjestelmien hyödyntämistä ja vuorovaikutteisuutta.

2 §

Ennakollinen ohjaus

Lupa- ja valvontavirasto koordinoi osaltaan hankkeen tai toiminnan vaatimien arviointi-, selvitys- ja lupamenettelyjen kokonaisuutta yhteistyössä hankkeesta vastaavan ja muiden viranomaisten kanssa riittävän tiedonvaihdon varmistamiseksi sekä lupamenettelyiden sujuvoittamiseksi.

3 §

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vesilaissa (587/2011), luonnonsoojelulaissa (9/2023), merensuojelulaissa (1415/1994) sekä maa-aineslaissa (555/1981) Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvaksi säädettyjen ympäristöasioiden käsittelyyn.

Lupa-asian käsittelyssä noudatetaan tämän lain lisäksi, mitä 1 momentissa mainituissa laeissa säädetään.

2 luku

Yhteyspisteviranomainen

4 §

Yhteyspisteviranomainen

Lupa- ja valvontavirasto toimii tässä laissa tarkoitettuna yhteyspisteviranomaisena, joka huolehtii lupamenettelyihin ja muihin hallinnollisiin menettelyihin liittyvästä hakijan menettelyllisestä neuvonnasta yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa siten kuin siitä tarkemmin jäljempänä säädetään.

Lupa- ja valvontavirasto toimii puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestäväen tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1252, jäljempänä *kriittisten raaka-aineiden asetus*, 9 artiklan 1 kohdassa sekä Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehystä ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen xxxx/xxxx, jäljempänä *nettonollateknologia-asetus*, 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteviranomaisena.

Lupa- ja valvontavirasto toimii myös direktiivin (EU) 2018/2001, asetuksen (EU) 2018/1999 ja direktiivin 98/70/EY muuttamisesta uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisen osalta sekä neuvoston direktiivin (EU) 2015/652 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2023/2413 16 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteviranomaisena siten kuin uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetussa laissa (1145/2020) tarkemmin säädetään.

5 §

Määräaikojen seuranta

Yhteyspisteviranomaisen on seurattava kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklan 2 kohdassa ja nettonollateknologia-asetuksen 9 artiklan 1 ja 2 kohdassa sekä 16 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädettyjen lupamenettelyn määräaikojen toteutumista.

Yhteyspisteviranomainen voi päättää määräaikojen pidentämisestä kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklan 4 kohdassa ja nettonollateknologia-asetuksen 9 artiklan 7 ja 8 kohdassa säädettyin edellytyksin. Toimivaltaisen viranomaisen on esitettävä yhteyspisteviranomaiselle ehdotuksensa toimivallassaan olevan lupa-asian käsittelyn määräajan pidentämisestä, sekä perustelut pidentämiselle.

Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle, kun toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullut hakemus on täydellinen tai miltä osin toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullutta hakemusta on täydennettävä.

Toimivaltaisen viranomaisen on huolehdittava, että sähköisessä yhteyspisteessä on ajantasaiset tiedot edellä mainituissa asetuksissa tarkoitettujen lupamenettelyn käsittelyvaiheesta. Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle lupa-asian vireilletulosta ja asiaa koskevan päätöksen tiedoksiantamisesta hakijalle, jos hakija ei asioi kyseisen menettelyn osalta sähköisen yhteyspisteen kautta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuun määräaikojen pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

3 luku

Asioiden käsittely Lupa- ja valvontavirastossa

6 §

Neuvonta ja viranomaisten yhteistyö

Lupa- ja valvontavirasto voi hakijan pyynnöstä tai omasta aloitteestaan järjestää tapaamisen hakijan, viraston sekä tarpeen mukaan muiden tahojen ja toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Lupa- ja valvontaviraston on huolehdittava tarvittavasta yhteydenpidosta muihin viranomaisiin koko lupamenettelyn ajan.

7 §

Käsittelyaikaa koskeva arvio

Lupa- ja valvontaviraston on esitettävä arvionsa lupapäätöksen antamisajankohdasta ja julkaistava se tietoverkossa. Lupa- ja valvontaviraston on päivitettävä arviota tarpeen mukaan, mikäli arvio käsittelyajasta merkittävästi muuttuu.

Käsittelyajan arvioimisesta yhteensovittamismenettelyssä säädetään 12 §:ssä.

8 §

Asioiden käsittelyn edellyttämä asiantuntemus

Lupa- ja valvontavirastossa on sen tehtäviin kuuluvia ympäristöasioita valmisteltaessa ja ratkaistaessa oltava niiden edellyttämä riittävän laaja-alainen oikeudellinen, tekninen ja luonnontieteellinen asiantuntemus.

9 §

Sähköinen asiointi

Sen estämättä, mitä ympäristönsuojelulain 39 §:n 1 momentissa ja vesilain 11 luvun 2 §:n 1 momentissa säädetään, hanketta koskevat hakemukset on toimitettava Lupa- ja valvontavirastolle sähköisen yhteyspisteen kautta.

Toiminnanharjoittajan asemassa oleva luonnollinen henkilö voi kuitenkin jättää lupahakemuksen ja sen liitteet paperisina. Toiminnanharjoittajan on Lupa- ja valvontaviraston pyynnöstä toimitettava hakemusasiakirjat myös paperisena, jos se on asian käsittelyn vuoksi tarpeen.

10 §

Eräiden EU-säädösten mukaisten hankkeiden etusija

Lupa- ja valvontaviraston on ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten sekä tämän lain 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistavien lupa-asioiden käsittelyssä annettava etusija kriittisten raaka-aineiden asetuksen 6 artiklassa tarkoitettuja strategisia raaka-ainehankkeita sekä nettonollateknologia-asetuksen 3 artiklan 18 luetelmakohdassa tarkoitettuja strategisia nettonollahankkeita koskeville lupahakemuksille suhteessa muihin vireille tullessiin lupahakemuksiin.

Hakijan on lähetettävä kriittisten raaka-aineiden asetuksen 7 artiklassa ja nettonollateknologia-asetuksen 14 artiklassa tarkoitettu strategisen hankkeen tunnustamista koskeva hakemus ja päätös tiedoksi yhteyspisteviranomaiselle.

Etusija on annettava myös toimintojen muodostamaa kokonaisuutta koskevalle lupahakemukselle, jos luvan tarve olennaisilta osin perustuu 1 momentissa tarkoitettuun toimintoon.

11 §

Eräiden vihreän siirtymän hankkeiden määräaikainen etusija

Lupa- ja valvontaviraston on ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten sekä tämän lain 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistavien lupa-asioiden käsittelyssä annettava vuoden 2030 loppuun saakka etusija myös kestävä sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/852 17 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun ei merkittävää haittaa -periaatteen huomioon ottavan toiminnan lupahakemukselle suhteessa muihin vireille tullessiin lupahakemuksiin. Hakijan on hakemuksen yhteydessä esitettävä riittävä selvitys oikeudesta etusijaan. Jäljempänä 2–6 kohdassa tarkoitettu lupahakemus on pyrittävä käsittelemään 12 kuukaudessa siitä laskien, kun lupahakemusta koskeva kuulutus julkaistaan. Sen estämättä, mitä 10 §:ssä säädetään, lupahakemuksia, joille on annettava etusija, ovat hakemukset, jotka koskevat:

- 1) energiatuotantolaitosta, joka tuottaa energiaa uusiutuvalla energialla, sekä merituulivoimaa ja siihen liittyviä vesitaloushankkeita;
- 2) uusiutuvaan energiaan tai sähköistämiseen perustuvia fossiilisten polttoaineiden tai raaka-aineiden käyttöä korvaavia teollisuuden hankkeita;
- 3) vedyn valmistusta ja hyödyntämistä, lukuun ottamatta vedyn valmistusta fossiilisista polttoaineista;
- 4) hiilidioksidin talteenottoa, hyödyntämistä ja varastointia;
- 5) akkutehdasta ja akkumateriaalien valmistusta, talteenottoa ja uudelleenkäyttöä;
- 6) palvelinkestusta, jonka tuottamasta hukkalämmöstä pääosa hyödynnetään.

Etusija on annettava myös toimintojen muodostamaa kokonaisuutta koskevalle lupahakemukselle, jos luvan tarve olennaisilta osin perustuu 1 momentissa tarkoitettuun toimintoon.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun selvityksen sisällöstä.

4 luku

Eräiden lupamenettelyiden yhteensovittaminen

12 §

Yhteensovitettavat lupamenettelyt

Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisen lupahakemuksen käsittely voidaan hakijan pyynnöstä tai hänen suostumuksellaan sovittaa yhteen, siten kuin tässä luvussa jäljempänä säädetään, seuraavien Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimivaltaan kuuluvia lupia koskevien hakemusten kanssa:

- 1) kaivoslain (621/2011) 9 §:n mukainen malminetsintälupa, 16 §:n mukainen kaivoslupa ja 22 §:n mukainen kullanhuhdontalupa;
- 2) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 23 §:n mukainen lupa vaarallisen kemikaalin laajamittaiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin sekä 58 §:n mukainen lupa räjähteiden valmistukseen ja varastointiin.

Sen estämättä, mitä 9 §:n 2 momentissa säädetään, lupahakemukset on toimitettava viranomaisille sähköisen yhteyspisteen kautta.

Lupa-asian käsittelyssä noudatetaan tämän luvun lisäksi, mitä 1 momentissa mainituissa laeissa säädetään.

13 §

Yhteensovitettävien hakemusten käsittelyaika

Lupa- ja valvontavirasto arvioi yhteistyössä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kanssa yhteensovitettävien lupahakemusten tavoitteellisen käsittelyajan ja esittää sen perusteella arvion lupasioissa annettavien päätösten antamisajankohdasta.

Kun yhteensovittamisessa käsiteltävissä lupa-asioissa on saatu riittävät selvitykset, Lupa- ja valvontavirasto ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto sopivat tavoitteellisen määräajan asettamisesta päätösten antamiselle.

14 §

Hakemuksen täydentäminen sekä hakemuksen tiedoksianto ja siitä tiedottaminen

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ilmoittaa Lupa- ja valvontavirastolle, miltä osin Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimivaltaan kuuluvaa lupahakemusta on täydennettävä. Lupa- ja valvontavirasto varaa hakijalle tilaisuuden täydentää vireille saatettuja hakemuksia asettamisaan määräajassa.

Lupa- ja valvontaviraston on annettava lupahakemukset tiedoksi julkisella kuulutuksella. Kuulutuksen tulee sisältää sen lisäksi, mitä hallintolain 62 a §:n 3 momentissa säädetään, tiivistelmä hankkeesta ja lupahakemuksista. Tieto kuulutuksesta on julkaistava Lupa- ja valvontaviraston ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston verkkosivuilla, jossa on oltava myös nähtävillä kuulutus ja hakemusasiakirjat vähintään kuulutusajan. Lupa- ja valvontaviraston on annettava kuulutus erikseen tiedoksi niille asianosaisille, joita asiat erityisesti koskevat.

Sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, lupahakemuksesta tiedottamiseen ja sen tiedoksi-antamiseen sovelletaan ympäristönsuojelulain 44 §:ää.

15 §

Lausunnot, muistutukset ja mielipiteet sekä hakijan selitys

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on toimitettava Lupa- ja valvontavirastolle tieto toimivaltaansa kuuluvasta lupahakemuksesta pyydettyistä lausunnoista. Lupa- ja valvontavirasto pyytää lausunnonantajia toimittamaan lausunnot sähköisesti määräajassa. Lupa- ja valvontavirastolle on toimitettava 12 §:n 1 momentissa mainituissa laeissa tarkoitetut muistutukset ja mielipiteet.

Lupa- ja valvontavirasto varaa hakijalle tilaisuuden antaa sähköisesti selityksensä hakemusten johdosta annetuista lausunnoista, muistutuksista ja mielipiteistä.

16 §

Lupapäätöksen antaminen ja tiedoksianto sekä siitä tiedottaminen

Lupa- ja valvontavirasto ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto antavat päätöksensä samanaikaisesti. Viranomaisten on tarpeen mukaan tehtävä yhteistyötä lupamääräysten yhteensopivuuden varmistamiseksi.

Lupa- ja valvontaviraston ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on annettava lupapäätöksensä tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään. Lupa- ja valvontavirasto huolehtii lupapäätösten lähettämisestä sekä niistä ilmoittamisesta. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto huolehtii kuulutusta koskevan tiedon julkaisemisesta.

Sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, lupapäätöksestä tiedottamiseen ja sen tiedoksiantamiseen sovelletaan ympäristönsuojelulain 85 §:ää.

5 luku

Yhteiskäsittely

17 §

Lupahakemusten yhteiskäsittely

Lupa- ja valvontaviraston on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä ympäristönsuojelulaissa ja vesilaisissa tarkoitetut, samaa toimintaa tai hanketta koskevat lupahakemukset sekä niihin olennaisella tavalla liittyvät luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitetut poikkeusta koskevat hakemukset, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana.

Jos lupa-asiaa käsiteltäessä ilmenee, että toimintaa varten on tarpeen jokin muu edellä 1 momentissa tarkoitetuista luvista, luvan hakijan on Lupa- ja valvontaviraston määräämässä kohdullisessa ajassa tehtävä tämän edellyttämät lupahakemukset, ellei 1 momentista muuta johdu. Muussa tapauksessa vireillä oleva lupahakemus voidaan jättää tutkimatta.

Maa-ainesten ottamista koskevan lupahakemuksen ja samaa hanketta koskevan ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelystä säädetään ympäristönsuojelulain 47 a §:ssä ja maa-aineslain 4 a §:ssä. Lupa-asian ratkaisemisessa toimivaltaisesta viranomaisesta säädetään maa-aineslain 7 §:n 1 momentissa.

Tarvittava poikkeaminen vesilain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetuista suoja-alueääräyksistä ratkaistaan samalla päätöksellä kuin vireillä oleva ympäristölupa-asia.

18 §

Yhteiskäsittelyssä noudatettava menettely

Jos edellä 17 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lupien yhteiskäsittelyyn sisältyy vesilain mukainen lupahakemus, asiat käsitellään vesilain mukaisessa menettelyssä. Muussa tapauksessa käsittelyssä noudatetaan ympäristönsuojelulakia.

Yhteiskäsittelyyn sisältyvän ympäristölupaa koskevan asian käsittelyyn sovelletaan lisäksi, mitä lupahakemuksen ja päätöksen sisällöstä säädetään ympäristönsuojelulaissa tai sen nojalla.

6 luku

Asioiden ratkaiseminen

19 §

Ratkaisukokoonpanot

Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset sekä tämän lain 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistavat lupa-asiat ratkaistaan esittelystä yhden taikka kahden ratkaisijan kokoonpanossa taikka monijäsenisessä kokoonpanossa.

Yhden ratkaisijan kokoonpanossa asian ratkaisee Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston osastopäällikkö tai osastopäällikön määräämä osaston muu virkamies.

Ratkaisukokoonpano määrätään asian vaatiman asiantuntemuksen mukaan, ottaen huomioon, mitä 8 §:ssä asiantuntemuksesta tarkemmin säädetään. Jos asian tai hankkeen laatu ja laajuus,

merkittävät ympäristövaikutukset taikka muu erityinen syy sitä edellyttää, asia ratkaistaan monijäsenisessä kokoonpanossa. Jos asia on jo osoitettu yhden tai kahden jäsenen kokoonpanossa ratkaistavaksi, on asia siirrettävä monijäsenisessä kokoonpanossa ratkaistavaksi. Asia on siirrettävä monijäsenisen kokoonpanon ratkaistavaksi, jos kaksijäsenisen kokoonpanon jäsenet ovat asian lopputuloksesta eri mieltä.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston osastopäällikkö tai osastopäällikön määräämä osaston muu virkamies määrää ratkaistavan asian ratkaisukokoonpanon ja tarvittaessa kokoonpanolle puheenjohtajan.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston osastopäällikkö tai osastopäällikön määräämä osaston muu virkamies ei voi ottaa ratkaistavakseen asiaa, jonka hän on määrännyt muussa kokoonpanossa ratkaistavaksi.

20 §

Äänestäminen

Äänestämiseen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 85 §:ssä säädetään.

7 luku

Erinäiset säännökset

21 §

Tiedonsaantioikeus

Edellä 4 §:ssä tarkoitetulla yhteyspisteviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toimivaltaisilta viranomaisilta sellaiset hakijaa, tuotantolaitoshanketta ja asian käsittelytilannetta koskevat tiedot toimivaltaisessa viranomaisessa käsittelyssä olevista ja olleista lupa-asioista ja muista hallinnollista menettelyistä, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa ja 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa säädöksissä yhteyspisteviranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

22 §

Lupamaksut

Edellä 4 luvun mukaisesta lupakäsittelyn yhteensovittamisesta perittävään maksuun sovelletaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään. Muilta osin lupahakemusten käsittelystä perittävistä maksuista säädetään 12 §:n 1 momentissa mainituissa laeissa.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026. Lain 11 § on voimassa 31 päivään joulukuuta 2030.

Tällä lailla kumotaan:

1) ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettu laki (898/2009);

2) eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettu laki (764/2019).

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tullut lupa-asia käsitellään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. [Tämän lain voimaan tullessa aluehallintovirastossa vireillä olevat 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut hakemukset ratkaistaan kuitenkin noudattaen tätä lakia.]

Jos muutoksenhakutuomioistuin kumoo lupapäätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

2.

Laki

ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 44 §:n 4 momentti, 44 a §:n 1 momentti, 47, 85 §:n 4 momentti ja 197 a §, sellaisena kuin niistä on 47 § osaksi laissa 504/2019, seuraavasti:

44 §

Lupahakemuksen tiedoksianto ja lupahakemuksesta tiedottaminen

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 4 lukua, noudatetaan sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 14 §:n 2 ja 3 momenttia.

44 a §

Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksesta kuuleminen

Vaihtoehto 1: Jos Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluva olemassa olevan hankkeen muutosta koskeva ympäristölupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta tiedottaessaan kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä kyseisen lain 20 §:ssä säädetään. Mielenpitoet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpitoet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää

Vaihtoehto 2: Jos Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluva ympäristölupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta tiedottaessaan kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä kyseisen lain 20 §:ssä säädetään. Mielenpitoet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpitoet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää.

47 §

Eräiden hakemusten yhteiskäsittely

Tässä laissa, vesilaissa ja luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitettujen samaa toimintaa tai hanketta koskevien tai siihen olennaisesti liittyvien lupahakemusten yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 5 luvussa.

85 §

Lupapäätöksen tiedoksianto ja lupapäätöksestä tiedottaminen

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua, noudatetaan sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, mainitun lain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

197 a §

Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä

Eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 10 §:ssä ja 11 §:ssä tarkoitettua lupahakemusta koskeva asia on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupa-asioihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1146/2022) voimaantulosäännös seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2032.

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevat valitukset ratkaistaan noudattaen tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

vesilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesilain (587/2011) 11 luvun 2 §:n 1 momentti, 11 a §, 12 § ja 24 a § sekä 15 luvun 4 a §, sellaisina kuin niistä ovat 11 luvun 2 §:n 1 momentti laissa 505/2019, 11 a ja 24 a § laissa 766/2019, 12 § osaksi laissa 531/2014 ja 15 luvun 4 a § laissa 1145/2022 seuraavasti:

11 Luku

Hakemusmenettely

2 §

Hakemusasian vireillepano

Asia pannaan vireille lupaviranomaisessa hakemuksella. Hankkeesta vastaavan, joka ei ole luonnollinen henkilö, on tehtävä hakemus sähköisesti. Hankkeesta vastaavan on lupaviranomaisen pyynnöstä toimitettava hakemusasiakirjat paperisena, jos se on tarpeen asian käsittelyn vuoksi.

11 a §

Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksesta kuuleminen

Vaihtoehto 1: Jos olemassa olevan hankkeen muutosta koskeva lupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä kyseisen lain 20 §:ssä säädetään. Mielipiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielipiteet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään 45 päivän ja enintään 60 päivän kuluessa lupaviranomaisen määräämästä päivästä.

Mitä 1 momentissa säädetään arviointiselostuksesta kuulemisesta lupahakemuksesta tiedottamisen yhteydessä, sovelletaan myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 27 §:ssä tarkoitetusta arviointiselostuksen täydentämisestä kuulemiseen.

Vaihtoehto 2: Jos lupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä kyseisen 20 §:ssä

säädetään. Mielenpitoet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpitoet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään 45 päivän ja enintään 60 päivän kuluessa lupaviranomaisen määräämästä päivästä.

Mitä 1 momentissa säädetään arviointiselostuksesta kuulemisesta lupahakemuksesta tiedottamisen yhteydessä, sovelletaan myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 27 §:ssä tarkoitettua arviointiselostuksen täydentämisestä kuulemiseen.

12 §

Eräiden hakemusten yhteiskäsittely

Tässä laissa, ympäristönsuojelulaissa ja luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitettujen samaa toimintaa tai hanketta koskevien tai siihen olennaisesti liittyvien lupahakemusten yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvussa.

24 a §

Tiedoksianto ja tiedottaminen yhteensovittavassa menettelyssä

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua, noudatetaan sen sijaan, mitä tämän lain 11 luvun 10 ja 22 §:ssä säädetään, mainitun lain 14 ja 16 §:ää.

15 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

4 a §

Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä

Eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 10 ja 11 §:ssä tarkoitettua lupahakemusta koskeva asia on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupa-asioihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1145/2022) voimaantulosäännös seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2032.

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevat valitukset ratkaistaan noudattaen tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (9/2023) 2 §:n 3 momentti ja 35 §:n 2, 3 ja 4 momentti,
lisätään lakiin uusi 134 a § ja 143 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tämän lain 66 tai 83 §:ssä, ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa tarkoitettujen samaa toimintaa tai hanketta koskevien tai siihen olennaisesti liittyvien lupahakemusten yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (/) 5 luvussa.

5 Luku

Euroopan unionin Natura 2000 -verkosto

35 §

Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on valvottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään. Viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue on. Lisäksi lausunto on pyydettävä Lupa- ja valvontavirastolta, mikäli se ei itse ole luvan myöntävä tai suunnitelman hyväksyvä viranomaisen.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu lausunto on annettava viivytyksettä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun lausuntopyyntö on saapunut Lupa- ja valvontavirastoon tai alueen haltijalle.

Jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 3 luvussa tarkoitettua arviointimenettelyä tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään arviointimenettelyn yhteydessä. Erityisestä syystä pykälän 1 momentissa tarkoitettu arviointi voidaan tehdä erillään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä, ellei kyse ole uusiutuvan energian tuotantolaitosta, eri uusiutuvia energialähteitä yhdistävää laitosta, lämpöpumppujen ja samalla paikalla sijaitsevien energiavarastojen rakentamista, päivittämistä ja käyttöä koskevasta hankkeesta tai tällaisten laitosten, lämpöpumppujen ja varastojen sähköverkkoon liittämistä tai uusiutuvan energian lämmitys- ja jäähdytysverkkoihin liittämistä koskevasta hankkeesta. Mainitussa laissa tarkoitettua yhteysviranomaisen on sisällytettävä tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettua Lupa- ja valvontaviraston ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen haltijan lausunnot mainitun lain 23 §:ssä tarkoitettuun perusteltuun päätelmään.

15 luku

Muutoksenhaku

134 a §

Muutoksenhaku yhteiskäsittelyasiassa

Jos luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitettu päätös on annettu eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 17 §:n mukaisessa yhteiskäsittelyssä, päätökseen haetaan muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta.

Yhteiskäsittelyssä annetun päätöksen valitusoikeus määräytyy vesilain 15 luvun 2 §:n mukaisesti, jos yhteiskäsittelyyn sisältyy vesilain mukainen lupahakemus ja muussa tapauksessa ympäristönsuojelulain 191 §:n nojalla.

16 luku

Voimaantulosäännökset

143 §

Vireillä olevat asiat

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tullut 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu poikkeamista koskeva asia käsitellään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 12 §, 13 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti, 22 a §:n 2 momentti, 27 §:n 1 momentti, 36 §:n otsikko sekä liitteen 1 7 kohdan e alakohta, sellaisina kuin niistä ovat 17 §:n 1 momentti laissa 556/2021, 22 a §:n 2 momentti ja 27 §:n 1 momentti laissa 768/2019 sekä liitteen 1 7 kohdan e alakohta laissa 126/2019, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 556/2021, uusi 4 momentti, 22 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 768/2019, uusi 3 momentti sekä 36 §:ään uusi 2–4 momentti seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala ja arviointimenettelyn soveltaminen

Hankkeesta vastaavalla on oikeus käynnistää arviointimenettely omasta aloitteestaan myös ilman 3 momentissa tarkoitettua päätöstä. Tällaisissa tapauksissa tulee järjestää 8 §:ssä tarkoitettu ennakkoneuvottelu ennen arviointiohjelman toimittamista yhteysviranomaiselle.

12 §

Hankkeesta vastaavalta edellytettävät tiedot

Edellä 11 §:ssä tarkoitettua päätöksentekoa varten on hankkeesta vastaavan toimitettava toimivaltaiselle viranomaiselle kuvaus hankkeesta ja sen todennäköisistä merkittävistä ympäristövaikutuksista. Hankkeesta vastaavan viranomaiselle toimitettavista tiedoista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa

Ennen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa koskevan päätöksen tekemistä on arviointimenettelyn tarpeesta kuultava asianomaisia viranomaisia, ellei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Päätöksenteossa tulee huomioida mahdolliset hankkeesta vastaavan esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Niissä tapauksissa, joissa arviointimenettelyä ei edellytetä, päätöksessä on todettava myös mahdolliset edellä mainitut toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätös arviointimenettelyn soveltamisesta viipymättä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua siitä, kun se on saanut hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista riittävät tiedot.

17 §

Arviointiohjelmasta kuuleminen

Yhteysviranomaisen on huolehdittava siitä, että arviointiohjelmasta pyydetään tarvittavat lausunnot ja varataan mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Yhteysviranomaisen on pyydettävä lausunto arviointiohjelmasta hankkeen vaikutusalueen kunnilta sekä muilta viranomaisilta, joita asia todennäköisesti koskee mukaan lukien hankkeen lupaviranomainen. Kun Lupa- ja valvontavirasto toimii hankkeen yhteysviranomaisena ja lupaviranomaisena, ei Lupa- ja valvontavirastolta pyydetä erikseen lupaviranomaisen lausuntoa.

22 a §

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen

Vaihtoehto 1: Olemassa olevan hankkeen muutosta koskevan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvan ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011) tai maa-aineslain (555/1981) mukaisen lupahakemuksen ollessa samanaikaisesti vireillä voidaan arviointiselostuksesta kuulla lupamenettelyn yhteydessä. Kuulemiseen sovelletaan tällöin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä säädettyä. Lupamenettelyn koskiessa vesilain mukaista lupaa sovelletaan kuulemiseen kuitenkin vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädettyä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tulee ennen kuulemista järjestää 8 §:ssä tarkoitettu ennakoneuvottelu.

Vaihtoehto 2: Hanketta koskevan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvan ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011) tai maa-aineslain (555/1981) mukaisen lupahakemuksen ollessa samanaikaisesti vireillä voidaan arviointiselostuksesta kuulla lupamenettelyn yhteydessä. Kuulemiseen sovelletaan tällöin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä säädettyä. Lupamenettelyn koskiessa vesilain mukaista lupaa sovelletaan kuulemiseen kuitenkin vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädettyä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tulee ennen kuulemista järjestää 8 §:ssä tarkoitettu ennakoneuvottelu.

27 §

Perustellun päätelmän ajantasaisuus

Lupaviranomaisen on varmistettava, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla lupa-asiaa ratkaistaessa. Yhteysviranomaisen on lupaviranomaisen pyynnöstä esitettävä näkemyksensä laatimansa perustellun päätelmän ajantasaisuudesta ja tarvittaessa yksilöitävä, miltä osin se ei enää ole ajan tasalla ja miltä osin arviointiselostusta on täydennettävä perustellun päätelmän ajantasaistamiseksi. Arviointiselostuksen täydentämisessä noudatetaan, mitä 20 §:ssä on säädetty arviointiselostuksesta kuulemisesta. Arviointiselostuksen täydentämisestä voidaan kuulla ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisen lupamenettelyn yhteydessä siten kuin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä ja vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädetään. Yhteysviranomainen antaa tämän jälkeen ajantasaistetun perustellun päätelmän 23 §:n mukaisesti.

36 §

Arviointimenettelyn soveltamista koskevat poikkeukset

Valtioneuvoston yleisistunto voi edellä 1 momentissa tarkoitettujen tapausten lisäksi poikkeustapauksissa päättää olla soveltamatta arviointimenettelyä yksittäiseen hankkeeseen silloin, kun arviointimenettelyn soveltaminen vaikuttaisi hankkeen kiireellisyydestä johtuen haitallisesti hankkeen tarkoitukseen. Sovellettaessa poikkeusta on huolehdittava siitä, että hankkeeseen sovelletaan lupamenettelyä ja että hankkeen vaikutukset arvioidaan muulla tavoin ennen luvan myöntämistä.

Poikkeamista koskeva päätös on annettava tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolain 62 a §:ssä. Päätös on lisäksi annettava Euroopan komissiolle tiedoksi ennen hanketta koskevan luvan myöntämistä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua poikkeusta ei voi myöntää hankkeelle, johon sovelletaan tämän lain 5 luvussa tarkoitettua kansainvälistä kuulemistä koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Liite 1

Hankeluettelo

7) energian tuotanto:

e) tuulivoimalahankkeet, kun yksittäisten laitosten lukumäärä on vähintään 7 kappaletta tai kokonaisteho vähintään 45 megawattia;

8.

Laki

maa-aineslain 4 c §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan maa-aineslain (555/1981) 4 c §.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta [rakentamislaki 1.1.2025]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 148 §, sekä

muutetaan lain 134 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 770/2019, seuraavasti:

134 §

Rakennuslupahakemuksen käsittely

Jos rakentamisen tarkoitamaan toimintaan tarvitaan ympäristönsuojelulain (527/2014) mukainen ympäristölupa, rakennuslupa-asian ratkaisemista voidaan lykätä, kunnes ympäristölupa-asia on ratkaistu, jos se rakennuksen käyttömahdollisuudet tai aiotun toiminnan ympäristövai-
kutukset huomioon ottaen on perusteltua.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

kaivoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaivoslain (621/2011) 40 §:n 5 momentti, 57 §:n 3 momentti ja 58 §:n 9 momentti seuraavasti:

40 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 1–3 momentissa säädetään, mainitun lain 14 §:n 2 ja 3 momenttia.

57 §

Lupapäätöksen antaminen

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 13 §:n 2 momenttia ja 16 §:ää.

58 §

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, päätöksestä tiedottamiseen sovelletaan sen sijaan, mitä 1–6 momentissa säädetään, mainitun lain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (390/2005) 104 e § ja 104 f §:n 3 momentti seuraavasti:

104 e §

Lupahakemuksen tiedoksianto yhteensovittavassa menettelyssä

Jos vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia taikka räjähteiden valmistusta ja varastointia koskevan lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 104 b §:ssä säädetään, mainitun lain 14 §:n 2 ja 3 momenttia.

104 f §

Lupapäätöksen tiedoksianto

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

hallinto-oikeuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallinto-oikeuslain (430/1999) 12 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
775/2019, seuraavasti:

12 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten sekä eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ja ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistavien asioiden käsittelyssä kolmijäseniseen kokoonpanoon kuuluu kaksi lainoppinutta jäsentä ja luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtynyt jäsen sekä 7 §:ssä tarkoitettujen asioiden käsittelyssä kaksi lainoppinutta jäsentä ja asiantuntijajäsen. Jos asiassa ratkaistavana olevan kysymyksen laatu sitä edellyttää, hallinto-oikeus voi ratkaista asian myös nelijäsenisessä kokoonpanossa. Nelijäseniseen kokoonpanoon kuuluu tässä momentissa tarkoitetuissa asioissa vähintään kaksi lainoppinutta jäsentä ja 7 §:ssä tarkoitetuissa asioissa kolme lainoppinutta jäsentä. Vesilain ja ympäristönsuojelulain mukainen sekä eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ja ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistava asia voidaan ratkaista laajemmassakin kokoonpanossa, jos asian erityinen laatu tai laajuus sitä edellyttää. Kokoonpanoon kuuluu tällöin puheenjohtajan lisäksi tarpeellinen määrä luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtyneitä jäseniä ja yhtä monta lainoppinutta jäsentä. Puheenjohtajana toimii aina lainoppinut jäsen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

tuomioistuinlain 10 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinlain (673/2016) 10 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 774/2019, seuraavasti:

6 §

Vesi- ja ympäristönsuojeluasioihin perehtyneen hallinto-oikeustuomarin kelpoisuusvaatimukset

Vesilain (587/2011) ja ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisessa menettelyssä sekä eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistun asian käsittelyyn osallistuvan hallinto-oikeuden muun kuin lainoppineen jäsenen kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta. Lisäksi häneltä edellytetään, että hän on perehtynyt sovellettavan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (1265/2006) 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 773/2019, seuraavasti:

11 §

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta osallistuu sellaisen asian käsittelyyn, joka on ratkaistu vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004), kumotun vesilain (264/1961) tai kumotun ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisessa menettelyssä. Sama koskee myös eräitä ympäristöasioiden käsittelyä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistuja asioita. Ympäristöasiantuntijaneuvokset osallistuvat myös Ahvenanmaata koskevien vastaavien ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

2.

Laki

ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 44 §:n 4 momentti, 44 a §:n 1 momentti, 47, 85 §:n 4 momentti ja 197 a §, sellaisena kuin niistä on 47 § osaksi laissa 504/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

44 §

44 §

Lupahakemuksen tiedoksianto ja lupahakemuksesta tiedottaminen

Lupahakemuksen tiedoksianto ja lupahakemuksesta tiedottaminen

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia (764/2019), noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 11 §:ää.

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden *ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 4 luku*a, noudatetaan sen *lisäksi*, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain *14 §:n 2 ja 3 momenttia*.

44 a §

44 a §

Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksesta kuuleminen

Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksesta kuuleminen

Jos valtion ympäristölupaviranomaisen ratkaistavaksi kuuluva ympäristölupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi *ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 22 a §:n 2 momentissa säädetyn edellytyksin* lupahakemuksesta tiedottaessaan kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä kyseisen lain 20 §:ssä säädetään. Mielenpiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpiteet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa

Vaihtoehto 1: Jos *Lupa- ja valvontaviraston* ratkaistavaksi kuuluva *olemassa olevan hankkeen muutosta koskeva* ympäristölupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta tiedottaessaan kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä kyseisen lain 20 §:ssä säädetään. Mielenpiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpiteet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuk-

Voimassa oleva laki

kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää.

Ehdotus

sessä ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää

Vaihtoehto 2: Jos *Lupa- ja valvontaviraston* ratkaistavaksi kuuluva ympäristölupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta tiedottaessaan kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä kyseisen lain 20 §:ssä säädetään. Mielenpitoet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpitoet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää.

47 §

Vesilain mukaisen hakemuksen ja ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittely

Vesien pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskeva ympäristölupahakemus sekä samaa toimintaa koskeva vesilain mukainen lupahakemus ja hakemus tämän lain 34 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun käyttöoikeuden saamiseksi on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteiskäsittely ei ole tarpeen, jos toiminta edellyttää ympäristöluvan lisäksi pelkästään vesilain 4 luvun mukaista lupaa veden ottamiseen eikä veden ottamisen ja sen takaisin vesistöön päästämisen välillä ole välitöntä vesitaloudellista yhteyttä.

Jos lupa-asiaa käsiteltäessä ilmenee, että toimintaa varten on tarpeen myös vesilain mukainen lupa, luvan hakijan on lupaviranomaisen määräämässä kohtuullisessa ajassa tehtävä vesilain mukainen lupahakemus. Muussa

47 §

Eräiden hakemusten yhteiskäsittely

Tässä laissa, vesilaissa ja luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitettujen samaa toimintaa tai hanketta koskevien tai siihen olennaisesti liittyvien lupahakemusten yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 5 luvussa.

tapauksessa vireillä oleva lupahakemus jätetään tutkimatta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut asiat käsitellään vesilain mukaisessa menettelyssä ottaen huomioon, mitä lupahakemuksen ja päätöksen sisällöstä säädetään tässä laissa tai tämän lain nojalla.

Tarvittava poikkeaminen vesilain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetuista suoja-alue määräyksistä ratkaistaan samalla päätöksellä kuin vireillä oleva ympäristölupa-asia.

85 §

Lupapäätöksen tiedoksianto ja lupapäätöksestä tiedottaminen

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia, noudatetaan sen sijaan, mitä tässä pykälässä säädetään, mainitun lain 14 ja 15 §:ää.

197 a §

Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain (898/2009) 2 a §:ssä tarkoitettua lupahakemusta koskeva asia on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupa-asioihin.

85 §

Lupapäätöksen tiedoksianto ja lupapäätöksestä tiedottaminen

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua, noudatetaan sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, mainitun lain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

197 a §

Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä

Eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 10 §:ssä ja 11 §:ssä tarkoitettua lupahakemusta koskeva asia on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupa-asioihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1146/2022) voimaantulosäännös seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2023 ja on voimassa 31 päivään joulu-
kuuta 2028.

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistui-
missa vireillä olevat valitukset ratkaistaan
noudattaen tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2023 ja on voimassa 31 päivään joulu-
kuuta 2032.

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistui-
missa vireillä olevat valitukset ratkaistaan
noudattaen tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

vesilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesilain (587/2011) 11 luvun 2 §:n 1 momentti, 11 a §, 12 § ja 24 a § sekä 15 luvun
4 a §, sellaisina kuin niistä ovat 11 luvun 2 §:n 1 momentti laissa 505/2019, 11 a ja 24 a § laissa
766/2019, 12 § osaksi laissa 531/2014 ja 15 luvun 4 a § laissa 1145/2022 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 luku

Hakemusmenettely

11 luku

Hakemusmenettely

Voimassa oleva laki

2 §

Hakemusasian vireillepano

Asia pannaan vireille lupaviranomaisessa hakemuksella. Hankkeesta vastaavan, joka ei ole luonnollinen henkilö, on tehtävä hakemus sähköisesti. *Lupaviranomainen voi erityisestä syystä hyväksyä hakemuksen jättämisen paperisena.* Hankkeesta vastaavan on lupaviranomaisen pyynnöstä toimitettava hakemuskirjat paperisena, jos se on tarpeen asian käsittelyn vuoksi.

Ehdotus

2 §

Hakemusasian vireillepano

Asia pannaan vireille lupaviranomaisessa hakemuksella. Hankkeesta vastaavan, joka ei ole luonnollinen henkilö, on tehtävä hakemus sähköisesti. Hankkeesta vastaavan on lupaviranomaisen pyynnöstä toimitettava hakemuskirjat paperisena, jos se on tarpeen asian käsittelyn vuoksi.

11 a §

Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksen täydentämisestä kuuleminen

Jos lupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 27 §:ssä tarkoitettu arviointiselostuksen täydentäminen ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä kuulla arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 20 §:ssä säädetään. Mielenpiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpiteet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään 45 päivän ja enintään 60 päivän kuluessa lupaviranomaisen määräämästä päivästä.

11 a §

Lupahakemuksesta ja arviointiselostuksesta kuuleminen

Vaihtoehto 1: *Jos olemassa olevan hankkeen muutosta koskeva lupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lupaviranomainen voi lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä kyseisen lain 20 §:ssä säädetään. Mielenpiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpiteet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään 45 päivän ja enintään 60 päivän kuluessa lupaviranomaisen määräämästä päivästä.*

Mitä 1 momentissa säädetään arviointiselostuksesta kuulemisesta lupahakemuksesta tiedottamisen yhteydessä, sovelletaan myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 27 §:ssä tarkoitettua arviointiselostuksen täydentämisestä kuulemiseen.

Vaihtoehto 2: *Jos lupahakemus ja samaa hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointimenettely ovat samaan aikaan vireillä, lu-*

paviranomainen voi lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä kuulla ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta noudattamalla, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä kyseisen 20 §:ssä säädetään. Mielenpitoja ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielenpitoet lupahakemuksesta on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään 45 päivän ja enintään 60 päivän kuluessa lupaviranomaisen määräämästä päivästä.

Mitä 1 momentissa säädetään arviointiselostuksesta kuulemisesta lupahakemuksesta tiedottamisen yhteydessä, sovelletaan myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 27 §:ssä tarkoitetusta arviointiselostuksen täydentämisestä kuulemiseen.

12 §

Lupahakemusten yhteiskäsittely

Jos hanke sisältää sekä tämän lain että ympäristönsuojelulain nojalla luvanvaraisia toimenpiteitä, sovelletaan, mitä lupahakemusten yhteiskäsittelystä säädetään ympäristönsuojelulain 47 §:ssä säädetään.

Tämän lain mukainen lupahakemus ja samaa toimintaa tarkoittava ympäristönsuojelulain mukainen vesien pilaantumista koskeva hakemus on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteiskäsittely ei kuitenkaan ole tarpeen, jos hanke edellyttää ympäristölupaa lisäksi ainoastaan 4 luvun mukaista lupaa veden ottamiseen eikä veden ottamisen ja sen takaisin vesistöön päättämisen välillä ole välitöntä vesitaloudellista yhteyttä.

Jos tämän lain mukaista hakemusasiaa käsiteltäessä ilmenee hankkeen edellyttävän myös ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa, lupaviranomaisen on määrättävä hakija tekemään kohtuullisessa ajassa ympäristölupahakemus uhalla, että vireillä oleva lupahakemus muussa tapauksessa jätetään tutkimatta.

12 §

Eräiden hakemusten yhteiskäsittely

Tässä laissa, ympäristönsuojelulaissa ja luonnonnsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitettujen samaa toimintaa tai hanketta koskevien tai siihen olennaisesti liittyvien lupahakemusten yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvussa.

Voimassa oleva laki

24 a §

Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain soveltaminen

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia (764/2019), noudatetaan sen sijaan, mitä 10 ja 22 §:ssä säädetään, mainitun lain 11, 14 ja 15 §:ää.

15 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

4 a §

Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain (898/2009) 2 a §:ssä tarkoitettua lupahakemusta koskeva asia on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupa-asioihin.

Ehdotus

24 a §

Tiedoksianto ja tiedottaminen yhteensovittavassa menettelyssä

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua, noudatetaan sen sijaan, mitä tämän lain 11 luvun 10 ja 22 §:ssä säädetään, mainitun lain 14 ja 16 §:ää.

15 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

4 a §

Eräiden valitusasioiden käsittely kiireellisenä

Eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 10 ja 11 §:ssä tarkoitettua lupahakemusta koskeva asia on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupa-asioihin.

—
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1145/2022) voimaantulosäännös seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2023 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2028.

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevat valitukset ratkaistaan noudattaen tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2023 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2032.

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevat valitukset ratkaistaan noudattaen tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

luonnonsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (9/2023) 2 §:n 3 momentti ja 35 §:n 2, 3 ja 4 momentti, lisätään lakiin uusi 134 a § ja 143 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Soveltamisala

2 §

Soveltamisala

Jos hanke edellyttää 66 tai 83 §:ssä tarkoitettua poikkeamista sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaista ympäristölupaa, vesilain (587/2011) mukaista lupaa tai maa-ai-

Tämän lain 66 tai 83 §:ssä, ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa tarkoitettujen samaa toimintaa tai hanketta koskevien tai siihen olennaisesti liittyvien lupahakemusten yhteis-

Voimassa oleva laki

neslain (555/1981) mukaista ainesten ottamis-
lupaa, noudatetaan asian käsittelyssä, mitä
eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yh-
teensovittamisesta annetussa laissa säädetään
(764/2019) lupahakemusten käsittelyn yh-
teensovittamisesta.

5 Luku

Euroopan unionin Natura 2000 -verkosto

35 §

Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväk-
syvän viranomaisen on valvottava, että 1 mo-
mentissa tarkoitettu arviointi tehdään. Viran-
omaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto
elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta
ja siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -ver-
kostoon kuuluva alue on. *Jos elinkeino-, lii-
kenne- ja ympäristökeskus itse on hankkeen*
suunnittelija tai toteuttaja, ympäristöministe-
riö päättää, mikä toinen elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskus antaa lausunnon. Ympä-
ristöministeriön päätökseen ei saa erikseen
valittamalla hakea muutosta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu lausunto on
annettava viivytyksettä ja viimeistään kuuden
kuukauden kuluttua siitä, kun lausuntopyyntö
on saapunut elinkeino-, liikenne- ja ympäris-
tökeskukseen tai kun keskus on saanut tiedoksi
ympäristöministeriön 2 momentissa tar-
koitetun päätöksen.

Jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövai-
kutusten arviointimenettelystä annetun lain
(252/2017) 3 luvussa tarkoitettua arviointime-
nettelyä tämän pykälän 1 momentissa tarkoi-
tettu arviointi tehdään *tapauskohtaisesti* arvi-
ointimenettelyn yhteydessä. Mainitussa laissa
tarkoitettujen yhteysviranomaisen on sisällytet-
tävä tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettujen
elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja
luonnonsuojelun alueen haltijan lausunnot maini-
tun lain 23 §:ssä tarkoitettuun perusteltuun
päätelmään.

Ehdotus

käsittelystä säädetään eräiden ympäristöasi-
oiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa
annetun lain (/) 5 luvussa.

5 Luku

Euroopan unionin Natura 2000 -verkosto

35 §

Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväk-
syvän viranomaisen on valvottava, että 1 mo-
mentissa tarkoitettu arviointi tehdään. Viran-
omaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto
siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkos-
toon kuuluva alue on. *Lisäksi lausunto on pyy-*
dettävä Lupa- ja valvontavirastolta, mikäli se
ei itse ole luvan myöntävä tai suunnitelman
hyväksyvä viranomainen.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu lausunto
on annettava viivytyksettä ja viimeistään kol-
men kuukauden kuluttua siitä, kun lausunto-
pyyntö on saapunut *Lupa- ja valvontaviras-*
toon tai alueen haltijalle.

Jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövai-
kutusten arviointimenettelystä annetun lain
(252/2017) 3 luvussa tarkoitettua arviointime-
nettelyä tämän pykälän 1 momentissa tarkoi-
tettu arviointi tehdään arviointimenettelyn yh-
teydessä. *Erityisestä syystä pykälän 1 momen-*
tissa tarkoitettu arviointi voidaan tehdä eril-
lään ympäristövaikutusten arviointimenette-
lystä, ellei kyse ole uusiutuvan energian tuot-
antolaitosta, eri uusiutuvia energialähteitä
yhdistävää laitosta, lämpöpumppujen ja sa-
malla paikalla sijaitsevien energiavarastojen
rakentamista, päivittämistä ja käyttöä koske-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vasta hankkeesta tai tällaisten laitosten, lämpöpumppujen ja varastojen sähköverkkoon liittämistä tahi uusiutuvan energian lämmitys- ja jäähdytysverkkoihin liittämistä koskevasta hankkeesta. Mainitussa laissa tarkoitetun yhteysviranomaisen on sisällytettävä tämän pykälän 2 momentissa tarkoitetut Lupa- ja valvontaviraston ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen haltijan lausunnot mainitun lain 23 §:ssä tarkoitettuun perusteltuun päätelmään.

15 luku

Muutoksenhaku

134 a §

Muutoksenhaku yhteiskäsittelyasiassa

Jos luonnonsuojelulain 66 tai 83 §:ssä tarkoitettu päätös on annettu eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 17 §:n mukaisessa yhteiskäsittelyssä, päätökseen haetaan muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta.

Yhteiskäsittelyssä annetun päätöksen valitusoikeus määräytyy vesilain 15 luvun 2 §:n mukaisesti, jos yhteiskäsittelyyn sisältyy vesilain mukainen lupahakemus ja muussa tapauksessa ympäristönsuojelulain 191 §:n nojalla.

16 luku

Voimaantulosäännökset

143 §

Vireillä olevat asiat

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

16 luku

Voimaantulosäännökset

143 §

Vireillä olevat asiat

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulut 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu poikkeamista koskeva asia käsitellään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 12 §, 13 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti, 22 a §:n 2 momentti, 27 §:n 1 momentti, 36 §:n otsikko sekä liitteen 1 7 kohdan e alakohta, sellaisina kuin niistä ovat 17 §:n 1 momentti laissa 556/2021, 22 a §:n 2 momentti ja 27 §:n 1 momentti laissa 768/2019 sekä liitteen 1 7 kohdan e alakohta laissa 126/2019, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 556/2021, uusi 4 momentti, 22 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 768/2019, uusi 3 momentti sekä 36 §:ään uusi 2–4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Lain soveltamisala ja arviointimenettelyn soveltaminen

Lain soveltamisala ja arviointimenettelyn soveltaminen

Tätä lakia ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ympäristövaiku-

Tätä lakia ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ympäristövaiku-

tusten arviointimenettelyssä arvioitavat hankkeet ja niiden muutokset luetellaan liitteessä 1.

Arviointimenettelyä sovelletaan lisäksi yksittäistapauksessa sellaiseen hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muuhunkin kuin 1 momentissa tarkoitettuun muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, 1 momentissa tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Päätettäessä arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa on sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, otettava huomioon hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne. Päätöksenteon perustana olevista tekijöistä säädetään liitteessä 2.

tusten arviointimenettelyssä arvioitavat hankkeet ja niiden muutokset luetellaan liitteessä 1.

Arviointimenettelyä sovelletaan lisäksi yksittäistapauksessa sellaiseen hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muuhunkin kuin 1 momentissa tarkoitettuun muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, 1 momentissa tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Päätettäessä arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa on sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, otettava huomioon hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne. Päätöksenteon perustana olevista tekijöistä säädetään liitteessä 2.

Hankkeesta vastaavalla on oikeus käynnistää arviointimenettely omasta aloitteestaan myös ilman 3 momentissa tarkoitettua päätöstä. Tällaisissa tapauksissa tulee järjestää 8 §:ssä tarkoitettu ennakoneuvottelu ennen arviointiohjelman toimittamista yhteysviranomaiselle.

12 §

Hankkeesta vastaavalta edellytettävät tiedot

Edellä 11 §:ssä tarkoitettua päätöksentekoa varten on hankkeesta vastaavan toimitettava toimivaltaiselle viranomaiselle kuvaus hankkeesta ja sen todennäköisistä merkittävistä ympäristövaikutuksista. *Kuvaus voi sisältää myös hankkeen ominaisuuksiin liittyviä tietoja sekä suunniteltuja toimenpiteitä, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.* Hankkeesta vastaavan viranomaiselle toimitettavista tiedoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

12 §

Hankkeesta vastaavalta edellytettävät tiedot

Edellä 11 §:ssä tarkoitettua päätöksentekoa varten on hankkeesta vastaavan toimitettava toimivaltaiselle viranomaiselle kuvaus hankkeesta ja sen todennäköisistä merkittävistä ympäristövaikutuksista. Hankkeesta vastaavan viranomaiselle toimitettavista tiedoista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

*Päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa**Päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa*

Ennen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa koskevan päätöksen tekemistä on arviointimenettelyn tarpeesta kuultava asianomaisia viranomaisia, ellei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Niissä tapauksissa, joissa arviointimenettelyä ei edellytetä, päätöksessä on todettava myös mahdolliset hankkeesta vastaavan esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätös arviointimenettelyn soveltamisesta viipymättä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua siitä, kun se on saanut hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista riittävät tiedot.

Ennen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa koskevan päätöksen tekemistä on arviointimenettelyn tarpeesta kuultava asianomaisia viranomaisia, ellei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. *Päätöksenteossa tulee huomioida mahdolliset hankkeesta vastaavan esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.* Niissä tapauksissa, joissa arviointimenettelyä ei edellytetä, päätöksessä on todettava myös mahdolliset edellä mainitut toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätös arviointimenettelyn soveltamisesta viipymättä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua siitä, kun se on saanut hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista riittävät tiedot.

Päätös on annettava tiedoksi hankkeesta vastaavalle noudattaen, mitä hallintolain (434/2003) 60 §:ssä säädetään. Päätös on lähetettävä tiedoksi asianomaisille viranomaisille sekä mahdolliselle aloitteen tehneelle taholle. Päätös on lisäksi annettava viipymättä tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Kuulutus ja kuulutetut asiakirjat on mainitun lain 62 a §:ssä säädetystä poiketen kuitenkin pidettävä viranomaisen verkkosivuilla yleisesti nähtävillä 30 päivää. Kuulutuksessa ja kuulutetuissa asiakirjoissa julkaistut henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintia koskevat tiedot on mainitun lain 62 b §:ssä säädetystä poiketen poistettava viranomaisen verkkosivuilta päätöksen ja kuulutuksen nähtävilläpitoajan päätyttyä. Tieto kuulutuksesta on lisäksi julkaistava viipymättä hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain (410/2015) 108 §:ssä.

Päätös on annettava tiedoksi hankkeesta vastaavalle noudattaen, mitä hallintolain (434/2003) 60 §:ssä säädetään. Päätös on lähetettävä tiedoksi asianomaisille viranomaisille sekä mahdolliselle aloitteen tehneelle taholle. Päätös on lisäksi annettava viipymättä tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Kuulutus ja kuulutetut asiakirjat on mainitun lain 62 a §:ssä säädetystä poiketen kuitenkin pidettävä viranomaisen verkkosivuilla yleisesti nähtävillä 30 päivää. Kuulutuksessa ja kuulutetuissa asiakirjoissa julkaistut henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintia koskevat tiedot on mainitun lain 62 b §:ssä säädetystä poiketen poistettava viranomaisen verkkosivuilta päätöksen ja kuulutuksen nähtävilläpitoajan päätyttyä. Tieto kuulutuksesta on lisäksi julkaistava viipymättä hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain (410/2015) 108 §:ssä

*Arviointiohjelmasta kuuleminen**Arviointiohjelmasta kuuleminen*

Yhteysviranomaisen on huolehdittava siitä, että arviointiohjelmasta pyydetään tarvittavat lausunnot ja varataan mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Yhteysviranomaisen on pyydettävä lausunto arviointiohjelmasta hankkeen vaikutusalueen kunnilta sekä muilta viranomaisilta, joita asia todennäköisesti koskee mukaan lukien hankkeen lupaviranomaisen.

Yhteysviranomaisen on huolehdittava siitä, että arviointiohjelmasta pyydetään tarvittavat lausunnot ja varataan mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Yhteysviranomaisen on pyydettävä lausunto arviointiohjelmasta hankkeen vaikutusalueen kunnilta sekä muilta viranomaisilta, joita asia todennäköisesti koskee mukaan lukien hankkeen lupaviranomaisen. *Kun Lupa- ja valvontavirasto toimii hankkeen yhteysviranomaisena ja lupaviranomaisena, ei Lupa- ja valvontavirastolta pyydetä erikseen lupaviranomaisen lausuntoa.*

Yhteysviranomaisen on annettava ympäristövaikutusten arviointiohjelma viipymättä tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Kuulutuksen sisältöön sovelletaan kuitenkin hallintolain 62 a §:n 3 momentin sijasta tätä pykälää. Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksessa ja kuulutetuissa asiakirjoissa julkaistut henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintia koskevat tiedot on hallintolain 62 b §:ssä säädetystä poiketen poistettava viranomaisen verkkosivuilta tämän lain 23 §:n 3 momentissa tarkoitettun perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan päätyttyä.

Yhteysviranomaisen on annettava ympäristövaikutusten arviointiohjelma viipymättä tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Kuulutuksen sisältöön sovelletaan kuitenkin hallintolain 62 a §:n 3 momentin sijasta tätä pykälää. Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksessa ja kuulutetuissa asiakirjoissa julkaistut henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintia koskevat tiedot on hallintolain 62 b §:ssä säädetystä poiketen poistettava viranomaisen verkkosivuilta tämän lain 23 §:n 3 momentissa tarkoitettun perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan päätyttyä.

Tieto kuulutuksesta on julkaistava viipymättä hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä. Lisäksi arviointiohjelmasta on tiedotettava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Mielipiteet ja lausunnot on toimitettava yhteysviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen

Tieto kuulutuksesta on julkaistava viipymättä hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa. Kunnan ilmoituksista säädetään kuntalain 108 §:ssä. Lisäksi arviointiohjelmasta on tiedotettava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Mielipiteet ja lausunnot on toimitettava yhteysviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen

Voimassa oleva laki

julkaisemispäivästä ja kestää 30 päivää. Eri-tyisestä syystä aika voidaan pidentää enintään 60 päiväksi.

22 a §

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen

Hanketta koskevan ympäristövaikutusten arvioinnin ja lupahakemuksen käsittelyn edellyttämät selvitystarpeet sovitetaan tarpeen mukaan arviointiohjelmassa yhteen. Arviointiselostukseen ja lupahakemukseen sisällytettäviä selvityksiä voidaan laatia yhteisesti.

Hanketta koskevan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisen valtion ympäristölupaviranomaisen ratkaistavaksi kuuluvan ympäristölupahakemuksen ollessa samanaikaisesti vireillä voidaan arviointiselostuksesta kuulla lupamenettelyn yhteydessä siten kuin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä säädetään. Edellytyksenä on, ettei hankkeelle ole sen sijainnin, laajuuden ja teknisten ominaisuuksien kanalta muuta kuin lupahakemuksessa esitettyä toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa.

Ehdotus

julkaisemispäivästä ja kestää 30 päivää. Eri-tyisestä syystä aika voidaan pidentää enintään 60 päiväksi.

22 a §

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen

Hanketta koskevan ympäristövaikutusten arvioinnin ja lupahakemuksen käsittelyn edellyttämät selvitystarpeet sovitetaan tarpeen mukaan arviointiohjelmassa yhteen. Arviointiselostukseen ja lupahakemukseen sisällytettäviä selvityksiä voidaan laatia yhteisesti.

Vaihtoehto 1: *Olemassa olevan hankkeen muutosta koskevan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvan ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011) tai maa-aineslain (555/1981) mukaisen lupahakemuksen ollessa samanaikaisesti vireillä voidaan arviointiselostuksesta kuulla lupamenettelyn yhteydessä. Kuulemiseen sovelletaan tällöin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä säädettyä. Lupamenettelyn koskiessa vesilain mukaista lupaa sovelletaan kuulemiseen kuitenkin vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädettyä.*

Vaihtoehto 2: *Hanketta koskevan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvan ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011) tai maa-aineslain (555/1981) mukaisen lupahakemuksen ollessa samanaikaisesti vireillä voidaan arviointiselostuksesta kuulla lupamenettelyn yhteydessä. Kuulemiseen sovelletaan tällöin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä säädettyä. Lupamenettelyn koskiessa vesilain mukaista lupaa sovelletaan kuulemiseen kuitenkin vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädettyä.*

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tulee ennen kuulemistä järjestää 8 §:ssä tarkoitettu ennakkoneuvottelu.

27 §

Perustellun päätelmän ajantasaisuus

Lupaviranomaisen on varmistettava, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla lupa-asiaa ratkaistaessa. Yhteysviranomaisen on lupaviranomaisen pyynnöstä esitettävä näkemyksensä laatimansa perustellun päätelmän ajantasaisuudesta ja tarvittaessa yksilöitävä, miltä osin se ei enää ole ajan tasalla ja miltä osin arviointiselostusta on täydennettävä perustellun päätelmän ajantasaistamiseksi. Arviointiselostuksen täydentämisessä noudatetaan, mitä 20 §:ssä on säädetty arviointiselostuksesta kuulemisesta. Arviointiselostuksen täydentämisestä voidaan kuulla ympäristönsuojelulain tai vesilain (587/2011) mukaisen lupamenettelyn yhteydessä siten kuin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä ja vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädetään. Yhteysviranomaisen antaa tämän jälkeen ajantasaistetun perustellun päätelmän 23 §:n mukaisesti.

27 §

Perustellun päätelmän ajantasaisuus

Lupaviranomaisen on varmistettava, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla lupa-asiaa ratkaistaessa. Yhteysviranomaisen on lupaviranomaisen pyynnöstä esitettävä näkemyksensä laatimansa perustellun päätelmän ajantasaisuudesta ja tarvittaessa yksilöitävä, miltä osin se ei enää ole ajan tasalla ja miltä osin arviointiselostusta on täydennettävä perustellun päätelmän ajantasaistamiseksi. Arviointiselostuksen täydentämisessä noudatetaan, mitä 20 §:ssä on säädetty arviointiselostuksesta kuulemisesta. Arviointiselostuksen täydentämisestä voidaan kuulla ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisen lupamenettelyn yhteydessä siten kuin ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä ja vesilain 11 luvun 11 a §:ssä säädetään. Yhteysviranomaisen antaa tämän jälkeen ajantasaistetun perustellun päätelmän 23 §:n mukaisesti.

36 §

Maanpuolustusta ja siviilivalmiutta koskevat erityissäännökset

Edellä 11 §:ssä tarkoitettu toimivaltainen viranomaisen voi hankkeesta vastaavan esityksestä päättää, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelleta sellaisiin hankkeisiin, joiden yksinomaisena tarkoituksena on puolustukseen tai siviilivalmiuteen liittyvät toimet, jos arviointimenettelyn soveltaminen vaarantaisi niiden tarkoituksen. Ennen päätöksen tekemistä on pyydettävä lausunto asianomaisilta viranomaisilta.

36 §

Arviointimenettelyn soveltamista koskevat poikkeukset

Edellä 11 §:ssä tarkoitettu toimivaltainen viranomaisen voi hankkeesta vastaavan esityksestä päättää, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelleta sellaisiin hankkeisiin, joiden yksinomaisena tarkoituksena on puolustukseen tai siviilivalmiuteen liittyvät toimet, jos arviointimenettelyn soveltaminen vaarantaisi niiden tarkoituksen. Ennen päätöksen tekemistä on pyydettävä lausunto asianomaisilta viranomaisilta.

Valtioneuvoston yleisistunto voi edellä 1 momentissa tarkoitettujen tapausten lisäksi poikkeustapauksissa päättää olla soveltamatta arviointimenettelyä yksittäiseen hankkeeseen silloin, kun arviointimenettelyn soveltaminen vaikuttaisi hankkeen kiireellisyydestä

johtuen haitallisesti hankkeen tarkoitukseen. Sovellettaessa poikkeusta on huolehdittava siitä, että hankkeeseen sovelletaan lupamennettelyä ja että hankkeen vaikutukset arvioidaan muulla tavoin ennen luvan myöntämistä.

Poikkeamista koskeva päätös on annettava tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolain 62 a §:ssä. Päätös on lisäksi annettava Euroopan komissiolle tiedoksi ennen hanketta koskevan luvan myöntämistä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua poikkeusta ei voi myöntää hankkeelle, johon sovelletaan tämän lain 5 luvussa tarkoitettua kansainvälistä kuulemistä koskevia säännöksiä.

..

Liite 1

Liite 1

Hankeluettelo

Hankeluettelo

7) energian tuotanto:

7) energian tuotanto:

e) tuulivoimalahankkeet, kun yksittäisten laitojen lukumäärä on vähintään 10 kappaletta tai kokonaisteho vähintään 45 megawattia;

e) tuulivoimalahankkeet, kun yksittäisten laitojen lukumäärä on vähintään 7 kappaletta tai kokonaisteho vähintään 45 megawattia;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

9.

Laki

maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta [rakentamislaki 1.1.2025]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 148 §, sekä
muutetaan lain 134 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 770/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

134 §

134 §

Rakennuslupahakemuksen käsittely

Rakennuslupahakemuksen käsittely

Jos rakentamisen tarkoittamaan toimintaan tarvitaan ympäristönsuojelulain (527/2014) mukainen ympäristölupa eikä lupien käsittelyyn sovelleta eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia (764/2019), rakennuslupa-asian ratkaisemista voidaan lykätä, kunnes ympäristölupa-asia on ratkaistu, jos se rakennuksen käyttömahdollisuudet tai aiotun toiminnan ympäristövaikutukset huomioon ottaen on perusteltua.

148 §

Jos rakentamisen tarkoittamaan toimintaan tarvitaan ympäristönsuojelulain (527/2014) mukainen ympäristölupa, rakennuslupa-asian ratkaisemista voidaan lykätä, kunnes ympäristölupa-asia on ratkaistu, jos se rakennuksen käyttömahdollisuudet tai aiotun toiminnan ympäristövaikutukset huomioon ottaen on perusteltua.

kumotaan

Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain soveltaminen

Jos rakennuslupaa, toimenpidelupaa, rakennuksen purkamislupaa tai maisematyölupaa koskevan hakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia, noudatetaan sen sijaan, mitä 142 §:ssä säädetään, mainitun lain 14 ja 15 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

kaivoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaivoslain (621/2011) 40 §:n 5 momentti, 57 §:n 3 momentti ja 58 §:n 9 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 §

40 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia (764/2019), noudatetaan sen sijaan, mitä 1–3 momentissa säädetään, mainitun lain 11 §:ää.

Jos lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 1–3 momentissa säädetään, mainitun lain 14 §:n 2 ja 3 momenttia.

57 §

57 §

Lupapäätöksen antaminen

Lupapäätöksen antaminen

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 14 §:ää.

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 13 §:n 2 momenttia ja 16 §:ää.

58 §

58 §

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia, päätöksestä tiedottamiseen sovelletaan sen sijaan, mitä 1–6 momentissa säädetään, mainitun lain 15 §:ää.

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, päätöksestä tiedottamiseen sovelletaan sen sijaan,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

mitä 1–6 momentissa säädetään, mainitun lain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

—
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (390/2005) 104 e § ja 104 f:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

104 e §

104 e §

Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain soveltaminen

Lupahakemuksen tiedoksianto yhteensovittavassa menettelyssä

Jos vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia taikka räjähteiden valmistusta ja varastointia koskevan lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia (764/2019), noudatetaan sen sijaan, mitä 104 b §:ssä säädetään, mainitun lain 11 §:ää.

Jos vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia taikka räjähteiden valmistusta ja varastointia koskevan lupahakemuksen käsittelyyn sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 104 b §:ssä säädetään, mainitun lain 14 §:n 2 ja 3 momenttia.

Voimassa oleva laki

104 f §

Lupapäätöksen tiedoksianto

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia, noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 14 §:ää.

Ehdotus

104 f §

Lupapäätöksen tiedoksianto

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 4 lukua eräiden lupa-asioiden yhteensovittamisesta, noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 16 §:n 2 ja 3 momenttia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

hallinto-oikeuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallinto-oikeuslain (430/1999) 12 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 775/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

12 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisen sekä ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistavien asioiden käsittelyssä kolmijäseniseen kokoonpanoon kuuluu kaksi lainoppinutta jäsentä ja luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtynyt jäsen sekä 7 §:ssä tarkoitettujen asioiden käsittelyssä kaksi lainoppinutta jäsentä ja asiantuntijajäsen. Jos asiassa ratkaistavana

Ehdotus

12 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisen sekä *eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ja ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistavien asioiden käsittelyssä kolmijäseniseen kokoonpanoon kuuluu kaksi lainoppinutta jäsentä ja luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtynyt*

Voimassa oleva laki

olevan kysymyksen laatu sitä edellyttää, hallinto-oikeus voi ratkaista asian myös nelijäsenisessä kokoonpanossa. Nelijäseniseen kokoonpanoon kuuluu tässä momentissa tarkoitetuissa asioissa vähintään kaksi lainoppinutta jäsentä ja 7 §:ssä tarkoitetuissa asioissa kolme lainoppinutta jäsentä. Vesilain ja ympäristönsuojelulain mukainen sekä ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistava asia voidaan ratkaista laajemmassakin kokoonpanossa, jos asian erityinen laatu tai laajuus sitä edellyttää. Kokoonpanoon kuuluu tällöin puheenjohtajan lisäksi tarpeellinen määrä luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtyneitä jäseniä ja yhtä monta lainoppinutta jäsentä. Puheenjohtajana toimii aina lainoppinut jäsen.

Ehdotus

jäsen sekä 7 §:ssä tarkoitettujen asioiden käsittelyssä kaksi lainoppinutta jäsentä ja asiantuntijajäsen. Jos asiassa ratkaistavana olevan kysymyksen laatu sitä edellyttää, hallinto-oikeus voi ratkaista asian myös nelijäsenisessä kokoonpanossa. Nelijäseniseen kokoonpanoon kuuluu tässä momentissa tarkoitetuissa asioissa vähintään kaksi lainoppinutta jäsentä ja 7 §:ssä tarkoitetuissa asioissa kolme lainoppinutta jäsentä. Vesilain ja ympäristönsuojelulain mukainen sekä *eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ja ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain mukaisessa yhteiskäsittelyssä* ratkaistava asia voidaan ratkaista laajemmassakin kokoonpanossa, jos asian erityinen laatu tai laajuus sitä edellyttää. Kokoonpanoon kuuluu tällöin puheenjohtajan lisäksi tarpeellinen määrä luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtyneitä jäseniä ja yhtä monta lainoppinutta jäsentä. Puheenjohtajana toimii aina lainoppinut jäsen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

tuomioistuinlain 10 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinlain (673/2016) 10 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 774/2019,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Vesi- ja ympäristönsuojeluasioihin perehtyneen hallinto-oikeustuomarin kelpoisuusvaatimukset

Vesi- ja ympäristönsuojeluasioihin perehtyneen hallinto-oikeustuomarin kelpoisuusvaatimukset

Vesilain (587/2011) ja ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisessa menettelyssä ratkaistun asian käsittelyyn osallistuvan hallinto-oikeuden muun kuin lainoppineen jäsenen kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta. Lisäksi häneltä edellytetään, että hän on perehtynyt sovellettavan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin.

Vesilain (587/2011) ja ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisessa menettelyssä sekä eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistun asian käsittelyyn osallistuvan hallinto-oikeuden muun kuin lainoppineen jäsenen kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta. Lisäksi häneltä edellytetään, että hän on perehtynyt sovellettavan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (1265/2006) 11 §:n 1 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 773/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta osallistuu sellaisen asian käsittelyyn, joka on ratkaistu vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004), kumotun vesilain (264/1961) tai kumotun ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisessa menettelyssä. Ympäristöasiantuntijaneuvokset osallistuvat myös Ahvenanmaata koskevien vastaavien ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn.

11 §

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta osallistuu sellaisen asian käsittelyyn, joka on ratkaistu vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004), kumotun vesilain (264/1961) tai kumotun ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisessa menettelyssä. *Sama koskee myös eräitä ympäristöasioiden käsittelyä Lupa- ja valvontavirastossa annetun lain (/) 5 luvun mukaisessa yhteiskäsittelyssä ratkaistuja asioita.* Ympäristöasiantuntijaneuvokset osallistuvat myös Ahvenanmaata koskevien vastaavien ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelyyn.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .